

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

**Každodenní život šlechtičen v první polovině 20. století na příkladu
hraběnky Marie Josefiny Kinské**

Bc. Aneta Kavuljaková

Diplomová práce

2020

Prohlášení

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 29. června 2020

Aneta Kavuljaková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce Mgr. Ditě Homolové, Ph.D. za ochotu, konzultace a odborné rady při vzniku této práce. Dále děkuji rodině a všem blízkým, kteří mi byli po celou dobu nápomocni.

Anotace

Předkládaná diplomová práce se věnuje tématu každodenního života urozených žen v první polovině 20. století, a to na příkladu hraběnky Marie Josefiny Kinské (*1874 † 1946). Hlavní aspekty, kterými se tato práce zabývá, jsou volnočasové aktivity šlechtičny, jako byly lovy a hony, plesy a bály, návštěvy přátel či salonů, cestování a v neposlední řadě i neradostnými stránkami života jako byly nemoci, strasti a smrt. Celá práce je založena na archivním výzkumu korespondence mezi hraběnkou a jejím bratrem Františkem Josefem Kinským (*1876 † 1975).

Klíčová slova

Marie Josefína Kinska - Kinsky - Löwenstein - šlechta - 20. století - každodennost - volný čas

Annotation

The diploma thesis is focused on the everyday life of noblewomen in the first half of the 20th century, focused on the person of Countess Maria Josefína Kinská (* 1874 † 1946). The main aspects of the research are the leisure activities of a noblewoman such as hunts, balls, visits, salons, travelling and the last part of this work is focused on illnesses, suffering and deaths of of this noble house. The whole work is based on the archival research of the correspondence between the Countess and her brother František Josef Kinský (* 1876 † 1975).

Key words

Marie Josephina Kinska - Kinsky - Löwenstein - aristocracy - 20. century - everydayness - leisure time activities

OBSAH

Úvod.....	6
Kritika pramene	8
Dosavadní stav výzkumu o šlechtě ve 20. století	15
Metodologie	19
Rod Kinských	20
Šlechta a společnost v druhé polovině 19. století do konce první světové války	23
Každodennost.....	35
Lovy a hony	35
Cestování	39
Salony a návštěvy	50
Nemoci, strasti a smrt	61
Šlechta a společnost po první světové válce do poloviny 20. století.....	99
Změny v každodennosti po první světové válce	125
Závěr	127
Seznam pramenů a literatury	131

Úvod

Předkládaná diplomová práce se věnuje tématu každodenního života urozených žen v první polovině 20. století, a to na příkladu hraběnky Marie Josefíny Kinské, provdané Löwensteinové (*1874 † 1946).

Ačkoli se v posledních letech rozšiřuje badatelský zájem i na šlechtu v 19. a 20. století – nejen tedy ve středověku či raném novověku – svět urozených dam byl dosud poněkud stranou. Obdobná diplomová práce o každodenním životě šlechtice na přelomu 19. a 20. století vznikla v roce 2017 a je od autorky Barbory Kobiánové s názvem *Šlechtická každodennost, rodinné vztahy a změny v postavení šlechty na příkladu života Františka Josefa z Auerspergu (1856–1938)*, kde se věnuje jeho profesnímu životu, cestování, rodině, zábavě a volnému času, nemocem a smrti. Proto je jedním z cílů této diplomové práce rozšířit podobnou cestou znalosti o každodenním světě urozených dam.

Vybrané stránky ze života šlechtičny jsou převážně aktivity vyplňující její volný čas, avšak u této vybrané společenské vrstvy se jednalo zároveň i o společenskou povinnost. Tradičními aktivitami, zvláště pak typickými právě v ženském světě, byly společenské návštěvy, bály, plesy a salonní kultura, jimž se věnuje jedna z podkapitol v části *Každodennost*. Oblíbenou činností šlechtičen bylo samozřejmě i cestování, což je další část této diplomové práce. I přesto, že jsou lovy a hony charakteristické spíše pro mužský urozený svět, bude zde demonstrováno, že této *zahálce* holdovaly i ženy. Pozornost je taktéž věnována i mnohdy smutným okamžikům života, jako byly nemoci, strasti a smrt. Všechny tyto výše zmíněné aspekty života hraběnky jsou zkoumány pomocí sondy ve čtyřech časových obdobích v 1. polovině 20. století.

Jako pramenná základna byla využita korespondence hraběnky Marie Josefíny Kinské s jejím bratrem Františkem Josefem (*1876 † 1975) a vyselektovány byly dopisy právě ze čtyř časových období 1900-1905, 1914-1918, 1925-1930 a 1938-1945, jejichž výběr je vysvětlen v jedné z dalších kapitol.

V úvodu práce je čtenář seznámen s prameny, jež byly využity při zpracování výzkumu každodennosti šlechtičen. Poté je nastíněn dosavadní stav výzkumu šlechty s podrobnějším heuristickým popisem, na tuto kapitolu navazuje část vysvětlující výběr zvolené metody, a také podrobnější seznámení s rodem Kinských, spolu s medailonkem hraběnky Marie Josefíny.

Následující kapitola se věnuje situaci ve společnosti od druhé poloviny 19. století do první světové války, s jejími politickými, společenskými i kulturními změnami. V návaznosti na tuto část je kapitola *Každodennost*, kde jsou ve čtyřech podkapitolách díky archivním materiálům rozebrány ony výše zmíněné vybrané aspekty života hraběnky Marie Josefíny. Obdobně jako kapitola vztahující se k období do první světové války, navazuje poté část zaměřující se na období po Velké válce do roku 1945. Závěrečná kapitola se věnuje porovnání všech zkoumaných fenoménů každodenního života a jejich komparaci před a po první světové válce.

Cílem této práce je – jak bylo zmíněno výše – přispět k rozšíření poznatků o každodenním životě urozených dam v 1. polovině 20. století na příkladu života hraběnky Marie Josefíny Kinské, jak trávila svůj *exkluzivní* volný čas, jakým aktivitám holdovala a jak prožívala jednotlivé sledované časové etapy. Hraběnka Marie Josefína patřila k společenské vrstvě, která svůj *životní harmonogram* podrobovala tradičním zvyklostem a řádu. Na provedeném archivním výzkumu ve srovnání s odbornou literaturou bude demonstrováno, zda se způsob trávení volného času sledované šlechtičny vymykal či shodoval s aktivitami u ostatních urozených dam. Práce si však mimo jiné klade za cíl zjistit, zda nastal v této specifické vrstvě společnosti zlom v žití po první světové válce. Tato celosvětová katastrofa nerasmazatelně ovlivnila a změnila životy téměř celého tehdejšího vyspělého světa. Na zkoumaných příkladech, právě s důrazem na přelom období Velké války, se ukáže, zda tyto dalekosáhlé důsledky války ovlivnily i urozený svět šlechtičen, zda změnily své životy nebo alespoň návyky a činnosti. Zda se jejich životy obrátily vzhůru nohama, vzhledem ke zničení a zhroucení světa, na který byly po staletí zvyklé.

Kritika pramene

Pro výzkum každodenních aktivit šlechty, ať už se jedná o dobu raně novověkou nebo období pozdější, jsou jedním z nejlepších pramenů pro proniknutí do tohoto fenoménu ego-dokumenty.

Ego-dokumenty zahrnují vzpomínky, memoáry, deníky, cestopisy, autobiografie, a také korespondenci. Tomuto druhu pramenů byla v badatelském prostředí věnována pozornost především u dokumentů z období raného novověku nebo 19. století, zatímco dokumentům z 20. století se historici začali věnovat až od 90. let minulého staletí. Ego-dokumenty, jako byly například deníky nebo korespondence, přibližují nejen soukromí sledovaného člověka, jeho život, vztahy s rodinou a přáteli, ale osvětlují i pisatelovu dobu. K psaní deníků byli šlechtici vedeni již od raného věku, byly prostředkem k sebereflexi a sebevyjádření, k uvědomění si vlastní identity.¹ Dobové zápisky měly přesná pravidla, aristokraté se učili, jak je správně psát, jaké pasáže a členění má mít. I proto se tyto záznamy mohly stát strojovými, pouhými zápisky trávení dne a adresát se mnohdy dočetl očekávané řádky.²

Dalším pramenem osobní povahy je pak korespondence, u které se předem předpokládá jejich určitý příjemce, a proto informace v nich jsou již jiné povahy než v deníkových záznamech. Dopisy našly své příjemce mezi širokou škálou pisatelů, v případě rodiny a přátel autor psal své niterné a přímé názory, neboť se předpokládalo, že konverzace zůstane *mezi dvěma pery*. Dopisy vyměňované v rodině mají dvojí funkci, a to jednak informační a zadruhé slouží k *očistě duše*. Pisatel v nich tedy informuje o dění mimo místní a časový dosah adresáta, ale taktéž jsou prostředkem pro překonání vzdálenosti, samoty a poskytují alespoň zdánlivou iluzi blízkosti pisatele a příjemce. Autor dopisů hledal v psaní i úlevu, porozumění a útěchu.

Ačkoli se u ego-dokumentů jedná o prameny unikátní osobní povahy - pro tuto práci byla zásadní hlavně korespondence - tak právě pro jejich subjektivitu skýtají i určitá úskalí. Mezi hlavní nevýhody patří jejich diskontinuita a torzovitost, mnohdy se bez protistrany a její odpovědi mohou zdát dopisy nejasné, náznaky na věci, osoby nebo místa - onu *korespondenční síť* není vždy jednoduché rozšifrovat. Další úskalí, jež korespondence skýtá, je její častá nedůsledná datace či lokace. Tato nevýhoda však není případ dopisů hraběnky Marie Josefiny. Ty totiž byly

---

¹ JELÍNKOVÁ - HOMOLOVÁ, Dita. *Šlechta v proměnách*. s. 20-22.

² K výzkumu deníků přispěla Milena Lenderová například se svou knihou *A ptáš se, knížko má...* z roku 2008, kniha *Dívčí deníky Zdenky Kaizlové z let 1909-1919* od kolektivu autorek Kaizlová, Zdenka - Hájková, Dagmar - Kokešová, Helena z roku 2016.

všechny psány pečlivě, neboť se u každého nachází jak celé datum - mnohdy i s přesným dnem v týdnu, tak i místo, odkud píše. Právě pro všechny zmíněné nevýhody je nutné veškerý výzkum konfrontovat s jiným typem pramenů.³ V této práci tím byla jak sekundární literatura uvedená na konci práce, tak i primární prameny, především časopis *Wiener Salonblatt*, rakouské noviny vycházející každých čtrnáct dní od roku 1870 do roku 1939 ve Vídni. V tomto pramenu se nacházejí články, které se tématicky shodují se zkoumanými aspekty u hraběnky Marie Josefiny a jejího každodenního života - od svateb, bálů, plesů, až po pohřby a strasti. Díky tomuto pramenu lze konfrontovat subjektivní popisy akcí nebo jiných událostí s dobovým tiskem.

Předkládaná diplomová práce vychází z pramenů uložených ve Státním oblastním archivu v Zámrsku, z korespondence Marie Josefiny Kinské (*23.8.1874 † 23.4.1946) s jejím bratrem Františkem Josefem (*11.5.1876 † 1.9.1975). Celý fond byl v letech 2013-2014 inventarizován, velkou část z něj tvoří hlavně korespondence Františka Josefa s více jak 500 korespondenty, a tím tak bezesporu patří k největším souborům archiválií tohoto typu v českých archivech. Nejčastěji si dopisoval se svou ženou Pavlou, rozenou Bellegarde (*1888 † 1953), a také se svou matkou Žofií, rozenou Mensdorff-Pouilly (*1845 † 1909). S nimi si dopisoval téměř každý den, během první a druhé světové války doslova každý den.

Archivní fond byl dva roky po druhé světové válce převezen do Zemědělsko-lesnického archivu v Opočně, později se přesunul na Kuks a až v roce 1962 byl převezen do Státního oblastního archivu v Zámrsku v rozsahu 35 kartonů. První inventarizaci provedl v roce 1965 František Zahrádka a fond se poté rozrostl na 50 kartonů. Průběžně se obsah fondu měnil a rozrůstal, docházelo k předávání několika archiválií ze zámecké knihovny z Kostelce nad Orlicí, jako byly například fotografická alba, skicáře, notový materiál, soubory map a plánů nebo diplomů, nebo po roce 1982 přibyly materiály náležející Pavle Kinské, rozené Bellegarde – diplomy, plakety z výstav psů a různé výsledky její chovatelské činnosti psů v rozsahu 315 ks.⁴

V případě sledované aristokratky, Marie Josefiny, bylo dopisování s jejím bratrem opravdu velmi barvitým a osobním svědectvím prožívaných dnů a chvil, všemožných peripetiích, co zažila, co plánovala, jak se daří jí i rodině, psala o přátelských vztazích, neopomenula různé společenské nebo rodinné klepy, velmi často si stěžovala na počasí, psala

---

³ LENDEROVÁ, Milena; URBÁNEK, Radim. *Prameny osobní povahy*. Úvod do studia kulturních dějin. Pardubice 2007 [cit. 2020-23-06]. URL: <<http://uhv.upce.cz/upload/lenderova/frame.htm>>.

⁴ VALENTA, Aleš. Rodinný archiv Kinských, Kostelec nad Orlicí. [1750] 1797 – 1951. Zámrsk, 2015. č. ev. listu NAD: 271. s. 7.

o volných chvílích a co právě dělají nebo se chystají dělat, značnou část její korespondence vyplňovaly zdravotní situace a problémy.⁵

Své dopisy hraběnka rozčlenila na několik tematických okruhů. V první části vždy poděkovala svému bratrovi za předešlé dopisy spolu s důvodem, proč ona dlouho neodpověděla nebo naopak sloužila tato úvodní část ke kritice bratrovy absence psaní. Hlavní část celého dopisu se posléze dále dělila na několik témat. Informovala v ní nejčastěji o současném stavu rodiny, kde se nachází její manžel nebo na jakém sídle jsou její děti. Dopisy z první časové etapy 1900 až 1905 jsou především naplněny informacemi cestovního rázu. Kam s rodinou plánuje jet, jejími zážitky z cest, mimo jiné se vždy snažila napsat i novinky ze společenského života – témata jako svatby či zasnoubení hraběnka pečlivě sledovala. Charakteristickým tématem u těchto dopisů byl také zdravotní stav jejich matky, hraběnky Žofie rozené Mensdorff-Pouilly (*1845 † 1909). Druhá skupina dopisů datovaná do první světové války má v úvodní části stejně náležitosti jako předchozí, ale ve své hlavní části se samozřejmě liší, s ohledem na probíhající válku.

Jako členka historické šlechty znala přesná pravidla členění dopisu a správné oslovení. I přes to, že se jednalo o jejího nejbližšího příbuzného, jednala s ním v dopisech s velkou úctou a vždy veškeré jeho zájmena označovala velkým písmenem. Typickým znakem ve šlechtické společnosti při oslovení nebo i v písemné verzi komunikace bylo tzv. „*petit nom*“, čili krácení křestního jména. Nejinak tomu bylo u psaní jmen u Marie Josefíny. V jejich dopisech jsou řádky zaplněny jmény jako Resl, Resy, Franzi, Mariedi, Mariedschy, Totti, Todel, Fannerl nebo Nettl. Tento nenápadný zavedený zvyk se stal průvodním jevem, jakousi

---

⁵ V roce 1940 se v dopise objevuje příběh jako vystřižený z detektivní knihy. Popisuje svému bratrovi příhodu, jež se stala ke konci roku na jejich sídle v Boru jejich lesníkovi. „*Ten chudák lesník Friedrich předminulé úterý, takže dnes to je týden, šel jako vždy do revíru, ve středu už se nevrátil, večer taky ne. Pro mě nepochopitelné, že jeho žena někoho nezburcovala, nespustila poplach a nevolala o pomoc, ale v poklidu čekala. Dalšího rána přiběhl jeho pes bez vodítka domů, takže zavolala četníky. Ti prohledali les a našli zamordovaného chudáka Friedricha. Byl udušen, očividně došlo k zběsilému boji, půda byla rozkopaná, měl rány na hlavě od kuchyňského nože, taky měl střelnou ránu z blízka do krční kosti, takže člověk může doufat, že byl hned mrtvý, doufejme že dlouho netrpěl. Dvacet čtyři hodin po vraždě přšelo, takže se všechny stopy smazaly, a taky policejní pes nemohl už nic vyčmuchat. Policie z Karlových Varů dojela den poté, ale zda na něco přijdou, je velmi diskutabilní. Nejprve se předpokládalo, že to udělal nějaký uprchlý Polák nebo Rus, na kterého člověk v lese narazí. Mluví proti tomu ale fakt, že jeho puška, hodinky, dokonce i peníze které měl v batohu, zůstaly nedotčeny. Samozřejmě zvěsti se šíří, lidé povídají, že to byla pomsta od syna pytláka, kterého chytil devět měsíců nazpět a proti němu musel Friedrich svědčit, ale ten dotyčný byl na dovolené dny před i po. No, to našeho milého Friedricha zpět nevrátí, když se přijde na to kdo ho zabil. Mě osobně je neskutečně líto, byl to opravdu silný, statečný člověk, všichni jsme ho měli rádi, pro Aloise je to ohromná ztráta.*“ V následujícím dopise z prosince téhož roku Marie Josefína napsala bratrovi verdikt. „*Lesní mistr právě ohlásil, že chytili ubohého Fridrichova vraha. Přece jen to byl ruský válečný zajatec. Jsem ráda, že to nebyl nikdo zdejší.*“ I takovéto příběhy a historky si v jejich pravidelné korespondenci vyměňovali. První z dopisu 28.11.1944 a druhý z 9.12.1944. SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi.

průkazkou ve světě aristokracie, kdo neměl zkráceninu svého jména, jako by do tohoto světa nepatřil.⁶ Marie Josefína svého bratra vždy na začátku dopisu oslovovala stejně, „*Herzens Tucki, mein/Mein Herzens Alters*“, nejčastější však bylo oslovení „*Mein Geliebter Tucki*“, v závěru dopisu pak vždy Marie Josefína posílala nejvroucnější polibky a pozdravy jemu i celé jeho rodině, v době války i připojení modlitby s přáním ochrany, a vždy se stejným podpisem „*in treuer Liebe, deine Osy*“.

Při psaní této práce se v korespondenci vyskytovaly *petit nom* neustále, v mnoha případech se pravé jméno jejího držitele dohledalo, spolu s jeho bibliografickými údaji v poznámkách pod čarou, avšak v několika málo případech se skutečné celé jméno nepodařilo, i přes neúnavnou heuristickou práci, najít. Pro výsledný stav diplomové práce však tito lidé mají jen nepatrný vliv.

Tématy korespondence byla osobní sféra života hraběnky a jejího blízkého okolí. Psala svému bratrovi defacto o všem, co se jí přihodilo. Od toho kde byla, kam pojedete, kdy přijedou děti či příbuzní, kdo přijde na návštěvu, nikdy neopomenula napsat klepy či novinky ze společnosti – nejčastější byly informace týkající se případné svatby, psala o svých dětech, jak se jim daří, jestli stonají – což bylo téměř na denním pořádku, informovala o aktivitách svého muže Aloise, v dobách Velké války psala velmi detailně svému bratrovi o dění na frontách – je tedy jasné, že byla perfektně informována o válečném stavu. V pozdějších letech, od poloviny 30. let v dopisech převažují zdravotní popisy jak hraběnky, tak i jejích blízkých. Ve srovnání s první světovou válkou už v dopisech ze 40. let nefigurovalo větší množství válečných informací, avšak oproti tomu častěji psala o ztrátách a utrpeních pramenících z této strašné situace.

Marie Josefína měla se svým bratrem sourozeneckou dohodu, že si budou dopisovat tak často, jak budou moci. Jak sama uvádí v jednom z dopisů, „*Dnes už je zase neděle, takže ti píšu, abych dodržela naši zásadu korespondence.*“⁷, přesně o rok později tato dohoda stále trvala, neboť hraběnka odpovídá svému bratru v dopisu, že „*jsem velmi šťastná navýšit naši týdenní korespondenci, budu psát vždy v neděli nebo pondělí.*“⁸ Psala mu v přibližných čtrnácti denních

---

⁶ WINKELHOFEROVÁ, Martina. *Šlechtictví zavazuje. Osudy žen v c. k. monarchii*. Praha, 2012. ISBN: 978-80-249-1884-6. s 108.

⁷ „*Heute ist wieder einmal Sonntag und so schreibe ich um das Princip unserer Correspondenz aufrecht zu erhalten.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 30.5.1903.

⁸ „*Ich bin sehr gern bereit unsere wöchentliche Correspondenz wieder aufzunehmen, werde immer Sonntag oder Montag schreiben.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 30.5.1904.

intervalech, někdy se jednalo o kratší mezidobí, kratší než týden, jindy dopis poslala až skoro po měsíci. Když došlo k takové prodlevě v psaní, naskýtají se dva nejpravděpodobnější důvody.

Prvním důvodem dlouhé korespondenční neaktivity bylo, jak sama pisatelka uvádí, příliš práce. Byla zaneprázdněna například „*chuděrou tetou Helenou, Bůh jí to udělil, čím si prochází, ale je to strašné břímě*“.⁹ Tuto informaci sdělila Marie Josefína svému bratrovi v dopisu ze 3. března roku 1901, přičemž předchozí dopis mu poslala 27. ledna téhož roku. Jak sama píše bratrovi, „*doufám, že nejsi špatný, že ti dlouho nepišu. Poslední týdny jsem se nedostala ke psaní, protože maminka stále a dlouho leží, jsem stále u ní a když mám volnou chvíli, trávím ji s malými nebo jsem venku*“.¹⁰ Je tedy možné, že si třicet pět dní nenapsali. V jednom případě je však mezidobí napsání dopisu téměř čtyři měsíce. I přes to, že Marie Josefína píše, že „*jsem velmi zahanbená, že jsem ti tak dlouho nepsala, ale dlouho jsem nevěděla tvou adresu, a také jsem se nedostala ke psaní*“.¹¹ Je tedy otázka, zda si takto dlouho opravdu nenapsali, nebo si mezitím nějaké zprávy vyměnili jiným způsobem.

Druhé vysvětlení u jiných případech absence korespondence je jednoduché. Dopisy se jednoduše v Rodinném archivu Kinských nedochovaly. V případě delší neaktivity se vždy sestra na začátku dopisu Františkovi velmi omlouvá, že píše po delší době. Její důvody a ospravedlnění byly různé, „*z osmi dnů se najednou stalo čtrnáct dní, co jsem nenapsala, ale poslední dobou mám opravdu neklidný život*“.¹², nebo „*už strašně dlouho jsem ti nenapsala, ale maminka píše často, takže mám vždy pocit, že už všechno víš*“.¹³ V intervalech delších než měsíc bez omluvy je tedy nejpravděpodobnější, že komunikace mezi sourozenci nebyla přerušena, ale pouze se buď nedochovala, nebo využili jiných komunikačních prostředků, ať už to byl telegraf nebo osobní návštěvy. V roce 1902 se skoro celá roční korespondence ztratila téměř jistě. V případě, že se bratr s korespondencí opozdil, nezdráhala se vyčinit mu bez servítek, jako

---

⁹ „*Wir sind natürlich so be beschäftigt mit der arme Tante Helene, Gott gebe dass sie durchkommt, aber es scheint ein furchtbar schwerer Fall zu sein.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 3.3.1901.

¹⁰ „*Ich hoffe Du bist nicht sehr böse dass ich Dir so lange nicht geschrieben habe. Ich bin die letzten Wochen nie zum Schreiben gekommen, dadurch dass Mama so lange gelegen ist, war isch i,er bei ihr und wenn och einen freien Moment hatte, war ich bei der Kleinen oder draussen.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 3.3.1901.

¹¹ „*Ich bin sehr beschämt dass ich Dir so lange nicht geschrieben habe aber erstens habe ich durch lange Zeit Deine Adresse nicht gewusst und dann bin ich nicht zum Schreiben gekommen.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 19.8.1901

¹² „*Aus 8 tagen sind bienahe 14 geworden, während ich nicht geschrieben habe, aber ich habe in letzten Zeit ein eher unruhigen Leben geführt.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 18.5.1903

¹³ „*Ich habe schrecklich lange nicht geschrieben, aber Mama schreibt so oft und da habe ich immer das Gefühl dass Du alles weisst.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 30.5.1903.

v dopise z října roku 1929: „Zdá se mi, hrabě Kinský, že pošta je zase neopatrná, protože se asi tvůj dopis, který si nepochybně v pondělí 21ho jako tvou odpověď na můj dopis z pondělka 14ho poslal, opět ztratil, protože ho stále nemám v rukou!! Proto dnes tahle zpropadená kartička, proč nemůžeš držet svůj den, prostě se jen koukneš a neodepíšeš celý týden!!!“¹⁴

Dopisy využitě v této diplomové práci z první časové etapy jsou psány ručně, buď na A5 nebo A4 formátu, psány oboustranně, opatřené vždy datem a místem odeslání. Dopisy ze třech zbylých časových období psala hraběnka na stroji, na velikosti papíru A4 a oboustranně, opatřené stejnými náležitostmi. Pouze v letech druhé světové války se vrátila hraběnka opět k ručnímu psaní, a to, jak sama píše, z důvodu pozdních hodin, kdy už nechce rušit rodinu hlasitým klapáním na stroji, nebo z důvodu nemoci a ležení v posteli. Pro potřeby výzkumu této diplomové práce bylo analyzováno 175 dopisů.

Hraběnka téměř vždy užívá v korespondenci s bratrem výhradně němčinu, v ojedinělých případech využívá cizí, mnohdy odborná slova v různých jazycích – v latině nebo francouzštině, („*franc-tireur*“¹⁵- označení pro armádu v prusko-francouzské válce v letech 1870-1871, „*fausse couche*“¹⁶- potrat, „*séduisant*“¹⁷- atraktivní, „*cauchemar*“¹⁸- noční můra, „*ménage*“¹⁹- manželství) ať už pro popis nemocí, vojenských funkcí nebo jiných výrazů označující každodenní aktivity nebo stavy. Objevují se i anglické výrazy „*heartache*“²⁰ [pozn. aut.: žal, zármutek], „*short of money*“ [pozn. aut.: bez peněz] nebo souvětí, kdy například možná trochu sarkasticky děkovala bratrovi za opožděný dopis slovy „*better later than never*“²¹ [pozn. aut.: „Lepší pozdě nežli vůbec“] nebo při popisování průběhu zdravotního stavu po operaci svého nejmladšího syna Johannese (*1919 † 2000) „*Mimpa, I think I'm dying*“ [pozn. aut.: „Maminko, myslím že umírám“],²² někdy vsunula prostou poznámku „*where ever that may be*“ [pozn. aut.: „ať už je to kdekoli“]²³ k vyprávění o různých místech, které popisovala. Angličtina byla obecně u Marie Josefiny oblíbená, jak sama píše že „*už dlouho hledám jeden*

---

¹⁴ „*Es kommt mit vor, Graf Kinsky, dass die Post wie der einaml sehr nachlässlich sein muss, denn Dein Brief, den Du dochg zweifellos am Montag den 21ten geschrieben hast als Antwort auf meinen Brief von Montag den 14. ist merkwürdiger Weisse noch nicht in meine Hände gekommen! Daher heute „Straffa“ und kein Brief, blos diese Karte, warum kannst du denn Deinen Tag nicht einhalten, zum Kukuk noch einem und dann immer gleich die ganze Wocge nicht schreiben!*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 328.10.1929.

¹⁵ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 11.1.1915.

¹⁶ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 15.1.1930.

¹⁷ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 2.7.1928.

¹⁸ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 25.2.1929.

¹⁹ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 4.3.1928.

²⁰ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 15.1.1930.

²¹ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 19.7.1926.

²² SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 13.3.1928.

²³ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 17.5.1939.

anglický thriller, ale nechápu kde je, protože jinak jsem opravdu pořádná s knihami“,²⁴ její syn s vychovatelkou jezdíval do Anglie k moři nedaleko Folkstone. Jindy neopomenula konstatovat, že při pobytu u moře se syn Johannes proletěl letadlem, jak jinak než s anglickým letcem. Oproti tomu čeština se v jejích dopisech ve sledovaných časových etapách nevyskytuje ani v jednom případě, jediné slovo není v tomto jazyce, ani bratrovi Františku Josefovi ani například hraběcímu vychovateli panu Františku Weissovi nepsala česky.

Stěžejní pramen pro tuto práci je tedy korespondence Marie Joseřiny s jejím bratrem Františkem Josefem. Existuje i řada dalších materiálů, které by byly vhodné pro použití a rozšíření tohoto tématu, jako by byly například dopisy, které jí odesílal František Josef nebo deníky, jež si bezesporu Marie Joseřina vedla, avšak v zemském archivu nejsou k dohledání nebo se nacházejí v zahraničních archivech.

---

²⁴ „*Ich habe, leider bisher umsonst nach dem englischen thriller gesucht, kann es garnicht begreifen weil ich ja sonst wirklich ordentlich mit Bücher bin, es muss rein in der allgemeinen Aufregung in Sept. Irgendwohin gekommen sein, aber ich hoffe es noch zu finden.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 17. 5.1939.

Dosavadní stav výzkumu o šlechtě ve 20. století

Bádání o šlechtě naráželo v průběhu 19. a 20. století na mnohé problémy. S narůstajícím nacionalismem v 19. století nebylo v literatuře pro šlechtu moc místa a po 2. světové válce díky režimu se stalo toto téma téměř zakázané. Mezi výjimky poválečné literatury týkající se šlechty se může řadit dílo Antonína Okáče *Český sněm a vláda před březnem 1848* vydané v roce 1947. Tato práce je hodnotná nejen díky dobré práci s archivními materiály, ale je i příkladným vzorem pro další výzkumy šlechtické politiky v 19. století.

K částečnému zvýšení badatelského zájmu o šlechtě došlo v šedesátých letech 20. století.²⁵ K autorům píšícím o tomto tématu patřili Valentin Urfus nebo Jiří Kořalka.²⁶ Méně prací pak vycházelo v sedmdesátých letech, avšak na počátku následujícího desetiletí se zájem o tuto společenskou vrstvu začal probouzet k životu. Autoři nově vznikajících děl byli například Otto Urban, Josef Polišenský, Ella Illigová, Zdeněk Hojda, Marie Pospíšilová, Jitka Ludvová nebo Milan Myška. Každý se zabýval jinými tématy, a tak vznikaly i možné směry budoucí vědecké práce.²⁷ Otto Urban se zabýval vývojem české státnosti a rolí, jakou v ní šlechta hrála.²⁸ Josef Polišenský se snažil vnést více světla do rodiny Jana Jeníka z Bratřic a téma šlechty v kapitalistické modernizaci²⁹ rozvíjel posledně jmenovaný Milan Myška.³⁰

Konečně plnou svobodu měli badatelé až po roce 1989. Začaly vycházet heraldické i genealogické práce, kupříkladu encyklopedie *Modrá krev* od Petra Maška nebo *Almanach českých šlechtických rodů* od Vladimíra Pouzara a spol. V revue *Střední Evropa* vydávaném od roku 1984³¹ vycházely pravidelně od roku 1990-1996 příspěvky o české zemské šlechtě nebo i studie o šlechtě v 19. století. V devadesátých letech se badatelský zájem obrátil i na monografie. Jiří Majer psal o Kašparovi ze Šternberka,³² Oldřich Klobas se zajímal o

---

²⁵ BEZECNÝ, Zdeněk. *Příliš uzavřena společnost*. České Budějovice, 2005. ISBN: 80-7040-698-4. str. 13.

²⁶ URFUS, Valentin. Český státoprávní program na rozhraní let 1860-1894 jeho ideové složky. In *Právněhistorické studie* 8, str. 127-172. 1962.; KOŘALKA, Jiří. Národ bez státu. In *Naše živá i mrtvá minulost*. Str. 151. Praha, 1968.

Kniha od J. Kořalky *Národ bez státu*. Naše živá i mrtvá minulost, 1968.

²⁷ BEZECNÝ, Z. *Příliš uzavřena společnost*...str. 14.

²⁸ URBAN, Otto. *Česká společnost 1848-1918*. Praha, 1982. ISBN: 25-123-82.

²⁹ MYŠKA, Milan. Šlechta v Čechách, na Moravě a ve Slezsku na prahu buržoazní éry. In: *Časopis Slezského muzea*, 36. 1987. str. 46-65.

³⁰ BEZECNÝ, Zdeněk. *Příliš uzavřena společnost*...str. 14.

³¹ Střední Evropa. *Revue Střední Evropa*. [cit. 27. 12. 2017]. URL: <<http://www.revuestrednievropa.cz/>>.

³² MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha, 1997. 227 s. ISBN:80-200-0605-2.

Václava hraběte Kounice,³³ dvojice Robert Sak a Zdeněk Bezecný napsali dílo o Sidonii Nádherné.³⁴

Ačkoli se soudobé bádání o šlechtě převážně specializuje na šlechtu ve středověku a raném novověku, prací o aristokracii v novější době přibývá.³⁵ Zdeněk Bezecný má na svém kontě několik desítek děl o šlechtě,³⁶ zabýval se podnikáním šlechty, proměnami elit v moderní době, psal o osobnostech, jako byla Marie Anna ze Schwarzenberka nebo Karel V. ze Schwarzenberka.

Radmila Švaříčková-Slabáková patří bezpochyby k jedněm z nejvýraznějších jmen zabývajících se výzkumem šlechty. Její kniha *Mýtus šlechty u nás i v nás* z roku 2012 přináší pohled na fenomén šlechty a mýtu, šířeného buď samotnou šlechtou, nebo veřejností. Pomocí orální historie a výpovědí od šlechticů rozebírá jednotlivé mýty, kde například v kapitole *Mýtus neexistující šlechty* tvrdí, že i když se komunistický režim snažil mnoha způsoby omezit šlechtu a na dlouho dobu se mu i podařilo ji vymazat z veřejného života, zůstala v povědomí lidí i například prostřednictvím pohádek. Jiná kapitola s názvem *Mýtus šlechty odlišné od ostatních* se snaží podchytit způsob, jakým se sama šlechta snaží vyrovnat se svým postavením ve společnosti v druhé polovině 20. století. Zda se řadí mezi řádové občany nebo se cítí stále vyřazena z kruhu obyčejných lidí. Mimo tuto knihu Radmila Švaříčková-Slabáková píše o rodinných strategiích šlechty či odchodu šlechty do exilu.³⁷

Zdeněk Hazdra se zaobírá mimo jiné konfrontací šlechty s totalitními režimy 20. století, jeho zájem se obrací i na rod Schwarzenbergů, období Mnichova a druhou světovou válku ve vztahu ke šlechtě.³⁸ Další autorkou zabývajících se šlechtou v moderní době je

---

³³ KLOBAS, Oldřich. *Václav hrabě Kounic. Šlechtic nejen rodem*. Brno, 1993. ISBN: 80-900941-2-0.

³⁴ SAK, Robert - BEZECNÝ, Zdeněk. *Dáma z rajskeho ostrova. Sidonie Nádherná a její svět*. Praha, 2000. ISBN:80-204-0852-5.

³⁵ KNOZ, Tomáš - DVOŘÁK, Jan. *Šlechta v proměnách věků*. Brno, 2011. ISBN: 978-80-86488-71-4. str. 231.

³⁶ BEZECNÝ, Zdeněk. *Příliš uzavřená společnost. Orličtí Schwarzenbergové a šlechtická společnost v Čechách v druhé polovině 19. a na počátku 20. století*. České Budějovice, 2005. ISBN:80-7040-698-7; SAK, Robert - BEZECNÝ, Zdeněk. *Dáma z rajskeho ostrova. Sidonie Nádherná a její svět*. Praha, 2000. ISBN:80-204-0852-5; BEZECNÝ, Zdeněk. *Karel V. ze Schwarzenberku*. In: *Opera historica*, 4. České Budějovice, 1995 s. 281-295. ISSN: 80-7040-139-7; BEZECNÝ, Zdeněk. *Český šlechtic Ferdinand Hildprandt*. In: *Jihočeský sborník historický*. České Budějovice, 1996, s. 214-216. ISSN: 0323-004X.

³⁷ ŠVAŘÍČKOVÁ- SLABÁKOVÁ, Radmila. *Rodinné strategie šlechty. Mensdorffové-Pouilly v 19. století*. Praha, 2007. ISBN:978-80-7203-859-6; ŠVAŘÍČKOVÁ- SLABÁKOVÁ, Radmila. *Odchod šlechty do exilu a jeho prožívání v očích mužů a žen*. In: *Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století*. Praha, 2011 s. 297-306. ISSN: 978-80-87211-52-6.

³⁸ HAZDRA, Zdeněk- HORČIČKA, Václav- ŽUPANIČ, Jan. *Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století*. Praha, 2011. ISBN:978-80-87211-52-6.; HAZDRA, Zdeněk. *František princ Schwarzenberg (1913-1992): "masarykovský" aristokrat v souboji s totalitními režimy 20. století*. In: *Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století*. Praha, 2011 s. 251-263. ISSN: 978-80-87211-52-6.; HAZDRA,

Dita Homolová, píšící o šlechtě v dobách protektorátu, nacistické okupaci, osobním životě Leopolda Thun-Hohensteina nebo i Mikuláše Bubna z Litic.³⁹ K její nejnovější knize z roku 2017 se řadí *Šlechta v proměnách: Osudy aristokracie v Československu v letech 1918-1948*, kde ke zkoumanému období poskytuje náhled do proměny postavení aristokracie v důsledku represivních kroků ze strany státu. Uvádí čtenáře do mentality šlechticů i díky deníkům a korespondenci, které ve své práci využila.

Dalším badatelem zabývajícím se osudy šlechtických rodin po komunistickém převratu je Vladimír Votýpka, který píše populárně-naučná díla, například o životě šlechtice Zdeňka Sternberga, zkoumá poúnorový odchod šlechty i její návrat, a v neposlední řadě se zabývá problematikou restituce šlechtických majetků.⁴⁰

Šlechtickému majetku, období od první republiky až po dobu po druhé světové války a osudům aristokracie se věnuje kniha z roku 2017 *Šlechtická sídla ve stínu prezidentských dekretů*, kde se autoři zaměřují nejprve celkově na zkoumané období, a poté se část knihy zaměřuje na sídla patřící například Czerninům, Kinským nebo Waldsteinům.⁴¹

Konkrétně rodem Kinských se zabývá Aleš Valenta. Jeho kniha s názvem *Dějiny rodu Kinských* z roku 2004, ve které se věnuje tomuto rodu už od 16. století, nejvýznamnějšími nositeli tohoto jména, jejich podnikáním, vzdělaností, vyznáním, přes osvícenskou dobu až do poloviny 20. století.⁴² Ivan Brož⁴³ ve své publikaci z roku 2001 *Velké postavy rodu Kinských* seznamuje čtenáře s největšími osobnostmi tohoto rodu od středověku po moderní dobu.

Pozornost na konkrétní fenomén ženského urozeného světa je věnována v knize od Martiny Winkelhoferové s názvem *Šlechtictví zavazuje. Osudy žen v c. k. monarchii*, kde například popisuje dělení šlechtického rodu podle aktivit, sleduje vývoj života od útlého věku

---

Zdeněk. *Šlechta ve službách Masarykovy republiky: mezi demokracií a totalitními režimy*. Praha, 2005. ISBN:978-80-7422-337-2.

³⁹ JELÍNKOVÁ Dita. Osudy aristokracie v Protektorátu: perzekuce české šlechty se zřetelem k chlumecké větvi rodu Kinských. In: *Paměť a dějiny: revue pro studium totalitních režimů*, Roč. 8, č. 2. Praha, 2014, s. 13-24. ISSN:1802-8241.; JELÍNKOVÁ Dita. Osobní život a rodinné vztahy Leopolda Thun-Hohensteina v letech 1910 až 1930. In: *Východočeský sborník historický*, 24. Pardubice, 2013. s. 141-168. ISSN:1213-1733.; JELÍNKOVÁ Dita. Mikuláš Bubna z Litic a jeho role v protektorátní politice. In: *Válečný rok 1941 v československém domácím a zahraničním odboji: sborník k mezinárodní konferenci*. Praha, 2012. s. 71-89. ISBN:978-80-87211-60-1.

⁴⁰ VOTÝPKA, Vladimír. *Aristokrat: život Zdeňka Sternberga*. Praha, 2010. ISBN:978-80-7432-051-4.; VOTÝPKA, Vladimír. *Návraty české šlechty*. Praha, 2000. ISBN:80-7185-327-5.; VOTÝPKA, Vladimír. *Paradoxy české šlechty*. Praha, 2005. ISBN:80-86643-13-1.; VOTÝPKA, Vladimír. *Příběhy české šlechty*. 2. vyd., Praha – Litomyšl, 2001. ISBN:80-7185-340-2.

⁴¹ UHLÍKOVÁ, Kristina – JELÍNKOVÁ- HOMOLOVÁ, Dita - CÍSAŘOVÁ, Jitka - UHLÍK, Jan. *Šlechtická sídla ve stínu prezidentských dekretů*. Praha, 2017. ISBN:978-80-86890-96-8.

⁴² VALENTA, Aleš. *Dějiny rodu Kinských*. České Budějovice, 2004. ISBN: 80-86829-05-7.

⁴³ BROŽ, Ivan. *Velké postavy rodu Kinských*. Praha, 2001. ISBN: 80-7229-052-5.

až po stáří, nebo zde rozebírá nemoci a strasti co mohly šlechtičnu trápit. Dalšími autory zabývajícími se například cestováním, s přihlédnutím i ke šlechtě, jsou historici Milena Lenderová, Tomáš Jiránek a Marie Macková v knize *Z dějin české každodennosti*, kde detailně popisují způsoby a rozvoj dopravy. Obecně se volnému času věnuje Zdeněk Bezcený v publikaci *Příliš uzavřená společnost*, se zřetelem na rod Schwarzenbergů, odborné aktivity zkoumá Pavel Pokorný v jeho studii *Ušlechtilá zahálka: Hony a lovy na přelomu 19. a 20. století*.

Metodologie

Celá diplomová práce postihuje první polovinu 20. století a je koncipována formou sondy, kdy pro účely této práce byly vybrány čtyři časová období. První je ohraničeno léty 1900 až 1905 z důvodu stabilní situace ve společnosti, druhá sonda čerpá z let 1914 až 1918 pro poskytnutí náhledu do každodennosti ve válečných letech, léta 1925 až 1930 mohou ukázat další stabilizaci situace po první světové válce, zároveň to bylo pro aristokracii jedno z nejtěžších období její existence, neboť probíhala pozemková reforma. Obecně ale docházelo k uklidnění poměrů a tzv. *klidu před bouří velké hospodářské krize*, nakonec léta 1938 až 1945 se zřetelem k druhé světové válce, v níž lze sledovat, v jaké míře zasáhla aristokratickou společnost.

Metoda sondy badateli naskýtá dvě možnosti uchopení tématu, kdy badatel stojí před velkým množstvím dat a údajů. Tou první je vytyčení reprezentativního vzorku pro vyvození zjištěných závěrů, a to hlavně v obecné míře. Druhou možností sondy je přesnější zaměření na určitý fenomén, užší vymezení předmětu zkoumání. Příkladem využití tohoto druhého způsobu může být právě studium každodenního života určitého jedince v určeném časovém období. Jistým úskalím však může být fakt, že závody sondy nelze globalizovat úplně. Vždy je tedy nutné si položit otázku, nakolik lze závěry generalizovat na širší spektrum lidí.⁴⁴

Stejně tak tomu je u této práce, která je zaměřená na každodenní život jedné určité šlechtičny. Na jejím příkladu bude demonstrován obecný pohled na trávení některých aspektů volného času urozených žen. Jelikož hraběnka Marie Joseřina Kinská patřila k *první společnosti* a s přihlédnutím k faktu, že šlechtická společnost se v té době řídila téměř podle stejného kánonu pravidel chování a celkového způsobu žití, bude zkoumáno, zda se ve svých aktivitách odchýlila či ne od ostatních dam.

---

⁴⁴ WIHODA, Martin – FASORA, Lukáš et al. *Úvod do studia dějepisu, 1. díl*. Brno, 2014. ISBN: 978-80-210-7012-7. s. 103-105.

Rod Kinských

Rod Kinských je spjat s českou historií už po dlouhá staletí, kdy se první písemné zmínky o tomto rodu dají nalézt již ve 13. století v roce 1236,⁴⁵ avšak trvalé užívání jejich rodového jména se datuje o pár desítek let později, do roku 1281. Původní jméno Kinský však nemělo tuto dnešní podobu, neboť se ve svých počátcích zakladatelé rodu psali jako Vchynský, odvozující název od původního sídla rodu Vchynice nebo Chynice na Litoměřicku.⁴⁶

Doklady o podobě „z *Wchinitz*“ spadají do roku 1307.⁴⁷ Členové tohoto rodu byli od počátků cílevědomí a jejich um se projevoval na postupném šlechtickém povyšování, kdy se z vchynských vladyků postupně stávali rytíři, roku 1676 hrabata a nakonec roku 1746 se jako první jedna česká větev rodu dostala do knížecího stavu.⁴⁸

Na začátku 14. století dochází k rozdělení na jednotlivé větve rodu na Razické ze Vchynic, Medvědicke na Nedvědíci, Ohnické a Kremyžské z Ohníče a Kremyže, Žlunické ze Žlunic, Želenské ze Želenky a Oparenské z hradu Oparen. Předci rodu z Vchynic se poměrně známě zapsali do historie, například Jan Dlask ze Vchynic byl věrný stoupenec Jiřího z Poděbrad, díky Radslavovi ze Vchynic a jeho snaze prokázat propojenost jejich rodu s rodem Tetaurů z Tetova v Lužici došlo v roce 1596 od císaře Rudolfa II. k potvrzení povýšení jejich rodu do panského stavu a rozšíření jejich jména na „z *Wchinitz a Tettowa*“.

Rodovým erbem rodiny s původním názvem Kinský z Vchynic a Tetova jsou na červeném štítě tři stříbrné vlčí zuby, jako klenot se nad štítem klenou otevřená orlí křídla, pravé červené a levé stříbrné. Na otázku, proč právě tři vlčí zuby, odpověděl hrabě František Kinský (*1947) následovně: „*To je jen důkaz toho, že jako každý pořádný šlechtický rod jsme nejdříve začali jako lapkové, a poté za určité zásluhy, které jsme prokázali vládnoucím rodinám, jsme dosáhli uznání, které od té doby smíme deklarovat. Dnes už se nedozvíme, jestli jsou to tři zahnuté vlčí drápy nebo tři kančí zuby... Ale pravdou je, že heraldicky tak jednoduchý znak potvrzuje, že rodina je velmi stará. První zmínky o ní se tradují už někdy v polovině 13. století,*

---

⁴⁵ MAŠEK, Petr. *Modrá krev. Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v Českých zemích*. 2. vyd. Praha, 1999. ISBN:80-204-0760-X. s. 95.

⁴⁶ BROŽ, Ivan. *Velké postavy rodu Kinských*. Praha, 1997. ISBN: 80-7229-052-5. s. 8.

⁴⁷ MAŠEK, P. *Modrá krev*. s. 95.

⁴⁸ *Tamtéž*. s. 95.

*takže už pár set let tu naše jméno existuje – ne sice v této podobě, protože původní zakladatelé rodu se jmenovali Wchynští, ale historii se nese.*⁴⁹

Dnešní podoba jména Kinský se změnila na přelomu 16. a 17. století díky hraběti Vilému z Vchynic a Tetova, který jej jako první začal užívat. Právě tento člen byl opravdu velikánem v Kinském rodě, jako prvním mu byl udělen hraběcí titul, byl také důležitou postavou při vpádu Pasovských vojsk roku 1611 do Prahy, kdy zajal hlavního organizátora této nechvalně známé akce.⁵⁰ Mnoho členů se věnovalo vojenské kariéře, vědecké, pedagogické a umělecké činnosti, a také se proslavili chovem koní, Oktavián Kinský stál u zrodu Pardubické parforsní společnosti a také byl iniciátorem Velké pardubické.⁵¹

Blíže k moderní době je nejznámější Zdenko Radslav Kinský (*1896 † 1975), který se v době ohrožení Československa v roce 1938 a 1939 podepsal pod prohlášení české šlechty, což mělo za následek vnucenou správu a jeho majetek.

Pro tuto práci je stěžejní kostelecká větev rodu Kinských, ze které pocházel František Josef Kinský (*1876 † 1975). Patřil k nejznámějším a nejuznávanějším aristokratům v 19. a 20. století.⁵² Byl náruživým cestovatelem, na počátku 20. století podnikl například vzdělávací cestu do Spojených států amerických, odjel do Afriky na loveckou výpravu nebo se účastnil polárních expedicí. Jeho postava je také spojována, stejně jako jeho příbuzný Zdenko Radslav Kinský, s dobou nacistické okupace a prohlášením české šlechty. U jednoho člena rodu Kinského totiž nezůstalo, i František Josef byl jeden z dvanácti členů první výpravy, která 17. září 1938 přinesla prezidentu Edvardu Benešovi text deklarace na podporu územní celistvosti, jež připravil Karel VI. Schwarzenberg, inicioval ji Zdenko Radslav Kinský a přednesl právě František Josef Kinský. Stejnou loajalitu ukázal člen kostelecké větve rodu i při dalších dvou prohlášeních z ledna a září roku 1939. Stejně tak i druhou přednesl – tentokrát už prezidentu Emilu Háchovi – a na třetí deklaraci přihlášení se k češtví se podílel jako spoluautor.⁵³ V roce 1908 si vzal za ženu Pavlu (*1888 † 1953), rozenou Bellegarde. Ta pocházela ze zámožného kosmopolitního rodu mající průmyslové majetky na severní Moravě. Zplodili spolu čtyři děti. František Josef měl tři sestry, Terezie provdaná Clary-Aldrigenová (*1867 † 1943), Vilemína provdaná Heckelová (*1869 † 1943) a Marie Josefína provdaná

---

⁴⁹ JÁKLOVÁ, Lenka. František Kinský: Srdeč s modrou krví. *Historická šlechta*. 1.2.2017. Cit. [25-4-2020]. URL: <<https://www.historickaslechta.cz/autor-pise/frantisek-kinsky-srdcar-s-modrou-krvi/>>.

⁵⁰ BROŽ, I. *Velké postavy rodu Kinských*. s. 13.

⁵¹ MAŠEK, P. *Modrá krev*. s. 99.

⁵² VALENTA, A. *Rodinný archiv Kinských*. s. 4

⁵³ JELÍNKOVÁ, Dita – HAZDRA, Zdeněk. *Ve znamení tří deklarácí--: šlechta v letech nacistického ohrožení československého státu*. Praha, 2014. ISBN 978-80-87912-14-0. str. 20-35.

Löwensteinová (*22.8.1874 † 23.4.1946). Právě na posledně zmiňované ženě bude v následující kapitolách demonstrováno, jak na počátcích 20. století ženy aristokratky trávily svůj volný čas, především se zaměřením na společenský život, aktivity, cestování a zdraví.

Marie Josefína Kinská, celým jménem Marie Josephine Wilhelmine Philippa hraběnka Kinská se narodila v Kostelci nad Orlicí 22. srpna roku 1874 jako dcera Friedricha Karla Kinského hraběte z Vchynic a Tetova (*1834 † 1899) a Žofie Marie Emanuely Julie hraběnky Mensdorff – Pouilly (*1845 † 1909) a zemřela na zámku v Zeilu 23. dubna roku 1946, tedy v úctyhodném věku 71 let. 27. září 1898 si v Kostelci nad Orlicí vzala za manžela Aloise Josepha Kamilla Leopolda Michaela Antona Mariu hraběte Löwenstein-Wertheim-Rosenberga (*15.9.1871 † 25.1.1952). Takto o jejich nadcházejícím sňatku psali ve *Wiener Salonblatt* 30. července 1898: „*Existují dvě proslulé rodiny, mezi nimiž bude brzy vytvořeno intimní pouto: Hraběnka Josephine Kinsky, nejmladší – 23.8.1874 narozená – dcera hraběte Friedricha Karla Kinského a hraběnky Žofie, rozené Mensdorff-Pouilly, bude oddána s dědičným princem Aloyssem z Lowenstein-Werthaimem narozeným 15. září 1871, spojí své životy touto smlouvou. Nejvroucnější sympatie naší vysoké společnosti, které jsou tak hluboce oddány rodině hraběte Friedricha Karla Kinského, budou následovat nejmladší dceru hraběte, když opustí svou domovinu, aby se vydala cestou svého srdce do nového německého domova.*“⁵⁴ Alois Löwenstein byl od roku 1908 hlavou německé šlechtické rodiny Löwenstein-Wertheim-Rosenberg, byl také od roku 1920 do roku 1948 byl prezidentem Ústředního výboru německých katolíků.⁵⁵ Spolu s Marií Josefinou měli devět dětí, pět dívek- Marii Žofii (*1900 † 1982), Marii Agnes (*1902 † 1991), Marii Moniku (*1905 † 1992), Marii Terezu (*1909 † 2000), Marii Annu (*1914 † 2000) a čtyři chlapce- Karla VIII. (*1904 † 1990), Felixe Josefa (*1907 † 1986), Franze Ferdinanda (*1909 † 1990) a nejmladšího Johannese (*1919 † 2000).⁵⁶

---

⁵⁴ Wiener Salonblatt. 30.7.1898. str.2.

⁵⁵ https://de.wikipedia.org/wiki/Aloys_zu_L%C3%B6wenstein-Wertheim-Rosenberg

⁵⁶ <http://www.thepeerage.com/p9052.htm#i90512>.

Šlechta a společnost v druhé polovině 19. století do konce první světové války

V dlouhém devatenáctém století, století měšťanstva, si šlechta procházela těžkou zkouškou svého bytí. Po roce 1848 začalo být šlechtictví jako takové odmítáno, nejsilněji v důsledku posilování liberálních a demokratických myšlenek typické nejen v českém prostředí. Tento odstup společnosti od specifické aristokratické vrstvy byl dán i tím, že si šlechta po dlouhou dobu budovala odstup od ostatních, žila ve svém vlastním světě privilegií,⁵⁷ čelila změnám v 19. století svým vlastním způsobem a uzavírala se do svého světa plného specifického životního stylu, na který byla po staletí zvyklá. Lovy, hony, jezdecká zábava, plesy, bály, navštěvování salónů, střídání letních a zimních sídel nebo i přejíždění mezi městskými a venkovskými sídly. Jejich izolovanost byla umocněna jejich malou početností v kontrastu s velkou držbou půdy, lpěli na urozenosti, starobylosti rodu a závazcích vůči panovníkovi. Toto vše však měšťanská společnost považovala za přežitek doby⁵⁸ a postupně se tyto atributy, které si šlechta vehementně chtěla zachovat, stávaly cílem nenávisti a nevole.⁵⁹ Jen stěží mohli měšťané přijímat tuto *kastu* mezi sebe, avšak našly se i výjimky, kdy obě tyto skupiny alespoň v určitém směru kooperovaly, lépe řečeno našly společnou řeč. Tím byl společný zájem o vědu a umění, značně liberálně šlechta přijímala nové vynálezy a postupy v průmyslu a zemědělství.

Převažující však byl šlechtický odklon, distanc od ostatních obyvatel země pramenící mimo jiné z faktu, že oni sami brali a akceptovali za své pouze ty, kteří se jako aristokraté narodili. Nezměnil to ani fakt bohatství, ani úspěchů. Jakkoli mohl být měšťan či podnikatel movitý nebo úspěšný ve svém oboru, šlechta jej mezi sebe nikdy nepřijala. Přesný kodex chování, podle něhož se šlechta chovala, měl ritualizované způsoby disciplíny, náboženského i morálního chování a v tomto duchu byli už od útlého věku vychováváni. Chovat se přiměřeně svému stavu, dbát na vychování a etiku, být skromný a vznešený, ale ne přespříliš chvástavý svou výlučností.⁶⁰ Jako další kánon těchto zvyklostí mělo být korektní či noblesní vyjadřování o ostatních, spíše pak o těch méně obdařených. K tomuto měla někdy Marie Josefína velmi daleko, způsoby popisu jednotlivých osob z jejího okolí byly někdy poněkud nearistokratické,

---

⁵⁷ NAVRÁTIL, Ivo. František Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století. Sborník referátů z vědecké konference konané 25. a 26. dubna 2003 v Semilech. Semily, 2003. ISBN:80-86254-08-9. s.181.

⁵⁸ BEZECNÝ, Z. Příliš uzavřená společnost. s. 8.

⁵⁹ NAVRÁTIL, I. František Ladislav Rieger... s. 181.

⁶⁰ WINKELHOFEROVÁ, M. *Šlechtictví zavazuje*. s. 110.

například co se týkalo vzhledu: „*Toti se ožení méně snadno, je totiž podle mě ošklivá*“,⁶¹ „...*, dcera od Alfonse Isenburga- milé, ale ošklivé děvče*“,⁶² „...*Goffi rozkošný malý chlapec, ale po otci má strašný předkus*“⁶³ nebo poznámka z plesu z roku 1903: „*Mindi byla taky hezká, ale ne tak krásná, protože měla nepěknou pleť*.“⁶⁴ I poznámka z oslav v Drážďanech téhož roku v lednu měla zůstat čistě mezi sourozenci: „*Velmi se těším až uvidím tu proslulou Camilu, podle mě je velmi pěkná ale enormně hloupá. (...) A ještě přišli manželé Rapheer. Shledávám ji sympatickou, ale ne moc hezkou*.“⁶⁵

Pokračující období českého národního obrození během 19. století naráželo na neměnný postoj šlechty, na druhou stranu zde byla i propast v chápání šlechty a jejich životního stylu a celkového žití. Obrozenci nemohli přijmout nedostatečné nasazení a boj šlechty za českou věc, z jejich pohledu pohrdání a nepoužívání českého jazyka. Bráno z druhé strany však šlechta žila kosmopolitním životem, nevázala se na jeden národ a už vůbec ne na jeden jazyk. Ať už to bylo z důvodu nadnárodních sňatků nebo velmi častého cestování, v rodině se mluvilo několika jazyky a pro šlechtu nebylo myslitelné, aby se přihlásila čistě k jednomu - českému jazyku. Nelze však laxnost pro českou otázku generalizovat, našli se totiž i zemští vlastenci, kteří usilovali o prosazování českého národa a jazyka. Cestou, jak k tomu přispět, bylo například veřejné používání českého jazyka, snaha o integritu a jednotu Čech či zrovnoprávnění obou zemských jazyků. Avšak stále se musí mít na paměti jejich bezpodmínečná loajalita a věrnost císaři i monarchii. Mezi takovéto zastánce českého národa se mohou zařadit například František Josef Auersperg (*1856 † 1938), Bedřich Schwarzenberg (*1862 † 1936) nebo Jindřich Jaroslav Clam-Martinič (*1826 † 1887), další členové z rodů Sternbergů, Lobkoviců či Thunů.⁶⁶ Nelze však zapomínat na zemské vlastenectví, část státoprávní šlechty naopak českou věc výrazně podporovala. Za všechny jmenujme Jindřicha Clam-Martiniče.

Dá-li se to takto konstatovat, v důsledku postupného vytlačování šlechty měšťanstvem v různých oblastech života, ať už to bylo v politice, armádě nebo v hospodářství, zůstal šlechtě

---

⁶¹ „*Toti wird weniger leichts heiratn, sie isch doch sehr hässlich, finde ich.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 13.6.1927

⁶² „*Tochter von Alfons Isenburg, ein nettes sehr gescheidtes, aber leinder ebenso garstigen Mädcl.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 7.7.1927

⁶³ „*Goffi ist ein spassiger kleiner Kerl, er ist eigentlich ein hübscher Bub, aber er wird mit der Zeit die vorstehenden Zähne seines Vaters haben*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 10.2.1930.

⁶⁴ „*Mindy war auch sehr herzig aber nicht sehr beauti weil sie einen sehr schlechten Teint hatte.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 25.4.1903.

⁶⁵ „*Ich finde sie sympatisch, aber nicht so hübsch.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 28.1.1903.

⁶⁶ GLASSHEIM, Eagle. *Urození nacionalisté: česká šlechta a národnostní otázka v 1. pol. 20. století*. Praha, 2012. ISBN 978-80-7407-140-9. str. 38-39

jako pole působnosti právě jejich životní uzavřený styl. Ani svět šlechtičen nebyl konstantní, pod vlivem proměňující se moderní doby i změn u postavení v sociální společnosti se jejich prostředí živelně měnilo. Jedním z cílů této diplomové práce je prozkoumat každodennost šlechtičen, jak ony trávily svůj *exkluzivní* volný čas, jakým aktivitám holdovaly a jak prožívaly jednotlivé sledované časové etapy.

Marie Josefína Kinská si během svého více než sedmdesátiletého života prošla těžkými časy, bez ohledu na její sociální příslušnost nebyla doba první ani druhé světové války nijak lehčí. Ani období, do kterého se narodila a vyrůstala v něm, nebylo nijak pro šlechtu příznivé. Mezi největší změny v polovině 19. století patřila bezpochyby revoluce roku 1848, která ve svém důsledku znamenala ztrátu několika privilegií, kterými šlechta do té doby disponovala. I přes oslabení a ztrátu v rovině patrimoniálního práva, privilegované justice a vojenské služby a výsad spojených s udělováním inkolátu, nevyšla z této doby šlechta úplně ožebračena a oslabena. Naopak, svůj zájem a úsilí přetransformovala do oblasti podnikatelství s cílem rozvíjet a zvyšovat svůj politický vliv pomocí pozemků a z nich plynoucího zisku.⁶⁷ Po neklidném období přelomu století šlechtě zůstalo jen několik privilegií, mezi které patřilo právo užívat šlechtický titul, predikát, erb, měla stále právo na důchody, stipendia, právo na důstojenství a úřady vyžadující osvědčení o původu a stále držela výsadu zřizovat fideikomisy.⁶⁸ Jiná omezení již byla patrná v armádě, tradiční baště aristokracie, kdy po porážkách v 60. letech 19. století byla zreformována a byl zredukován počet šlechty v jejích řadách. Ani v oblasti diplomacie si již šlechtici nemohli být jisti svým výsadním postavením.⁶⁹

I přes bouřlivé a dynamické změny dlouhého 19. století zůstával svět aristokracie v jednom ohledu statický. Tím bylo vnitřní členění a přísná hierarchie. Staletí trvající pravidla ani v této době nepřipouštěly změny. Ani šlechta Rakouska-Uherska nebyla homogenní, ale vnitřně se rozlišovala podle tří kritérií, kterými byly urozenost, titul a majetek. Uzavřená skupina aristokracie, tzv. První společnost, byla také velmi přísně chráněnou a uzavřenou jednotkou, členící se na panující a služebnou. První, *hoher Adel*, držela ve společnosti nejvyšší postavení a sem patřilo opravdu nemnoho rodin, z panujících nebo dříve panujících rodů. Druhá skupina šlechticů pak byly zbylé rody, bez ohledu na jejich původ – ať už byly ze starobylého rodu nebo jim byl titul udělen listinou od panovníka. Šlo i o šlechtice, kteří kvůli nevhodnému

---

⁶⁷ ŠVAŘÍČKOVÁ- SLABÁKOVÁ, R. Rodinné strategie šlechty. s. 159.

⁶⁸ HORČIČKA, Václav - ŽUPANIČ Jan. Šlechta na křižovatce: Lichtenštejnové, Schwarzenbergové a Colloredo-Mannsfeldové v 1. polovině 20. století. Praha, 2017. ISBN:978-80-86781-33-4. s. 17.

⁶⁹ ŠVAŘÍČKOVÁ- SLABÁKOVÁ, R. Rodinné strategie šlechty. s. 261.

jednání byli vyloučeni z První společnosti, ale i rody nově nobilitované.⁷⁰ Právě mezi tuto poslední skupinu nobilitovaných patřili buď málo majetní nebo úplně nemajetní šlechtici, ale i ti nově nobilitovaní za své zásluhy monarchii. Hoher Adel však tuto skupinu nobilitovaných nikdy neakceptovala, nejpravděpodobněji z pocitu zachovat stávající řád a výlučnost.

Vypuknutí první světové války ovlivnilo všechny vrstvy společnosti, šlechtu nevyjímaje. Povolání do zbraně byli všichni bojeschopní muži a bylo vyžádáno mnoho životů. Aristokraté, kromě hlav rodiny, sloužili v armádě, odešli bojovat za čest Rakouska-Uherska i s vědomím, že na bojištích položí život. Marie Joseřina komentovala vojenské strategie, probíhající bitvy či politická a vojenská rozhodnutí na nejvyšších místech, jako tomu bylo po vyhlášení ponorkové války na začátku roku 1917: „*Nikdy jsem nebyla bezpodmínečným přítelem myšlenky posílit ponorkovou válku, ale pravděpodobně to budou považovat za dobré rozhodnutí a není nic víc, co může člověk udělat, než to, co považujete za nejlepší po pečlivém zvážení.*“⁷¹

Ženy byly také aktivními účastnicemi války. Ne jako jejich mužské protějšky přímo na bojištích ale působily například v lazaretech, které samy v mnohých případech zakládaly, jiné pracovaly v Červeném kříži jak dobrovolnice.

O práci a pomoci v lazaretech se několikrát zmiňuje i *Wiener Salonblatt*, který společně s fotografickým doprovodem obeamoval čtenáře, že například Franziska von Starhemberg (*1875 † 1943) pečuje na svém zámku Eferding o raněné vojáky.⁷²

Do pomoci se zapojila i hraběnka Marie Joseřina, kdy v únoru roku 1917 psala bratrovi, že „*Willy mi psala před vyhlášením ponorkové války, že je všude pozdvižení. Podle nápadu od Pauly zde byl zaveden polévkový dům, vaříme v prázdné garáži a polévku rozdáváme 140 chudým lidem každý den ve dvanáct hodin. V téhle strašné zimě je to dobrý skutek, a dělá mi to moc velké potěšení. V tom barbarském chladu je to pro lidi požehnáním a mě to dělá radost. Vděčím za to vašemu nápadu s polévkovým domem, jinak bych to určitě nedokázala. Ted' už musím končit, jdu obstarat kuchyň a polévky.*“⁷³

---

⁷⁰ HORČIČKA, V. Šlechta na křižovatce. s. 14.

⁷¹ *Ich war nie eine unbedingte Freundin des verschärften Ubootkrieges, aber sie werden es ja wohl grünlich überlegt haben und mehr kann man nicht tun, als das, was man nach reiflicher Überlegung für das beste hält.* SOA Zámrsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Joseřovi z 7.2.1917.

⁷² Wiener Salonblatt 19.5.1915 s. 6.

⁷³ „*Willy schrieb mir am Tag vor der Verkündigung des Ubootkrieges, dass eine unedliche Aufregung herrsche (...)* Ich habe nach Paulchens Rezept eine Suppenanstalt hier eingeführt, in der leer stehendn Garage wird gekocht und ich teile alle Tage die Suppe um 12 Uhr an 140 arme Leute aus. Bei der barbarischen Kälte ist es so seine Wohltat für die Leute und macht mir so grosse Freude. Ich verdanke es nur dem Anstoss von Euerer Suppenanstalt,

V Kleinheubachu na jejich rodovém sídle na přání Aloise Löwensteina zřídili špitál s kapacitou pro deset důstojníků a dvacet mužů. Tak, jak tomu bylo v urozené společnosti zvykem, se o ně hraběnka starala, vidno i z dopisu ze srpna počátečního roku války: „*Myslím si, že bych 16. jela s Aloisem do Mnichova, odkud bude rukovat, já bych pak jela na pár dní do Kleinheubachu abych se starala o náš lazaret, pak bych se vrátila zpět.*“⁷⁴ Počet lůžek však nebyl definitivní, přijímali jich více, jak dokládá dopis adresovaný bratrovi v říjnu téhož roku, kde stojí, že „*tady už je do teď dvacet šest zraněných a nemocných, bohužel žádný důstojník. Ti asi odjíždějí ke svým rodinám, což je pochopitelné, ale bylo by zajímavé si poslechnout co vypovídají. Mimochodem, naši pacienti jsou velmi milí lidé, kteří často vypráví velmi zajímavé příběhy. Je tak strašné, co musí tyto ubohé jednotky snášet, pokud jde o útrapy a trápení. Chudáci chlapani jsou všichni tak neskutečně šťastní, že zde mohou odpočívat a je o ně dobře postaráno. Máme tu jen dvě střelná zranění, ostatní mají revmatismus, střevní nebo žaludeční problémy. O těžká zranění se starají v Miltenbergu, nám posílají jen ty lehčí zranění.*“⁷⁵ V zimě roku 1915 se situace s jejich lazaretem pozměnila, jak napsala bratrovi, že „*můj lazaret prozatím pokračuje, ale pokud nedostanu v blízké době žádné zraněné, dočasně ho zavřu.*“⁷⁶ V pozdějších dopisech se již o péči o zraněné či práci v lazaretu nezmiňuje, buď z důvodu absence oněch raněných, nebo již neměla potřebu se dál k tomuto tématu vyjadřovat. Avšak s přihlédnutím k faktu, že bratrovi psala téměř o všem co prožila během doby co si nepsali, je pravděpodobnější zavření lazaretu.

Do této doby přísně střežené oddělené světy urozených dam a mužů se po vypuknutí Velké války smísily, nemyslitelná manipulace s cizím mužským tělem byla v době války na denním pořádku, ženy umývaly a ošetřovaly mužská zraněná těla, stály po boku umírajících a

---

denn sonst hätte ich es sicher nicht zu Stande gebracht. Jetzt muss ich aber für heute schliessen, weil ich in meine Küche muss, die Suppe austeilen.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 7.2.1917.

⁷⁴ „Ich denke mit Alois am 16. nach München zu fahren von wo aus er dann einrücken wird, ich gehe dann für ein paar Tage nach Kleinheubach um unser Lazarett zu kümmern, dann komme ich wieder her.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 11.8.1914

⁷⁵ „Ich habe hier bis jetzt 26 Kranke und Verwundete, leider garkein Offiziere da disese scheints alle in ihre Familien gehen, was ja von ihrem Standpunkt aus sehr begreiflich ist, aber es wäre ganz interessant gewesen sie erzählen zu hören. Übrigens sind unsere Mannschaftsleute auch Alles sehr nette Leuten die oft sehr interessant erzählen. Es ist schon namenlos was diese armen Truppen an Strapazen und Entbehrungen durchmanchen müssen. Die arme Kerle sind alle rührend glücklich sich hier ausruhen zu können und gut versorget zu sein. Wir haben nur drei die Schusswunden haben, die anderen haben alle etweder Rheumatismus oder Magen und Darmzustände. In Miltenberg, wo sie viel schlechter untergebracht sind behalten sie alle schwer verwundeten und schicken uns nur die leichtesten Fälle her.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 1.10.1914

⁷⁶ „Mein Lazaret geht vorläufig weiter, wenn ich aber in der nächsten Zeit keine neue Verwundeten mehr bekommen, so werde ich es vorläufig schliessen.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 19.2.1915.

všemožně se snažily vypomoci na této úrovni. Do pozadí se odsunula i sňatková politika, neboť vhodný a zdravý muž bojoval v zákopech. Úplné sňatkové omezení však nenastalo, jak je patrné z informací z hraběččiných dopisů, kdy jezdila na svatby svých přátel a blízkých.

Způsob změny žití jednotlivých šlechtických rodin – zda si mohly dovolit pokračovat ve svém exkluzivním životním stylu, měly dost potravin pro sebe i své zaměstnance, nebo naopak finančně strádaly – se odvíjel od faktu, kde ležely jejich majetky. Například ruská aristokracie, jež měla panství na východě, pocítila dopady ruské revoluce velmi rychle, neboť jim je sovětská vláda zabavila. Šlechta, co měla statky v Čechách a na Moravě na tom nebyla ve srovnání s jinými tak drasticky, životní úroveň příliš neklesla a zásobování potravinami a jiným spotřebním zbožím nebylo výrazněji narušeno. Jak dokazují účetní knihy rodiny Kinských během válečných let, nijak zvlášť se neomezovali. Dodávky masa a uzenin pocházely stále od nejkvalitnějších dodavatelů, kdy například i vína byla dovážena z dvorských sklepů.⁷⁷

Díky vlastnictví orné půdy aristokratické rodiny nehladověly, i když samozřejmě s pokračujícím konfliktem bylo obtížnější uživit jak rodinu, tak i celé služebnictvo spolu s hospodářským a lesnickým personálem. Na jídle se nešetřilo, nesháněly se úřední potvrzení pro porážku dobytka. Avšak skoro v jediném, v čem se šlechta musela alespoň částečně uskromnit, bylo osvětlení na svých zámcích a v nákupech některých luxusnějších předmětů. Až s koncem války přišel hlad i k urozeným vrstvám, jak si stěžovala Marie Hohenlohe, že „opravdu živoříme – teď nám došly brambory“.⁷⁸ Během první světové války si hraběnka nestěžovala na nedostatek potravin nebo čehokoli jiného. Vzhledem k tomu, že svému bratrovi psala vše na rovinu a popravdě, kdyby se její rodina ocitla ve finanční tísní nebo jiném omezení, dozajista by mu takovouto skutečnost sdělila.

S koncem války se šlechta ocitla v absolutně jiném světě. Konec mocnářství znamenal zhroucení jejich dosavadních jistot, skončila nezpochybnitelná a bezpodmínečná lojalita císaři. Existence šlechty trvala pouhých pět měsíců po zániku Rakouska-Uherska, neboť 3. dubna roku 1919 došlo v nově vzniklém Rakousku ke zrušení šlechtických titulů. Urození už se sice nemohli titulovat hrabě či kníže, ale ve světě, kde tyto tituly žily více než několik staletí, všichni věděli, kdo jsou Schwarzenbergové, Sternbergové, Lobkoviczové, Hohenlohe a jiní, bez ohledu na absenci titulu před jménem. Se zrušením šlechtictví souvisela i jiná omezení. Byli zbaveni přednostního politického postavení, jejich dědického místa v panské

---

⁷⁷ WINKELHOFEROVÁ, M. *Šlechtictví zavazuje*. s. 219.

⁷⁸ Tamtéž, s. 220.

sněmovně a současně byly zrušeny i světské ženské řády zaopatřující péči pro neprovdané šlechtičny.⁷⁹

Prostředí, na které byly tyto společenské elity zvyklé, se pomalu hroutilo. Na krátkou dobu byly přijímány do vojenských funkcí, kde se do pádu monarchie tradičně realizovaly, avšak jakmile se situace po vzniku republiky stabilizovala, už pro ně ve vojenských řadách nebylo místo. Přes prvotní nutnost šlechty ve státních funkcích státu se však nová republika přenesla velmi rychle a už na počátku 20. let byli důstojníci demobilizováni a propuštěni z vojenské služby do zálohy. Z diplomacie, kromě Maxmiliána Lobkowicze (*1888 † 1967) a Františka Bořka-Dohalského (*1887 † 1951), a dalších veřejných funkcí byli zcela odsunuti.⁸⁰

Průběh první světové války hraběnka velmi intenzivně prožívala, s vědomím, že její muž byl také nasazen. Byla výborně informována o dění na frontách, což v korespondenci dokládá hojné komentování dění s bratrem. Společně rozebírali aktuální situaci a navzájem si sdělovali novinky na bitevních polích i v politickém zákulisí. Nejpravděpodobněji měla většinu válečných informací od svého manžela Aloise, se kterým si dopisovala a společně, i s dopisy pro jejich dcery, jim poslal na tisíc dopisů. V první světové válce byl hrabě Alois nejprve u automobilového pluku, později kvůli nespokojenosti přestoupil na pozici zpravodajského důstojníka. V jeho dopisech se nezdráhal líčit jak své pocity ve válce, tak i přesné popisy dění – naturalisticky, ale také s humorem.⁸¹ Nezasťíral manželce krutosti a strasti války, jako správný katolík bral vše jako vůli Boha, jak on sám psal, smrt pro něj bude jen přechod od horšího k mnohem lepší části.⁸²

Válečná léta se podepsala i na způsobu chodu pošty. Sama hraběnka si těchto změn byla vědoma a přizpůsobovala tak odesílání nebo cestu pošty. S poštovními problémy se pojila i cenzura, která byla v zemi zavedena a hraběnku to značně rozčilovalo, jak nejednou sarkasticky utrousila, že *„jsem mohla obejít tu strašnou cenzuru a poslat do Rakouska necenzurované dopisy. Člověk má totiž neskutečnou radost když ví, že každý dopis si někdo přečte a projde*

---

⁷⁹ WINKELHOFEROVÁ, M. *Šlechtictví zavazuje*. s. 223.

⁸⁰ JELÍNKOVÁ - HOMOLOVÁ, Dita. *Šlechta v proměnách*. s. 72.

⁸¹ K jeho válečným zkušenostem vyšla studie v časopise *Kriegserfahrungen. Studien zur Sozial- und Mentalitätsgeschichte des Ersten Weltkrieges*. Jsou zde také k dispozici edice dopisů, které se buďto dochovaly, nebo v přeepsané podobě od jeho manželky hraběnky Marie Josefiny byly přeposílány dalším členům rodiny. Online k dispozici na: <https://www.erster-weltkrieg.clio-online.de/Rainbow/documents/Kriegserfahrungen/dornheim.pdf>

⁸² HEINE, Martina. *Alois Fürst zu Löwenstein-Wertheim-Rosenberg*. Landeskunde entdecken online. [cit. 2020-23-04]. URL: <<https://www.leo-bw.de/themen/landesgeschichte/alois-furst-zu-lowenstein-wertheim-rosenberg>>.

cenzurou.“⁸³ Sama radila svému bratrovi nejlepší možnost, jak co nejrychleji další dopis dopravit do jejích rukou, a to skrz přítele: „*Pan doktor Xylander, p. A. Vinařský průmysl Schachinger, Oberndorf, u Salzburgu. Tenhle přátelský pán (doktor Eduarda Auersperga) bydlí nedaleko hranic a jezdí přes hranice, a hodí dopis do bavorské schránky, takže dojde rychleji než ve vnitrozemí a nebude zadržen pro kontrolu. Pohlednice se mohou posílat samozřejmě přímo, protože nejsou zadrženy.*“⁸⁴

Nejen poštovní spojení bylo narušeno, i celkově přechod přes hranice a cestování bylo v některých případech zkomplikováno nebo úplně znemožněno, a to i v případě aristokracie. „*Měla jsem velkou radost, že pojedou na svatbu Bäckerfranzů, ale včera mi psala Willy, že bude nemožné se dostat přes hranice. Přechod hranic mezi Německem a Rakouskem je téma, u kterého mám pěnu u úst. Taková oslovina, tak nepochopitelné a nesmyslné! Pro nás slušné lidi to je rozhořčení, samozřejmě tohle neznámá, že lidi kteří by chtěli špehovat, by si nepochybně našli způsoby a prostředky jak to udělat. Ale pokud to budou takhle striktně prosazovat, tak to znamená úplné odloučení naší rodiny až do konce války.*“⁸⁵

V dopise ze 7. července, ani ne měsíc od atentátu v Sarajevu, píše svému bratru, „*V jaké strašné době to žijeme! Je to válka, kterou svět ještě nespatriil! Teď, když se přidala i Anglie, bude to pro nás a Německo válka na život a na smrt. Bůh ať tě ochraňuje, dá nám zvítězit, právo je každopádně na naší straně! Doufejme, že budeme se Srby rychle hotovi!*“⁸⁶ V tento den, kdy napsala tyto řádky, Anglie však ještě oficiálně ve válce nebyla, vstoupila do ní až 4. srpna téhož roku. Je tedy jasné, že hraběnka měla dobré informace o dění v Evropě, jak se jednotlivé armády

---

⁸³ „*Es nimmt einem die Lust und Freude am Schreiben, wenn man weiss dass jeder Brief gelesen und auch noch eine Menge davon in der Paperkorb des Zensors wandern.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 19.2.1915.

⁸⁴ „*Herrn Doctor von Xylander, p. A. Weinwirtschaft Schachinger, Oberndorf, bei Salzburg. Diese freundliche Mann wohnt an der Grenzen er geht über die Grenze und wirft die Briefe ins bayrn. Postkastel, dadurch werden sie an der Grenze nicht aufgehalten, und gehen so schnell wie im Inland. Karten kann man natürlich direkt schicken, da diese nicht aufgehalten werden.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 10.9.1914.

⁸⁵ „*Ich wäre so gerne zur Hochzeit vom Bäckerfranz gefahren, hatte mich schon so auf so vielen Familengenuss gefreut, aber Willy schiebt mir vorgestern, dass sie glaubt es sei ausgeschlossen dass wir über die Grenze gelassen werden. Die Grenzsperrre zwischen Deutschland und Österreich ist eine Tema das ich wirklich beinahe am Mund schäume vor Wut. So eine hirnverbrannte Eiselei, so unbegreiflich und sinnlos und nur eine verbitterung des Lebens für uns anständige Menschen denn natürlich macht es für die Leute die spionieren wollen nicht den geringsten Unterschied, die finden ja leicht Mittel und Wege doch durchzukomeen, aber für und wenn es wirklich ganz riguros durchgeführt wird, bedeutet es eine vollständige Trennung von unserer ganzen Familie bis zum Ende des Krieges.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 23.2.1916.

⁸⁶ „*In was für einer furchtbaren Zeit leben wir. Es wird ja ein Krieg wie der Welt ihn noch nicht gesehen hat. Jetzt, wo England sind auch noch angeschlossen hat wird es für uns und Deutschland ein Kampf auf Leben und Tod. Gott schützt Euch Alle und gebe uns den Sieg, das Recht ist jedenfalls auf unserer Seite. Hoffentlich werder Ihr mit den Serben bald fertig werden.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 7.7.1914.

a státy zapojovaly do tohoto začínajícího konfliktu. O dění se určitě zajímala, diskutovala se svými blízkými, jako například v dopise datovaném o týden později než předchozí, kde se svého bratra ptá, „*Co vůbec říkáš na celou naši situaci? Když je zřejmé, že vražda v Bělehradu byla nařízena a zaplácena, zakryjeme ji a potom požádáme Srby o odpuštění?*“⁸⁷ dále komentuje situaci z konce července slovy: „*Nadšení v zemi i v Německu je opravdu hezké, a pokud to je spravedlivá válka, tak je to naše. A proto mám velkou důvěru v Boha, že našim ubohým požehná, a dá nám vítězství. Jestliže přetrvají komplikace s Ruskem, tak může člověk jen doufat, že budete se Srby rychle hotovi.*“⁸⁸

Dopis datovaný o měsíc později, do srpna roku 1914, a jeho první řádky vystihují situaci, kterou lidé prožívali. „*Člověk nemůže mít žádné jiné myšlenky než válku.*“⁸⁹ Měla samozřejmě neochvějnou víru ve vítězství Rakouska-Uherska, i přes některé neúspěchy. „*Ted', když se do toho zamíchala i Anglie, je to pro Německo a Rakousko strašná válka, a náš milý třetí spojenec zůstává neutrální, pomáhá nám pouze svými nejlepšími přáními. Ale s boží pomocí to zvládneme i sami. Do této chvíle šlo všechno dobře, i když se povedly jen malé věci, tak je dobře, když se i ony povedou. Chudáci Belgičani, je mi jich líto, nevěděli do čeho jdou.*“⁹⁰

Věřila, že Bůh je na jejich straně a dá jim zvítězit: „*Všechny oběti, co v životě přineseme Bohu, které děláme z povinnosti k matce zemi, jistě přinesou požehnání.*“⁹¹ nebo „*Věci ve Francii jdou kupředu pomaleji, mám dojem, že se to na začátku vidělo až moc optimisticky. S boží milostí to vyhraje, o tom nemám pochyby, ale obávám se, že to bude strašně těžké a budou tu nějaké prohrané boje. Tak, jak se předpokládalo na začátku, že to bude rychlé, tak nebude. Bojím se, že Anglie nedovolí Francii uzavřít mír, i když by se jim to líbilo. (...)* Pořád

---

⁸⁷ „*Was sagst du überhaupt zu den ganzen Zuständen bei uns, werden wor denn es ganz Klar erwiesen ist, dass der Mord von Belgrad aus bestellt und bezahlt war, es vertuschen und dann die Serben um Verzeihung bitten?*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 14.7.1914.

⁸⁸ „*Die grosse Begeisterung im ganzen Land und auch in Deutschland ist wirklich schön und wenn es ja einen gerechten Krieg gegeben hat, so ist es der unserem deshalb habe ich so grosse Vertraung dass der liebe Gott unsere Arme segnen und den Sieg verleihen wir. Wen nur die Complication mit Russland ausbleibt dann kann man ja hoffen dass Ihr mit der gnade Gottes bald mit den Serben fertig werden werdet.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 30.7.1914

⁸⁹ „*Mann kann natürlich gar keinen anderen Gedanken fassen als den Krieg.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 11.8.1914.

⁹⁰ „*Jetzt wo England sich auch noch hinein mischt, wird es für dDeutschland und Österreich schon ein furchtbarer Kampf, und unser lieber Dritter im Bunde der neutral bleibt und uns nur mit seinen besten Wünschen begleitet es ist über alle Begriffe, aber mit Gottes Hilfe werden wir auch allerei fertig werden. Bis jetzt geht alles gut wenn es auch bis her nur kleinerere Sachen sind, so ists es doch immer gut wenn die ersten Sachen gelingen. Die armen Belgier tun mir leid, sie wissen eigentlich garnicht wie sie dazu komme.,*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 11.8.1914.

⁹¹ „*Aber all die vielen Opfer, die aus Liebe zum lieben Gott, aus Pflichtgefühl und aus Liebe zum Vaterland gebracht werden, werden sicher so viel Segen bringen.,*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 19.2.1915.

nemůžu domýšlet průběh ruské války, na nezměrné rezervy co mají Rusové, je to tady hrozně těžké. Mohou posílat tisíce mužů do bitvy a je jim to jedno. Pán Bůh nám pomůže, v to musí člověk věřit a ochrání nás všechny.“ Dále řádky téhož dopisu pokračovaly informacemi, že „první pluk Garderegiment už ztratil 65 % svých důstojníků a vojáků. Říká se, že francouzské dělostřelectvo je dobré, proto tak velké naše ztráty. Ostatně na nepřátelské straně jsou ztráty taky nezanedbatelné. Kéž by tahle strašná doba už skončila! Ale to není možné, protože člověk kvůli těm strašným obětem, co podstoupil, neustoupí! Já jen doufám, že ty se nebudeš muset zabývat těmi hanebnými Srby. Ať už za krátko nebo za dlouho, vypořádáte se s nimi.“⁹²

Věděla o pohybech armád a vše podrobně psala bratrovi: „Říká se, že bavorské a saské oddíly byly rychle odeslány do Haliče, podpořit naši armádu. Ten klid v posledních dnech ukazuje, jako kdyby čekaly a chtěly vytáhnout na velkou bitvu.,“⁹³ Válečné informace v době války plnily řádky jejich dopisů, někdy to byly pouhé úvahy, co by kdyby, jindy zase psala o útrapách, prohrách nebo výhrách na bojištích. „Že Francouzi takhle sklapnou, nikdo nečekal. Člověk pak má pocit, že má boží požehnání na své straně. Naše jednotky v Rusku bojují vskutku úžasně, a myslím, že zprvu to bylo i proti převaze. Každopádně ale bojují jednotky v Rusku lépe než Francouzi. Kdyby se jen naši nepřátelé nechovali jako divoši. A proto je tahle válka už tak dost špatná a je naplněná barbarstvím. Od třicetileté války se toho příliš moc nezměnilo! Dnes psali v novinách, že v Lambergu je další bitva. Ať nám Bůh dá vítězství! Jak dlouho ještě bude tahle otřesná válka dlouho trvat?! Alois mi psal v dopise, „že podle diplomatických dopisů z Říše to vypadá, že válka na Západě bude

---

⁹² „Die Sache geht in Frankreich sehr langsam vorwärts, ich habe das Gefühl dass man im Anfang die Sache doch viel zu optimistisch angesehen hat. Dass wir mit der Gnade Gottes, doch schliesslich den Sieg erringen werden, darüber habe ich keinen Zweifel, aber ich glaube es wird noch furchtbar schwere und verlustreiche Kämpfe geben und schnell, wie man anfangs glaubte, wird es in Frankreich sicher nicht gehen. Ich fürchte immer dass England Frankreich nicht erlauben wird Frieden zu machen, selbst wenn das Letztere es gerne möchte. Ich kann mir ein Verlauf des russischen Krieges noch immer so garnicht recht denken, bei den unermesslich grossen Reserven die die Russen haben, ist es so furchtbar schwer ihnen irgedwie wirklich weh zu tun, denn auf tausende und abertausende von Menschenleben kommt es ihnen ja garnicht an. Der liebe Gott wird uns schon durchhelfen, das muss man sicher immer wieder fest sagen und auch Euch alle beschützen.

Das erste Garderegiment hat 65% seiner Offiziere und Mannschaft verloren, es ist schon schaurlich. Die franzartillerie soll fabelhaft gut sein, daher unsere namenlosen Verlusten. Übrigens werden die feindlichen auch nicht geriger sein. Wenn nur diesem entsetzlichen Abschalten bald ein Ende gemacht werden könnte. Aber man sieht nicht wie, wer soll denn nach diesen furchtbaren Opfern nachgeben. Ich hoffe immer dass Ihr vielleicht doch nichtmehr gar zu lange mit diesen infamen Serben zu tun haben werdet. Denn über kurz oder lang müssen sie doch ganz fertig sein.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 1.10.1914.

⁹³ „Man sagt allgemein dass ein bayer. und ein Sächsisches Korps so schnell als möglich nach Galizien geschickt werden, um unsere Armee zu unterstützen, die Ruhe der letzten Tage sieht so aus, als wenn sie warten und zu grossen Schlag ausholen wollten.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 10.9.1914.

*ještě taky dlouho. " Člověk musí pevně věřit Bohu, že ten vše dovede do zdárného konce, protože my lidé se špatným lidským rozumem často nevidíme věci a nedokážeme je pochopit."*⁹⁴

Hned na začátku roku 1915 psala bratrovi, že „každý říká, že rozhodnutí musí padnout na východě, skutečné a rozhodné vítězství bylo ve válce úplně vyloučeno. Angličané si dali oddych, Francouzi a Belgičané si také vedli velmi dobře. Kdyby ale za zády neměli Angličany, celá věc by skončila. Britové uvažují dobít Německo skrz Maďarsko, a je taky v jejich zájmu vést válku tak dlouho, jak budou moci. Do té doby budou sedět na jejich ostrově. Domnívám se, že zdejší lidé uvažují o invazi, ale to je teď neproveditelné, dokud nebudeme mít v držení Calais. A to vypadá, že v dohledné době nebude možné. Bůh to sám ví, jak na tom všichni jsou, ale většina lidí má pocit, že naše největší šance spočívá ve zničení ruské armády.“⁹⁵

Informace měla o většině válčících stranách, sama se zamýšlela nad důsledky jednotlivých kroků a komentovala je různými způsoby. „Domnívám se, že náruživost Srbů polevuje, jejich velký ochránce bude brzy poražen. Je jasné, že jakmile s ním bude člověk hotov, jsou na řadě oni. Díky Bohu jde vše proti Rusku výborně. Nové vítězství ve východním Prusku je také báječné a dává nám to odvalu a sebevědomí. A ta dnešní zpráva, že Cernowitz je obsazen našimi vojsky. (...) Pokud se opravdu podaří v Anglii přerušit dodávku potravin, brzy se budou muset vzdát. Jaké ponížení by to ale pro Anglii bylo, nikdy by to nepřekonalí a zůstali by našimi smrtelnými nepřáteli navždy. (...) A to vychytralé Japonsko využívá příležitosti, kdy jsou všechny velmoci ve světě proti sobě, aby si naplnilo kapsy. Je to pro ně vlastně komedie,

---

⁹⁴ „Dass die Franzosen so zusammenklappen würden hat doch Niemand erwartet. Man hat aber auch das Gefühl dass der Segen Gottes mit uns und unserer gerechten Sache ist. Unsere Truppen in Russland schlugen sich aber fabelhaft und ich glaube man wird es erst später erfahren gegen welche Übermacht sie zu kämpfen haben. Ausserdem scheinen die Russen sich auch besser zu schlagen als die Franzosen. Wenn unsere Gegner nur nicht überall solche Bestien wären und sich alle wie die Wilden benehmen würden. Dadurch wird dieser Krieg der weiss Gott schon arg genug ist auch noch mit so einen furchtbaren Barbarismus geführt. (...) Sehr viel anders ist es im dreissigjähriger Krieg auch nicht zugegangen! Heute steht in der Zeitung dass bei Lamberg wieder eine Schlacht im Ganze ist. Gott gebe uns den Sieg. Wie lange wird dieser entsetzliche Krieg noch dauern. Alois schrieb in einen seiner letzten Briefe: „die diplomatischen Leiter des Reiches scheinen an eine längere Dauer des Krieges zu Glauben auch im Westen.“ Man muss eben Alles dem lieben Gott überlassen, der sicher Alles zum Besten leitet wenn wir es auch mit unserem armseligen Menschverstande oft nicht sehen und begreifen können!“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 10.9.1914.

⁹⁵ „Die hiessigen Leute denken doch immer noch bissl an eine Invasion, aber erstens ist es ja ganz undurchführbar, vor wir Calais in Händen haben, und das scheint doch auch noch garnicht in absehbarer Nähe zu sein und auch dann glaube ich nicht an die Durchführbarkeit des Projektes, es würde der ärgste Francireukrieg werden, den die Welt noch je gesehen hat. Gott allein weiss, wie Alles noch werden wird, aber die meisten Leute haben doch das Gefühl das unsere grösste Chance in der Vernichtung der russischen Armee liegt.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 11.1.1915.

*kdyby jen to nebyla tak strašná a tragická věc. Jaký ted' musejí mít Angličané a Rusové vztek na japonské přítelíčky.*⁹⁶

S vědomím, že následující řádky psala teprve po polovině roku 1915 a nevěděla, jak dlouho bude muset na konec války ještě čekat, jsou současnému čtenáři opravdu těžké na čtení. *„Úspěchy soupeřů jsme vzali velmi tragicky a jsme strašně vystrašeni. Z dopisu od Aloise ale vyplývá, že nelze hovořit o průlomu. Bůh dá, že tenhle jejich útok se brzy zhroutí, pak už bude možná mír na dosah, pak třeba nepřátelé uvidí, že ani po dlouhých přípravách jejich útoky neprojdou, takže snad pochopí, že válka nemůže trvat navždy. Strašná je i situace na Balkáně. Doufám ale, že při Boží vstřícnosti pro nás válka na Východě dopadne v náš prospěch, Rumunsko a Řecko by se taky mohli do války zapojit.*⁹⁷

---

⁹⁶ „Ich denke mir, dass die Gefühle der Serben ja jetzt nicht besonders angenehm sein müssen, da so zuzuwarten während ihre grossen Protektoren oben gründlich verhaben werden und dabei zu wissen dass wenn man mit denen fertig se ist, die Reihe dann an sie kommt. Gott sei tausendmal Lob und Dank, gehts ja jetzt gegen die Russen ausgezeichnet. Der neue Sieg in Ostpreussen ist schon ganz fabelhaft und macht einem wieder Mut und Zuversicht und heute die Nachricht dass Cernowitz von unseren Truppen besetzt. (...) Wenn es wirklich gelingen sollte Engländer seine Zufuhr von Lebensmittle abzuschneiden, so müssen sie ja bald nachgeben, aber was wäre das das für eine Demütigung für England, das würden sie nie verwinden und ewig unsere Totfeinde bleiben. (...) Und das ganz schlaue Japan, das sie Gelegenheit benützt, wo die Grossen dieser Welt sich alle iun den Haaren liegen, um seine Taschen zu füllen, es ist soch eigentlich wie ein Lustspiel, wenn es nicht so furchtbar tragischer blutiger Ernst wäre. Was die Engländer und Russen jetzt in ihrem Inneren ein Wut auf ihre japanischen Freuden haben müssen!“ SOA Zámrsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 19.2.1915.

⁹⁷ „Wir hier haben die ersten Erfolge der Gegner sehr tragisch genommen und sind entsetzlich erschrocken, aber aus den Briefen von Alois ersehe ist, dass sie draussen eigentlich sehr wenig beunruhigt sind und vollkommen überzeugt, dass von einen wirklichen Durchbruch nicht die Rede sein könne. Gott gebe gnädigst, dass diese Offensive jetzt wirklich zusammen bricht, dann kommen wir dem Frieden vielleicht doch endlich näher, denn wenn die Feinde einsehen, dass sie sogar jetzt, nach so langer und gründlich Vorbereitung und solchen Masen von Munition nicht durchkommen, so sollte man doch meinen dass sie einsehen müssen, dass es für eie keinen Vorteil haben kann, den Krieg bis in alle Ewigkeit fort zu setzen. Sehr aufregend ist freilich noch die Situation am Balkan und die kann uns noch alle möglichen Überraschungen bringen. Ich hoffe aber, wenn mit der Gnade Gottes der jetzige gewaltige Kampf im Osten für uns günstig endet, dass dann auch Rumänien und Griechenland es sich überlegen werden noch einzugreifen.,“ SOA Zámrsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 28.9.1915.

Každodennost

Lovy a hony

Každodenní život šlechty byl naplněn mnoha aktivitami, ať už těmi pracovními, rodinnými, politickými nebo i volnočasovými. Trávení volných chvil u šlechty se v průběhu staletí měnil, avšak vždy si našla čas na zábavu.

Nejčastější a pravděpodobně nejrozšířenější aktivitou byl lov a hon, a to už od dob středověké a raně novověké šlechty, která tak dokazovala své lovecké schopnosti.⁹⁸ V pravěkých dobách měl lov především stmelující a kolektivní charakter, hned vedle jeho nutnosti uživit skupinu lidí. S rozvojem společnosti a jiných možností se stal lov více *rekreační* aktivitou, a právě u vysoké společnosti byl prostředkem k trávení volného času, měl symbolickou, společenskou a prestižní roli.⁹⁹ Tím se odlišovalo provozování šlechtických lovů od nepriviligovaných vrstev, která za touto aktivitou spatřovala hon za potravou.

Šlechta 19. i 20. století přistupovala k této aktivitě jako k reprezentaci své osoby i rodu, dávala své lovecké umění a schopnosti na odiv všem účastníkům lovu, ale nejen těm. Tzv. *kult trofeje* měl významné místo i v sídle šlechtice. Bylo přesně dáno místo, kam bude úlovek umístěn, což dávalo významnost nejen rodové historii, ale byl taktéž součástí reprezentativních muzeí venkovských sídel, k nimž šlechta po vzoru historismu směřovala. Hony měly i svůj strategický význam. Nově nobilitovaná šlechta mohla využívat těchto sešlostí k proniknutí do druhé společnosti, jako tomu bylo například u barona Hirsche, který pořádal hony v Uhrách například i pro britského následovníka trůnu Edvarda VII., kdy denně každý lovec ulovil přes 11 000 koroptví. Následník rakousko-habsburského trůnu arcivévoda František Ferdinand d'Este jezdil na lovy srnců nedaleko Vídně do revírů svatováclavských lesů, více než 1900 kusů zvěře skolil za dva dny na lovech v Třebíči. Srovná-li se lovecké zánění arcivévody, který za 37 let skolil na 300 000 kusů, s císařskými čísly Františka Josefa I., převýšil císaře pětinasobně. Pravidelné lovy se konaly v Horšovském Týně, pořádané knížecí větví Trauttmansdorf – Weinsbergů v sedmdesátých a osmdesátých letech 19. století, s hojnou účastí Schwarzenbergů.¹⁰⁰ „*Nejkrásnější způsob lovu jest ovšem vábení losa v říji. Střelec provázen*

---

⁹⁸ POKORNÝ, Pavel. Ušlechtilá zahálka: Hony a lovy na přelomu 19. a 20. století. In *Dějiny a současnost. Kulturně historická revue*. 33, č. 1, 2011. s. 14.

⁹⁹ SOMMER, Jirí. Malé dějiny sportu aneb O sportech našich předků...Olomouc, 2003. ISBN: 80-7336-116-7. str. 138-140.

¹⁰⁰ POKORNÝ, Pavel. Ušlechtilá zahálka. Hony a lovy na přelomu 19. a 20. století. In *Dějiny a současnost. Kulturně historická revue*. 33, 2011, č. 1, s. 15. ISSN: 0418-5129.

*domorodým myslivcem, naslouchá napjatě ozývajícímu se losu, mezitím co myslivec na zvláštním nástroji, jakési podlouhlé rovné trubce, napodobí řev. ...Když konečně vábením rozzuřený los vyrazí z houštin a močálů, když ohromná hlava s mocnými lopatami na neohrabaném trupu vynoří se z ranních mlh, - tu člověk maně myslí, že má před sebou tvora předpotopního.*¹⁰¹ Karel V. ze Schwarzenbergu takto popisoval svůj lovecký zážitek z Litvy, kam se vydal na lov losů. Právě Schwarzenbergové byli zanícenými lovci a jejich proslulé hony a lovy na Hluboké a na Orlíku vyhledával kde kdo. Mezi nejvýznamnější hosty na počátku 20. století patřili arcivévoda Karel, arcivévoda Bedřich nebo i František Ferdinand d'Este.

Proslulé lovy se dělaly i ve Vranově nad Dyjí, kde nechyběla ani nejurozenější smetánka aristokracie, jako byla například dcera císaře Františka Josefa I. princezna Gisela Bavorská nebo Ferdinand d'Este, účastnili se i neurození – řada ministrů c. a k. vlády, zahraniční diplomaté nebo významné osobnosti z kultury. Z řad česko-rakouské šlechty sem přijížděli členové rodů Mensdorff-Pouilly, Salmové, Hohenlohe, Valdštejn-Vartenbergové nebo Claryové. Lovy a hony se neomezovaly pouze na starý kontinent. S rostoucí vášní pro americký, africký nebo asijský kontinent vyraželi šlechtici na výpravy daleko za hranice jim známé říše. Ferdinand Trauttmansdorf-Weinsberg se vydal na nákladnou cestu do Ameriky, členové schwarzenberského rodu objevovali africkou Keňu, hrabě Heinrich Coudenhove-Kalergi se se svou ženou, jež byla Japonka a seznámili se spolu během diplomatické mise hraběte, vydával do asijsky mluvících zemí, ale i do Jižní Ameriky na lov jaguárů, perlu britského impéria si oblíbil vikomt Georg Nathaniel Curzon, který v Indii působil jako místokrál, a užíval si zde lovu tygrů.¹⁰² Jak lovů a honů v zahraničí, tak i v domácích končinách, se urozené dámy účastnily této *ušlechtilé zahálky*. Doprovázely své partnery nebo rodinu přímo v terénu, jak dokládají dobové fotografie z honů a lovů na počátku 20. století. Urozené dámy jsou na nich zachyceny nejen při přípravách, u připravených kočárů, ale i kráčející nebo jedoucích na koních přímo v revírech nebo pózující po honu s úlovky.

Nejinak tomu bylo i Marie Josefíny Kinské, která si tyto aktivitu oblíbila, jak psala svému bratrovi v listopadu roku 1940: *„je to vážně pech, že naše oznámení spadlo přímo na datum lovů, ale je samozřejmé, že ty lov nemůžeš odmítnout, byl by to zločin, kdyby člověk tento rok ještě nic nestřelil.*“¹⁰³ I sama hraběnka doprovázela své společníky na lovy a hony.

---

¹⁰¹ Les a lov, ročník IV., 31.12.1910, číslo 6. str. 66

¹⁰² POKORNÝ, Pavel. Ušlechtilá zahálka. Hony a lovy na přelomu 19. a 20. století. In *Dějiny a současnost. Kulturně historická revue*. 33, 2011, č. 1, s. 14-17. ISSN: 0418-5129.

¹⁰³ „Es ist ein dumme Pech, dass unsere Ansage gerade mit Eurer einzigen Jagd zusammen gefallen istm aber es ist ganz selbstverständlich dass Ihr die Jagd nicht ansagen könntet, das wäre ja in diesem Jahr, wo man überhaupt

V dopisech tvoří velkou část popisy počasí na lovech nebo ulovených kusů zvěře. Píše, že se jich sama účastnila, i když s jistou výhradou: „*Předevčírem jsem byla v Bronnbachu a celý den jsem byla venku, opravdu v potu našich tváří, protože bylo velké teplo, ale měli jsme smůlu, obávám se, že už jsem „stará babka“ a to nosí na lovu smůlu, zítra nechám jít Aloise samotného.*“¹⁰⁴ Nebo jen podala krátkou informaci z roku 1904, že „*je 6 ráno a já jsem se vrátila z neúspěšného lovu tetřevů.*“¹⁰⁵ Na lovy chodila často doprovázená společností i za dob Velké hospodářské krize, jak vidno z dopisu, kde vyčítá bratrovi jeho absenci: „*Proč jsi odřekl ve Vukovaru lov ptactva? Měli tak úžasné počasí, na lovu se jim neskutečně dařilo, střelili 200 kusů! V revíru v Petrovci dohromady jen 100! Alois střílel 54 kusů, byli s ním oba Khuenovi a Johannes Lobkowicz.*“¹⁰⁶ Prožívala i úspěchy svých blízkých, jako tomu bylo v případě lovu v roce 1927, kdy píše, že „*Franci teď zažil neuvěřitelný lov, zastřelil už 7 srnců, Erich pak v Bronnbachu 3 kusy za jeden den, jednoho opravdu kapitálního srnce. Vracel se nadšen, pak ale slyšel to neštěstí, že Alois zastřelil 4 srnce a je na celkovém počtu 499 zastřelených, což je katastrofa, protože 500stý je velká věc, v důsledku toho je vypuštěn jeden velký jelen, protože těch není nikdy dost. Zítra Alois jede do Bronnbachu, ostatní lovci jsou taky samozřejmě vzrušení, protože si každý přeje, aby ten 500 byl střelen jím.*“¹⁰⁷ Krásný popis strávené akce líčí i v dopise z konce roku 1940: „*Měli jsme tu nedávno každoroční lovy, koroptve a králíci jsou tak důkladně vyhubeni, že jsem do kuchyně nedostala ani jeden kus. Ale bažanti s překvapením mnohem lépe přežili zimu, takže jeden den je lovili v remízku, střelci byl jen starý Poldi a náš lovec a Alois, společně střelili 93 bažantů. Poldi střílel 33 bažantů, měl velkou radost, protože léta už nestřelil tolik kusů, takže se u nás velmi bavil, dělalo mu to velkou radost. Kromě toho v rámci hesla „lovecká zábava“ se dobře jedlo a popilo se. [...] Možná se dožijeme ještě doby,*

---

nichts zu schiessen hat,“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 16.11.1940.

¹⁰⁴ „*Vorgestern war ich mit in Bronnbach und wir waren den ganzen Tag draussen, wirklich im Schweiss unsres Angesichtes, denn es war eine wahnsinnige Hitze, aber wir hatten fort Pech, manchmal führt ich dass ich schon 'alte Weib' bin und daher Pech auf der Jagd bringem morgen lass ich Alois allein gehen*“, SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 3.8.1927.

¹⁰⁵ „*Es ist 6 Uhr Fröh und ich kommen eben von einer kalten und erfolglosen Auerkahnjagd zurück, von daher vertrottelt.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 30.5.1904.

¹⁰⁶ „*Warum hast du die Schnepfenjagden in Vukovar abgesagt? Du hast Dich shr geschnitten, denn sie waren heurer so schön, wie noch nie, es wurden über 200 Schnepfen geschossen, im Petrovcer Revier allein über 100 Stück. Alois hat 54 Schnepfen geschossen, es waren ausser ihm nur die beiden Khuens und Johannes Lobkowicz.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 8.4.1930.

¹⁰⁷ „*Franzi hat unglaubliches Weidmannsheil gehabp, hat schon sieb Böcke geschossen und Erich auch neulich in Bronnbach dreu an einen Tag, darunter einen ganz kapitalen Bock, der Arme, er kam so strahlend zurück und fand hier die Nachricht vom Unglück Alois hat vier Böcke geschosse und ist momentan beim Bock Nr. 499 angekommen, was eine Katastrophe ist, weil der 500ste soll durchaus ein sehr starker, in Folg dessen, werden nach Bronnbach, die Jäger sind natürlich auch alle schrecklich erregt, weil jeder sich so wünscht, dass der berühmte 500er bei ihm geschossen wird.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 3.8.1927.

*kdy půjdeme na lov společně, ale obávám se, že to nebude v tomhle životě, tím krásnější to ale bude.*¹⁰⁸

Na lovy jezdili do Vukovaru, kde měla sídlo její dcera Marie Tereza (*1909 † 2000), také často do Bronnbachu, Heubachu, samozřejmě pořádali tyto společenské akce i na jejich sídle v Haidu (Boru).

---

¹⁰⁸ „Wir hatten neulich hier auch unsere einzige Jagd in diesem Jahr, Rebhüner und Hasen sind so gründlich ausgerottet, dass ich nicht einmal ein Stück für die Küche hatte aber die Fasanen haben den Winter komischer Weise viel besser überstanden, so wurden an einen Tag die verschiedenen Remiesen gejagd, als Schützen waren nur der alte Poldi und unser Kreisjägermeister und Alois und sie haben 93 Fasenhahnen geschossen. Poldi hat 33 Fasanen geschossen und war ganz außer sich vor Unterhaltung hat uns immer wieder versichert er habe seit Jahren nichtmehr so viel an einem Tag geschosse, so hat es uns viel Spass gemacht, ihm diese grosse Freude zu machen, ausserdem wurde unter dem Motto 'Jagdsejour' ein bisschen besser gegessen und gut getrunken (...) Vielleicht erleben wir noch einmal die Zeit, dass wir wieder zusammen jagen können, aber ich rechne nichtmehr auf sehr viel in diesem Leben, imso schöner wird es einaml drüben sein.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 16.11.1940.

Cestování

Další důležitá součást života každého šlechtice bylo cestování, které se stejně jako lovy a hony v průběhu času proměňovalo, ať už v cílových destinacích nebo svou náplní. V případě mužských členů rodiny cestovali aristokraté mezi svými paláci, byty ve městech a venkovskými sídly, a hlavně císařským dvorem, a to především *za prací*. Nicméně v této době pracovní povinnosti nelze chápat v dnešním slova smyslu. Důvodem jejich velmi častého přemísťování byla správa rodinných statků, sídel nebo výkon kariéry. Ovšem správný aristokrat si našel během svých cest čas na odpočinek a navštěvoval i rodinné zámečky či lovecká sídla, kde se poté věnoval lovům a honům,¹⁰⁹ pevný charakter roku udávaly i nejrůznější plesy, bály a společenská povinná setkání u dvora.

Urozené ženy cestovaly obdobně, také velmi často, ale jejich cesty nebyly ve většině případů kariérní, pracovní nebo správcovské. Ženy cestovaly především s rodinou po rodinných sídlech, za zdravím, za rodinou či přáteli, ale také za poznáním do různých koutů světa. Takovéto cestování bylo po dlouhou dobu privilegovaným fenoménem pouze u šlechty a dvora, dokazovala tak svou hegemonii, exkluzivní způsob života a prezentovala tak svou finanční sílu.¹¹⁰ V případě šlechty lze o takových cestách hovořit jako o *séjours*. Každoročně se opakovaly, byly příznačné svou časovou omezeností v setrvání na jednom určitém místě. Typickým příkladem byly pobyty na letních sídlech.

Důležitým předpokladem pro takovouto vysokou mobilitu bylo samozřejmě mít více nemovitostí k bydlení, nebo alespoň dost prostředků na pronajmutí. Stejně jako v případě lovů a honů, i cestování vycházelo z tradice středověkých dob, kdy šlechta nesetřívávala na jednom rodovém sídle, ale byla mobilní spolu se svým suverénem, který se pohyboval po mnoha svých provinciích.¹¹¹ Jasným důvodem pro takovéto časté cestování bylo ohrožení zvnějšku u hranic, ale také vnější riziko povstání poddaných a sedláků. Postupem času se z takového *povinného* cestování stal životní elitářský styl šlechty a setřívávat na omezenou dobu na různých místech bylo typické až do první světové války.¹¹²

Průběh aristokratického roku byl dělený na přesná období a striktně se dodržoval. Nový rok začínal tradičně ve Vídni. Na konci roku se celé rodiny stěhovaly ze svých venkovských sídel do vídeňských paláců, aby se zúčastnily jedné z nejvýznamnějších událostí, ale také

---

¹⁰⁹ BEZECNÝ, Z. Příliš uzavřená společnost. s. 104.

¹¹⁰ WINKELHOFEROVÁ, M. *Šlechtictví zavazuje*. s. 161.

¹¹¹ Tamtéž, s. 160.

¹¹² Tamtéž, s. 161.

povinností roku – novoroční zdravice a setkání s císařským dvorem, což bylo považováno za nejprestižnější tradici pro aristokracii. Takováto návštěva znamenala návštěvu císaře v jeho sídle v Hofburgu za účelem složení slibu a tradiční novoroční audience. Císař samozřejmě nepřijímal všechny urozené, osobní přijetí si vysloužili pouze akreditovaní vyslanci ve Vídni, příslušníci cizích panovnických dvorů a císařovi nejvyšší dvorští úředníci, ostatní byli přijímáni v zastoupení císaře nejvyšším hofmistrem.

Po návštěvě Hofburgu a císařského dvora však společenský život šlechty teprve vypukl, nastal nejrušnější čas – plesová sezóna.¹¹³ Bylo to dlouhé období končící až po masopustu a pro šlechtu to byla společensky nejdůležitější část roku. Zahájení plesové sezóny bylo tradičně dvěma dvorskými plesy, poté se každá velká rodina podílela na pořádání plesů v jejich vídeňských palácích. V praxi to znamenalo účast až na třech plesech za týden, čímž ale časové vypětí nekončilo, neboť každá šlechta měla povinnost vykonat návštěvu u ostatních. Právě v případě urozených dam se toto období stávalo opravdu nejrušnějším v celém roku, navštěvovaly přátele, známé, ony samy hostily návštěvy, otevíraly společenské salóny, pořádaly dobročinné akce, chodily do divadla, na opery nebo na večírky známých.

Plesovou sezonu zažívala s radostí i Marie Josefína, v roce 1903 vzpomínala v dopise bratrovi a „*chtěla bych ti vyprávět o nás a naší cestě do Vídně. Bylo to velice milé a vydařené. V pátek jsme byli na večěři u snoubenců Liechtensteinů, v sobotu se konala velká dvorská sešlost. Měla jsme na sobě velké galavečerní šaty, byl tam i císař a arcivévodové, bylo to milé a všichni přítomní byli moc milí. (...) V neděli byla velká galavečeře, bylo to ohromující, stůl pro 124 lidí, císař také přednesl hezkou řeč. Opravdu mě to moc potěšilo tam být a něco takového vidět, jen jsme byli unáhlení hosté, protože jsme tam byli ještě před lokaji. V pondělí se konala svatba, a v úterý – ne, ve středu brzo ráno, jsme odjeli. Po celou tu dobu se konaly nekončící večěře a poslední den byl i hon.*“¹¹⁴

Dnešním pohledem poněkud komickou historku napsala v dopise v únoru roku 1903, kdy v jejích téměř dvaceti devíti letech nešlo vše podle jejích plánů a zrušila se jedna ze

---

¹¹³ Tamtéž, s. 161.

¹¹⁴ „*Aber jetzt will ich Dir von uns und unserer course nach Wien erzählen. Es war sehr lustig und gelungen. Am Freitag war ein Diner bei Lichtenstein mit dem Brautpaar am Samstag war die grosse Hofsoirée. Ich war im grosser Gala mit dem ganzen Majoratschmuck wurde dem Kaiser und allem Erherzoginen vorgestellt, es war auch so lustig und alle Leute auch. (...) Am Sonntag war das grosse Galadiner, was ganz wunderschön war, ein Tisch für 124 Personen der Kaieser hielt auch eine sehrschöne Rede. Es machte mir solche Freude so etwas einmal zu sehen, nur waren wir so eilige Gäste das wir schon vor dem Lokaien da waren. Momntag war die Trauung und am Dienstag abends – nein am Mittwoch Früh - reisten wir ab. Wir hatten dazwischen noch fortwährende Dejenners, Diner sund Familiengenss und am letzetn Tag noch Rennen.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 25.4.1903.

společenských akcí, kterou měla navštívit. „Jsem tak zlomená a nabručená, že to ani nemůžu popsat. Od víkendu jsem se tak nepopsatelně strašně moc těšila na tu svatbu ve Vídni, takových peněz jsem dala do koupi velkolepé róby – i všechny kufry byly zabalené – a teď si umře stará Elisabeth a všechno je pryč! Chtěli jsme zůstat do čtvrtka, a zúčastnit se těch slavností co by byly a bylo by to tak nepopsatelně zábavné, kdybys mohl taky přijet. Jsem ale pěkný trohl, když se na něco těším, protože to pak stejně padne. Tak moc jsem se těšila, že poprvé v mém životě budu tančit a podívám se do Vídně. Psali jsme do Vídně, jestli je oslava zrušená a jestli je svatba odložená nebo přesunutá na jiné datum. Jenže nám neodpovídají a my tedy nic nevíme. Rozmýšlíme se, jestli jet teď ve dvanáct hodin dnes do Vídně nebo zítra do Itálie. Jestli se oslavy zruší, tak jakmile se nám podaří změnit naši okružní jízdenku, tak ještě ve středu na večer pojedeme do Viareggio [pozn. aut: oblast v Toskánsku], odtamtud do Florencie, pak do Říma a pak do Neapole.“¹¹⁵

Po ukončení plesové a společenské sezóny šlechta zůstávala ve Vídni ještě do konce jara.¹¹⁶ Poté následovalo letní období, které aristokracie trávila na venkovských sídlech a statcích. Oproti zimnímu pobytu ve Vídni byly tyto letní pobyty poklidné, návštěvy byly totiž omezeny pouze na nejbližší sousedy. Ačkoli by se nemuselo zdát, náklady na přesouvání se mezi šlechtickými sídly byly enormní.

Cestování se totiž neomezovalo pouze na urozenou rodinu, ale spolu s nimi cestovalo i jejich služebnictvo, vychovatelé, chůvy i komorníci.¹¹⁷ Stejně tak se vozilo na cesty i vše nezbytné, od porcelánu, nádobí až po hračky. Stejně tak tomu bylo i u rodiny Kinský – Löwenstein, kdy si hraběnka poručila, aby jí bylo dovezeno pár věcí do Kleinheubachu, kde v roce 1910 s dětmi pobývala: „Kromě toho chce chůva ten přístroj na vaření, který je taky v dětském pokoji, což je hrnec na vaření mléka. Vzhledem k tomu že mám dvojčata, nemám ale žádný kočárek. Dovezte

---

¹¹⁵ „Ich bin derarti, gebrochen, escasperiert und grautig, dass ich es nicht beschreiben kann. Seit Wochen hatte ich mich unbeschreiblich auf diese Hochzeit in Wien gefreut, habe mir um sehr viel Geld eine prachviolle Toilette machen lassen, alle Koffer sind gepackt – und jetzt stirbt die alte Elisabeth und Alles ist aus! Wir wollten bis Dienstag bleiben und mitmachen was an Festen gewesen wäre und wäre es so unbeschreiblich lustig gewesen, wenn Du auch hättest hin kommen könne. Ich bin eben ein Trottel mich auf irgend etwas zu freuen, denn dann fällt es immer ins Wasser. Ich hatte mich so gefreut wieder einmal in Leben zu tanzen und in Wien büßeln die Welt zu gehen. Wir haben nach Wien telegraphiert, um zu fragen, ob die Feste abgesagt sind, und ob die Hochzeit verschoben ist, aber sie antworten unter Keiner Bedingung, also wissen wir jetzt um 12 Uhr noch nicht ob wir heute um 1/2 3 nach Wien, oder in den nächsten Tagen nach Italien reisen, es ist alles so erasperant. Wenn die Feste abgesagt sind so fahren wir, sobald wir unser Rundreisebillet umgeändert haben können, wahrscheinlich Mittwoch abends nach Viareggio und von da über Florenz nach Rom und dann Neapol.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 15.2.1903.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 163.

¹¹⁷ WINKELHOFEROVÁ, M. Šlechtictví zavazuje. s. 168.

jej také.“¹¹⁸ Po klidném létě, kdy čas šlechta trávil hlavně s nejbližší rodinou při různých aktivitách, nastával podzim a s tím spojené opět rušnější období. Aristokraté se pravidelně rozjížděli na svá lovecká sídla a zámky, kde hostili celé rozvětvené rodiny od prarodičů, vnoučat, sestřenic a bratranců a pobývali tam po delší dobu až několik týdnů. Takovéto podzimní rodinné setkání a pobyty byly velice organizačně, ale i finančně náročné, což dokládá příklad knížete a kněžny Kinských. Ti na jejich zámku v Chocni a Heřmanově Městci hostili přes sto členů své rodiny.¹¹⁹

Cestování pro dámy, na větší vzdálenosti, bylo myslitelné až od poloviny 19. století, a to pouze v kruhu jejich rodiny. Ke konci století se v zimních měsících stávaly oblíbenými destinacemi teplé krajiny, a to i exotické země jako Egypt. V evropském měřítku šlechta ráda jezdila na francouzskou riviéru, pobřeží Jadranu v té době spadající pod území monarchie. Dalšími oblíbenými cíli byly také rakouský Semmering, Reichenau, Schott-Wien a také chorvatská Istrie. Především Opatije si získala nálepku místa pro setkávání se tehdejší smetánky vysoké aristokracie.

S příchodem zimy se pak každá rodina vrátila na své rodové statky nebo do Vídně, kde se v kruhu rodiny slavily Vánoce. Postupně se pak opět připravovali na začátek roku, spojené s tradičními povinnostmi u dvora, čímž začal další koloběh předepsaných aktivit a událostí.

Je tedy jasné, že na přelomu 19. a 20. století bylo cestování pro šlechtičny běžnou záležitostí, která vyplňovala jejich životy. Jak již bylo zmíněno výše, náklady na cestování a stěhování nejen celé rodiny, ale i personálu s mnohým vybavením bylo finančně náročné, což rodinu, jež cestovala téměř celý rok, velmi zatěžovalo.

Jako nejběžnější prostředek pro cestování byl využíván vlak.¹²⁰ Rozsáhlá dopravní síť, hlavně s přičiněním hraběte Chotka, byla dobudována ve dvacátých až čtyřicátých letech a České království se tak zařadilo mezi země s nejhustší silniční sítí v habsburské monarchii.¹²¹ Během 19. století si lidé vylepšovali mechanickou i vizuální podobu kočárů a vozů.¹²² Avšak pouze několik málo šlechticů ještě využívalo kočárovou dopravu, jednalo-li se o kratší vzdálenosti. První koněspřežná železniční doprava byla na našem území zřízena mezi Prahou a

---

¹¹⁸ „Auserdem möchte die Kinderfrau den Apparat mit Einsatz der auch im Kinderzimmer steht, das ist der Topf zum Kochen der Milch. Dadurch dass ich die Zwillinge habe habe ich leider kinenen Kinderwagen übrig. Bitte bring es auch.“ SOA Zámorsk. Inv. č. 1403 ev. j. kar. 52. Dopis vychovatelů p. Weissovi z 4.4.1910.

¹¹⁹ WINKELHOFEROVÁ, M. *Šlechtictví zavazuje*. s. 172.

¹²⁰ Tamtéž, s. 168.

¹²¹ LENDEROVÁ, Milena – JIRÁNEK, Tomáš – MACKOVÁ, Marie. *Z dějin české každodennosti*. Praha, 2013. ISBN: 978-246-1683-4. s. 371.

¹²² Tamtéž, s. 372.

Lány. Byla to soukromá dráha knížete Fürstenberga a primárně sloužila k přepravě dřeva, kníže ji však užíval i k přepravě svých urozených přátel. Znamější koněspřežka vedla z Českých Budějovic do Lince. Provoz na ní byl slavnostně spuštěn v roce 1832 a pozdější délka tratě činila přes 200 km. Cestování železniční dopravou bylo děleno podle ceny, kdy v první třídě, jež byla pohodlnější, jezdili samozřejmě šlechtici s vychovateli.¹²³ Urozené děti pak sedávaly ve druhé třídě v rezervovaném oddíle společně se služebnictvem.

Postupně začala frekvence koněspřežné dopravy upadat na úkor lokomotiv. První železnice s parním provozem byla Severní dráha císaře Ferdinanda a její stavba započala v roce 1837 a již o dva roky později se jezdilo ve směru Brno – Vídeň, v roce 1845 dojel první osobní vlak do Pardubic. Převážná většina hlavních tratí v českých zemích se dostavěla v sedmdesátých letech 19. století, později se začalo se stavbou velkých nádraží a tratěmi lokálními a spojovacími.¹²⁴

Hraběnka Marie Josefína měla mnoho možností, kam se v celém roce mohla uchýlit. Jedno ze dvou rodových sídel rodu Löwenstein a oblíbeným cílem a místem pobytu byl zámek Löwenstein. Nachází se v Kleinheubachu a byl postaven v letech 1721 až 1732 Dominikem Marquardem z Löwenstein.¹²⁵ Tento tříkřídlý zámek patřil a dodnes patří ke skvostům jižního Německa, a bylo to jedno ze dvou hlavních sídel jak Karla Heinricha, tak i jeho syna Aloise Josefa, manžela Marie Josefiny.

Druhou nejnavštěvovanější destinací a druhým z hlavních sídelních míst vedle Kleinheubachu rodiny hraběnky byl Haid bei Mies, české město Bor. Podle frekvence odeslané korespondence se dá předpokládat, že se jednalo o letní sídlo. Původní hrad pochází již ze 13. století, kdy první byli páni ze Skřivína, poté Švamberské, kvůli husitským válkám se hrad stal opuštěným až do poloviny 17. století, kdy z něj Švamberské díky pozdně gotické přestavbě udělali rodové zámecké sídlo. Po krátké držbě pánů z Götzen jej od roku 1720 vlastnil rod Löwenstein-Wertheim-Rosenberg. V polovině 19. století pak prošel neogotickou přestavbou pod taktovkou Karla Tomáše Ludvíka z Löwensteinu. Takto zůstal až do roku 1945, kdy byl majitelům vyvlastněn.¹²⁶

---

¹²³ Tamtéž, s. 376.

¹²⁴ Tamtéž, s. 379.

¹²⁵ Schloss Löwenstein. WIKIPEDIA. 5. prosince 2019 [cit. 2020-02-01]. URL: <https://de.wikipedia.org/wiki/Schloss_L%C3%B6wenstein>.

¹²⁶ KUTHAN, Jiří - MUCHKA, Ivan. *Aristokratická sídla v českých zemích: 1780-1914*. Praha, 2014. ISBN: 978-80-7422-332-7. s. 473.

Podobně tomu bylo i u Fischhornu v Rakousku, kde trávili také horké letní měsíce. Sem velice často odesílala své děti, jak vyplývá z jejích dopisů: „*ty nejmenší jsou stále ve Fischhornu*“¹²⁷ nebo že „*v půli července pošleme děti do Fischhornu*“.¹²⁸ Heubach nedaleko Stuttgartu patřil taktéž k častým místům pobytu rodiny a byl mezi nejčastěji navštěvovanými destinacemi.

Na všech výše zmíněných místech hraběnka pobývala s rodinou nejčastěji kvůli společenským událostem, jako byly lovy a hony. Důležitým faktorem byla i příroda, respektive čerstvý vzduch, který rodina vyhledávala při různých onemocněních. Jak sama konstatovala v dopise ohledně zdravotního stavu své dcery, kdy ji „*nechala zkontrolovat její plíce, kdyby něco nebylo v pořádku, tak by se měla vydat někam vysoko za čerstvým vzduchem*“.¹²⁹ Nebo pouze obyčejná radost z přírody byla hraběnce blízká: „*člověk musí využít každého momentu, kdy je na čerstvém vzduchu*“.¹³⁰

Důvodů pro cestování bylo mnoho, ať už zdravotní výlety se svými často churavými dětmi do evropských lázní, kde podstupovaly různé léčby a kúry, nebo za svým mužem hrabětem Aloisem Josefem, který defacto stále cestoval kvůli službě v armádě. Nebo jednoduše za svými přáteli, rodinou, za potěšením a poznáním.

Jak jednu z cest sama kněžna okomentovala v dopise z roku 1903 z Italského Vierregia: „*Naše cesta byla doposud uspokojivá, měli jsme krásný den na cestování. V 11 hodin večer jsme jeli z Frankfurtu pohodlným spícím vozem. Bylo to pro mě úžasné být zase nazpět ve starém dobrém Švýcarsku*“.¹³¹ Cesta vlakem však ani pro urozené neprobíhala vždy podle jejich plánů. Neměli, alespoň v případě Marie Josefiny, speciální soukromé vozy. A tak se při jejich cestování po Švýcarsku mohlo stát, že „*museli být v kupé se dvěma smradlavými německými muži*“,¹³² avšak tyto nepříjemnosti vyvážil samotný prožitek z jízdy, neboť „*cesta byla nadpozemsky úžasná,*

---

¹²⁷ „*Die Kleinen stehen still in Fischhorn*“ . SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 8.7.1905.

¹²⁸ „*Ich schicke die Kinder nach Fischhorn in der mitte Juni*“ . SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 30.5.1904.

¹²⁹ „*Ich werde jedenfalls ihre Lungen dann ganz genau kontrollieren lassen und wenn irgend nicht in Ordnung sein sollte, sie gleich in hohe Luft nehme*“ . SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 5.12.1927.

¹³⁰ „*Ich schreibe auf der Veranda um jeden Augenblick auszunützen, wo man an der Luft sein kann*“ . SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 7.7.1927.

¹³¹ „*Unsere Reise war bis jetzt befriedigend, wir hatten einen herrlichen Tag für die Reise. Wir fahren abends um 11 Uhr von Frankfurt fort in sehrbewuem Slupingcar wären in der Grüh um 6 Uhr in Basel Es war mir so merkwürdig wieder in der guten echten Schweig zu sein*“ . SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 22.2.1903.

¹³² „*Von da mussten wir leider mit zwei stinkenden deutschen Männern in einen Coupe fahren*“ . SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 22.2.1903.

*tak jasno, slunce svítilo, všude na horách byl čerstvý sníh.*¹³³ Tím jejich trápení bohužel na této cestě neskončilo, protože při cestě do Milána „*museli jet v kupé s pěti smradlavými Prusy*“.¹³⁴ Vlak měla opravdu asi velmi ráda, při pobytu v italském Janově „*podnikli – což bylo asi nejhezčí- asi 2,5 hodinovou cestu po vrcholcích hor a viděli jsme město a přístav*“.¹³⁵

O tom, že cesty neprobíhaly vždy podle představ nebo byly náročné, svědčí i konstatování – nebo spíš povzdych – že „*v pořádku dosáhli cíle, cesta byla opravdu dlouhá, ale nebyla tak otřesná jak jsem si myslela*“,¹³⁶ nebo že „*nepřijdeme dřív než 11.7, protože nechci zažít další únavu z cestování*“.¹³⁷

Letní měsíce v době Velké války trávila velmi často bez svého manžela, který však během čtyř let přijížděl celkem pravidelně navštěvovat svou rodinu, například v rámci dovolené, jako tomu bylo v lednu roku 1915, kdy hraběnka píše, že měl „*pět dní dovolenou a mohl jí strávit tady, což mu udělalo velkou radost. Ta odluka je samozřejmě těžká, ale mám víru, že se zase v březnu uvidíme, protože Říšský sněm je svolán znovu 3. března*“.¹³⁸ Při různých příležitostech ona sama za ním nebo s ním jezdila, podle toho, kam byl například převelen nebo kde rukoval, anebo měl četné schůzky Říšského sněmu. „*Myslím si, že 16.8 pojedeme s Aloisem do Mnichova, kde bude rukovat, potom bych jela do Kleinheubachu, abych se starala o náš lazaret, pak bych se vrátila zpět*“.¹³⁹ Do Mnichova jezdila často, i když se nevyskytují jako místa odesílání korespondence. „*17.8. jsem s dětmi odjela z Fischhornu, museli jsem přenocovat v Mnichově, děti jsem poslala další den, já jsem zůstala v Mnichově ještě na dva dny, dala jsem si rande – vous s Toto, která se vracela z Feldkirchu, kam dovezla své děti*“.¹⁴⁰

---

¹³³ „*... aber die Fahrt war himmlisch, so schön und sonnig und alle Berge bis hinunter voll frischen Schnee.*“ Tamtéž.

¹³⁴ „*...und mussten von da mit fünf stinkenden Preussen in einen Coupe fahren*“ Tamtéž.

¹³⁵ *Wir machten am Nachmitag – was eigentlich das schönste war – eine 2 ½ St. Lanfe Fahrt wo wir die Stadt und den Hafen von oben von den Bergen sahen*“. Tamtéž.

¹³⁶ „*Wir sin dam 14ten abends glücklich hier angelangt, die Reise war recht lang, aber nicht si arg heiss wie ich es mir erwartet hatte.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 17.6.1904.

¹³⁷ „*Kommen auch nicht vor dem 11ten reisen, da ich mir nicht die fatigue der Extrareise anthuen will.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 7.7.1904.

¹³⁸ „*Fünf Tage hatte er Urlaub und einen davon konnte er hier verbringen was er so genossen hat. Die Trennung war natürlich dann wieder furvhtbar schwer, aber ich habe doch die Hoffnung ihn vielleicht in März noch einmull zu sehen, da der Reichstag für den 3. März wieder einberufen ist.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 11.1.1915.

¹³⁹ „*Ich denke mit Alois am 16. nach München zu fahren von wo aus er dann einrücken wird, ich gehe dann für ein paar Tage nach Kleinheubach um unser Lazarett zu kümmern, dann komme ich wider her.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 11.8.1914.

¹⁴⁰ „*Ich bin mit den Kindern am 17. von Fischhorn abgereist, wir mussten alle in München übernachten, ich schickte die Kinder dann am nächsten Tag weiter, blieb selbst zwei Tage in Mönchen, da ich mir ein Rande-vous mit Toto gegeben hatte, die am Röckeweg von Feldkirch war, wo sie ihren Buben hingebrochacht hatte.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 1.10.1914.

Svého manžela ale nevidala pravidelně, na konci války v srpnu bratrovi napsala, že „*Alois přijede 22.8 a zůstane tu do 6. nebo 7. září. Už devět měsíců jsme se spolu neviděli, kvůli mým cestám do Mnichova a Voralbergu, po jeho odjezdu jsem se neseťkali. Strašlivé.*“¹⁴¹

Letní měsíce roku 1914 hraběnka se svými dětmi a personálem pobývala nejvíce v Heubachu a Fischhornu na rodinných sídlech. Alespoň v těchto měsících během první světové války to pro rodinu byl i bezpečný úkryt, cítili se tam bezpečně, jak sama napsala, Fischhorn je „*nejbezpečnější místo v celé Evropě, protože ať se stane cokoli, určitě sem nepřijde žádný nepřítel.*“¹⁴²

Zámek Fischhorn se nachází v rakouském Salzbursku nedaleko obce Bruck an der Großglocknerstraße v Pinzgau. Tento zámek má dlouhou historii sahající až do počátku 13. století, odkud pochází první písemná zmínka roku 1227 o opevněné stavbě, ze které se v poslední třetině 17. století stal zámek, který měl sloužit pro biskupa. V roce 1862 ho po dlouhých létech chátrání zakoupil rod Löwenstein a zůstal v jejich držbě ještě do roku 1914, což souhlasí s korespondencí Marie Josefíny, neboť poslední dopisy z tohoto zámku byly odeslány právě v tomto roce. Po první světové válce už nemovitost vlastnila brémská obchodní rodina Gildemeisterů. Na tento zámek se hraběnka uchýlovala především se svými dětmi, buď společně s nimi, nebo v pozdějších letech je tam vysílala i samotné. Sjížděla se tam celá rozvětvená rodina, konaly se tam totiž lovy. Jak sama hraběnka bratra upozornila, že „*až dorážíš na lov, bude to už pěkná mačkanice, neboť všichni švagrové s dětmi tu už budou.*“¹⁴³ Během první světové války to pro rodinu byl i bezpečný úkryt, cítili se tam bezpečně.

Často jezdila do Berlína, kde měli nemovitost v ulici Kurfürstendamm č. 264. Zde pobývala i několik měsíců, v jednom dopise z února píše, že by chtěla v Berlíně zůstat až do května, což by podle data odeslání dalšího dopisu souhlasilo, neboť vyjma krátké přestávky 7. května ve Vratislavi, je 24. května už zase v Berlíně a píše, že „*v příštích dnech chci odjet, ale samozřejmě zůstávám déle kvůli Aloisovi, pak si chci udělat zastávku ve Wechselburgu, a taky*

---

¹⁴¹ „*Alois kommt also voraussichtlich am 22, hier an und wird denke ich bis zum 6. oder 7. September hier bleiben. Ich hab ihn ja so ewig lange nicht gesehen, dadurch dass ich ihn damals leider durch meine Reise nach München und Vorlaberg vor ihrer Abreise nicht mehr gesehen habe, ists fast neun Monate, schrecklich.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 19.8.1918.

¹⁴² „*und Fischhorn wäre so gesund für die Kinder gewesen und der sicherste Aufenthalt in ganzen Europa denn was immer geschehen mag, hier kommt sicher kein Feind her.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 11.8.1914.

¹⁴³ „*Wenn zu den Jagden kommst wird schon das ganz grosse Gedränge sein, da alle Schwägerinnen mit allen Kindern dort sein werden.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 30.5.1903.

*bych chtěla na konci příštího týdne jet do Heubachu, když tam musím strávit celé léto a zimu, takže to není úplně kvapné tam jet.*¹⁴⁴

O tom, že cestování ani po skončení první světové války nebylo jednoduché a vždy pohodlné, svědčí zápis z února roku 1917, při cestě do Kolína nad Rýnem, kterou Marie Josefína popsala svému bratrovi následujícími slovy: „*Přijela jsem, po strašné cestě, od 15.00 v Praze, do 12.30 dalšího dne, se sedmi přestupy v noci v nevyhřátém, neosvětleném osobním vlaku*“.¹⁴⁵

V meziválečném období hraběnka navštěvovala stále ta samá místa, ale jednoznačně mezi nimi do začátku druhé světové války převažovala sídla v Heubachu, poté během války byl jejich útočištěm téměř stále Bor.

Změna destinací ještě před začátkem druhé světové války a během ní vycházela ze změn rozdělení českého pohraničí mezi několik územních celků. Právě zmiňované město Bor u Tachova spadalo do největší části nově vytvořené samostatné říšské Sudetské župy, spolu s celou severní Moravou, Slezskem, severními a západními Čechy. Takovéto rozdělení Československa se promítalo i do možnosti cestovat. V rakouských zemích byl říšský zákon o cestovním ruchu zaveden 15. června 1938, který dal vzniknout šesti cizineckým spolkům¹⁴⁶ a po zasedání Říšského výboru na začátku října roku 1938 bylo rozhodnuto o zavedení obdobných nařízení i v oblasti Sudet, k čemuž došlo 17. prosince téhož roku. Na rozdíl od jiných bývalých československých území, jako byly jižní části Čech nebo Moravy, si Sudetská župa ponechala platnost československého práva.¹⁴⁷ Během příprav na Mnichovskou konferenci ke konci září byl vydán zákon č. 194/1938 Sb. o omezení cestování do ciziny pro osoby podléhající branné povinnosti, s výjimkou těch, co jim bylo uděleno povolení od zemského úřadu v kooperaci s velitelským sborem. Podobný zákon č. 209/1938 Sb. byl vydán ještě na začátku října povolující vycestovat pouze s řádnými československými pasy po předchozí udělené doložce. Od listopady téhož roku zaváděly okolní evropské země vízovou povinnost, jednalo se například o Francii, Belgii, Švédsko nebo o Jugoslávii. Situace

---

¹⁴⁴ „*Ich wollte schon in nächsten Tagen abreisen, aber jetzt bleibe ich wegen Alois natürlich länger und dann will ich mich noch Wechselburg aufhalten so werde ich wohl erst Ende der nächsten Woche nach Heubach kommen, wenn ich doch den ganzen Sommer und Herbst dort sitzen muss, so ist ja nicht so eilig, dass ich hin komme.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 24.5.1915.

¹⁴⁵ „*Als ich eintraf, nach einer fürchterlichen Reise, bo 3 Uhr Nachmittag in Prag, bis ½ 12 Mittag den nächsten Tag, mit seibemaligen Umsteigen in der Nacht und z.T. Fahrten in ungeheizten unbeleuchteten Personenzügen,*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 7.2.1917.

¹⁴⁶ Jednalo se o Vídeň, Dolní Dunaj, Horní Dunaj, Solnohradsko, Korutany, Štýrsko, Tyrolsko a Voralbersko.

¹⁴⁷ JAKUBEC, Ivan – ŠTEMBERK, Jan. *Cestovní ruch pod dohledem Třetí říše*. Praha, 2018. ISBN: 978-80-246-4127-0. s. 33-27.

v Československu se změnila po německé okupaci v březnu roku 1939. Hranice se uzavřely a pro překročení hranic mezi Československem a říší – včetně Sudet – kromě příslušných dokumentů byla zapotřebí propustka vydávaná v Praze, Českých Budějovicích, Kolíně, Pardubicích a v Plzni, před každým překročením hranic bylo taktéž zapotřebí povolení od německých úřadů. Překročit hranice bylo tedy možné pouze po předložení propustky, pasu nebo na základě služební žádosti nejvyšších říšských úřadů. Rodina hraběnky Marie Josefiny nejčastěji potřebovala propustku v zelené barvě – za účelem studia nebo výkonu povolání. Bohužel se lišil i přístup udělování propustek pro německé státní příslušníky, cizince a protektorátní příslušníky či osoby bez státní příslušnosti. Pro první dva jmenované bylo velmi jednoduché je získat, neboť ze strany úřadů k nim bylo přistupováno velmi velkoryse. Zkušenosti s odepřením propustky z důvodu ohrožení všeobecného zájmu pak zažívali velmi často protektorátní příslušníci a osoby bez státní příslušnosti. Po vyhlášení války Polsku došlo k další změně, kdy se 12. září 1939 upravovaly pasové a vízové povinnosti, neboť se s okamžitou platností zastavovalo vydávání a prodlužování pasů. Od tohoto okamžiku bylo možné vycestovat za hranice pouze s propustkou, s pasem a uděleným vízem, avšak na pasy vydané Československou republikou nebo později protektorátem nebylo možno vízum dostat. Propustka byla nutná pro cestování jak z území protektorátu, tak i do něj. V srpnu roku 1939 bylo rozhodnuto, že vystavování pasů protektorátním příslušníkům mající trvalý pobyt na území Sudetské župy se bude řídit podle výnosu říšského ministerstva vnitra, čímž jim mohly být vydávány pasy, a tak se jim pohyb měl trochu usnadnit. Neoprávněné překračování hranic bylo velmi tvrdě trestáno – peněžní trest, zadržení a vězení.¹⁴⁸

Rodina či blízcí hraběnky Marie Josefiny se velmi často setkávali se situací, kdy nevěděli, zda propustku dostanou, nebo jim byl vstup do země zamítnut zcela. Už v srpnu roku 1938 psala bratrovi o nadcházejících lovech na jejich sídle v Haidu a připojila poznámku, že „*tam chceme pořádat lovy. Wolfgangovi, kteří měli přijet, nedostali povolení ke vstupu.*“¹⁴⁹ Již dva měsíce po vyhlášení války pak její dcera „*Žofie, která včera přijela na čtrnáct dní do Vukovaru, chtěla potom přes Vánoce zůstat u nás, ale dosud neobdržela cestovní povolení, bude to trvat několik dní.*“¹⁵⁰ Někdy se ovšem poštěstilo – byly to však výjimky – a člen rodiny dostal

---

¹⁴⁸ JAKUBEC, Ivan – ŠTEMBERK, Jan. *Cestovní ruch pod dohledem Třetí říše*. Praha, 2018. ISBN: 978-80-246-4127-0. str. 76-83.

¹⁴⁹ „*Wir wollen am 26. Nach Haid fahren, dort die Jagden nehmen, aber die C. Wolfgang's, die kommen sollten, haben keine Einreiseerlaubnis bekommen.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 20.8.1938.

¹⁵⁰ „*Meine Sophieli wollte, so wie gestern auf 14 Tage na Vukovar fahren, dann bis gegen Weihnachten noch bei uns bleiben, sie hat aber die Ausreiseerlaubnis noch nicht bekommen, so wird sichs noch ein paar Tage hinaus ziehen.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 2.10.1939.

povolení k vycestování, a tak alespoň její vnučka „*k našemu velkému štěstí je Osy Elz*¹⁵¹ *na tři týdny tady. Získala vstup za studijními účely, ale Žofie*¹⁵² *k velké smůle povolení nedostala, ale ještě doufá, že by ho mohla dostat na Vánoce. Jakob, který sem přijede taky za studijními účely, nebude vojenskými úřady vynechán, i když je ještě mladý na vojenskou povinnost, ale teď se takovéto věci stávají často.*“¹⁵³ Bohužel ani na svátky dcera Žofie povolení nedostala, jak psala dva dny před Vánoci hraběnka svému bratrovi, že „*Žofie je ve Vukovaru, doposud nedostala povolení k vycestování, ale teď svítla naděje, že by ho mohla dostat na nový rok.*“¹⁵⁴ Bohužel ani to se nestalo. Bylo opravdu těžké povolení dostat, a také pro rodinu bylo smutné že „*Žofinka stále nedostala povolení k cestování, ale alespoň Osy může bez problému přijet domů na Vánoce do Mnichova, takže měli hezké Vánoce, jako vždy.*“¹⁵⁵ Stejně problémy měla dcera Žofie po celý rok 1941, kdy povolení stále nedostávala.

---

¹⁵¹ Maria Josephine von und zu Eltz (*1920 † 1999)

¹⁵² Matka Marie Josephiny von und zu Eltz Marie Žofie (*1900 † 1982)- nejstarší dcera hraběnky Marie Josefíny

¹⁵³ „*Zu uneserer grössen Freude ist Osy Eltz vor drei Tagen hier eingetroffen, sie hat zu Studienzwecken die Einreise bekommen, Sophie zu ihren grössten Schmerz het es leider nicht bekommen, sie hofft aber noch, dass sie es vielleicht zu Weihnachten bekommen wird. Jakob, der es auch für Studienzwecke von hier bekam, wird jetzt scheinbar von den dortigen militärsichen Stellen nicht weg gelassen, obwohl er noch zu jung für seine Diestpflicht ist, aber sie sollen diese Sachen jetzt schäfte handhaben.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 1.10.1940

¹⁵⁴ „*Sophie ist in Vukovar, bisher hat sie keine Einreiseerlaubnis bekommen, aber scheint etwas Hoffnung, dass sie es nach Neujahr bekommen wird.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 22.12.1940.

¹⁵⁵ „*Sophielli hat leider noch immer keine Einreiseerlaubnis erhalten, aber wenigstens durfte Osy ungehindert zu Weihnachten nach Hause fahren und wieder nach München zurück, so hatten sie ein sehr hübschen und gemütliches Weihnachten., ganz wie immer.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 16.1.1941.

Salony a návštěvy

Ačkoli se život urozených dam točil v uzavřeném kruhu rodiny, přátel a služebnictva – v kontrastu s muži, kteří se vydávali na dlouhé tzv. kavalírské cesty za poznáním – měla však i šlechtična určité možnosti se zapojit do dění a užívat si ve společnosti širšího okruhu lidí. Do doby sňatku se žena obvykle pohybovala pouze na své rodné půdě, neměla možnost poznat jiný svět než ten, jenž jí obklopoval. Ani sňatek bohužel neznamenal nijak velkou změnu, kromě účasti na bálech a jiných dobročinných akcí se pak zase vrátila na rodové sídlo. Návštěvy byly omezeny pouze na příbuzné nebo vzdálenější příbuzné, které jí umožňovaly alespoň částečně se podívat i trochu dál.

Možností, jak tyto vztahy a setkání rozšířit, byl salon, který představoval individuální bránu do vnějšího světa. Vidat se mimo domov bez manžela bylo pro šlechtičnu tabu, a proto setkávání se u ní doma bylo intimnější, důvěrnější a šlechtična mohla navazovat hlubší kontakty a přátelství. Salonem se myslí jak určitá místnost, kde k návštěvám docházelo, ale stejně tak i ona určitá aktivita. Místnost byla vybavena podle vkusu jednotlivé šlechtičny. Co se jí líbilo a co právě četla dávala na odiv hostům, což umožňovalo diskutovat na různá témata od politiky, umění, po historii, ale i o rodinných záležitostech, radostech, strastech či peripetiích všedního života.

Mezi nejvlivnější dámy aristokratické salonní společnosti konce 19. století patřila Eleonora Schwarzenbergová (*1812 † 1873), známější pod *petit nom* jako Lori. Její salon ve Vídni byl nejnavštěvovanější a bylo velkou ctí a prestiží se tam dostat. Jako nejmocnější dáma vídeňské, ale i rakouské šlechty, si mohla dovolit si vybírat, koho do svých prostor pustí a kdo zůstane odmítnut před branami jejího paláce. Byla vůdkyní společnosti, její slovo bylo nenapadnutelné a koho přijala do svých salonů, byl přijat i do dvorské společnosti, i přesto že se nejednalo o urozeného člena společnosti.¹⁵⁶ Další žádaný salon patřil Alexandrině, *Alině* Dietrichsteinové (*1824 † 1906), která se díky svému sňatku s Alexandrem Mensdorff-Pouilly přivdala do rodiny spřízněné s anglickou královnou Viktorií. Při jakékoli návštěvě britských příbuzných se tedy hosté předháněli, aby se do jejího salonu dostali. Podle zálib šlechtičny se lišily i jednotlivé salony svým zaměřením. Milovníci koní navštěvovali salon kněžny Marie Kinské ve Vídni na Freyungu, nebo navštěvovali Henriettu Larisch-Moennich v Johannesgasse. Jestliže chtěla některá šlechtična diskutovat o literatuře, umění, divadle či opeře, otevíraly se jí

---

¹⁵⁶ Jednalo se o rodinu Rothschildů, kterou se Lori pokoušela etablovat mezi ostatní urozené – zvala je na plesy a bály. WINKELHOFEROVÁ, M. *Šlechtičtí zavazuje*. s. 150-151.

dveře v Augartenu do salonu princezny Marie Hohenlohe-Schillngsfüstové, která byla velkou podporovatelkou a milovnicí umění. Na sklonku století byla významnou mecenáškou ale i aktivní členkou umění kněžna Paulina Metternich-Sándorová (*1836 † 1921), do svého salonu ve Francii zvala řadu významných umělců a spisovatelů, v českém prostředí měla zájem i o produkce z Národního divadla, organizovala všemožné společenské akce na zámku v Plasech, kde se zrcadlila kulturní úroveň vídeňských aristokratických salonů.¹⁵⁷

Před polovinou 20. století se doktor Václav Žáček ve svém článku z Politických novin zabíral salonní kulturou v 19. století. Jak sám napsal, „salonem se rozuměl užší kroužek jednotlivců, scházejících se v domácnosti některého významného kulturního, uměleckého nebo politického pracovníka. Na jejich schůzkách se debatovalo o všech aktualitách soudobého života. Jedni tu překvapovali svou duchaplností a učenlivostí, jiné svými uměleckými schopnostmi jako hudebníci a zpěváci, básníci a spisovatelé tu předčítali své novinky, jež zde byly podrobovány prvé kritice apod. Byly to skromné a spíše podvědomé napodobeniny slavných salonů francouzských a jiných.“¹⁵⁸ Šlechtické salony měly významnou roli mimo jiné především při vzniku různých učených nebo uměnímilovných nauk. Soukromá společnost nauk vzešla právě z aktivit salonu hraběte Nostitze, ze salonu Františka Sternberga Společnost vlasteneckých přátel umění.¹⁵⁹ Atmosféru jednoho pražského salonu u Villaninů dokresluje Žáčekův popis. V domě u Helmů se scházelo mnoho lidí – mimo jiné Palacký nebo Rieger, hrabě Kounic nebo hrabě Kolovrat, zahraniční návštěvníci Prahy, zvláště pak z Ruska – zábava nebyla omezena pravidly, volně se diskutovalo především francouzsky nebo německy s ohledem na přítomné urozené dámy, jež neznaly mateřský jazyk hostitele. Hudební doprovod, který byl nedílnou součástí téměř každého salonu – i samotná šlechta ovládala hru na nějaký hudební nástroj - obstarávala mladá virtuoska na klavír, občerstvení bývalo jednoduché. V takovémto salonu se scházeli spíše konzervativní a vážené vrstvy české společnosti. Vystihující, více než přesně sedící i na dnešní dobu, je konstatování, že „*intimnost a srdečnost schůzek, toť hlavní půvaby života tehdejších pražských salonů, jichž lidsky hřejivé úrovně se marně snaží dostihnout dnešní společenské kroužky v kavárnách a klubech. Doba jest jiná, životní shon a holdování technickým vymoženostem nesvědčily by někdejšímu idylickému životu salonů, navštěvovaných hosty, jezdícími v kočárech.*“¹⁶⁰

---

¹⁵⁷ POKORNÝ, Pavel. Kněžna, která zastínila císařovnu. In *Dějiny a současnost. Kulturně historická revue*. 32, 2010, č. 4. ISSN: 0418-5129. s. 22-25.

¹⁵⁸ Politické noviny 24.6.1940 str.2

¹⁵⁹ BEZECNÝ, Z. Příliš uzavřená společnost. s. 111.

¹⁶⁰ Politické noviny 24.6.1940 str.2

Tak jako měl aristokratický rok přesný harmonogram, ani do salónů se nechodilo celý rok. V letních a podzimních měsících, kdy každá rodina byla od sebe někdy i velmi vzdálena, se salonní rande-vous nekonaly. Salonní hodiny návštěv, *jours fixes*, se pevně daly předem vědět, což umožňovalo hostům, avšak pouze z urozených kruhů, přicházet bez pozvání kdykoli, kdy měli během vyhrazených hodin čas a náladu. Takovíto návštěvníci s sebou přinášeli nejnovější klepy, novinky a pomluvy.¹⁶¹

Nezáleželo však pouze na zájmech každé ženy, podle nichž jednotliví hosté její salon vyhledávali, ale i na její angažovanosti, snaze prosadit svůj salon a vyzdvihnout jej nad ostatní, na její družnosti a schopnosti přilákat potencionální příchozí ve dnech otevřených dveří, tzv. *Normatage*, jenž musela nabídnout každá aristokratka. I přes tyto zábavné návštěvy, kam každý chodil ze svého popudu, existovaly i povinné návštěvy, které rodina musela vykonat bez ohledu na to, zda svého příbuzného či přítele měla v lásce, zda se jednalo o starého člena rodiny, nebo jestli to byly nudné návštěvy. Opravdový názor na tu či onu povinnou návštěvu pak lze vysledovat už pouze ze soukromé korespondence, zda byla podnětná nebo nudila k smrti. Jak sama hraběnka Marie Josefína poznamenala v dopise z roku 1939, „navštívila May Larisch a Minyi Hoyos, což bylo pro mě velmi povzbuzující, ale po hodině jsem se už docela nudila, a to jsem tam musela strávit více než celé odpoledne.“¹⁶² Nebo v případě jiné návštěvy, kdy „jsme byli u Schwarzenbergů, měla jsem podezření že se budu trochu nudit, ale Resy se bude náramně bavit.“¹⁶³ Stejný pocit měla i při návštěvě „Laudenbacherů- sousedí s rodiči a sestrou, co přišli na svačinu, to mě moc nudilo.“¹⁶⁴ Ve většině případů, jestliže lze usuzovat z pravdomluvnosti v dopisech, se při návštěvách bavila a ty příbuzné či přátelé, jež navštěvovala, měla v lásce a vždy je ráda viděla.

Všechna tato, ať už dobrovolná nebo povinná, setkání měla jeden zásadní vliv. Tím byl fakt, že držel celou šlechtickou společnost pohromadě. I přes možnou panující nevoli někoho navštívit se tyto vazby nezpřetrhaly, těsná blízkost vztahů přetrvávala i nadále. Na druhou stranu se tím však uzavřenost této skupiny stávala více a více sevřenější.

---

¹⁶¹ WINKELHOFEROVÁ, M. *Šlechtictví zavazuje*. s. 148.

¹⁶² „Gestern haben wir May Larisch und Minzi Hovos besucht, was sehr erfreulich war, aber nach einer Stunde war ich ziemlich gelangweilt und musste mehr als den ganzen Nachmittag dort verbringen.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 24.6.1939.

¹⁶³ „aber da weren wir eben in Schwarzenberg, diesmal hab ich den Verdacht, dass ich mich etwas langweilen werde, aber Resy wird sich sicher köstlich unterhalten.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 13.6.1927.

¹⁶⁴ „Zur Jause kommen die Laudbacher Nachbarn. Aufsess mit den Eltern und der Schweaster Pappus, es langweilt mich sehr.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 2.7.1928.

Výše bylo poznamenáno, že se salonní návštěvy vynechávaly v období léta a podzimu. V létě se návštěvy omezily na blízkou rodinu a sousední přátele na venkovských sídlech, chodilo se na *jausé*, obvyklé byly i večeře. Na podzim se rodina setkávala nejčastěji na honech. To v žádném případě neznamená, že vazby ve společnosti v tuto dobu ochably. Pro udržování kontaktů sloužila korespondence, z mnohých dochovaných dopisních materiálů je jasné, jak malý vliv na vztahy mělo několikaměsíční odloučení. Urozené dámy na několikastránkových *Briefech* popisovaly zážitky ze svého života i okolí, některé dopisy sklouzávaly pouze k stereotypnímu popisu událostí jejich dne a pocitů, jiné rozvášněné pisatelky zachytily v korespondencii výlety, klepy, skandály, novinky, nemoci, a tak tyto dopisy mají velkou historickou hodnotu a zprostředkovávají obraz tehdejší společnosti.¹⁶⁵

V dopisech se ani Marie Josefína nevyhnula drbům, v dopise z roku 1927 píše: „*Ohledně zasnub ubohého Bo, musela jsem se opravdu smát, bude z něj paroháč, nejchudší potomek rodu Kolowrat, ... , ale doufám, že se zjistí, že to je lež.*“¹⁶⁶ Diskutovalo se o všem, nejžhavějším tématem byly sňatky – ne nadarmo se takovéto dohadování mohlo označit i jako *sňatkový trh*,¹⁶⁷ pletichy, nadšení nebo naopak rozhořčení z nedobré svatby, plánovaly a rozebíraly se plesy a bály, dělili se o klepy o příbuzných či přátelích, zvláště těch nešťastných, co nebyli přítomni.¹⁶⁸ Další poznámku utrousila na svou přítelkyni Mariendi Heckel, která „*vypadá krásně, ale je moc vyhublá. Je to strašné, že se pomocí nějakých mastiček a prášků stále si udržuje hubená, nechápu ale proč, kam to povede?*“¹⁶⁹

Samozřejmě ani v dopisech Marie Josefíny jejímu bratrovi nechybí tato klasická témata, jako byly právě komentáře ohledně možné svatby, nebo zasnoubení. Společenskou povinností bylo oznámit takovýto plánovaný sňatek veřejnosti, k čemuž nejčastěji sloužil týdeník *Wiener Salonblatt*, a tak si v každém vydání mohl čtenář zjistit *novinky na sňatkovém trhu*. V případě první svatby nejstarší dcery Žofie (*1900 † 1982) zněl titulěk takto: „*21. srpna v kapli v Kleinheubach a. Main v Bavorsku bude svatba princezny Žofie*

¹⁶⁵ WINKELHOFER, Martina. *Šlechtictví zavazuje. Osudy žen v c.k. monarchii*. Praha, 2012. ISBN: 978-80-249-1884-6. str. 143-159.

¹⁶⁶ „Über die eventuelle Verlobung des armen Bo, habe ich sehr lachen müssen, der wird Hörner aufgesetzt bekommen, der Ärmste und diese Nachkommenschaft des Hauses KOLowrat wird vielleicht nicht so ganz reinrassig sein, (...) dass die Geschichte gelogen ist.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 27.4.1927.

¹⁶⁷ BEZECNÝ, Z. Příliš uzavřená společnost. s. 113.

¹⁶⁸ WINKELHOFER, Martina. *Šlechtictví zavazuje. Osudy žen v c.k. monarchii*. Praha, 2012. ISBN: 978-80-249-1884-6. str. 148.

¹⁶⁹ „...entückend hübsch, aber furchtbar mager, es ist schrecklich, dass sie trotz einer Art Mastkur, die sie gemacht hat, immer wieder an Gewicht abnimmt, ich begreife garnicht, woher das kommt?“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 2.2.1928.

Löwenstein – Wertheim – Rosenberg s hrabětem Karlem von und zu Eltz.“ Samotný hraběcí pár poslal do novin i následující úryvek, aby dal do světa vědět tuto novinku: „*hrabě Alois Löwenstein – Wertheim – Rosenberg a hraběnka Josefína Löwenstein – Wertheim – Rosenberg rozená hraběnka Kinská z Wchinitz a Tettau oznamuje nadcházející manželství své nejstarší dcery princezny Žofie Löwenstein – Wertheim – Rosenbergem s hrabětem Karlem von und zu Elz, pánem na Eltville a Vukovaru, synem hraběte Jakoba von und zu Elz a jeho manželky princezny Marie Lobkowicz. Církevní svatba se koná v kapli v Kleinheubachu 21. srpna 1919.*“¹⁷⁰

Nádherný popis celého svatebního dne hraběnčiny třetí nejstarší dcery Moniky (*1905 † 1992) byl k přečtení v novinách 18. dubna roku 1926, kde stálo, že „*6. dne tohoto měsíce v zámecké kapli v Kleinheubach am Main proběhl sňatek princezny Moniky Löwenstein – Wertheim – Rosenberg s Jeho výsostí princem Erichem Augustem von Waldburg zu Zeil a Trauchburg. Na tuto šťastnou oslavu se nahrnulo více než 100 hostů. Celý předchozí večer se na rozlehlém nádvoří zámku shromáždilo mnoho lidí z Kleinheubachu i jeho okolí. Velkolepý průvod pochodní, stejně jako písně, proslovy a gymnastické ukázky obyvatel vyjadřovaly vřelé sympatie novému páru. V úterý na slavnostně vyzdobeném zámku zářilo jarní slunce a celé místo bylo vyzdobené vlajkovou výzdobou. Na dvoře se shromáždil velký dav, aby viděli svatební průvod. Zástup davu následoval nádherný pár, kdy je doprovázeli čtyřletý hrabě Jakob Eltz a tříletá princezna Sophie Löwenstein, rozptylující květiny. Ženich šel v hezké uniformě, mezi sestrou a švagrem, hraběnkou Ludovikou Waldburg Zeil a princeznou Terezou Löwenstein. Všechny oči se obrátily k nevěstě, která měla na sobě dlouhé, trpytivé roucho se vzácným krajkovým závojem a čelenkou a připomínala pohádkovou princeznu v celé své mladistvé kráse. Vedena byla jejím bratrem a švagrem, dědičným princem zu Löwenstein a hrabě Konstantin Waldburg-Zeil. Za zvuků varhan, na které hrál bývalý učitel princezny, hudebník F. Ohrmann (z Berlína), vstoupil průvod do hradní kaple malované prof. Steinlem. Nevěsta a ženich měli jako svědky: za princeznu Johannes Löwenstein a hrabě Franz Kinský a na straně ženicha hraběte Anton von Waldburg-Zeil a hrabě Augusto zu Salm - Raitz. Po svatebním obřadu a tiché mši svaté se průvod vrátil do velkolepého barokního paláce, poté*

---

¹⁷⁰ „*Am 21. Aug. wurde in der Schloßkapelle zu Kleinheubach a. Main in Bayern die Vermählung der Prinzessin Sophie z. Löwenstein - Wertheim- Rosenberg mit Karl Grafen u. Edlem Herrn v. u. z. Eltz gefeiert. Folgende Parte kam uns zu: Alois Fürst z. Löwenstein-Wertheim-Rosenberg und Josephine Fürstin z. Löwenstein-Wertheim-Rosenberg geb. Gräfin Kinsky v. Wchinitz u. Tettau geben Nachricht von der bevorstehenden Vermählung ihrer ältesten Tochter Prinzessin Sophie z. Löwenstein - Wertheim - Rosenberg mit Karl Grafen u. Edlem Herrn v. u. z. Eltz, Majoratsherrn auf Eltville und Vukovar, Sohn weiland des Jakob Grafen u. Edlen Herrn v. u. z. Eltz und seiner Gemahlin Marie geb. Prinzessin v. Lobkowicz. Die kirchliche Trauung findet statt in der Schloßkapelle zu Kleinheubach am 21. Aug. 1919.*“ Wiener Salonblatt 6.9.1919 str. 5.

následovaly gratulace. Slavnostních projevů se ujali hrabě Löwenstein a hrabě Waldburg - Wolfegg, který je hlavou celého rodu Waldburg. V 17:00 opustil mladý pár zámek v automobilu a odjel do Frankfurtu, odkud zahájí líbánky na Sicílii. Večer skončil tanečním festivalem, kde až do rána tančila mládež na tóny za zvuků frankfurtské kapely.¹⁷¹

S potěchou si například sama hraběnka Marie Josefína mohla 8. září 1935 přečíst o svatbě její dcery Marie Anny (*1914 † 2000) a hraběte Ferdinanda Magnise (*1905 † 1996): „*Prinzessa Maria-Anna Löwenstein – Wertheim - Rosenberg, nejmladší dcera prince Aloyse a princezny Josephine Löwenstein-Wertheim-Rosenberg rozené hraběnky Kinsky, s právním praktikantem Ferdinandem Magnisem oslavili sňatek dne 24. srpna v „Bürgersaalu“.* Svatba byla v kostele na Neuhauserstrasse v Mnichově. 23. srpna byli civilně oddáni na Münclmerské radnici. Na této oslavě bylo mnoho hostů z Německa, Rakouska a Československa. Den před tímto shromážděním se rodina nevěsty a ženicha a další svatební hosté, jejichž počet dosahoval 100 osob, sešli v hotelu "Vier Jahreszeiten" na příjemný společenský svatební večírek.“¹⁷²

---

¹⁷¹ „Am 6. d. fand in der Schloßkapelle zu Kleinheubach am Main in Unterfranken die Vermählung Ihrer Durchlaucht der Prinzessin Monika zu Löwenstein-Wertheim- Rosenberg mit Seiner Durchlaucht dem Fürsten Erich August von Waldburg zu Zeil und Trauchburg statt. Weit über 100 Gäste waren herbeigeströmt, um an der frohen Feier teilzunehmen. Schon am Vorabend hatte sich die gesamte Bevölkerung Kleinheubachs und dessen nächster Umgebung in dem geräumigen Schloßhof versammelt. Ein prunkvoller Fackelzug, sowie Lieder, Reden und Turnveranstaltungen aller Vereine brachten die warme Anteilnahme der Bevölkerung zum Ausdruck. Am sterdienstag leuchtete eine strahlende Frühlingssonne auf das festlich geschmückte Schloß und den im Fahنشmuck prangenden Ort herab. Eine zahlreiche Volksmenge hatte sich im Schloßhof versammelt, um den Hochzeitszug zu sehen. Den Zug eröffneten sechs Paare von Brautführern und Kranzeijungfern, Nun folgte ein entzückendes Pärchen, der vierjährige Graf Jakob z. Eltz und die dreijährige Prinzessin Sophie zu Löwenstein, die Blumen streuend voranzogen. In stattlicher Maltheseruniform schritt der Bräutigam, zwischen Schwester und Schwägerin, Gräfin Ludovika WaldburgZeil und Prinzessin Therese Löwenstein. Aller Augen richteten sich auf die Braut, die in ihrem langen, schimmern den Gewand mit kostbarem Spitzenschleier, ein Diadem auf dem Haupte, in ihrer jugendlichen Schönheit und Anmut einer Märchenprinzessin glich. Sie wurde von ihrem Bruder und ihrem Schwager, dem Erbprinzen z. Löwenstein und dem Grafen Konstantin Waldburg-Zeil geführt. Unter den Klängen der Orgel, die von dem früheren Lehrer der Prinzessin, Musiker F. Ohrmann (aus Berlin) gespielt wurde, trat der Zug in die von Prof. Steinle ausgemalte stimmungsvolle Schloßkapellein. Als Trauzeugen fungierten, von seiten der Braut: Prinz Johannes z. Löwenstein sen. und Graf Franz Kinsky, von seiten des Bräutigams Graf Anton v. Waldburg-Zeil und Altgraf Augusto zu Salm-Raitz. Nach vollzogener Trauung und stiller heiliger Messe kehrte der Zug in das prächtige Barockschloß zurück. Es folgten nun Gratulationscour und Dejeuner. FürstLöwenstein und Fürst Waldburg-Wolfegg, der Letztere als Senior des Gesamthauses Waldburg, hielten die Fest reden. Um 5 Uhr verließ das junge Paar im Automobil das Schloß und begab sich nach Frankfurt, von wo aus es seine Hochzeitsreise nach Sizilien antrat. Den Abendbeschloß ein Tanzfest, bei dem die Jugend zu den Klängen einer Frankfurter Kapelle bis zum Morgen tanzte.“ Wiener Salonblatt 18.4.1926, str

¹⁷² „Prinzessin Maria-Anna z. Löwenstein - Wertheim- Rosenberg, die jüngste Tochter Ihrer Durchl. des Fürsten Aloys und der Fürstin Josephine z. Löwenstein-Wertheim-Rosenberg geb. Gräfin Kinsky, feierte am 24. V. M. im "Bürgersaal", der Kirche in der Neuhauserstraße in München, ihre Vermählung mit dem preuß. Referendar Dr. jur. Ferdinand Grafen Magnis. Am 23. erfolgte die standesamtliche Eheschließung im MünclmerRathaus. Zu dieser Feier war eine zahlreiche Gesellschaft aus Deutschland, Oesterreich und der Tschechoslowakei in München eingetroffen. Am Vortage versammelten sich die Familien des Brautpaares und die Hochzeitsgäste, ungefähr 100 Personen, im Hotel Vier Jahreszeiten" zu einer sehr gelungenen Brautsoiree.“ Winer Salonblatt 8.9.1935. str.9.

Svatební a zasnubní tematika byla u hraběnky oblíbená, v roce 1927 píše bratrovi velmi intimní názor, který měl samozřejmě zůstat pouze mezi nimi. *„Zvláště jsem se zasmáli při popisu rodiny Hardegg, to samé u popisu Lori Ledebur, od které přišel telegraf o zasnoubení. Už jsi slyšel nějaké novinky o novém páru? Jestli je Fannerl spokojená? [...] Třeba není tak hmusný. Zbytek rodiny Sternbergů je, jak jsem se dočetla ve vídeňských Salonních novinách, ve Vídni. Toti se ožení méně snadno, je totiž podle mě ošklivá.“*¹⁷³ Zabývala se i jinými problémy, se kterými se dělila s Františkem Josefem, jako byla starost ohledně zasnoubení Francisky Eltz s hrabětem Lazarusem Henckel von Donnersmarckem: *„Také nemám žádné detaily o tom zasnoubení ve Vukovaru, ale vypadá to, že ta svatba bude u Eltzů v Teplicích, jak byla naplánovaná, myslím si že to je dobrý nápad, protože Vukovar kvůli vzdálenosti a nedostatku místa je nevhodný, Eltville by byl strašně komplikovaný. Teplice tedy vyhovují po všech stránkách, na podzim mohou být obsazeny i lázeňské domy. Nemám ale tušení, jestli se to už plánuje, nebo se o tom jen mluví, a nemám také ponětí, jestli Reserl, která je rozhodující, by to tak chtěla. Každopádně to bude komická situace – například: kdo bude paní domu? Reserl – opravdová paní domu, Lidy – sestra, kvůli které ta svatba je, Marie: matka nevěsty – nebo Žofie která tu svatbu platí?“*¹⁷⁴ O tomto zasnoubení informoval i *Wiener Salonblatt*, v pravidelném sloupku o zasnubách: *„Na hradě Vukovar ve Slavonii bylo 28. června slaveno zasnoubení hraběnky Franzisky von und zu Eltz, nejmladší dcery hraběte Jakoba von und zu Eltz, královského a císařského dědičného člena maďarské OHauses, majitele panství Eltville a Vukovar, a jeho manželky Marie princezny rozené Lobkowicz, s Lazarusem Henckel von Donnersmarck.“*¹⁷⁵

---

¹⁷³ *„Alois und ich haben Tränen darüber gelacht, besonders über die Beschreibung der Familie Hardegg, das war ja herrlich also scheint die Beschreibung die Lori Ledebur gegeben hat, vor sie das Telegram der Verlobung bekommen hatte, doch ziemlich gestimmt zu haben. Hast du seither irgendetwas von dem jungen Paar gehört? Ob Fannerl glücklich ist? Nach dem Brautbild muss der junge Mann ja ganz aussehen, vielleicht ist er doch nicht so übel. Die übrige Familie Sternberg ist, wie ich aus dem Salonblatt entnehme jetzt in Wien, Toti wird weniger leicht heiraten, sie ist doch sehr hässlich finde ich.“* SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 13.6.1927.

¹⁷⁴ *„Ich weiss auch noch gar keine Details über die Verlobung in Vukovar, es heisst dass die Hochzeit auf Elt'sche (d.h. Sophies) Kosten in Teplitz geplant ost, ich fände das eigentlich eine sehr gute Idee, denn Vukovar ist wegen der Entfernng und dem Mangel an Platz ausgeschlossen, Eltville wäre furchbar kompliziert, weil das ganze Haus heraufgeschafft werden müsste. Teplitz wäre für alle Teile so gut erreichbar und es sind die Herbst leeren Badehäuser, die man belegen könnte. Ich ahne aber nicht, ob es wirklich projektiert ist, oder ob nuir so drüben gesprochen wird und habe ich auch keine Idee, wie Resserl, die doch die Ausschlaggebende ist, sich da zu stellen würde. Allerdings gäbe es ja bissl komisch Situation, z.B. wer die Hausfrau wäre, Reserl, die wirkliche Hausfrau, Lidy die Schwester, wegen die die Hochzeit dort ist, Marie die Brautmutter, oder Sophie die die Hochzeit bezahlt?“* SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 7.7.1927.

¹⁷⁵ *„Auf Schloß Vukovar in Slawonien wurde am 28. Juni die Verlobung der Gräfin Franziska v. u. z. Eltz gen. Faust V. Stromberg, der jüngsten Tochter weiland des Grafen Jakob v. u. z. Eltz, k. u. k. Km. u. erbl. Mitgl. d. Ungar. OHauses, Majoratsherrn auf Eltville und Vukovar, und dessen Gemahlin Marie geb. Prinzessin V. Lobkowicz, mit Grafen Lazarus Henckel v. Donnersmarck gefeiert.“* Wiener Salonblatt 10.7.1927 str. 9

Jako již více než padesátiletá dáma mohla situaci sňatků zhodnotit s dlouholetou zkušeností, poté co si pravděpodobně 11. prosince roku 1927 přečetla ve *Wiener Salonblatt*¹⁷⁶ o zasnoubení Leopolda Sternberga s o dvanáct let mladší hraběnkou Cecilíí rozenou Rewentlow – Criminil (*1908 † 1983)¹⁷⁷: „*Také jsem slyšela, není to pro ně radostná zpráva? Ale možná bude v manželství rozumnější, protože se stává, že velmi mladé dívky se stanou velmi dobrými manželkami.*“¹⁷⁸ Zprávy o sňatcích plnily řádky téměř každého dopisu, o přátelích a příbuzných si dávali navzájem vědět: „*Nesmírně zajímavá mi přijde zpráva o zasnoubení Heinricha Kolowrata s mladičkou Schönburgovou, je to oficiální? Vůbec nechápu, že nám nic neřekl, proto jsme mu taky nemohli gratulovat. Jestli je mladá Schönburgová chytrá, možná půjde vše dobře, i přes všechny jeho chyby (protože za nic na světě bych ho nemohla mít jako zetě), je i dobromyslný.*“¹⁷⁹

Strasti prožívali na popsaných listech dopisů velmi často, za druhé světové války sdílela s bratrem obavy ohledně jeho syna Josefa Kinského (*1913 † 2011), kdy mohla „*jen stěžít hovořit o věci ohledně zasnoubení Josefa, protože jsem z toho úplně špatná. Husa jedna hloupá! Že to byla její nejlepší životní šance, zkazila si ji, je mi jedno! Ale skutečnost, že to udělala mému ubohému drahému Josefu, mě rozhořčila a urazila mou duši, jako by byl jeden z mých chlapců. Ale ve skutečnosti si myslím, že to je pro Josefa lepší, jakkoli těžké to teď je. Protože pokud dívka nevidí, jakou perlu by měla v Josefovi za muže a je zjevně příliš zbabělá na to, aby něco obětovala pro lásku, jako třeba život v malém městě, nebyla by to vhodná žena a je to tak lepší. Možná je to částečně kvůli tomu, že vyrostla bez matky. Byla velmi rozmazlená, ale kdo dnes neví, jaké jsou nejdůležitější věci v životě, tak je povrchní, a tak nemusí být škoda, že*

---

¹⁷⁶ „*Kürzlich verlobte sich Gräfin Cecilia Reventlow-Criminil, Tochter weiland des Grafen und der Gräfin Adolf Cecil Reventlow geb. Eilian Gräfin Hoyos, mit Grafen Leopold Sternberg, Sohn Ihrer Exz. des Grafen und der Gräfin Leopold Sternberg geb. Gräfin Earisch.*“ Nedávno se zasnoubila hraběnka Cecilie Reventlow-Criminil, dcera hraběte Adolfa Cecila Reventlow a hraběnky rozené Eilian Hoyosové, s hrabětem Leopoldem Sternbergem, synem excelence hrabě Leopolda Sternberga a hraběnky Earischové. *Wiener Salonblatt*, 11.12.1927 str. 5.

¹⁷⁷ Biografická kniha s názvem *Cesta: paměti české aristokratky* líčí její každodenní život v předválečném, válečném i pozdějším světě aristokracie se všemi požitky, událostmi i strastmi.

¹⁷⁸ „*Vor der Verlobung von Leopold Sternberg habe ich auch gehört, ob das eine sehr erfreuliche Nachbarschaft für Euch sein wird? Aber vielleicht wird sie in der Ehe vernünftiger werden, das kommt ja ziemlich oft vor, dass sehr fasste Mädeln ganz gute Frauen werden.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 5.12.1927.

¹⁷⁹ „*Ganz unbeschreiblich ininteressiert hat mich die Nachricht vor der Verlobung von Heinrich Kolovrat mit der kleinen Schönburg, ob es offiziell ist? Ich Begreife gernicht, dass er es uns nicht angezeigt hat, daher haben wir ihm auch nicht gratuliert, wenn die kleine Schönburg klug und geschied ist, wird es vielleicht ganz gut gehen, denn ich glaube bei allen seinen Fehlen (ich hätte ihn um nicht in der Welt als Schwiegersohn haben mögen) hat er doch auch viel Gutmütigkeit*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 22.12.1940.

nebude v rodině. Přesto mě mé srdce vždy bolí, když pomyslím na chudáka Josefa a je mi strašně líto, že z této radosti nic nebude.“¹⁸⁰

Pravděpodobněji nejvíce ožehavé téma sňatku rozebírala ve svém dopise z jara roku 1938, kdy bratrovi píše že „slyšela z různých stran o románku Friedi s mladou Magnis, bylo to od začátku smutné, protože nevidím žádnou šanci, jak by se tito dva, zvláště milí lidé, mohli oženit. Myslím, že je zcela vyloučeno, aby jim to Toni povolil, zvláště když je v současné době v stavu mnohem horším než předtím a stále má Franziho rodinu na krku. Byla bych velmi šťastná, kdyby to umožnil, ale obávám se, že existuje jen malá naděje. Byla by škoda, kdyby to byl jediný výsledek masopustu. Také jsem zjistila, že zasnoubení mladého páru je zbytečné, pokud mám stále tolik neteří, které mám na vdávání, nemohu to schválit. Někdo tak vdavky chtivý, pro jakýkoli užitek, že si vezme i cizinky, zejména „moravské Wamboldtky“, které pocházejí z Harrachu. Ale pokud to není pravda, mohl by si polepšit, proč ne s Chotelitzovskou dívkou? Wamboldovy nejsou krásnější ani elegantnější. Mimochodem, slyšel jsi něco o manželství Pereiry! Měla tvá Žofie už vážnější známost? Ne, že by mi nějak připadalo nutné, aby se teď provdala, když je tak mladá, jen se zajímám.“¹⁸¹

---

¹⁸⁰ „Ich kann kaum über die Verlobungssache von Josef sprechen, weil ich so böse darüber bin. Dumme Gans blöde! Dass sie sich die beste chance ihres Leben, wirklich glücklich zu werden, verdorben hat, ist mir ja egal, aber dass sie meinem armen liebsten Josef das angetan hat, das hat mich derartig entrüstet und in tiefster Seele beleidigt, wie wenn es einem meiner Buben engetan worden wäre. Aber in Wirklichkeit glaube ich auch, dass es veilleicht besse für Josef ist, so weh es momentan auch tun mag, denn wenn ein Mädels so nicht in der Lage ist zu erkenne, was sie an Josaeef für eine Perle von einem Mann bekommen hätte und offenbar zu feig ist, um ihm zu Liebe irgend ein Opfer zu bringen, wie ein kleines Leben, in einer ihr vielleicht nicht sympatischen Stadt zu führen, so wäre sie auch keine gute Frau ihn geworden und das wäre natürlich vile schlimmer gewesen. Vielleicht kommt es ja zum Teil davon, dass sie ohne Mutter aufgewachsen, sehr verzogen wurde, aber wer heutzutage nicht den Ernst des Lebens erkennt und nicht weiss, was die Hauptsachen im Leben sind, der ist eben doch so oberflächlich, dass es vielleicht nicht so schade ist, sie nicht in die Familie zu bekommen. Trotzdem tut mir das Herz immer weh, wenn ich an den armen lieber Josef denke und auch für Euch ists mir schrecklich leid, dass aus dieser Freude nichts geworden ist.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 23.4.1941.

¹⁸¹ „Ich habe schon von verschiedenen Seiten von dem Roman von Friedi mit der kleinen Magnis gehört und war von Anfang an betrübt darüber, den nich kann garkeine Aussicht sehen, wie diese beiden besonders netten Menschen sich sollen heiraten können. Ich halte es ganz für ausgeschlossen, dass Tonu sie etablierte besonders so es ihm doch momentan sehr entschieden schlechter geht als vorher und er doch noch die Familie Franzi auf den Hals bekommen. Ich wprde mich ja riesig freuen, wenn er es ermöglichen könnte, aber ich fürchte es ist wenig Hoffnung. Es wär zu schade wenn ein grosses "Heartache" das einzige Resultat des Faschings wäre. Die Verlobung des jungen Paar habe ich auch unnötig gefunden, so lange ich noch so vile Nichten zu vergeben habe, kann ich es nicht gutheissen, wenn Epouseure mir fremde Mädeln heiraten, besonders noch so "mährische Wamboldts" die von einer Harrach abstammen! Aber wenn, wie Du behauptest es nicht wahr ist, so kann er sich ja vielleicht noch bessern, warum nicht lieber ein Chotelitzer Mädels? Die Wamboldische wird auch nicht schöner oder eleganter sein! Hast Du übrigens irgend etwas von der Menage Pereira gehört! Hat Sophie garkeinen ernsteren Coumacher gahabt? Nicht dass ich es ergendwie notwendig finde, dass sie schon jetzt heiratet, wo sien noch so jung istm aber nur so aus Interesse frage ich.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 4.3.1928.

Jak vidno, Marie Josefína hleděla na nutnost manželství jako na velmi vážnou věc, ne jako na osobní záležitost, ale rodinnou. V jejím případě upřednostňovala sňatky *domácích* s domácími, chtěla pro své neteře zajistit nejlepšího a nejvýhodnějšího manžela, stále pro ni hrálo důležitou roli sociální postavení, ale také finanční zabezpečení dívek. Nejběžněji se sešla rodina a budoucí sňatek musel projít konsensem všech, jak dokládá i pár vět z dopisu z roku 1941. Bratrovi psala, že „*když jsem byla nemocná a byla jsem ve Vratislavi za Žofii,¹⁸² tak se jí svěřila, že miluje mladého Moy, že je pro ni jediný, a že on jí taky miluje, jako ona jeho. Žofie byla nejprve šokována, protože jsme o něm nic nevěděli. (...) Matka je Galenová z Goldeegu, v prvním manželství si vzala bratra od Maxe Wolfegga, měla dvě děti, Bursche Wolfegga a Maid Henckel, žena od Georga Heckela, v druhém manželství si vzala tohohle Karla Moy, který je o 10 let mladší než ona a měla jednoho chlapce, Ernsta. Žofie pak jela s Osy do Mnichova a tam se seznámila s tím mladíkem a jeho rodiči, vše probrali a domluvili sňatek. Díky Bohu že je Osy bystrá a mladý Moy vypadá jako chytrý a správný muž. Žofie, která se s ním už dobře zná, z něj má dobrý pocit. Rodina Moy je stará francouzská rodina, která emigrovala po Velké francouzské revoluci do Bavorska, věno bude sice malé, ale jestli pán bůh dá a skončí válka, tak by mohl studovat hospodářství, mohl by pak zdědit oblast Tagmehreim, nedaleko Eichstattu.*“¹⁸³

Svatby a sňatky v konverzačních tématech sourozenců zaujímaly opravdu hodně místa, oba se dělili se svými novinkami jeden s druhým. I přes to, že se mnohdy jednalo o rozhodnutí blízkých, se kterým rodina úplně nesouhlasila, nebylo to pravidlem a často *debatovali* i nad šťastnými sňatky, jako v dopise z roku 1917, kde se Marie Josefína raduje nad zasnubami bratra svého manžela Johannese Baptisty Löwenstein-Wertheim-Rosenberga (*1880 † 1956) s hraběnkou Luisou Alexandou Sidonií Annou rozenou Bernstorffovou (*1888 † 1971). „*Jestli nebude protestantka, tak je to veliké potěšení a svazek bude potěšující. Vypadá to, že moje*

---

¹⁸² Nejstarší dcera Marie Josefíny Marie Žofie (*1900 †1982)

¹⁸³ „*Wie ich so krank war und sie nach Breslau kam mich und Sophie zu sehen, hat sie ihr anvertraut, dass sie den jungen Moy liebe und dass der eine und einzige für sie wäre und dass er sie ebenso liebe, was sie ihn. Sophie was erst etwas erschüttert, weil wir so wenig von ihm wussten. (...) Die Mutter ist eine Galen aus Goldberg (Nachbarschaft von Fischhorn) sie hat in erster Ehe einen Bruder von Max Wolfegg geheiratet, hatte zwei Kinder, Bursch Wolfegg und Maid Henckel, die Frau von Georg Henckel, in zweiter Ehe hat sie dann diesen Karl Moy geheiratet, der zehn Jahre jünger ist als sie und hat den einen Buben Ernst, der der Angott seiner Eltern ist. Sophie ist dann mit Osy nach München gefahren, hat dort den jungen Mann und seine Eltern kennen gelernt, alles besprochen und dann wurde die Verlobung gestattet. Gott sei Dank ist Osy strahlend glücklich und vollkommen sicher das richtige getroffen zu haben, der junge May scheint nach allem was man hört wirklich ein besonders tüchtiger und famoser junger Mensch zu sein. Sophie, die ihn jetzt doch schon gut kennt, hat den besten Eindruck von ihm. Die Moys sind eine sehr alte französische Familie, die in den grossen Revolution nach Bayern emigriert sind, finanziell ist die Heirat klein, aber er soll wenn mit der Gnade Gottes der Krieg einmal vorbei ist, Landwirtschaft studieren und dann gleich ein kleines Gut übernehmen, Tagmersheim, in der Nähe von Eichstatt.*“
SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 23.4.1941.

budoucí švagrová Alex – tak se jmenuje – je velmi hezká, elegantní a moc milá mladá paní. Ještě jí úplně neznám, ale zamilovala jsem se do ní hned od začátku. Zázraky se stále dějí. Nemyslím si, že její první muž byl nějak hezký. Je to dcera velvyslance ve Washingtonu,¹⁸⁴ její maminka je Američanka a její babička je ohromně bohatá, dala své vnučce už teď apanáž ve výši 55.000 MK, což není moc, ale je to moc milé, potom tuhle sumu možná zdvojnásobí možná i trojnásobí, což už je pěkné jmění.”¹⁸⁵ Nebo sdělovala s velkým překvapením zasnoubení své vnučky Marie Josefíny (*1920 †1999) s Ernstem Maxem Eberhardem Ludwigem Ferdinandem von Moy (*1917 †1988), jak psala bratrovi v dubnu roku 1941, že „zasnoubení naší Osy je pro nás všechny velké překvapení.”¹⁸⁶

---

¹⁸⁴ Johann Heinrich von Bernstorff, německý velvyslanec ve Spojených státech od roku 1911.

¹⁸⁵ „Wenn nicht das Pech wollte, dass sie protestantisch ist, so wäre es wirklich nur eine große Freude, denn sonst ist die Heirat in jeder Beziehung erfreulich. Es scheint wirklich, dass meine zukünftige Schwägerin Alex – so heisst sie nämlich - die eine hübsche, sehr elegante und sehr nette junge Frau sein soll, ich kenne sie noch nicht, sich gleich von Anfang an in ihn verliebt hat. Die Wunder hören nicht auf. Ich glaube nicht, dass ihr erster Mann sehr sedusiant gewesen sein kann. Sie ist die Tochter des Botschafters in Washington, ihre Mutter ist eine Amerikanerin, die Großmutter ist ungeheuer reich, gibt der Enkelin schon jetzt eine Apanage von 55000Mk. Was ja nicht enorm, aber doch ganz nett ist und später soll sie das doppelte oder dreifache dieser Summe bekommen, also doch ein sehr hübsches Vermögen.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 7.2.1917.

¹⁸⁶ „Die Verlobung von unsere liebe Osy ist für alles eine grosse Überraschung.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 23.4.1941.

Nemoci, strasti a smrt

Ačkoli Marie Josefina Kinská patřila k sociální vrstvě, která díky svým prostředkům měla dobré hygienické podmínky, ani nejvyšším vrstvám se však nevyhnuly problémy a strasti spojené se zdravím.

Pro ženy představoval ještě dlouho v devatenáctém století velké riziko porod. Jak z důvodu mnohočetných porodů, tak i kvůli absenci ochrany před početím, se zdraví rodičky několikrát dostalo do problémů. Rizika se objevovala už během období gravidity, neboť ještě na počátku století bylo pro lékaře těžké zabránit různým chorobám a problémům v těhotenství. S takovými problémy se setkávaly at' už ženy z městského prostředí, nebo urozené dámy. „*Člověk v poslední době slyší jen špatné a smutné zprávy. Já jsem se tak těšila, když jsem se dozvěděla, že je Camilla zase těhotná. Očekávání mojí milované M. Annerl mi dělá taky velké starosti. Už po třetí měla krvácení, velmi se obávám, jak se celá věc bude vyvíjet. Bůh ochraňuj jí i děťátko.*“¹⁸⁷

Až po polovině 19. století se znalosti ohledně dětského plodu trochu více rozšířily. Do monarchie se dostal francouzský vynález pro poslech srdce nenarozeného dítěte, což umožňovalo konstatovat zdravotní stav plodu a v případě špatného stavu životaschopnosti mohli lékaři s předstihem zachránit alespoň život matky.¹⁸⁸ Gravidita byla ve společnosti chápána jako poslání ženy, zplodit co nejvíce potomků pro zachování a pokračování rodu bylo jejím úkolem. Krátká poznámka v dopise z roku 1940 vystihuje fakt, že gravidita byla denním pořádkem. „*Karolína, Resy a Marie Anna jsou všechny v očekávání, svět nevymře. Pro Marii Annu to jsou strašné časy, všechny tyhle emoce v třetím měsíci, ale díky bohu jí to zatím neškodí.*“¹⁸⁹

Korespondence šlechticů je plná pojmu *fausse couche*, čili potrat. Nevyhnuly se jim ani ženy z rodiny Marie Josefíny, kdy s politováním píše bratrovi, že „*jsem zoufalá, když slyším, že malá Camilla je nešťastná, kvůli jejímu těhotenství, které je mimo dělohu. Je to neskutečné neštěstí, chudák dítě, ale teď už se s tím nedá nic dělat. Bude znovu operována, jaká bída!*“¹⁹⁰

---

¹⁸⁷ „*Man hört in der Jetzigen Zeit immer nur Trauriges und ich hatte mich so gefreut, als ich dachte dass Camilla jetzt wieder ein Baby bekäme. Die Hoffnung meiner armen M. Annerl mancht mir auch viel Sorgen, sie hat jetzt schon zum dritten Mal eine Blutung und ich bin sehr besorgt, wie die Sache ausgehen wird. Gott Schütze sie und das Kind!*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 25.8.1942.

¹⁸⁸ WINKELHOFEROVÁ, M. *Šlechtictví zavazuje*. s. 196.

¹⁸⁹ „*Caroline, Resy und M. Anna sind alle in der Hoffnung, die Welt stirbt nicht aus, für M. Anna was das eine böse Zeit, alle diese grossen Emotion im dritten Monat, aber es scheint ihr Gott Dank nicht geschadet zu haben.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 19.6.1940.

¹⁹⁰ „*Ich bin desperant zu hören, dass die arme kleine Camilla jetzt auch noch das Unglück hatte, wieder eine Schwangerschaft ausserhalb der Gebärmutter zu haben. Das ist ja wirklich ein ungehörte Pech armes Kindchen*“

Špatné zprávy ten rok nekončily, neboť i další její příbuzná „*Willy Larisch, chudák malá, měla před pár dny potrat, je to velmi nepříjemné.*“¹⁹¹ Nemilá zpráva přišla i v roce 1930, kdy „*bohužel chudák Žofie potratila a šla na výškrab pod narkózou. Byla na začátku očekávání, není překvapivé, že nevydržela to rozrušení a namáhavou péči, ale je smutná, dlouho očekávala, že bude zase těhotná. Bylo by to dobré, kdyby ten rozkošný chlapec nebyl jedináček.*“¹⁹²

Porody nejčastěji probíhaly doma v přítomnosti domácí porodní báby,¹⁹³ které byla od roku 1928 nazývaná porodní asistentkou.¹⁹⁴ Ta sice nemohla ženám podávat tlumící látky a provádět nástrojové porody, byla ale u porodu takřka neomezenou paní. V případě hrozící smrti novorozeněte měla k dispozici nádobku se svččenou vodou a mohla provést nouzový křest. Strach ze smrti nepokřtěného dítěte byl ještě v 19. století velmi velký.¹⁹⁵ Podrobný popis porodu píše hraběnka bratrovi v dopise z roku 1940, ale jak sama konstatovala, informace jsou spíše pro ženskou část jeho rodiny. „*Alois tě přes pohlednice informoval a oznámil všem našim příbuzným – že k naší neskonalé radosti máme dvojčata. Díky bohu jsou všechna zdravé a vše šlo nad očekávání dobře. V půl 5 ráno, po dobré zprávě, se Marie Anna kvůli obrovské bolesti vzbudila, takže Nante zavolala rychle paní Richterovou, aby zavolala doktora. V půl sedmé mě zvednuli, porod byl už ve velmi pokročilé fázi, v 7.06 byla na světě malá Bianca a za sedm minut malá Žofinka. Když Alois nic netušící vyšel z kanceláře v půl osmé, bylo už po všem. Zdejší mladý lékař tam ještě chvíli zůstal, aby se přesvědčil že je vše – krevní tlak atd – v pořádku a pak odjel. V půl 10 už Marie Anna osobně volala Resy, aby ji řekla, že má holčičky dvojčata. Ty dvě jsou neskutečně krásné, každá váží přes 6 liber, což je normální váha dítěte, od první chvíle byly pěkně růžovoučké. Tohle vše píšu spíš pro Paulu a Camillu, které to velmi zajímá více než tebe. Všichni jsme samozřejmě moc rádi!*“¹⁹⁶

---

und jetzt wird es wohl nichts mehr werden, wenn sie wieder operiert wurde! Ein Jammer.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 25.8.1942.

¹⁹¹ „*Die Arme kleine Willy Larisch hat vor paar Tagen eine fausse couche gemacht, immer langweilig damit anzufangen und es scheint auch eher unangenehm gewesen zu sein.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 22.12.1940.

¹⁹² „*Die arme Sophie hat eine fausse couche gemacht und musste in der Narkose ausgekratzt werden. Sie war ganz in Anfang einer Hoffnung, da wars ja nicht verwunderlich, dass sie diese furchtbare Aufregung und die anstrengende Pflege nicht vertragen hat, aber sie ist sehr traurig, wo sie sich schon längst so gewünscht hatte wieder in Hoffnung zu kommen, es wäre auch gut, wenn der herzige Bub nicht der einzige bliebe.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 15.1.1930.

¹⁹³ WINKELHOFEROVÁ, Martina. *Šlechtictví zavazuje. Osudy žen v c. k. monarchii.* Praha, 2012. ISBN: 978-80-249-1884-6. s. 196.

¹⁹⁴ LENDEROVÁ, Milena. Od porodní báby k porodní asistentce. In: *Theatrum historiae : sborník prací Katedry historických věd Filozofické Univerzity Pardubice: Univerzita Pardubice 1, (2006.)* s. 137.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 133.

¹⁹⁶ „*(...), wie Alois Euch glaub ich durch die Karte mitteile – er hatte übernommen, alle unsere Verwandte zu benachrichtigen – hier ganz allerliebste Zwillingmäderl bekommen. Gppt sie Lob und Dank ist auch alles weti über Erwarten gut gegangen. Um ½ 5 in der Früh, nach einer guten Nacht, ist M. Anna mit einer vehemente Wehe*

Jiný, komplikovanější porod dcery hraběnky Marie Moniky (*1905 † 1992) se nachází v dopise z června roku 1928, a v tomto případě rodí na klinice. „*Ráno okolo půl čtvrté začala Monika rodit. Znam lepší činnosti na sledování, než příchod dítěte na svět. Do přibližně jedenácté dopoledne to vypadalo dobře, takže jsme já a porodní asistentka měly úžasnou náladu, protože jsme si myslely, že všechno půjde hladce. Okolo jedenácté otekla plodová voda. Asistentka si myslela, že její práce tím byla hotová. Kontrakce ale stále více zintenzivňovaly, Monika byla také úplně vyčerpaná, vždy usnula, když došlo ke kontrakci. Tak urputně se snažila tlačit, ale marně. Když je nízký tlak, nic se nedá s dobrou vůlí dělat. Nakonec po hodině a půl byly srdeční ozvy slabší, takže doktor vzal kleště. Byla jsem ve pokoji s ní než narkóza úplně zabrala, pak jsem počkala ve vedlejší místnosti s Aloisem a Erichem, než jsme uslyšeli první výkřik dítěte. Malý Georg¹⁹⁷ byl ohromně velké dítě, vážil 8,5 liber, což je na první dítě neskutečně hodně. Měl i neuvěřitelně velkou hlavu, měl taky proto hlavu sevřenou mezi pánvemi a pupeční šňůru měl třikrát omotanou okolo krku. Doktor byl neskutečně šikovný, že dítě přivedl na svět. Kdybychom neměli takovou kapacitu, ten malý by se jinak určitě udusil. Byl to ale těžký zákrok, takže Monika bude potřebovat delší čas na rekonvalescenci. Včera nás velmi vyděsila, měla najednou strašnou zimnici a najednou 39 stupňů teplotu, ale dnes je už vše v normálu. Doktor a paní Richterová – vynikající porodní sestra z Mnichova – říkali, že to vypadá dobře a že jsou spokojeni. Díky bohu, že to je konečně za námi, byly to opravdu špatné dny. Tohle všechno jsem detailně popsala proto, že jsem si myslela, že to Paulu bude určitě zajímat.*“¹⁹⁸

---

aufgewacht, so dass Nantre nur schnell um Frau Richter gelaufen ist und dem Arzt telefoniert hat. Um ½ 7 hat man mich geholt, da war es schon sehr fortgeschritten, um 7.6 ist die kleine Bianca erschienen und sieben Minuten später die kleine Sophie. Als Alois ahnungslos um ½ 8 aus dem Rotateamt kam, war schon alles fertig und erledigt. Der junge hiesige Arzt, der erst seit kurzer Zeit hier ist, hat sich auch sehr bewährt und eine Blutung gleich durch eine Spritze coupiert, so war alles herrlich und um 10 Uhr hat M. Anna schon persönluch Resy angerufen, um ihr zu sagen, dass sie Zwillingsmäderln hat. Die Kleinen sind wirklich aussergewöhnlich hübsch und herzig, jedes einzelne wog über 6 Pfund, was das Gewicht eines normales Einzelkindes ist und sie waren vom ersten Moment an, ganz rosig und ausgepolstert. Dies alles schreibe ich mehr für Paulchen und Camilla, die es mehr interessieren wird als Dich. Wir sind natürlich alle selig.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 22.12.1940.

¹⁹⁷ Maria Georg Konstantin Ignatius Antonius Felix Augustinus Wunibald Kilian Bonifacius de Waldburg (*1928 † 2015)

¹⁹⁸ „*Dienstag Früh um ½ 3 ist dann das Fest bei Monika losgegangen. Ich weiss hübschere Beschäftigungen als zuzuschauen, wenn einen sein Kind niederkommt. Bis gegen 11 Uhr Vormittag istst ganz schon und flott und anstandslos gegangen, so dass Dr. Hebamme und ich schon in ganz gehobener Stimmung waren, weil wir dachten es würde alles außergewöhnlich gut und glatt gehen. Ja, prosit, um 11 Uhr kam das Fruchtwasser und damit erklärte sich das Kind vollkommen befriedigt, es fand, damit sei seine Tätigkeit vollendet und legte keinen Wert darauf, dass sich die Sache weiter entwickle. Die Wehen liessen mehr und mehr nach, Monika war auch schon vollkommen erschöpft, schlief immer fort ein, wenn ein e Wehe kam strengte sie sich unbeschreiblich an um zu drücken, aber ganz umsonst, wenn der eigentliche Druck fehlt, ist ja auch mit gutem Willen garnichts zu machen. Schließlich nach 1 ½ Stunden wurden die Herztöne schlechter und so entschloss sich der Arzt die Zange zu nehmen. Ich blieb im Zimmer bis die Narkose vollkommen gewirkt hatte, dann setzte ich mich ins Nebenzimmer mit Alois*

Následující období rodičky však také nebylo ideální, jak dokládá dopis adresovaný bratrovi jen necelý měsíc po porodu, kde se omlouvá, že „*důvod mého nepsaní byl, že jsem se vždy starala o Moniku, možná slovo starat je moc, ale nebyla jsem spokojená, nebylo to normální šestinedělí po celou dobu. Nejprve tu byl ten těžký porod, o kterém jsem ti už psala, pak přišla ta horečka, která trvala celých 14 dní! Dodnes nevím, proč se tak stalo, ale doktor řekl, že po tak těžkém zákroku to je normální, je to jako po těžké operaci. Hojila se taky velmi špatně, více jak jeden týden, což už jsem já byla normálně zdravá, ona se stěží mohla otočit v posteli sama, měla lehký zánět v dolní pánvi, což také mohlo způsobit zvýšenou teplotu. 24.6. sem Monika dojela autem, cestu přežila a byla ráda že je doma. Má ale stále bolesti, které se jí vrací. Madam, kterou tu máme a je úžasná, tvrdí, že bude muset jít ještě na jednu operaci, opravit jizvy. To by bylo opravdu velmi nemilé, kdyby musela podstoupit další dřinu. Dnes je to trochu lepší.*“¹⁹⁹

Druhý porod Marie Moniky, už byl podle popisu její matky o mnoho lepší, „*Monice se naopak díky bohu daří velmi dobře, malé také.*“²⁰⁰ *Poprvé při porodu to s ní bylo špatné, byla slabá a ztratila hodně krve, ale nyní to je dobré, sedí u okna a píše, že se jí daří velmi dobře.*“²⁰¹

---

und Erich, bis wir den erlösenden ersten Schrei des Kindes hörten. Der kleine Georg was erstens ein Riesenkind, er wog 8 ½ Pf. Was für ein erstes Kind eigentlich unerhört ist, hatte ausserdem einen riesigen Kopf, außerdem hatte sich der Kopf ganz fest im Becken eingeklemmt und die Nabelschnur war dreimal ganz fest um Hals gewickelt. Der Arzt war ganz unwahrscheinlich geschickt, dass er das Kind lebend zur Welt gebracht hat, wenn wir keine solche Kapazität gehabt hätten, wäre der Kleine sicher erstickt. Es war aber doch ein Schwerer Eingriff und so braucht Monika auch länger zu ihrer Erholung. Gestern hat sie uns einen rechten Schreck gemacht, indem sie plötzlich einen Schüttelfrost und 39 Temperatur bekomme hat, heute ist sie aber wieder normal und recht frisch und der Arzt und Fr. Richter die ausgezeichnete Hebamme aus München, die wir haben sind ganz zufrieden. Gott gebe, dass wir also jetzt endlich über den Berg sind. Es waren recht übel Tage. Ich habe alles so ausführlich geschrieben, weil ich dachte, dass es Paulchen sicher interessieren würden.“ SOA Zámrsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 10.6.1928.

¹⁹⁹ „*Der Grund meines Nichtschreiben war zum Teil auch, weil ich immer in Sorge um Monika war, vielleicht ist das Wort Sorge zu viel, aber halt nicht zufrieden, es war die ganze Zeit kein normales Wochenbett. Erst war die furchtbar schwere Entbindung über die ich Dir aber schon schrieb, dann kam das Fieber, das eigentlich durch fast 14 Tage andauerte. Ich weiß heute noch nicht richtig warum es war, der Dr. Sagte immer, das ist nach einem so schweren Eingriff ganz natürlich, es ist halt wie nach einer schweren Operation. Sie fühlte sich auch so schlecht, noch nach mehr wie einer Woche, wo ich schon immer eigentlich gesund war, konnte sie sich kaum allein im Bett umdrehen, dabei war doch eine kleine Reizung im Noerenbecken das kann auch auf die erhöhten Temperatur gewirkt haben, es ist immer noch bissl Eiweiss da, aber der Arzt macht garnichts daraus, sagt das sei eine natürlich Folge von dem starken Druck auf die Niere und es sei im Abklingen, aber sie ist halt nocht nicht wirklich gesund. Am 24ten ist sie ium Auto hierher übersiedelt, hat die Fahrt erstaunlich gut vertragen und war glücklich wieder zu Hause zu sein, aber is sind in Folge der ganzen Narben die sie hat immer noch viel Beschwerden und Schmerzen, die sie immer wieder zurückbringen, sie ist halt arg zugerichtet worden ddas arme Kind, es ist so ein Pech, wenn so etwas das erste Mal geschiet. Die Madame sie wir haben, die Gott sei Dank ausgezeichnet ist, behauptet, dass noch eine Nechoperation wird gemacht werden müssen, um die Narben noch korrigieren. Das wäre auch höchst langweilig, wenn sie wieder eine Schinderei durchmachen müsste.“* SOA Zámrsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 2.7.1928.

²⁰⁰ Maria Immaculata Josefina Walburga Theresia Lucia Coletta de Waldburg (*1929 † 1999)

²⁰¹ „*Monika dagegn gehts Gott sei Dank ausgezeichnet und der Kleinen auch, Monika war die erste Zeit nach der Entbindung eher blass und angegriffen, sie verlier aich immer übermässig viel Blut, aber jetzt liegt sie täglich*

Marie Monika měla celkem sedm dětí, a ani předposlední porod v roce 1938 nebyl ideální, sice se jí „a její malé Žofince²⁰² díky bohu daří dobře. Neměla teď tak lehký porod a taky ne normální šestinedělí jako tenkrát. Na porod jsem tam nebyla, přijela jsem trochu pozdě, bylo krásné vidět všechny děti okolo miminka.“²⁰³

Lékař byl volán jen v krizových situacích, za normálních okolností ženy nepotřebovaly lékaře, ani pomocné prostředky. V případě žen okolo Marie Josefíny rodily v prostředí domova i na klinice. V jednom případě píše v březnu roku 1928, že na porod své dcery Marie Moniky (*1905 † 1992) „*pojedeme asi ne do Mnichova ale do Würzburgu, tam je vynikající doktor a dobrá klinika. Má to tu výhodu, že může být převezena do Heubachu, v lékařském autě, a být tam po zbytek týdne, což je nepochybně velká výhoda.*“²⁰⁴ Jiné případy porodů jejích dcer v roce 1938 probíhaly na klinice, ve 30. letech bylo tedy už běžné, že se rodilo na klinikách, u vyhlášených kapacit svého oboru.

Císařský řez byl ještě na počátku 20. století tabu, kvůli strachu z možné následující infekce, která rodičky postihla a často pak končila smrtí. I v případě smrti nenarozeného dítěte musel plod ven přirozenou cestou, což bylo pro matku i okolí velmi těžké, a proto představovalo těhotenství, ať už s dobrým nebo komplikovaným průběhem, těžkou zkoušku a také strach. I přes všechna tato nebezpečí, možné komplikace a rizika, jež je obklopovala, a i přes fakt, že si šlechtičny mohly dovolit zaplatit lékařskou pomoc a rodit v nemocnicích, po dlouhou dobu tuto možnost nevyhledávaly. Strach z porodů v nemocnicích byl v 19. století pochopitelný. Velkou hrozbou pro rodičky byla totiž horečka omladnic, na kterou ve velkém umíraly mladé rodičky, které se ocitly v nemocnici. Spásu přinesl až Ignác Semmelweiss, který správně odhalil původ šíření této smrtelné nemoci. Lékaři – zvláště pak v nemocnicích ve Vídni, které byly *proslulé* velkým počtem zemřelých matek, kdy zemřelo až 30 % rodiček – si špatně, ne-li vůbec nevydezinfikovali ruce po návštěvě pitevny nebo po předchozím zákroku s infekčními pacienty. Řešení bylo více než jednoduché, a to neumisťovat do blízkosti porodních sálů

---

lange beim offen Fenster und schreibt, dass sie schon viel besse aussieht und sie ausserordentlich wohl fühlt.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 31.12.1929.

²⁰² Maria Magdalena Sophie Walburga Elisabeth Notburga Monika de Waldburg (*1938)

²⁰³ „*Monika und ihrer kleinen Sophie gehts Gott Dank sehr gut. Sie hat noch keine so leichte Niderkunft und kein so normales Wochenbett gehabt, wie diesmal. Ich war nicht zur Geburt dort, bin erst ein paar Tage später gekommen, es war nett die Freude der grösseren Kinder über das Baby ui sehen.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 22.12.1938.

²⁰⁴ „*Wir werden für die Niderkunft wahr schliesslich jetzt doch nicht nach München, sondern nach Würzburg gehen, dort soll ein ganz ausgezeichnete Arzt und eine gute Klinik sein und es hat den Vorteil, dass sie bald nach der Entbindung in einem Sanitätsauto nach Heubach gebracht werden könnte für den Rest der Wochen, was zweifellos ein grosser Vorteil wäre.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 4.3.1928.

nemocné s horečkou a po každém zákroku před kontaktem s rodičkou si umýt ruce v chlorované vodě, což mělo za následek snížení úmrtní matek na méně než jedno procento.

Dalším nesporným vynálezem, který přispěl ke zlepšení stavu rodiček, bylo používání chloroformu. Samotná britská královna Viktorie využila tuto metodu při svém šestém porodu a byla velkou podporovatelkou samotného pokroku i jejího strůjce v roce 1847, sira Jamese Younga Simpsona.²⁰⁵

Velký strašák pro nastávající matky bylo ale i narození dvojčat, přicházela na svět většinou předčasně, a i po porodu nebylo vždy jasné, zda přežijí. Stejně tak se bála i hraběnka Marie Josefína a psala v roce 1940 svému bratrovi, že se „*blíží porody obou mých dcer. Obavy mám o Resy kvůli jejímu krevnímu tlaku, a byli bychom raději, kdyby byla zpět u doktora Warnegrosse, který s ní minule zacházel báječně. Ale vím, že by to bylo nepraktické, když má dům ve Vratislavi a tam má svého dobrého doktora, je na vše připravený, připravil i nové léky, takže by ten vysoký tlak neměl tentokrát dělat problémy. Doufejme, že má pravdu, protože bohužel Resy v tomto ohledu dokáže lékaře překvapit. Marie Anna má na 100 % od doktora ve Vratislavi potvrzeno, že to budou dvojčata. Obě děti vypadají dobře, obě by měly mít dobrou velikost. Marie Anna by měla být v následujících týdnech v klidu, takže dřív už přijet nemůže. Je požehnaná a když bude zdravá, tak budu velmi ráda. Víím, jaké je potěšení mít dvojčata, ale taky tíha pro břicho. Od loňského mrtvého chlapečka jsem tedy trochu vystrašená. Doktor si myslí, že termín pro Marii Annu by měl být první týden v lednu, takže se musí počítat s tím, že se děti můžou objevit už 8.1, paní Richterová pro větší jistotu přijede už 27.12 a je tady taky nový doktor, v Eckersdorfu, je dobrý, v porovnání s těmi doktory, co tu byli.*“²⁰⁶

---

²⁰⁵ Queen Victoria uses chloroform in childbirth, 1853. *Financial Times*. 8 listopadu 2008. [cit. 2020-30-03]. URL: <<https://www.ft.com/content/1e2ce5d6-aad3-11dd-897c-000077b07658>>.

²⁰⁶ „Die beiden Niederkünfte der Töchter gut vorüber gehen, bei Resy ist man immer im Sorge wegen der Blutrei und mir wärs auch lieber gewesen wenn sie wieder bei Prof. Warnegross gewesen wäre, der sie das letzte Mal so fabelhaft behandelt hat, aber ich sehe ein, dass es unpraktisch wäre, wo sie das Haus in Breslau hat und der Arzt dort auch sehr gut sein soll, er ist ja auch auf alles vorbereitet und behauptet, dass es jetzt ein neues Mittel gibt, wo eine starke Blutung so gut wie nichtmer vorkommt. Hoffentlich hat er recht, Resy überrascht nur leider meist die Ärzte durch ihre Fähigkeit in dieser Hinsicht. Bei M. Annerl hat der Prof. In Breslau ihne Zweifel festgestellt, dass es Zwillinge sind, er hat beide Kinder genau gefühlt, sagte sie wären beide leich nprmal in der Grösse, sie solle sich nur die nächsten Wochen recht ruhig halten, damit sie nicht um früh kommen. M. Anna ost selig und wenn sie gesund da sind, werde ich auch sehr froh sein, denn ich weiss aus eigenen Erfahrung, was Zwillinge für eine Freude sind, aber bisher ists mir noch bissl ein Stein im Herz, seit dem toten Bübchen im vorigen Jahr, bin ich überhaupt bissl ängerlich. Der Prof. Meinrem dass, obwohl der Termin für M. Anna erst der 1ste Januar wäre man damit rechnen müsse, dass die Kinder schon ab 8ten erscheinen, Frau Richter kommt zu aller Vorsicht schom am 27 und es os tein neuer Arzt in Eckersdorf der sauber und geschickt sein soll, im stärksten Gegensatz zu den Ärztenm die ich bisher dort erlebt habe.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 16.11.1940.

V případě dvojčat chlapců vystávala také otázka dědice panství nebo trůnu. Je překvapivé, že se jako dědic určoval druhorozený, neboť podle dobového smýšlení byl později narozený v matčině lůně první. Potřeba chlapce jako dědice a pokračovatele rodu rezonoval vždy celou společností a touha mít chlapce byla silná. Přání mít chlapečka v rodině se často objevuje i v korespondenci Marie Josefíny, kdy například v dopise z roku 1927 sděluje bratrovi, že *„Žofie ale bude muset, vypadá to, ještě počkat. Byla bych neskutečně nadšená, kdyby to byl chlapec, ale se vši špatnou krví, která z Schaffgotscherovy strany je, člověk nikdy neví, zda se takový horlivě očekávaný chlapec opravdu ukáže, jak všichni sní.“*²⁰⁷ Jiná, už poněkud ostřejší slova z úst tchána vyšla v roce 1927, kdy se *„Hans neovládá, jestli to bude holka, ale samozřejmě to nebude Žofiina chyba!“*²⁰⁸ Před začátkem druhé světové války se raduje nad další zprávou, protože *„v dubnu přijde na svět do Bronnbachu třetí dítko, doufejme že to bude dlouho očekávaný chlapec.“*²⁰⁹ Poznámku na toužebného chlapce si hraběnka neodpustila ani v roce 1939, kdy gratuluje bratrovi k *„další vnučce, i když by samozřejmě kluk byl radostnější. Ale i přesto je další dítě božím požehnáním a kdo ví, zda toto děvče neudělá rodičům větší radost.“*²¹⁰

Samozřejmě i přes to, že chlapec byl v rodině vždy s nadšením očekávaný a vytoužený, dívky byly přijímány také s velkou láskou. Jak ukazuje dopis z roku 1941, za válečných okolností byla Marie Josefína ráda za jakékoli štěstí, které rodinu potkalo. *„Carolina byla velmi dojatá, zes z jejího dalšího očekávání jsi byl nadšený. Já jsem měla taky radost, že by to mohl být konečně očekávaný chlapec, ale v těchto časech je to úplně jedno, jen ať to je zdravé dítě, jako ty čtyři děvčata, co mi srdce zahřívají, takže klidně ať je pátá.“*²¹¹

---

²⁰⁷ *„Sophie scheint aber diesmal etwas warten zu müssen, ich würde mich so unbeschreiblich freuen, wenns ein Bub wäre, aber den bei dem vieln schlechten Blutm das von Schaffgotsch'er Seite ist, kann man ja nie wissen, ob so ein heiss erhsehnter Bub wirklich so ausfallen wird, wie man es sich träumt.“* SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 7.7.1927.

²⁰⁸ *„Und der gute Hans ist immer so unbeherrscht, wenns ein Mödel ist und schliesslich ists doch nicht allein Sophie's Schuld!“* SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 13.6.1927.

²⁰⁹ Chlapec to nebyl, byla to třetí dcera v řadě syna Marie Josefíny Karla VIII. (*1904 † 1990) Monique Marie Immaculée Consolée Bénédicte de Löwenstein-Wertheim (*28.4.1939)

²¹⁰ *„Ich gratuliere Dir innigst zur neuen Enkeltochterm wenn auch ein Bub natürlich erfreulicher gewesen wäre, so ist docg jedes Kind ein Gottesgeschenk und wer weiss, ob gerade dieses Mäderl ihren Eltern nicht besonders viel Freude machen wird.“* SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 24.6.1939.

²¹¹ *„Carolina war sehr gerührt, dass su Dich über ihre neurliche Hoffnung gefreut hast. Ich würde mich ja auch freuen, wenn es endlich der heiss erhsehnte Buben wäre, aber solche Sachen beschäftigen einen heutzutage nichtmehr so sehr, wenn es nur ein gesundes Kindl ist, so ist mir alles recht, die vier Mäderln sind so zum fressen herzig und ganze Wohne, ich werde auch ein fünftes dankbar aufnehmen.“* SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 21.8.1941.

Matka ani dítě si však nikdy nemohly být jisti, že když překonaly porod, bude další cesta hladká. Dětská úmrtnost i v druhé polovině 19. století byla stále vysoká, zvláště pak v důsledku infekčních chorob. Tou nejhorší nemocí pro děti byl záškrť, až do rozšíření očkovací látky v roce 1906. Začínalo to otokem krku, následovalo dušení zakončené smrtí. Záškrť a spalničky se často objevovaly i u dětí a příbuzných hraběnky Marie Joseřiny, jak sama píše v dopise z roku 1930, že „Willy²¹² mi včera psala, že Schaffgotscherovy děti asi mají spalničky. Chudák Mindi Hoyos byla pozvána od Willy, aby s jejími dětmi dořela do Partenkirchenu, děti měly kašel, pak společně se Schaffgotscherovy dětmi proležely dva dny se spalničkami. Maria Anna ještě spalničky neměla, hned s dětmi odřela, taky jsem se bála, aby je nedostala, ale vypadá to zatím, že ne.“²¹³ Spalničky trápily její rodinu často, jak sděluje se strachem bratrovi v dopise z roku 1939, že „v pátek mi pošle Monika její dva nejmladší. Vypadá to, že na Zeilu řadí spalničky. Asi si to přinesly děti ze školy, a ti dva malí jsou ještě moc malí, zejména to miminko, aby si prošly takovou nemocí.“²¹⁴ Spalničky je trápily často, jak se ukazovalo v dopisu z roku 1941, že „Franci Magnis si držel odstup, protože jeho obě sestry dostaly spalničky. Vypadá to ale, že se toho zbavily. On měl desátého dne velkou horečku a taky oboustranný záněť středního ucha, chudák dítě si tím prošlo, dvanáct dní měl horečky přes 39 stupňů. Povolali jsem specialistu z Weidenu, potom z Egeru a ten mu prorazil ušní bubínek, měl tam velký záněť, jako při průšnicích, velmi nepříjemné. Marie Annerl a sestra byly už taky zmožené, takže jsem se zeptala drahé Johanny Magnis, jestli by mohla přijít pomoci, což hned udělala. V ten den, co přišla, uložila malou Sephu, chuděrka dostala záškrť a taky den na to její dětská sestra je taky dostala. Marie Anna se stará o obě děti se záškrtem v bytě u kaple, zatímco Johanna Franci a dvojčata – druhý z nich dostal ještě k tomu současně spalničky, ale díky bohu jen slabě – se o ně stará v biskupském pokoji, Franci se nezlepšoval, takže on i Sepherl nám dělali velké starosti, měli velmi vysokou horečku, kterou by neměli mít, nebyl den abych neměla obři strach a starosti. Od včerejšiho dne jsou ale obě děti lepší, Franci a dvojčata nemají záškrť, už ho ani snad nedostanou, protože dostaly očkování a inkubační doba už je taky pryč. Mám ale stále

---

²¹² Dcera Marie Monika Vilemína (*1905 † 1992)

²¹³ „Willy scheidt mir gestern, dass alle Schaffgotchkinder die Masern zu haben scheinen, die arme Minzi Hoyos war von Willy eingeladen, mit ihren Kinder in Partenkircher, die Kleine hatte einen Husten, war fort mit den Schaffgotchkinder zusammen und legte sich zwei Tage später mit Masern, so wars ja voraus zu sehen, da M. Anna auch noch nie die Masern hatte und fort mit den Kindern zusammen war, so war ich auch für sie ängstlich, aber sie scheint es Gott sei Dank nicht bekommen zu haben.“ SOA Zámrsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Joseřovi z 7.3.1930.

²¹⁴ „Am Freitag schickt mir Monika ihre zwei Jüngsten her, weil scheints in Zeil die Masern so strak herrschen und die Grossen es wohl sicher aus der Schule nch Hause bringen werden und die Zwei Kleinen, besonders das Baby sind noch sehr klein um so eine Krankheit durzumachen.“ SOA Zámrsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Joseřovi z 17.5.1939.

starosti, aby to nedostala Marie Anna, která ještě záškrť nikdy neměla, takže doufám, že to nechytne. Člověk se sotva odváží doufat, že by mohly přijít trochu klidnější časy.“²¹⁵

Jeden případ v korespondenci Marie Josefiny zmiňuje i případ jiné nemoci, na kterou se v jejích kruzích umíralo. Na konci roku 1944 psala o strastech doprovázené spálou, že „*moje vnučata v Bronnbachu leží se šarlatovou horečkou*[pozn. aut.: spála], *teď už to mají 4 děvčata (velká znamená že mají 4 roky), ale díky bohu to s nimi není zlé a vypadá to, že se zlepšují. Carolina to tam celé uzavřela, ani služebnictvo nemají, všechno dělá sama. Nejen pění o ně, ale i posteje, uklízení, praní, mytí nádobí, všechno, je opravdu statečná – dělá vše, bude šťastná, až budou děti zdravé. Má takový strach z té nemoci, protože její malý synovec Pignatelli na to před třemi dny zemřel.*“²¹⁶

Podobný případ úmrtí dítěte byl na následky onemocnění streptokokem, kdy v roce 1929 píše bratrovi, že byla „*v šoku ze smrti toho malého chlapce od Ulrichů, Žofinka mi řekla, že jí řekla Hinka ve Wolfeggu, že zemřel na streptokoka a hodně trpěl, chudáci rodiče. Ani nemohu pomyslet, jak se cítí, kdyby ses něco dozvěděl, dej mi prosím vědět.*“²¹⁷

---

²¹⁵ „*Frazi Magnis hatte genau im gleichen Abstand, wie seine beiden Schwestern die Masern bekommen und schien es auch leicht abzumachen, aber am 10 Tag hat er ein riesen Fieber bekommen und eine doppelseitige Mittelohrentzündung, das arme Kind hat furchtbar durchgemacht, durch 12 Tage war er immer über 39 und nahm eigentlich garnichts zu sich, machte einen furchtbar schlechten Eindruck. Wir hatten erst einen Spezialisten aus Weiden, dann einen aus Eger da, der ihm das Trommelfell durchstiess, dabei hatte er so geschwollene Drüsen, dass er aussah, wie wenn er Mump hätte, sehr unheimlich, M.Annerl und die Schwester waren schon recht kaputt da baten wie die gute Johanna Magnis, uns zu Hilfe zu kommen, was sie auch gleich tat. Am Tag wo sie ankamm, legte sich die kleine Sepha, das zweite Kindl mit einer starken Dypheterie und am tag darauf die Kinderschwestr mit einer ganz schweren Dypheterie. M. Anna pflegt die beiden Dypheteriekranken in der Kapellewohnungm während Johanna Franzi und die Zwillinge – von denen die zweite gleichzeitig auch Masern bekam, aber Gott Dank sehr leicht – in den Bischofszimmer pflegt, kaum war Franzl bissl besser, so mache und Sepherl wieder mehr Sorgen, mit neu aufflammenden Fieber, das sie nicht hanem sollte, wie gesagt, ich ich nicht einen Tag erlebt, wo man nicht in grösster Angst und Sorge war, aber seit gestern ist bei beiden Kindern eine entschiedene Besserung und jetzt kann man auch bestimmt annehmen, dass Franzi und die Zwillinge keine Dypheterie mehr bekommen werden, weil sie eine Schutzimpfung bekommen haben und auch die Inkubationszeit eigentlich vorbei. Ich bin nur immer noch un Sorge, dass M. Anna es noch bekommen wird, die noch die Dypheterie hatte und hoffentlich wird keine Nachkrankheit bei der Schwerster kommen. Man traut sich kaum zu hoffen, dass jetzt wieder eine etwas ruhigere Ziet kommen könnte.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 2.10.1941.

²¹⁶ „*Meine Bronnbacher Enkelkinder liegen mit Scharlach, jetzt haben es schon die vier grosen Mädlel (die letzte 'Grosse' ist 4 Jahre alt) Gottlob ists bei allen nicht schwer und es scheint eihnen gut zu gehen. Carolina ist ganz mit ihnen abgesperrt, da sie so gut wie garkeine Dienrschaft mehr hat, muus sie alles allein machen, nicht nur die Pflege, sondern auch die Betten machen, aufräumen, Geschirr waschen, alles, sie ist aber wirklich wieder grossartig, macht alles, ist nur selig, wenn es den Kinder besser geht, sie hatte immer besondere Angst vor Scharlach, weil ihr kleiner Neffe Pignatelli in drei Tagen daran gestorben ist.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 28.11.1944.

²¹⁷ „*Ich bin so erschüttert über den Tod des kleinen Buben der armen Ulrichs, Sophieli sagt mir eben, dass Hinka ihr in Wolfegg erzähöt habe, dass er an einer Streptopkokenvergiftung gestorben ist und ausserdem noch sehr gelitten hat, die armen Eltern dauern mich unbeschreiblich, wenn Du irgend itwas darüber weiss, so schreibe es mir bitte.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 11.9.1929.

Ani císařské rodině se nevyhnula smrt dětí na další nebezpečnou nemoc, a to cholera. Navzdory všudy přítomné smrti, zvláště pak té dětské, by bylo myslitelné, že rodiče budou brát odchod svých dětí střízlivěji, ale poznatky z korespondence ukazují jasný opak. Deprese a těžké časy padly téměř na každou matku, co ztratila své dítě v jakémkoli věku. I jiné následky mohla mít ztráta jednoho z potomků. Ať už tím bylo odcizení se manželovi, ztráta citu k ostatním dětem či jiné rodinné problémy, tragédie jistě zasáhla celou rodinu. Nehledě na pocity, jež musela ženy těžce prožívat, byla povinna tyto chvíle nést podle společenské konvence, mlčet a nesvěřovat se ve společnosti. Více volnosti k duševní očistě měla právě v korespondenci, kterou využívala ke sdělení svých nejniternějších stavů a pocitů.

Jestliže člověk přežil rizikové dětské období, ani v dospělosti neměl vyhráno. Penicilín, účinná zbraň proti nejnebezpečnějším infekčním chorobám, byl totiž objeven až v roce 1928. Veškeré chirurgické zákroky, infekce nebo sepse znamenaly velké ohrožení života. I když se však přes různé infekční onemocnění člověk dostal, mnohdy si nesl následky po celý život, jako byly různé srdeční choroby nebo jiné problémy se srdcem. Srdečními potížemi trpěl téměř každý příslušník aristokracie, bez ohledu na pohlaví. Ani rodina Marie Josefiny nebyla imunní vůči onemocnění srdce, kdy se případy s mnoha onemocněními srdce v korespondenci vyskytují skoro na denním pořádku. V roce 1916 s její nejstarší dcerou zažívala těžké časy, „*od Pauly jsi dostal zprávy, s čím si se Žofii procházím. Byly to opravdu strašné dny, nemoc se nelepšila a horečka každým dnem stoupala, 40.4, další den 40.5, pak 40.6 stupňů. Pak přišla i strašná bolest na srdci, takže doktoři zprvu diagnostikovali perikarditidu, což by bylo daleko horší, ale nakonec to byla pneumonie, takže to nakonec není tak špatné.*“²¹⁸ Její švagr Edwin Hugo Lazarz Henckel von Donnersmarck (*1865 †1929) procházel podobnými problémy, jak bratra informuje že „*našla Edwina v ne moc dobrém stavu. Doktor řekl, že jeho srdce není jen slabé, ale i nemocné, tentokrát by ho dal znovu do pořádku, ale nemůže nic slíbit, když na sebe nebude dávat pozor a bude se přetěžovat. To je pro chudáka Willy strašná prognóza, protože je Edwin velká podpora, moc se bojím že jeho zlepšení je v nedohlednu. Jeho matka měla několik let nemocné srdce a myslím si, že jeho otec také.*“²¹⁹

---

²¹⁸ „*Du hast jedenfalls durch Paula gehört, was ich für entzetzliche Sorgen mit Sophie durchgemacht habe. Es waren schon sehr arge Tage, als sie so krank warm besonders dei Tage vor die Lungenentzündung deklariert war, wo das Fieber täglich stieg, einen Tag 40.4 den nächsten 40.5, den dritten 40.6. Dann kamen die argen Schmerzen in den Herzgegend, so dass sie Ärzte erst auf eine Herzbeutelentzündung diagnosctierten, was natürlcih noch schlimmer gewesen wärem schliesslich kam die Lungentz+ndung zum Vorschein, die immer noch arg genug war, aber Gott dann einen guten Verlauf nahm.*“ SOA Zámrsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 7.5.1916.

²¹⁹ „*Ich war Mitte Juni in Kissinger, fand Edwin damals leider garnicht wohl, der Professor hatte die Sache auch recht ernst genommen, sagte das Herz sei niucht nur schwach, sondern krank, er hoffe sehr ihn auch diesmal*

Nejenom různé dědičné problémy dělaly hraběnce starost. V dopise ze začátku roku 1903 úpěnlivě píše a prosí „*mij brachu, dávej si pozor na tyfus! Jsem opravdu vyděšená, protože jsem dnes v novinách četla, že teď v Praze řádí. Nepij žádnou vodu, dávej si pozor při koupání a čištění zubů abys nepolkl vodu.*“²²⁰ Její strach nekončil, neboť jí o pár dní později „*maminka říká, že na tom nejsi dobře. Jen velmi doufám, že si prosím tě za všechno na světě nechytil tyfus.*“²²¹

Postrachem v tehdejší době, a to nejen v chudinských čtvrtí, byla tuberkulóza. Kapénková infekce zasáhla v době epidemií jak nejnižší vrstvy, tak ale i díky svému způsobu přenosu i aristokratické kruhy. Proto právě šlechta usilovala o boj proti tuberkulóze a podporovala výzkum léků proti ní. Sestra Marie Josefína a Františka Josefa Marie Terezie Karolína Kinská (*1866 † 1889) ve třiatvaceti letech zemřela na souchotiny. I přes nejlepší lékařskou péči a časté ozdravné pobyty na Riviére v Cannes této nemoci podlehla. Další velmi běžnou, ale současně vážnou chorobou byl zápal plic, představující i dlouhodobé komplikace.

Téměř *každodenní* nemocí pak byla *influenza*, neboli chřipka. Celé sledované období Marie Josefína psala bratrovi o této nemoci, jak jim znepríjemňuje život a trápí všechny členy rodiny. Ještě když žila její matka Žofie Martia Emmanuella Julie rozená Mensdorff-Pouilly,²²² starala se o ní v těchto případech právě hraběnka. „*Maminka byla velmi nachlazená a celý týden proležela v posteli s chřipkou a moje ubohé dítě je taky nachlazené a už několik dní má bolesti. Takže jsem poslední týden skákala od jednoho pacienta k druhému.*“²²³ Její bratr na tom byl při pobytu ve Vídni stejně téhož roku 1901, „*jak hrozné je, že jste měl zase chřipku. Ale prosím tě, ochraňuj se.*“²²⁴ Stejný scénář se odehrál o měsíc později, kdy „*byla velmi nešťastná, že jsi měl*

---

wieder ganz in Reihe zu bringen, aber wenn we sich weiter garnicht schont und sich täglich überanstrengt so könnte er für nichts garantieren. Das ist für die arme Willy natürlich eine schreckliche Prognose, weil Edwin ja stützig ist wie ein Muli, was seine Gesundheit betrifft und ich fürcht sehr, wenn er sich wieder vohler fühlt, dass es wieder nicht zu erreichen sein wird, dass er sich schont. Seine Mutter hatte ja durch viele Jahre einen krankes Herz und sein Vater glaub ich auch.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 19.7.1926.

²²⁰ „*Bitte mein Alter, nimm Dich nur ja in Acht vor dem Typhus, ich bin sehr erschreckt weil ich heute in der Zeitung gelesen habe, dass er in Prag so herrscht. Trinke nur ja kein Wasser und gib Acht auch beim Baden und Zahnputzen keins zu schlucken.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 11.1.1903.

²²¹ „*Mama schreibt mir dass Du schlecht aussieht, ich hoffe es geht Dir nichts meine Alter, dass Du nur alles in der Welt nicht den Typhus bekommst.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 28.1.1903.

²²² Sophie Martia Emmanuella Julie von Mensdorff-Pouilly (*30.7.1848 † 10.3.1909)

²²³ „*Mamatschel war sehr gekühlt und ist die ganze Woche mit etwas Fieber im Bett gelegen was mich sehr unglücklich machte und meine armes Kindel ist auch sehr verkühlt, was dem armen Kindel rechte Schmerzen macht. So bin in die ganze letzte Woche von einer Patientin zur anderen gewandert,*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 27.1.1901.

²²⁴ „*Es ist sehr schrecklich dass du wieder die Influenza hatte, bitte mein Alter, beschützte Dich.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 3.3.1901.

chřipku a kašel, když jsi byl v Drážďanech. Doufám, že nyní je ti už dobře.“²²⁵ V lednu roku 1903 přijala do Glauchau, kde „byl bohužel každý nemocný, všichni mají chřipku“²²⁶ a o měsíc později ze sídla v Kleinheubachu sarkasticky poznamená, že „protože tu máme málo lidí s chřipkou, jela jsem s velkou námahou a útrapami do Glachau, tam jsem tu chřipku chytila a dovezla domů. Měla jsem krátké, ale ostré záchvaty, pak celý den teploty okolo 40 stupňů, a pak bylo po všem.“²²⁷ V době první světové války si krom různých válečných útrap procházela i opravdu těžkými časy s nejstarší dcerou Žofií, „nemoc se nelepšila a horečka každým dnem stoupala, 40.4, další den 40.5, pak 40.6 stupňů. (...) Žofie už leží pět týdnů a je taky podle toho pěkně slabá. Ale jak nemoc ustupuje, tak se ohromně lepší. (...) Moje ostatní děti Anna Maria a Agnes taky onemocněly chřipkou, a všechny vypadají jako duchové.“²²⁸

Vzhledem k častému onemocnění jezdili do různých zdravotnických středisek, do hor za čerstvým vzduchem nebo k moři. Její dcery i sama hraběnka jezdily do sanatorií, které byly vysoce položené a prospívaly pacientům díky čerstvému vzduchu. Na počátku století pobývala hraběnka s dcerami a manželem například v italském Viareggiu, kde byly první dětské mořské ozdravné lázně založené v roce 1856.²²⁹ Nezůstávali pouze v resortu, cestovali a poznávali italské památky, města a navštěvovali přátelé a tento pobyt si celá rodina užila, jak sama hraběnka psala. „V sedm večer jsme vyjeli z Pisy a v jedenáct jsme byli na místě. Bydlíme v malém hotýlku, kde jsem jen my a Braganzovi, kousek od města s výhledem na moře. Včera odpoledne jsme seděli hodinu na pláži na slunko, zatímco si děti hrály v písku, bylo docela teplo. Jsou tu i Hohenausovi od Fritze, včera jsem je navštívila. Dnes jdeme na oběd do Pianore k Parmě, což je asi půlhodiny odsud. Zítřejede do Pisy, což je taky celkem kousek, ve středu večer do Florencie a v neděli do Říma.“²³⁰ Jiné středisko, do kterého jezdila sestra Marie

---

²²⁵ „Ich war ganz unglücklich wenn ich höre, dass Du ein Husten und Influenza gehabt hast während dein Aufenthalt in Dresden. Ich hoffe es geht wohl und besser.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 25.4.1901.

²²⁶ „In Glauchau war leider auch alles krank da eine namenlos Influenzaepidemie herrschte.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 28.1.1903.

²²⁷ „Weil wir hier weing Influenza hatten bin ich mit viel Mühe und Kosten nach Glauchau gefahren und habe mir sie dort geholt und nach Hause gebracht. Ich hatte einen Kurze naber scharfen Anfall hatte durch 24 Stunden umgefähr 40 und dann war es vorbei.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 2.2.1903.

²²⁸ „Die Krankheit scheint sehr schwer, wo das Fieber täglich stieg, einen Tag 40.4 den nächsten 40.5, den dritten 40.6. (...) Sophie liegt schon für fünf Woche im Bett und es scheint sie sehr elend ist. Aber mit der Krankenrezession ist sie sehr besser. (...) Meine Andere Anna Maria und Agnes bekommen auch die Influenza und sie sehen als Geist.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 7.5.1916.

²²⁹ KREJČÍ, Marek. Pod žhavým sluncem Adrie: Češi v mořských jihoslovanských lázních. In: BLÜMLOVÁ, Dagmar. KUBÁT, Petr a kol. Čas zdravého ducha v zdravém těle: Kapitoly z kulturních dějin přelomu 19. a 20. století. České Budějovice: 2009. ISBN 978-80-87311-07-3. str. 279.

²³⁰ „Am 7 Uhr abends reisten wir von Pisa und waren um 11 Uhr hier. Viareggio ist reizend das kleine Hotel, wo nur die Braganzas und wir wohnen, liegt eigentlich ganz ausserhalb der Stadt mit dem Blick auf das Meer. Gestern

Josefíny a velmi ho chválila, bylo sanatorium v Ebenhausenu, „*sanatorium leží ve výšce 800 metrů, je tam úžasný vzduch a výhled a doktor dělá mimořádný dojem.*“²³¹ Samotná hraběnka jezdila nejčastěji do Caritasheimu do Vratislavi, kde se léčila s různými zdravotními problémy. Její nejmladší syn Johannes jezdil do Anglie na pobřeží, do městečka Hythe u Folkstone se svou vychovatelkou slečnou O’Heuou, s čímž byla hraběnka spokojená dle slov z korespondence z roku 1928, kdy psala, že „*ubytování vypadá velmi hezky a je to i trochu levnější než ubytování v hotelu ve Knocke. Místní dětský doktor, ke kterému nedávno Johannesl šel, si také myslí, že tohle je lepší než severské podnebí a to mu ani nedoporučil. Tamější vzduch mu udělá dobře a pak taky pobyt v dobrém Haidu udělá svou práci.*“²³²

Sama nebo se svými dcerami jezdila do Drážďan do Lahmann sanatoria Weißer Hirsch, založeného v roce 1887 doktorem Heinrichem Lahmannem. Léčba pacientů zde byla zaměřena na zdravou výživu v kombinaci se cvičením na čerstvém vzduchu a pravidelnými vzduchovými koupelemi. Kromě toho byla přijata určitá psychoterapeutická opatření ke zlepšení celkového rozpoložení lázeňských hostů. Ve své vlastní chemicko-fyziologické laboratoři se Lahmann vědecky zabýval otázkami metabolismu člověka a vyvíjel své vlastní dietní výrobky a výživové doplňky. Pro velký úspěch – kdy od roku 1888 do roku 1914 navštívilo sanatorium před 7 400 pacientů – byly postaveny nové lázeňské domy, vodovodní potrubí, parní topné systémy a různé koupací a komunitní budovy. Lázně lákaly mnoho významných osobností celého tehdejšího světa, od členů rodiny Hohenzollernů, ruských carů, králů a princů z Evropy, Asie i Afriky, až po herce, zpěváky a spisovatele. Během Velké války byla v celém komplexu zřízena nemocnice německého Červeného kříže. Po roce 1918 se majitelé pokoušeli vrátit ke starým pořádkům, což se jim částečně povedlo a po sloučení s několika dalšími soukromými zařízeními byly Weißer Hirsch vyhlášeným místem léčby. S druhou světovou válkou však přišel totální konec lázní, od roku 1940 zde Wehrmacht zřídil vojenskou nemocnici s rekonvalescentním domovem

---

sassen wir Nachmittag eine Stunde am Strand in der Sonne, während die Kinder im Sand spielten, es war ganz heiss. Die Fritz Hohenhaus sind hier, ich machte ihnen gestern einen Besuch. Wir gehen heute zum Besuch nach Pianore zu den Parmas was auf eine halbe Stunde von hier ist. Morgen gehen wir nach Pisa, was auch ganz na host und Mittwoch abend fahren wir dann nach Florenz und Sonntag nach Rom.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 22.2.1903

²³¹ „*Das Sanatorium liegt in 800 Meter Höhe mit wunderbarer Luft und Aussicht und der Professor macht einen einen ausordentlich gescheidten Eindruck.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 13.6.1927.

²³² „*Johannesl geht Ende uni mit Miss O’Hea in ein Seebad nach England, es heiss Hythe liegt bei Folkstone, scheint sehr gute Unterkunft zu haben und ist etwas billiger als das Hotel in Knocke. Der hiessige grosse Kinderarzt, dem ich Johannesl neulich zeigtem meine auch, etwas beseres als die Nordsee könnte er auch nicht für ihn verschreiben, er meint dass ihn das wieder ganz auf die Höhe bringen wird und dann kommt der lange Aufenthalt un der guten Haider Luft, das wird auch günstig wirken.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 10.6.1928.

pro vojáky, což zasáhlo i Marii Josefinu, neboť jak sama v dopise z června roku 1940 píše, že „pro Resl to je strašný pech, že *"Weiße Hirsch"* byl předělaný na lazaret, tam ji totiž vždy pomohli.“²³³ Po válce zabavila celý komplex sovětská armáda pro účely léčení sovětských ozbrojených sil, pobývali zde až do roku 1991, kdy jej opustili v dezolátním stavu.²³⁴

Její bratr se jezdil léčit při chřipkových onemocněních do švýcarského Svatého Mořice. Toto středisko bylo pro své léčivé účinky známo již od 16. století, ale zlatý věk pro tuto vesničku nastal až po polovině 19. století, kdy se sem díky zakladateli střediska Johannesu Badruttovi sjížděl urozený svět z celé Evropy. Hlavní sezona byla v tomto středisku především v létě, avšak díky umu propagace jejího zakladatele dokázal přilákat klientelu i v zimních měsících, kdy byl Svatý Mořic nejkrásnější. Tím se z toho místa stalo exkluzivní zimní středisko s vynikajícím vyžitím zimních sportů.²³⁵ František Josef sem jezdil v létě, jak vyplývá z korespondence z června v roce 1905: „Byla jsem velmi nepříjemně rozladěná, když jsem slyšela, že jsi měl dvě horečky a byla bych ráda kdybys v létě jel do Svatého Moritze, abys ty dispozice pro horečku zmírnil.“²³⁶ O měsíc později už je o poznání klidnější díky zprávě, že do sanatoria opravdu odjede, „sem si jistá, že si pobyt v St. Moritzi srdečně užiješ“.²³⁷ Díky dobrému ohlasu, péči a výsledkům sem posílala i svou dceru Marii Annu, která „nastupuje ke klášterním ženám, tzv. Theodosia. Klášter leží nad St. Moritzem, báječné místo, je to napůl škola a napůl sanatorium, je to tam velmi dobře a příjemně zařízené, hezké pokoje s balkonem a dobrým jídlem, a taky je to úžasně levné! Deset švýcarských franků za den. První den, když jsem tam byla, byl příšerný vítr a chudák dítě mělo neskutečné bolesti, umíš si tedy představit, jak zoufalá byla, když jsem odjížděla. Ale potom už bylo počasí lepší, píše mi už veseleji, i přes to, že to bolesti nejsou lepší, ale člověk ještě na výsledek musí pár týdnů počkat.“²³⁸

---

²³³ „Es ist für Resl ein namenloses Pech, dass der *"Weiße Hirsch"* ganz zum Lazarett gemacht worden ist, denn das ha ihr doch immer bissl geholfen.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 19.6.1940.

²³⁴ HERRMANN, Lars. *Lahmann-Sanatorium*. Dresdner Stadtteile. [cit. 2020-17-04]. URL: <http://www.dresdner-stadtteile.de/Nordost/Page10246/Strassen_Weisser_Hirsch/Lahmann-Sanatorium/lahmann-sanatorium.html>.

²³⁵ Zrod zimního turismu. *Snow.cz*. Cit. [24-04-2020]. URL: <<http://snow.cz/clanek/3097-kde-to-vsechno-zacalo-engadinske-udoli-a-svaty-moric>>.

²³⁶ „Ich war so unangenehm beührt zu hören dass Du zwei Fieberanfälle gahabt hast und bin ich sehr dafür dass Du im Sommer bissl nach St. Moritz gehst um diese Sisposition für Fieber gründlich anzubaum.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 15.6.1905.

²³⁷ „Ich bin sicher dass Du Dich in St.Moritz herrlich unterhalten wirst.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 8.7.1905.

²³⁸ „Am 20sten habe ich dann M. Annerl na St. Moritz gebracht, es ist dort ein von Klosterfrauen geleitetes Etablissement, das *"Theodosia"* heisst und im Campfer oberhalb St. Moritz liegt, in fabelhafter Lage, es ist so halb Schule halb Sanatorium, sehr gut und bequem eingerichtet, ausgezeichnete Zimmer grosse Liegebalkons gutes Essen und dabei eigentlich fabelhaft billig 10 sch. Franken am Tag. Die ersten Tage, die ich dort war, wars ja allerdings trotlos, es hat die ganze Zeit gescheint, es war ein eisiger Wind und die Vegetation sie wie um Haid

Její dcera Marie Anna si velmi často procházela léčbami v sanatoriích, ať už ve švýcarském Sv. Mořici, nebo pobývala v zařízeních ve Frankfurtu, kde pracoval i „*doktor Grote, který byl dřív hlavní doktorem v lázních v Drážd'anech ve Weißer Hirsch, (ptal se mě, jestli jsem příbuzná s hraběnkou Kinskou-Bellegarde, s tou nejkrásnější ženou, jakou kdy viděl!!!), Resl mi ho striktně nařídila, a poté co se Marie Anna zhoršila a měla stále bolesti, bledla a byla stále unavená, jsem ji tam vzala. Byla velmi podrobně prohlédnuta – za neskutečné peníze – šest dní stálo sedm set marek, ale díky bohu byly všechny testy negativní. Říká, že v jejím těle je stále nějaký zdroj jedu, ale s tím si teď poradí injekce, které tady v Heubachu dostala od Winsauera, dostává je už dva dny a doktor Grote doufá, že by se mohla prvního října vrátit zdravá do Pressbaumu. Prosím boha, aby měl pravdu, ale uvěřím tomu až to uvidím. Nemyslí si, že tohle vše způsobila otrava amalgámem, takže nikdy nevíte, zda byste měli věřit lékaři nebo ne. Musím ale říct, že doktor Grote dělá dobrý dojem.*“²³⁹

Rodina hraběnky Marie Josefiny však za léčebnými procedurami nejezdila pouze do zahraničí, využívala i vyhlášené české lázně, kam mířila celá urozená společnost z Evropy. Pobyty zde byly známé pro své pozitivní působení na pacientovu duši, rozptýlení, důvěru v lázeňské lékaře a samozřejmě i pro účinky místních vod. Lázeňská sezona začínala zpravidla od začátku května a trvala další čtyři až pět měsíců, vše před zahájením muselo být perfektně připraveno – přestavby objektů byly hotovy, chodníky vyčištěny, odpadky se vynášely každý den brzo ráno, aby hosté nebyli rušeni, obchody s luxusním zbožím a lahůdkami byly připraveny na hosty. Lázeňská klientela vyhledávala především lázně v Karlových Varech,²⁴⁰ nejinak tomu bylo i u hraběnky a její rodiny. Za takový luxus bylo ale samozřejmostí zaplatit poněkud vyšší sumu, čehož si byla Marie Josefína vědoma, a takto sama okomentovala pobyt

---

Angang März, wo man aus der Blütenpracht des Starnberger See kam, war die Wirkung eher niederschmetternd. Dabei hatte das arme Kind kolossale Schmerzen also kannst Du Dir denken, dass sie desperat war, als isch abreiste. Seither ist wenigstens das Wetter besser geworden, und die schreibt viel vergnügter, obwohl die Schmerzen noch nicht besse geworden sind, aber man muss halt jetzt in Geduld ein paar Wochen warten.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 30.5.1930.

²³⁹ „Dort ist jetzt Professor Grote, der früher Chefarzt beim 'Weissen Hirsch' war (er hat mich übrigens gefragt, ob ich mit der Gräfin Kinsky-Bellegarde verwandt, der schönsten Frau, die er je gesehen hat!) Rels jat ihm mir sehr rekommandiert und nachdem M. Anna eigentlich ständig schlechter geworden ist und ummer mehr Schmerzen hatte, dabei fort blass, schlapp und Müde war, habe ich sie hingenommen. Sie ist dort gründlich untersucht worden- um ein wahnsinniges Geldm sechs Tage haben 700 Mk. Gekostet- alle Untersuchungen waren Gottlob negativ. Er sagt es sei irgendwo in ihrem Körper noch ein kleiner Gift herd, bekämpft es jetzt mit einer Injektionskur, die sie hier in Heubach von Winsauer gemacht bestimmt, alle zweiten Tage bekommt sie eine Injektion und Grote behauptet bestimmt, dass sie am ersten Oktober gesund word nach Pressbaum zurück kehren können, Gott gebe, dass er rechthat, ich werde es erst glauben, bis ich es sehe. Er leugnet die Geschichte mit der Amalganvergiftung, so weiss man nie ob man einem Arzt glauben soll oder nocht, aber ich muss sagen, dass Grote einen besonders gescheindten Eindruck macht.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 11.9.1929.

²⁴⁰ JIRÁNEK, T. *Z dějin české každodennosti*. s. 384.

v roce 1905, že „pobyt tu je totiž nechvalně známě drahý a já jsem – jak se říká – bez peněz, a proto musím vybírat své dluhy. (...) Tady je to jinak velmi nudné a už se neskutečně těším, až skončí léčba. Děti byly také první den nemocné, nyní jsou už zdravé, díky Bohu!“²⁴¹ Z Františkových lázní toho léta odjedla až o necelý měsíc později se slovy, že „pobyt tady byl strašný, děti byly stále nemocné a všechny byly moc smutné, já jsem také během pobytu zhubla čtyři kila, ale až dojedeme do Fischhornu, bude snad další léčba v pořádku.“²⁴² Představa, že šlechta nemusela myslet na peníze, je samozřejmě mylná a i hraběnka musela dopředu promýšlet, jaké finanční řešení bude pro ni a rodinu nejvýhodnější, a jaký pobyt musí zvolit, aby si ho mohli dovolit.

V únoru roku 1930 plánovala cestu spolu se svou švagrovou Pavlínou roz. Bellegarde do Mariánských lázní – další z oblíbených lázeňských středisek – avšak měla na mysli její finanční zatížení. „Paule že vzkazují vroucí oběti a že je mi nesmírně líto, že nebudeme bydlet ve stejném domě jako ona. Ale jak jsem to propočítala, tak pokoj se snídaní v tom penzionu stojí čtyři a půl s obědem plus dvě a půl marky s večeří – po předchozí dohodě, a s lázněmi za jednu marku, což dělá denně osm marek pro panstvo a pět marek pro komornou, což je pro mě a Resy jednadvacet marek za den namísto třiceti sedmi marek přímo v Marienbadu, což je velký rozdíl. Naštěstí je to blízko od sebe, takže budeme moci být hodně spolu.“²⁴³

Jak bylo zmíněno výše, nejen že si její děti protrpěly dlouhé období s chřipkou, nejčastěji měly i jiné zdravotní problémy a onemocnělo naráz více členů rodiny, jako tomu bylo v roce 1928, kdy psala bratrovi, že „mých posledních deset dní, co jsem ti naposledy napsala, bylo nemilých. Nejprve byl Johannesl nemocný – měl zdlouhavou chřipku, která se mu poslední měsíce vrací. Alois pak devátého odcestoval do Münsteru na zahájení výstavy Pressa v Kolíně nad Rýnem, kde je prezidentem katolického oddělení. Už před odjezdem se necítil nejlépe, ale

---

²⁴¹ „Der Aufenthalt hier ist nämlich so infam teuer dass ich etwas "short of money" bin und daher meine Schulden einkassieren muss. (...) Hier ist es sehr langweilig und freue ich mich schon unendlich bis die Kur überstanden sein wird, die Kinder waren auch die ersten Tage fort krank, jetzt sind die wieder wohl, Gottlob!“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 15.6.1905.

²⁴² „Der Aufenthalt hier war schrecklich, die Kinder waren fort krank und alle war sehr unerquicklich und ich habe auch austatt mich hier zu erholen 4 Kils verloren, hoffentlich wird die Nachkur in Fischhorn jetzt gut thun.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 8.7.1905.

²⁴³ „Ich lasse Paulechen innigst umarmen, es ist mir schrecklich leid, nicht im gleichen Haus zu wohnen, wie sie, aber leider habe ich die Sache sehr gründlich berechnet, das Zimmer in der Pension kostet mit restem Frühstück 4,50 das Mittagessen 2,50 und Abendessen nach Abchung aber sicher auch nicht mehr, das Bad 1 Mark, macht also zusammen im Tag 8 für die Herrschaft und 5 Mk. Für die Kammerjungfer, das sind für Resy und mich 21 Mk. Im Tag statt 37 Mk. Im Tag im Marienbad, leider doch ein grosser Unterschied und zum Glück ist ja so nahe, dass wir doch werden fort zusammen sein können.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 10.2.1930.

samozřejmě tam byl na všech shromážděních, kde musel všude mluvit.²⁴⁴ Pak byl v Kolíně, kde byla velká zima a hodně pršelo, nakonec přijel v neděli ráno. Už týden leží s horečkou, chřipkou, má silnou bronchitidu, má i silné bolesti hlavy a obličeje, nějaký druh neuralgie. Bylo to velmi mizerné, ale díky bohu neměl žádnou pneumonii. Dnes už je to lepší, horečku nemá a cítí se lépe, díky Bohu.²⁴⁵ I kvůli chřipkové nákaze se rušily určité návštěvy nebo výlety, jako v květnu roku 1928, kdy hraběnka psala, že „děti v Eltzu, jak my jim vždy říkáme, jsou stále v Bronnbachu. Jejich návštěvu budu muset odložit kvůli chřipkové epidemii. Mám strach, že kdyby přijeli, tak to ohrozí malého Kurtiho,²⁴⁶ ten potřebuje klid. Oni by s sebou přivezli mnoho hluku a života, jsou to moc milé děti, ale jak Lobkowitzcké děti velmi hlučné, je zvláštní, jak je tato vlastnost zděděna.“²⁴⁷ S tímto chlapcem si zažila taky své, neboť „mému adoptivnímu synovi Kurtimu Plettenbergovi od 14. května večer [pozn. aut: dopis je datovaný 22.5.] začala bolest slepého střeva, musí na dvouhodinovou operaci – už byl nejvyšší čas, v jednom místě pobřišnice byla hodně zanícena. Bylo to velmi nepříjemné nechat takového milého chlapce operovat, bez toho, abychom se zeptali jeho rodičů. Díky bohu, všechno šlo dobře a chlapec se nyní plně zotavuje. Potom přišel i jeho otec Plettenburg, byla jsem trochu naštvaná jeho

---

²⁴⁴ Účastnil se světové tiskové výstavy s názvem *PRESSA* konanou od 12.5.1928, kterou dobové noviny *Rheinische Zeitung* popsaly následovně: Téměř všechny důležité země světa dorazily prostřednictvím prohlášení svého tiskového úředníka také díky zvláštnosti její kultury. Národy světa poměří svou sílu v mírových soutěžích, díky čemuž je *Pressa* pomocníkem pro mezinárodní porozumění a usmíření. Jsme rádi, že Kolín nad Rýnem je místem první velké světové výstavy po válce. Přejeme výstavě jen dobré věci, aby se vše zvládlo i s různými deficitem či počasím. Zdravíme novináře z celého světa, kteří jsou dnes v *Presse* v Kolíně nad Rýnem, zejména mezi našimi přáteli ve straně.

Die Pressa in Köln ist eröffnet. Rheinische Zeitung. 12.5.1928. str. 1

²⁴⁵ „meine letzten 10 Tage, seit ich Dir zuletzt schrieb, waren auch keine reine Freude erst war Johannesl wieder krank mit dieser langweiligen Grippe, die er in den letzten Monaten immer wieder bekommt, Alois ist am 9ten abgereist zu Sitzungen in Münster und der Eröffnung der *Pressa* Ausstellung un Köln, wo er Präsident der kath. Abteilung ist. Er hat sie scheinlich schon vor der Abreise unwohl gefühlt, hat es mir ber nicht eingestanden, natürlich hat er sich bei all den Versammlungen, wo er immer sprechen musste und in Köln, wo ist elend kalt war und noch sehr vordorbenm ist mir am Sonnrag Früh elend zurück gekommen. Er isr eine Woche gelegen mit Fieber, einer starken Bronchitis und scheusslichen Kopf- und Gesichtschmerzen, so eine Art Neuralgie, war sehr miserabel, aber ich war nur dankbar, dass er keine Lungenentzündung bekommen hatte. Seit gestren ist er wieder auf, fieberfrei und wirklich viel wohler, Gott sei Dank.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 22.5.1928.

²⁴⁶ Jednalo se o chlapce, který byl v rodině Marie Josefiny od roku 1927 jako kamarád pro jejího nejmladšího syna Johannese. Jak hraběnka uváděla, „prozatím pouze na víkend na návštěvu, abychom vyzkoušeli, jestli to bude fungovat. Johannese to se velice těší že tu má tohoto kamarád, protože tady nejsou žádné jiné děti.“ 122204 O měsíc později psala bratrovi, jak je sním spokojená: „Se svým desetiletým adoptivním chlapcem jsem velice spokojená, je velmi tichý a je to statečný chlapec, nic víc bych si nemohla přát. Dobře se sedl s Johannesem, který je velice rád za svého kamaráda. Vycházejí spolu dobře a já jsem ráda, že jsem se pro něj rozhodla ho k nám vzít.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 3.10.1927.

²⁴⁷ „Die 'Eltzkinder' wie sie bei uns immer genant werden, sind noch in Bronnbach, erst hatte ich Angst sie wegen der Grippeninfektion kommen zu lassen und jetzt habe ich es noch bissl hinaus geschoben, wegen Kurti, denn er soll ruhig gehalten werden und sie bringen natürlich sehr viel Lärm und Leben ins Haus, sie sind sehr lieb, aber als Lobkowitz'sche Abkömmlinge ungemain lärmend, es ist merkwürdig wie dich diese Eigenschaft vererbt.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 22.5.1928.

*příchodem, když byl Alois nemocný opravdu by tam překážel, ale on celý den seděl u postele svého syna a opravdu nikoho neobtěžoval, je to moc milý člověk.*²⁴⁸

V posledních letech hraběncina života trpěla nejen cévními a revmatickými problémy, ale skolila ji každá chřipka. To jí znemožňovalo cestovat za svou rodinou, což jí trápilo nejvíce. *„Chtěli jsme přijet dříve, ale nejprve jsem byla nemocná, o velikonočním týdnu jsem trpěla záchvaty anginy pectoris, pak jsem měla chřipku se zimnicí a pak žaludeční chřipku.*²⁴⁹ Její blízcí však na tuto nemoc i umírali, jako v případě člena rodiny Wuthenau, kdy s politováním v červenci roku 1927 psala, že *„krom toho nečekaně v posledních dnech zemřel starý Happig na chřipku.*²⁵⁰ O rok později na tuto skutečnost vzpomíná v souvislosti s nemocí její příbuzné Inne Heckel, u které *„doktor doufá, že nebezpečí pominulo. Ale má zase tu nebezpečnou chřipku, na kterou Entsch Wuthenau zemřel.*²⁵¹

Operace lidé podstupovali celkem často, i přes hrozící nebezpečí infekcí a s ní spojenými problémy. Vždy se volilo mezi riziky a možnostmi s onou chorobou nebo zdravotním problémem žít. Strach z možných následků byl všudypřítomný, jak psala bratrovi na konci roku 1940, že *„už jsem opakovaně slyšela že doktoři v Pešti jsou obzvláště špatní, člověku zašijí ránu, když je vše uvnitř červené a zanícené, pár dní se pak počká a pak má horečky přes čtyřicet stupňů, no a pak už je pozdě. To je doopravdy rekord.*²⁵²

Ani dříve, ani dnes se lidé nevyhnuli riziku rakoviny. Nejčastěji se u žen vyskytovaly dva druhy rakovin, velmi nebezpečné a často končily smrtí. Už tehdy byla život ohrožující rakovina prsa a dělohy – lékaři nerozlišováno – rakovina prsu označována jako „onemocnění

---

²⁴⁸ *„Daran nicht genud, hat mein kleiner Adoptivsohn Kurti Plettenberg am 14ten abends von einem Moment zum anderen Blinddarmschmerzen bekommen, musste innerhalb von zwei Stunden operiert werden und es war schon höchst Zeit, das Bauchfell war schon in einer Stelle etwas entzündet, bis zum nächsten Morgen hätte er sicher eine Bauchfellentzündung gehabt, es war natürlich schrecklich unangenehm für uns das fremde Kind operiert zu lassen, ohne die Eltern fragen zu können. Gott sei Dank ist aber alles sehr gut abgelaufen und der Bub ist jetzt on voller Rakonvaleszenz. Der Vater Plettenburg ist dann auch gekommen, ich war erst bissl erschüttert über sein Kommen, wo Alois krank und er mir wirklich sehr im Weg war, aber er ist dann den ganzen Tag bei seinen Kind gesessen und hat wirklich sehr nicht gestört, ist ein sehr netter Mensch.“* SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 22.5.1928.

²⁴⁹ *„Wir wollten schon früher kommen, aber erst war ich krank, hatte in der Karwoche erst einen Angina pect. Anfall, dann eine Erkältungsgrippe, dann eine Magengrippe.“* SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 3.5.1943.

²⁵⁰ *„Außerdem starb der alte gute Happig unerwartet an der Grippe.“* SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 7.7.1927.

²⁵¹ *„Eben habe ich im Tel. Mit M. Anna gesprochen, sie sagte es ginge Inne besser und hofft, dass die Gefahr vöüber aber es ist die gleiche furchtbar Bauchgrippe, an der Entsch Wuthenau gestorben ist.“* SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 31.8.1943.

²⁵² *„Ich habe schpn wiederholt gehört dass die Ärzte in Pest besonders schlecht wären, aber dass man die Wunde zunäht, wenn innen schon alles rot und entzündet ist, dann vier Tage wartet und das Fieber von 40 Gr. Für Grippe erklärt und dann erst aufmacht, wenn es schon für alles zu spät ist, das ist wohl ein Rekord.“* SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 16.11.1940.

prsu“ a následná operace jako „ženská operace“. Úmrtnost při ní byla více než extrémně vysoká, ve srovnání s tím při operaci dělohy umíralo méně žen. Případu úmrtí na rakovinu uváděla Marie Joseřina v korespondenci více než jednou, v roce 1929 s politováním konstatuje „že smrt chudáka Hanse Wilczeka²⁵³ je také velká ztráta, ale jak chudák dostal rakovinu plic, tak je to něco, co je očekávané, rozhodně nebyl celý život příkladným manželem, ale jeho žena Elise je jistě smutná.“²⁵⁴

Stejně tak o smrti hraběte Johanna von Wilczeka informoval i *Wiener Salonblatt* 15.9.1929, který oznamuje, že „3ho dne tohoto měsíce odešel ve vídeňském sanatoriu po dlouhém a obtížném utrpení hrabě Johann v. Wilczek ve věku 68 let. Zemřelý byl ženatý s hraběnkou Elisabeth Kinsky a měl čtyři děti. Hrabě Wilczek, který byl ve společnosti mimořádně oblíbený, byl v posledních letech kvůli své nemoci v důchodu, ale kvůli jeho mnohaletým snahám o sociální péči, zejména ve Vídeňské záchranné společnosti, založené jeho otcem hrabětem Hansem Wilczkem. Johann Wilczek byl příkladem spojení intelektuální šlechty s ušlechtilými lidskými ctnostmi.“²⁵⁵ I v případě další smrti z roku 1940 se jednalo o následek rakoviny, kdy „také chudák Konrad Erbach,²⁵⁶ který zemřel na rakovinu, byl také mladší než já.“²⁵⁷ Rakovina vždy zasáhla celou rodinu, blízkou i vzdálenou. „Chudák Alfred se zdá, že se vzdal – má rakovinu plic – je to taky těžký kříž i pro chudáka Marii, pán bůh ji pomáhej.“²⁵⁸ Poslední zmínka o této strašné nemoci je z října roku 1941, kdy je šokována další nemocí. „Chudák Zdeni, má rakovinu plic? To musí být strašně bolestivá nemoc, chudák Alfred

---

²⁵³ hrabě Maria Joseph Wilczek (*12. 3. 1861 † 3. 8. 1929)

²⁵⁴ „Der Tod des armen Hans Wilczek war ja wohl ein Erlösung, aber wie ist der armen Mensch zu Krebs in der Lunge gekommen, das ist doch sicher etwas sehr selten vorkommt, ich wenigstens habe es noch nie gehört, er war sicher sein Leben lang kein musterhafter Ehemann, aber die arme Elise wird sicher doch sehr traurig sein.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Joseřovi z 11.9.1929.

²⁵⁵ „Am 3. d. M. ging in einem Wiener Sanatorium nach langem schweren Leiden Graf Johann v. Wilczek, im Alter 68 Jahren ein. Der Verblichene war mit Gräfin Elisabeth Kinsky vermählt und hinterlässt vier Kinder. Graf Wilczek, der in der Gesellschaft ausserordentlich beliebt war, lebte infolge seiner Krankheit in den letzten Jahren zurückgezogen, wendete jedoch yahlreichen Wohlfahrtsinstitutionen, insbesondere der Wiener Rettungsgesellschaft, der Gründung seines Vaters weiland Seiner Exy. des Grafen Hans Wilczek, und Johann Wilczek der geistigen Adel mit hohen menschlichen Tugenden vereinigte.“ Wiener Salonblatt 15.9.1929 str. 9.

²⁵⁶ Konrad von Erbach Erbach (*1881 † 1940)

²⁵⁷ „... auch der arme Konrad Erbach, der am Krebs gestorben ist, war viel jünger als ich, es wird nach und nach so einsam um einen.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Joseřovi z 22.12.1940.

²⁵⁸ „Der arme Alfred scheint aufgegeben - an Lungenkrebs, das ist auch fast ein Übermass an Kreuz für die arme Marie. Gott helfe ihm.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Joseřovi z 21.8.1941.

*Neipperg*²⁵⁹ *na to taky trpěl, konec přišel zničeno nic, chudák Marie mi psala hezký statečný dopis, bylo toho na ní strašně moc, nejprve syn a nyní manžel.*²⁶⁰

Nějaké tajnosti, skoupé popisy nemocí nebo zdravotního stavu rodiny či přátel nebyly v tomto případě na místě. Zcela otevřeně se o těchto věcech v korespondenci psalo, i muži neskrytě, bez rozpaků či trapností komentovali nejen ženské choroby, na druhou stranu ani ženy zdravotní problémy nezastíraly a psaly narovinu, jako v případě dopisu z roku 1930, kdy Marie Josefína psala, že *„Monika, která měla od narození malého bolesti od hemeroidů, je tahle věc díky zásahu mnichovského doktora už lepší. Dnes jede s Karlem do Zürsu u Albergu za zimními sporty a zotavením se.*“²⁶¹

V mnohých dopisech popisy nemocí, chorob, léčení nebo jiných diskuzí na toto téma zaujímaly převážnou část. Důvodem mohla být skutečnost, že k mnoha nemocem nebyly popisy a přesné diagnózy, a proto si těmito informacemi doplňovaly *domácí rady*, rozšiřovaly možnosti léčby.

„Máme tady teď sérii smůly, Johanna Magnis, naše jediná podpora, dostala včera silnou bolest v krku, nejprve jsme mysleli, jestli to není od záškrtu, ale naštěstí se ukázalo že ne, spíše nějaké poranění v krku, které se jí zanítilo. S tím má ale i horečky, takže i ona musí ležet v posteli, my sedíme u ní. Dnes jsem tedy převzala péči o Franciho, ale zítra přijede ze Strašnic Anni Magnis se starat o Franciho, dokud se Johanna neuzdraví. Dnes jsem dostala dopis od Wilče, kde mi bohužel psala, jak je na tom bídne, má zánět sliznice, je to hodně bolestivé, musí třikrát za hodinu chodit na záchod, moc jí to bolí, svědí to a pálí, což jí hodně štve. Umím si to představit. Zdá se, že katétr nebudete moci používat, zdá se totiž, že tam něco je. To mě vyděsilo, jen aby to nebyl nádor.“²⁶²

---

²⁵⁹ Hrabě Alfred von Neipperg (*1888 † 11.9.1941)

²⁶⁰ „Der erme Zdenim es ist Lungenkrebs nicht? Dass muss eine der qualvollsten Krankheit sein, der arme Alfred Neiperg hat auch so gelitten, das Ende war dann ganz plötzlich, die arme Marie hat mir so einen schönen tapfern Brief geschrieben, es war furchtbar viel auf einmal, erst der Sohn und dann der Mann.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 2.10.1941.

²⁶¹ „Moika, die set der Geburt der Kleinen fort anunbeschreiblichen H§meroidenschmerzen gelitten hat scheint es durch die Behandlung eines Müncher Arztes endlich wirklich besser zu gehen, die f§hrt heute mit Karl nach Zürs am Arlberg auf Wintersport und Erholung.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 7.3.1930.

²⁶² „Wir sind in einer merkwürdigen Pechserie, jetzt hat Johanna Magnis, die unsere einzige Stütze ist, gestern auch sehr starkes Halsweh bekommen, wir dachten erst, es sei wieder ein Dypheteriefall, aber Gott sei Dank scheint es das nicht zu sein, sondern ist eine kleine Verletzung im Hals, die sich infiziert hat, aber immerhin hat die Arme sochle Schmerze und bissl Fieber, dass sie auch hat ins Bett müssen und wir sitzen wieder da. Heute hab ich daher Franzl mehr oder weniger übernommen und morgen kommt Anni Magnis aus Strasnitz, um Franzl zu pflegen, bis Johanna wieder soweit st. Heute hab ich einen Brief von Wilče bekommen, wo sie mir leider schreibt, dass sie sehr elend ist, dieser – wie sie sagen – Blasenkatarrh scheint Wilče ganz scheusslich zu quälen, sie muss dreimal in der Stunde auf die Schüssel gehen, hat sehr Schmerzen, Jucken und Brennen, was sie furchtbar nervos

Velmi časté jsou zprávy o neúčinné léčbě, která i přes ujištění doktorů nepřinesla zlepšení, o strachu z potencionálního návratu nemoci, o nemocích, jež nedokázaly vyléčit ani největší kapacity ve svém oboru. Takováto výměna často neradostných informací mohla sloužit ke zvládnutí skutečnosti, že onemocnět mohl kdokoli a kdykoli, bez ohledu na své postavení a možnosti dopřát si tu nejlepší lékařskou péči. Tuto situaci zažila i její příbuzná, kdy v dopise z roku 1927 bratrovi sděluje, že si „nemyslím, že se Willy daří dobře. Ty kůry, co měla minule jí teď neudělaly vůbec dobře a moc jí nepomohly. Má stále pronikavé bolesti, která neměla už léta, a kvůli Žofiinu porodu byla trochu ve spěchu a podle mého názoru tu kůru odbyla.“²⁶³ Jiné strasti s léčbou líčí o tři roky později, kdy se „naštěstí už Žofii daří dobře, samozřejmě se lovů neúčastnila, ale večer se viděla s hosty. Pomalu se zotavuje, 1. dubna s ní jedeme do Mnichova. Vinkovický doktor mě opravdu vyděsil, měl starosti o Žofiino srdce, prohlašoval, že má chronický zánět srdečních svalů. Vzala jsem ji do Ebenhausenu za doktorem Edensem, který je kapacita na srdce a ten naštěstí stanovil dobrou diagnosu. Po pečlivé prohlídce prohlásil, že její srdce je v pořádku. Ta únava, která je po těžké otravě a krvácí je normální, nepotřebuje žádné léčby, jen ležet přes týden a čerstvý vzduch. 3ho pojede proto s Monikou na Zeil, včera jela na deset dní do Zürsu, který leží 1700 metrů nad mořem a Žofie se tam doufejme rychle zotaví. ve Svatém týdnu přijedou zase na Zeil, kam přijedou i Žofiiny děti a zůstanou tam do příštího týdne. Monika jela do Mnichova, vzala s sebou Marii Annu, která tam byla od té doby, co měla spalničky. Bohužel se jí nedaří líp, ta léčba, co jí doktor předepsal, nepomáhá. Což by jí ale mělo pomáhat, ale kvůli těm spalničkám je to zpomalené, má bolesti a vypadá špatně. Vyzkoušela bych jet do Zeileis, tam byla Theo Nosticová a udělalo jí to dobře, třeba bychom konečně našli dobrou léčbu.“²⁶⁴ Za měsíc napsala bratrovi další dopis s informací, že bohužel

---

macht. Ich kann es mir denken. Man scheint den Katheder nicht benutzen zu können, weil etwas vorliegt. Das hat mich eher erschreckt, wenn es nur nicht irgendeine Geschwulst ist.“

SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 2.10.1941.

²⁶³ „Ich galube nicht, dass Willy wohl ist, sie war schon in Kissingen garnicht recht beisammen und die Kur die ihr sonst so gut tut, hat hr diesmal wenig geholfen, sie hatte dort fort Gallenschmerzen, was sie eigentlich seit Jahren nichtmehr gehabt hatte, dann war sie wegen Sophies Niederkunft bissl gehetzt und hat die Kur meiner Ansicht nach zu kurz gebraucht.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 3.8.1927.

²⁶⁴ „Gott sei Dank ist da Sophielie schon etwas besser gegangen, sie hat die Jagden natürlich nicht mitmachen können, aber am Abend hat sie doch die Gäste gesehen. Sie hat sie sehr langsam erholt, wir sind am 1sten April mit ihr nach München gefahren. Der Vinkovcer Arzt hatte mich sehr erschreckt, weil er so besorgt über Sophie's Herz war, behauptete, sie hätte eine chronische Entzündung des Herzmuskels. Ich habe Sophie gleich nach Ebenhausen zu Professor Edens gebracht, der eine der grössten Autorität für Herz ist und der hat Gott sei Dank eine viel günstigere Diagnose gestellt, er hat nach einer sehr gründlichen Untersuchung erklärt, dass Ihr Herz Gottlob ganz gesund ist, sagte es sei ein Erschöpfungszustand, der nach der schweren Vergiftung und der argen Blutung ganz natürlich sei, sie brauche keine eigentliche Kur, sondern nur ein wochenlanges vollkommenes Ausruhen in guter kräftiger Luft,. Sie ist daher am 3ten mit Monika nach Zeil gefahren, gestern sind sie für 10 Tage nach Zürs gefahren, das 1700 Meter hoch liegt und wo sich Sophie hoffentlich viel schneller erholt wird. In der Karwoche kommen sie wieder nach Zeil, wo dann auch Sophie's Kinder hinkommen sollen und wird sie die nächsten Wochen dort bleiben. Monika ist nach München gekommen und hat mit M. Anna mitgebracht, die seit

„lčba nebyla vřbec pŕijemná, ale ũcinek na Marii Annu byl doposud spřše katastrofální, pak mřla jeřtř horří bolesti, jakř nemřla ũ rok.“²⁶⁵

I hrabřnka velmi řasto podstupovala lčeni a rřznř křry, v pokrořilejřm vřku ũ se jejř dopisy hemřily popisy nemocř, strastř a rřznřch procedur co musela podstupovat. *„S Aloisem jsme jeli 16.5 z Vratislavi do Teplíc, odkud jsem řla k Erklentzovi. Řekla jsem mu, ře jeho lčba byla velmi nepŕijemná a ře mi nepomohla, stejnř jsem mřla 14.5 zase cřvní křře, trochu slabřř od mřho pŕijezdu do Vratislavi a strařlivá bolest v rukou, nervovř zánřt nebo jakřkoli zánřt kloubu by se jen zhorřil. Nenechal se ale vyvřst z rovnovřhy, ukázal mi kardiogram, ře nepravidelnosti v srdci ũplnř zmizely, a ujistil mř, ře vřechno bude v poŕřdku. No, jemu se nic nestane, takře mřže trpřlivř řekat, jestli bolest ustane. Takř mi pŕedepsal křru v Teplících, ař tam pŕijedu, mřlo by to břt nřkdy v řervnu, musřm se jřt ukázat zase nejprve Erklentzovi, a pak dostanu tuhle nepŕijemnou „protřzu“. V Teplících se docent Schall vzpřral mi pŕedepsat koupele, řekl, ře to naprosto nepŕichřzř v ũvahu, ale ře bařinnř zřbaly si mřžu dopŕřt, pŕiřemř od Erklentze si mřm nechat pŕedepsat sirnř zřbaly, ale ty mi nepomohly, protože bolest je horřř neř kdykoli pŕedtřm. Ano vřm, řikř se: „Ano, teplickř lčba v okamřiku pouřitř nikdy nepomřže, ũcinek nastane teprve potř“, takře to znamenř v klidu řekat. Musřm ale popravdř řřct, ře moje celkovř kondice je rozhodnř lepřř a cřtřm se mnohem vřce silnř neř za poslednř mřřice, takře mořnř zřchřnř ta lčba přsobil.“²⁶⁶*

---

den Masern dort war, leider gets iht garnicht besser, die Kur bei dem Arzt, der sie so geschunden hat, hat leider garnicht geholfen, das heisse, ws war schon viel besser, aber durch die Massern ist die Sache wieder chlimmer geworden, jeztz hat sie wieder fort Schmerzen und sieht miserabel aus. Ich denke jetzt daran Zeileis zu probieren, der Thes Nostitz so gut getan aehaben soll, Gott gebe, dass wir endlich das richtige finden.“ SOA Zřmrsk. RA Kinskřch. Inv. ř. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Frantiřku Josefovi z 8.4.1930.

²⁶⁵ *„Die kur war garnicht unangenehm, aber bisher war die Wirkung bei M. Annrl eher katastrophelm denn die hatte wieder viel ärgere Schmerzen zum Teil so stark, wie sie seit einen Jahr nichtmehr hatte.“* SOA Zřmrsk. RA Kinskřch. Inv. ř. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Frantiřku Josefovi z 30.5.1930.

²⁶⁶ *„Alois und ich sind am 16. Mai von Breslau nach Teplitz gefahren, vorher war ich noch bei Erklentz, ich hab ihn bissl Saures gegeben und gesagt, dass seine Behandlung zwar sehr unangenehm gewesen sei, aber mir anscheinend garnichts geholfen habe, denn ich hatte am 14 Mai wieder einen Gefässkrampf gehabt, wřre weniger leistungsfähig wie bei meiner Ankunft in Breslau und die schauderhaften Schmerzen in der Armen, entweder Nervenentzřdung oder irgend eine Entzřdung im Gelenk, waren nur schlechter geworden. Er hat sich aber nicht aus der Fassung bringen lassen, hat mir am Kardiogramm nachgewiesen, dass die Unregelmässigkeiten am Herzen eigentlich ganz verschwunden wřren und hat mit versichert, dass noch alles gur werden wřrde. Na ja, ihm tuts ja garnichts weh, so kann er in Geduld warten, ob die Schmerzen nachlassen, oder nicht. Er hat also eine leichte Teplizer Kur vorordert und ich bin abgereist, soll im Juli wieder hinkommen, erstens mich Erklentz wieder zeigen und dann diese verflixte "Prothese" zu bekommen. In Teplitz hat der Dozent Schalli sich auf das entschiedenste geweigrt mich baden zu lassen, er sagt, dass křme ũberhaupt garnicht in Frage, aber Moorpackungen solle ich nehme, dazu von Erklentz verordnete Schwefelspritzen, beides hat anscheinend nicht im geringsten geholfen, denn die Schmerzen sind schlimmer denn ja, aber jetzt heisst es "ja, die Teplitzer Kur hilft ja nie im Moment des Gebrauches, die Wirkung kommt immer erst nach" also heisst halt wieder Geduld haben. Ich muss aber der Ehrlichkeit halber gestehen, dass mein Gesamtbefinden entschieden besser ist und ich viel leistungsfähiger bin als die letzten Monate, also vielleicht fangt die Besserung doch jetzt endlich an.“* SOA Zřmrsk. RA Kinskřch. Inv. ř. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Frantiřku Josefovi z 19.6.1940.

Onou protézou hraběnka pravděpodobně myslela zubní, neboť o půl roku později – na začátku roku 1941 – podstoupila operaci mandlí, předtím však měla problémy se zuby, což měla vyřešit právě tato operace. „*Navzdory moru, který musím mít v ústech, je to d'ábelský vynález, v ústech máte stále robustní, velké cizí těleso a nic nemůžete ochutnat, protože horní patro je úplně zakryté – to mi na tom nezáleží, protože moje jídlo je vždy tak špatné, že není na škodu, když ho budu cítit méně.*“²⁶⁷

Ona sama velmi trpěla na cévní křeče, na bolesti rukou, což jí způsobovalo nemalé problémy a bolesti. Od konce 30. let se jí začaly objevovat cévní křeče v končetinách. Velice často psala, jak „*měla hloupé cévní křeče, kvůli kterým jsem dva dny musela ležet a měla jsem se vyvarovat námaze a stresu. Ale už od minulého týdne jsem byla lepší, bez bolesti jsem vše zvládla.*“²⁶⁸ Dlouhý popis jejích zdravotních problémů spojených s oněmi cévními křečmi, napsala v dopise v červnu roku 1939 ze sanatoria v Neuwittelsbachu v Mnichově. „*Měla jsem velmi nepříjemné dny, odkud to přišlo, nikdo neví. Už v Kostelci jsem měla cévní křeče, ale poslední léta to bylo v přijatelném rozsahu, takže jsem se o to více nestarala. Myslela jsem, že to zase přejde, ale místo toho se to od té doby zálučně zhoršilo. 19.6 ve Frankfurtu jsem měla strašné bolesti a 20.6 jak jsem pak šla domů z kávy jsem si opravdu jsem si myslela, že domů nedojdu, jak se to zhoršilo. Od soboty na letnice, i když pořád ležím v posteli, mám záchvaty 1-2 denně. Winauser semnou zachází dobře, přesto jsme nechali zavolat lékaře z Frankfurtu, který mě chtěl vzít na jeho kliniku do Neuheimu. Proti tomu ale Winauser bojoval, protože řekl, že Neuheim je vynikající pro většinu typů srdečních vad, ale pro anginu pectoris je život ohrožující, protože koupání jsou příliš silné, a to strašně horké klima by pro mě bylo nebezpečné a to nejhorší, co bych mohla udělat. Takže jsme se rozhodli jet za doktorem Lampé, má mou obrovskou důvěru – léčil mě 7 týdnů po poranění hlavy, takže mě velmi dobře zná. Byla jsem ráda, že jsem tam byla. Teď podstupuji všechny procedury a vyšetření (prst ze kterého mi vždy bere krev a píšu s ním tak mě pěkně bolí), vyšetřili mě a rentgenovali krev z mých žil atd. ... Dostávám velmi špatné jídlo, naprosto bez soli a nepiji téměř nic. Ode dneška dostávám injekce dextrózy do žil. Doktor Lampé je ale velmi spokojený, protože přes všechny tyto vyšetření se*

---

²⁶⁷ „*Trotz der Pest von einem Gebiss, das ich um Munde haben muss, es ist eine teuflische Erfindung, man hat immer einen klobigen dicken Fremdekörper im Mund und schmeckt nichts mehr, dadurch dass der Gaumen ganz zugedeckt ist – das macht bei mir nicht so viel aus, weil mein Essen doch immer so schlecht ist, dass es kein Unglück ist, wenn ich es weniger schmecke.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 16.1.1941.

²⁶⁸ „*Am 11ten hatte ich wieder so einen dummen Gefäßkrampf wonach ich dann mindestens zwei Tage liegen muss und jede Anstrengung und Aufregung vermieden soll. Aber so war ich nach einer Woche gerade wieder so weit, dass ich ihne allen Schaaden alles mitmachen konnte.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 22.12.1940.

*zjistilo, že moje srdce je zdravé, v pořádku a v normálu. Jak dlouho tu zůstanu a co se semnou bude dít dál, není jasné. Samozřejmě nemohu ani projít kolem nikotinu, žádné kafe, čaj. Není to moc příjemné, ale co. To hlavní je, že se zase brzy uzdravím.*²⁶⁹ Velmi často psala o problémech s cévami, kdy *„tyhle bolesti pak přicházejí každých čtrnáct dní, spolu s cévními křečmi, přestože se šetřím a posedávám ve vyhřáté místnosti a dbám na klid. Takový život nesnáším, ale tyhle bolesti najednou udeří, takže tyhle dny těžce přežívám. (...) Změny z chladu do zimy nejsou dobré, bojím se cesty kvůli teplotám, špatné spojení, hodně přestupů, to bude pro mě nemožné.*²⁷⁰

Takovéto stavy ji ve vyšším věku trápily stále, rok co rok si na ně stěžovala. Velmi často se léčila na klinice v Caritasheimu ve Vratislavi, jako tomu bylo na jaře roku 1941, kdy tam strávila jedenáct týdnů. *„Zhubla jsem deset liber, jsem vyhublá a slabá, jako jsem už nějakých patnáct let nebyla. Pomalu se to ale díky Bohu zlepšuje. Nejprve jsem měla tyhle bolesti v ruce, které už mám tak rok, pak jsem ale dostala tyhle bolesti i do nohou, že jsem ani nemohla chodit. V noci byly bolesti nesnesitelné, mohla jsem spát jen se silnými tlumícími prostředky. Pak dorazila Marie Anna a řekla nám, že léčba magnety v Mnichově jejímu švagrovi, který měl s tím*

---

²⁶⁹ *„Ich habe einen ziemlich unangenehm Zustand gehabt, woher es auf einmal gekommen ist, weiss eigentlich Niemand. Schon in Kostelec hatte ich einen Gefässkrampf, aber da ich das ja seit Jahren in sehr bescheidenen Umfang habe, so habe ich mich weiter nicht darüber aufgeregt, habe nur ein Mittel genommen und gedacht es wird sich schon weider beruhigen. Statt desseb hat es aber heimlich und heimtückisch von da an ständig zugenommen. Am 19 habe ich einen garstigen Krampf in Frankfurt gehabt am 20. einen besonders ergen, wie ich von einem 'Muttertagskaffee' – ein an sich schon reizendes Fest – nach Hause gegangen bin, da hat es nicht unterwegs gefasst und ich habe wirklich gedacht, ich komme nichtmehr nach Hause, von da an st es immer schlimmer geworden. Schliesslich von Samstag vor Pfingsten an, so wüist, dass ich durch über eine Woche, obwohl ich ganz regungslos im Bett gelegen bin, täglich 1-2 Anfälle hatte. Winauser hat mich wiklich sehr gut behandelt ausserdem haben wir einen berühmten Professor aus Franfurt kommen lassen, der wollte mich durchaus in seine Klinik nach Nauheim nehmen, wogegen sich Winsauer mit Händen und Füßen gewehrt hat, weil er sagte Nauheim sei für die meisten Arten von Herzfehler ausgezeichnetm aber für Angina Pectoris geradezu lebensgefährlich, weil die Bäder viel zu stark wären und ausserdem wäre das furchtbar heisse Klima dort für mich sicher auch das ungünstigste, was ich machen könnte. So haben wir uns entschlossen wieder hierher zu kommen zu Dr. Lampé, in den ich ein riesiges Vertrauen habe und der mich ja nach der Kopfverletzung 7 Wochen hier behandelt hat, mich daher auch sehr gut kennt. Ich bin sehr froh hier zu sein. Momentan werden alle nur erdenklichen Versuche und Proben an mir gemacht (mein Finger aus dem sie mir Blut abgezogen haben, tut mitbeim Schreiben auch noch recht weh) ausserdem haben sie mich durchleuchtet und geröntgt mir Blut aus den Venen genommen etc...Ich habe eine ganz niederträchtig schlechteKost, vollkommen alszlos und bekomme fast nichts zu trinken. Seit heute bekomme ich Injektion von Traubenzucker in die Venen. Lampé ist aber sehr erfreuetm weil durch alle diese Untersuchungen festgestellt wurde, dass mein Herz vollkommen gesund und norma list und das scheint auch bei diesen Gefässkrämpfen die grosse Hauptsache zu sein. Wie lange hier bleiben muss und was mit mir weiter geschehen wird, ist noch erwähnt worden, natürlich kein Spur von Nikotin, kein Kaffee, kein Thee, nicht sehr angenehm, aber wenn schon. Die Hauptsache ist, dass er mich wieder zusammen flickt.“ SOA Zámrsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 24.6.1939.*

²⁷⁰ *„Die letzte Zeit kamen die Schmerzen alle 14 Tage, obwohl ich mich so geschont habe, immer nur im warmen Zimmer gesessen bin und mich kaum gerührt habe, ein Leben das ich hasse, jeder solche dumme Krampf reusst mich auch immer wieder unglaublich zusammen, so dass ich auf Tage erledigt bin. (...) Solange die Krämpfe so häufig kommen, so ist Kälte und besonders Wechseln zwischen Kälte und Wärme ganz besonders schlecht für mich und ich fürchte eine Reise bei den Temperaturen, schlechten Verbindung und viel Umsteigerei, wäre sicher unmöglich für mich.“ SOA Zámrsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 16.1.1941.*

taky strašné problémy a bolesti, mu úžasně pomohly. Alois a Resy pak nechali tuhle dámu přivést, v šesti sezeních mi od bolesti pomohla a mnohem rychleji se zotavuji. Řekla, že ty bolesti nohou pocházejí od cév. Také mi vzala všechny mé léčebné prostředky a dala mi jen homeopatika, které mi dělají taky velmi dobře.²⁷¹

Ani její manžel Alois, o tři roky starší, na tom také ve vyšším věku nebyl zdravotně příliš dobře. Dopis z května roku 1942 dokládá, jakými strastmi si hraběnka mimo jiné procházela. „Na středeční oběd jsem dorazila už nespokojená, protože Alois s panem von Jansenem, který tam byl na inspekci i přes déšť a zimu, běhal po polích s členy schůze bez ohledu na jeho stáří a nedostatek kondice. V sobotu večer dostal opravdu ošklivou angínu pectoris a s tím i záchvaty, které i přes léky trvaly čtyři hodiny, přičemž puls (normálně má 64) kolísá mezi 120-130. V neděli a pondělí se mu záchvaty vrátily. Ukázalo se, že takovéto měl už i ve Vratislavi a Naklu, ale ty měl vždy jen v noci, takže je přede mnou skrýval. V pondělí přijel primář z nemocnice a udělal mu elektrokardiogram, který díky Bohu dopadl dobře, takže srdce a cévy jsou v pořádku. Stejně se to ale zase za pár dní vrátilo, ale lék, který se jmenuje Sympatol, je velmi dobrý dělá mu dobře. Dnes je opět na nohou, i když je velmi opatrný. Lékaři to nazývají „nervózní Angina pectoris“, která pochází z poruchy krevního oběhu, ale ne z nemoci cév, takže díky Bohu je mimo nebezpečí, ale přesto to je velmi nepříjemné, jako pro všechny pacienty. I ty moje tři záchvaty za tři týdny už byly moc, ale naštěstí mám vždy pomoc, nejdříve od Resy a Franzi a nyní je tu Monika, která ale bohužel napozítří musí zpět domů.“²⁷²

---

²⁷¹ „Ich habe 10 Pfund dort gelassen, bin so dünne und leicht, wie ich glaub ich seit 15 Jahren nichtmehr war, es geht mir Gott sei Dank langsam ständig besser. Erst hatte ich wieder diese scheusslichen Schmerzen im vorigen September verloren hatte, ausserdem hatte ich arge Schmerzen in den Beinen, so dass ich fast nicht gehen konnte und besonders in der Nacht waren die Schmerzen fast unerträulich, so dass ich nur mit starken Mittel schlafen konnte, das hat mich alles nicht hinauf kommen lassen. M. Annerl kam dann an, sie zählte uns, dass eine Magnetiseuse aus München, ihrem Schwiegervater so fabelhaft gegen arge Schmerzen geholfen habe. Alois und Resy zusammen liessen diese Dame kommen, die mir tatsächlich in 6 Behandlungen die Schmerzen eigentlich ganz genommen hat, sie hat mir auch sonst unglaublich gut getan, ich habe mich veil schneller erholt. Sie sagte die Schmerzen in den Beinen kämen von den Gefässen und das werde sich erst mit der Zeit geben. Sie hat mir auch alle meine Mittel genommen und mir nur homöopatische Mittel gegeben und das hat mir scheinbar auch gut getan.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 23.4.1941.

²⁷² „Ich bin Mittwochmittag angekommen und war ich schon unzufrieden, dass Alois, mit H. von Jansen, der zur Inspektion da war, bei Regen und Kälte, viele Stunde über die Felder lief mit gänzlicher Nichtberücksichtigung seines Altrs und Mangels an Training. Am Samstag abend, bekam er dann einen sehr heftigen Angina pectoris Anfall, der trotz Spritzen fast 4 Stunden dauerte, wobei er (sein normales Puls ist 64) fort 120-130 Puls hatte, Sonntag und Montag wiederholten sich diese sehr beängstigenden Anfälle und dabei kam heraus, dass er sie schon in Breslau und Naklo hatte, aber da sie immer in der Nacht kamen, hatte er es mir verheimlicht. Keinerlei Notitz davon genommen, dann kam noch die Überausträuzung und Erkältung der Inspektion dazu und brachte die Krize. Am Montag kam der Primarius des Krankenhaus in Plan und machte ein Elektrokardiogramm, was Gottlob sehr beruhigend ausfiel, da es zeigte, dass Herz und Gefässe gesund sind und daher auch eine Verletzung der Letzteren nicht in Frage käme. Trotzdem kam nach ein paar Tagen noch ein gartiger Rückfall, aber ein Mittel des "Sympatol" heisse tut ihm sehr gut und heute ist er wieder auf, wenn auch mit grosser Vorsicht. Die Ärzte nennen es eine "nervöse Angina pectoris" die von einer Störung der Blutzirkulation herkommt, aber nicht von einer Erkrankung der Gefässe, daher Gottlob imgefährlich ist, wenn aich genau so unangenehm, wie die echte, für den Patienten.

Případů nemocných členů rodiny u Marie Josefíny bylo více než dost, v jejích dopisech se v každém objevují zprávy o nějaké přechodné nemoci, infekci, operaci, smrtelném stavu nebo úmrtí nějakého příbuzného či přítele. „*Poslední dobou pečuju o Žofinku, v polovině května se silně nachladila, má asi něco s průduškami, pořád má teplotu. Marie nechala z Vinkovce přivést doktora, který ale s průduškami neudělal nic a nebyl spokojený s jejím srdcem. Řekl, že to vypadá na nějaké poškození srdečních svalů, což ale můžou naštěstí napravit různé zdravotní kúry, ale musí se tam vydat hned. Celou věc svalil na infekci, kterou chytla od mandlí. To je totiž moderní myšlenka, že všechno je vina mandlí. Každopádně jede zítra Žofinka do Mnichova, nechá se pořádně prohlédnout od profesora Böhma a on řekne, že buď se jako první odstraní mandle, a potom na kúru do Kissingenu, nebo obráceně.*“²⁷³

Nejčastější operace, kterou musela rodina podstupovat, byla právě operace mandlí. Jen o měsíc později datovaný dopis, než ten výše zmiňovaný, dokládá informace o prodělané operaci dcery Žofie, při které ji „*operovali mandle, ale nevyřízli je, ale „oškrábali“*. *Jedná se o nový postup, má to ulehčit mandlím od jakékoli infekce a i nadále je zachovat. Doktor mi předtím řekl, že to je maličkost, ale bude to takové mučení, protože kvůli jejímu srdci jí nemůžou podat kokain a potrvá to tak pět hodin. Ať dá Bůh, aby to alespoň pomohlo.*“²⁷⁴ Manžel hraběnky Alois si problémy s mandlemi taky prošel, na začátku roku 1928 měl „*od 4.-9ho sezení ve Frankfurtu a Kolíně, a možná rovnou odtamtud pojede do Mnichova, kde si asi nechá ty mandle vyndat, nechá se vyšetřit lékařem.*“²⁷⁵ I její nejmladší syn Johannes, jako devítileté

Mich hat die Angst und Aufregung auch bissl zusammen gerisse und dahre waren wohl die drei Krämpfe in der drei Wochen was schon lange nichtmehr gewesen war. Ich hatte zum Glück immer Hilfe, erst Resy und Franzi und jetzt Monika, die aber leider übermorgen wieder nach Hause muss.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 9.5.1942.

²⁷³ „*Ich war letzter Zeit recht in Sorge um Sophieli, sie hatte sich Mitte Mai starl verkühlt, hats wahrscheinlich nicht ordentlich geschont, hat eine Rippenfellreizung bekommen, mit fortwährenden Temperaturen, soll elend ausgesehen haben und sich miserabel gefühlt haben. Marie hat dann den Arzt aus Vinckovce kommen lassen, der aus der Rippenfellsache weing gemacht hat, dagegn mit ihrem Herz nicht zufrieden war, er sagte es sei doch eine entchiedene Schädigung des Herzmuskles, die ja allerdings durch eine Kur hoffentlich ganz zu beheben sein würde, aber es müsste sofort etwas geschehen, er schiebt die ganze Sache auf eine Infektion, die von Mandeln ausgehen soll, das ist auch so eine moderne Idee, dass auf einmal alles von den Mandeln ausgehen soll. Jedenfalls kommt Sophieli übermorgen in München an, will sich dort noch einmal gründlich von Prof. Böhm untersuchen lassen der soll dann entscheiden, ob sie sich die Mandel herauschälen lassen soll, und ob zuerst und dann eine Kur in Kissingen, oder umgekehrt.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 13.6.1927.

²⁷⁴ „*Sophielis Mandeln sind gestren operirert worden und zwar nicht ausgeschält, sondern "zerklüftet" das ist ein neues Verfahren, was sie jetzt machen, dadurch sollen die Mandeln von jeder Infektion befreit und dabei doch erhalten werden. Der Arzt hatte mir vorher gesagt, es sei eine Kleinigkeit, aber es scheint doch eine sehr arge Quälerei gewesen zu sein, sie haebn ihr wegen ihres Herzens kein Cocain gegeben und es hat 5 Studen gedauert. Gott gebe dass es wenigstens wirklich hilft.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 7.7.1927.

²⁷⁵ „*Alois hat am 4ten bis 9ten Sitzung in Frankfurt und Köln und wird dann wahrscheinlich von dort aus direkt nach München fahren um sich dort die Mandeln herausnehmen zu lassen und eine Kur bei dem Arzt zu versuchen.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 2.1.1928.

dítě, zažil tuto bolest, což Marie Joseřina s bolestí bratrovi sděluje. „Byla jsem ted' hodně deprimovaná, protože jsem svého Johanessla musela poslat k dětskému lékaři do Würzburgu, protože měl silné horečky, měl chřipku a Winsauer říkal, že to jsou mandle a musí ven. Tak strašně mě bolí, že si takový chlapec musí projít takovou dřinou, ještě k tomu už od svých sourozenců Moniky, Žofie, Marie Anny slyšel, jak ta operace moc bolí, to malé ubožátko.“²⁷⁶ Už za měsíc po tomto dopise se její noční můry vyplnily, neboť „za dvě hodiny jedu s Johanneslem do Mnichova. Profesor Neumaier je už zpět a vydá mu ty mandle ven, strašlivě se obávám, aby to to ubohé dítě neudolalo. Bohužel se to musí udělat, když jsou na mandlích vředy, nezbyvá nic jiného. Je to ale něco strašného, kolik mých dětí tohle muselo podstoupit.“²⁷⁷ Operace proběhla 6. března „chudáček malý, bylo to pro něj tak strašně nepříjemné, ale byl neskutečně statečný a silný. Nejdřív mu dali injekce, pak mu je vydávali, nedali mu ani éterovou anestezii. Trvalo to čtyřicet minut. První hodinu pak byla ta bolest velmi silná, pořád ležel, jen se mu koulely slzy a z času na čas prohlásil: [pozn. aut.: anglicky napsáno: „Mimpa, I think I'm dying“] „maminko, myslím si, že umírám“. Po šesti hodinách se mu očividně ulevilo, mohl pak srkat i něco studeného. Zůstanu tu do čtvrtka do poledne, pak tu s ním zůstane slečna O'Hea. Díky Bohu to s ním už vypadá lépe, ale nezlepšuje se tak rychle, jak doktoři doufali. Doufám, že do příštího čtvrtka budu zase zpět u něj.“²⁷⁸

I přes stále se zlepšující zdravotní péči, ne všechny operace, ať už mandlí nebo jiné i jejich následný vývoj probíhaly v pořádku. Z dopisu z roku 1930 se dozvěděla o špatném

²⁷⁶ „Ich bin sehr deprimiert weil neulich habe ich meinen Johannesl zur einem Kinderarzt nach Würzburg geschickt, weil er fort diese Fieberanfalle hatte und Winsauer hat gesagt, er hat ganz vereriterte Mandeln und die müssten herausgenommen werden, es ist mir so arg dass das Kind diese schreckliche Schinderei wird durchmachen müssen, dabei hat er schon bei seinen verschiedenen Schwestern, Monika, Sophie und Maria Anna so veil davon gehört wie arg es ist und wird entsetzliche Angst haben, der arme kleine Kerl.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Joseřovi z 2.2.1928.

²⁷⁷ „In zwei Stunden fahre ich mit Johannesl nach München. Prof. Neumaier ist endlich zurück gekommen und wird ihm wohl die Mandeln heraus nehmen, ich fürcht mich schrecklich vor der Schinderei für das arme Kind, aber was man will man machen, wenn die Mandeln wirklich vereitert sind, so bleibt wohl nichts anders übrig, aber es ist etwas eckelhaftes, dass so viele meiner Kinder das durchmachen müssen.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Joseřovi z 4.3.1928.

²⁷⁸ „Am 6ten Früh ist die Operation gemacht worden. Es war reichlich scheusslich, für das arme Kind und auch für mich, denn so ein armes, doch noch kleines Kind, das weiss, was ihm bevorsteht und doch sehr arge Angst hat, in ein Operationszimmer bringen und es dann mit vier weiss gekleideten Ärzten allein lassen müssen, das ist schon eine der anangenehmsten Sachen, die einem passieren können. Johannesl war wirklich unwahrscheinlich brav und tapfer, sie haben ihm erst so mit Scheeren, die Mandeln herausgezogen und Injektionen hinein gemacht – was doch sehr schmerzhaft und erschreckend war- vor sie ihm die kleine Äthernarkose geben haben. Nach 40 Minuten haben sie ihn mir wieder gebracht, Gott sei Dank hat er nicht gebrochen, aber die ersten Stunden sind die Schmerzen schon sehr arg, er ist ganz still gelegen, nur sind ihm immer die Tränenherunter gelaufen und von Zeit zu Zeit hat er gesagt, oder besser gesagt geflüstert "Mimpa, I think I'm dying". So nach 6 Stunden hat es angefangen bissl leichter zu werden, da konnte er auch bissl Geförorenes schlucken. Ich bin bis Donnerstag Mittag geblieben, habe ihn dann mit Miss O'Hea gelassen. Gott sei Dank gehts ihm stetig besser, aber es heilt nicht so schnell, wie der Arzt geglaubt hatte, ich hoffe dass er übermorgen Donnerstag wieder hier sein wird.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Joseřovi z 13.3.1928.

zdravotním stavu své dcery a neprodleně odjela do Vukovaru, kde „naštěstí už našla Žofii v lepším stavu, než jsem se obávala, 18ho byla na operaci krku, vyndali ji mandle. Doktor byl specialista v Essegu, který má velmi dobrou reputaci. Operace byla velmi komplikovaná, mandle byly úplně zhnisané, plné streptokoků a špatně srostlé. Celé to bylo špatné, pár dní měla strašné bolesti, ale léčení probíhá dobře a v sobotu 22.3 by ji měli z nemocnice propustit. Tady vypadá, že je vše v pořádku, v úterý tu byl doktor a znovu ji prohlédl. Ve středu krvácení nebylo těžké, nechali ale zavolat doktora, který našel zahnisalé místo, zašil ji a že by teď už mělo být vše v pořádku a měla by hodně odpočívat, což taky dělala. Ale v noci ze středy na čtvrtek začala krváčet znovu. Protože krvácení nebylo tak silné, nevolala doktora hned, ale pak už bylo pozdě, k tomu to je z Essegu dvě hodiny, takže než přijel, ztratila hodně krve. Znečitlivěl jí krk, vypálil místo, okamžitě jí sešil a od té doby to díky Bohu nekrváčí. Ale když jsem přijela, tak sem byla zhrozena jejím vzhledem, byla bílá jako křída, úplně bledé rty, dva dny nemohla vůbec mluvit, nemohla ani skoro polykat a od té operace měla i vysokou teplotu. Další den se to nelepšilo, takže přijel internista. Ten řekl, že teď musíme být nesmírně opatrní, protože by mohly být problémy se streptokoky v krvi, teď je potřeba se hodně šetřit. Pořád proto leží, i když včera už na tom byla lépe. Každopádně až bude brzy schopna jízdy, musí jet do vysokých nadmořských výšek za čerstvým vzduchem, protože se nemůže v tom místním prostředí zotavit.“²⁷⁹

Zdravotní problémy se samozřejmě nevyhnuly ani samotné hraběnce. S novým rokem v roce 1941 přišly totiž na řadu mandle. „Dnes večer jsem na klinice a zítra jdu pod kudlu, píšu proto raději dnes. Budou mi seškrabovat krční mandle, v loňském roce mi bylo řečeno, že to

---

²⁷⁹ „Gott sei Dank habe ich Sophieli besser gefunden, als ich fürchtet hatte, die Sache war. Sie war am 18, am Hals operiert wurden, die Mandeln wurden ihr von einen Spezialisten in Esseg, der einen sehr grossen Ruf hat, herausgeschält. Die Operation war recht kompliziert, weil die Mandeln total vereitert waren, massenhaft Streptokokken und arge Verwaschungen, daher eine grosse Wundfläche, sie hatte eine paar Tage sehr arge Schmerzen, aber der Verlauf war dann ganz normal und sie wurde am Samstag den 22ten aus dem Krankenhaus entlassen. Hier war sie scheints sehr kaput aber sonst wohl, am Dienstag kam der Arzt nach einmal nachschauen, fand alles in Ordnung, Mittwoch trat eine Blutung ein nicht stark, sie liessen den Arzt kommen, der sagte es sei an einer erbensengrosse Stelle eine Nacheiterung und der Eiter habe eine kleine Ader angefressen, er band die Ader ab, sagte jetzt könne nichts mehr passieren, Sophie solle liegen und sich sehr still halten, das hat sie auch getan, aber in der Nacht von Mittwoch auf Donnerstag, fing die Sache wieder an zu bluten, da die Blutung erst gerig war, liess sie erst ziemlich spät den Arzt kommen, was immerhin von Esseg über zwei Stunden dauert, so dass sie bis er kam doch sehr viel Blut verloren hatte. Er machte den Hals unempfindlich und brennte die Stellen mit einer glühenden Stricknadel aus, seither hat es Gott sei Dank nicht mehr geblutet, aber es hat sie doch sehr mitgenommen und als ich ankam, war ich über ihr Aussehen doch sehr erschrocken, sie war weiss als Kalk, mit ganz blassen Lippen, konnte die ersten zwei Tage auch noch garnicht sprechen und fast nichts schlucken, auch hat sie seit der Operation fort etwas erhöhte Temperaturen. Da sie sich die nächsten Tage garnicht erholte und so schwach war, wie nach einer sehr schweren Krankheit liess ich noch einen Internisten kommen. Der sagte, dass man ungeheuer achtsam sein müsse, weil offenbar doch etwas Streptokokken im But sein, aber es ist Gott sei Dank garnicht bedenklich, muss nur sehr streng ausgeschont werden. Sie liegt daher noch immer, aber seit gestern gehts ihr wirklich besser. Sie wird auf alle Fälle sobald sie reisefähig ist, in Hohe Luft müssen, da sie sich in der hiesigen Quatschlufft unmöglich erholen kann.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi 7.3.1930.

budou zuby a jakmile budou venku, určitě budu zcela zdravá. Měla jsem i hnis pod zuby, to musím přiznat, že jsem sama doufala, že Erklentz odvede dobrou práci (...) Už v září jsem byla u doktora v Mnichově, je to prý specialista na krk a mám prý chronické hnisání mandlí a to je nebezpečnější ohnisko, než byly ty zuby. Tehdy jsem byla ráda, že jsem s tím nic nedělala, ale teď s tím jsou problémy, takže jsem svolněji je vyndat. Erklentz a místní specialista na krk rozhodli, že mandle musí ven a bude to zítra ráno. Doktoři mě ujistili, že to je pohodové, nebude to bolet, spíše ty dny na to budou trochu nepříjemné, pak budu moci například jen psát to, co chci říct.“²⁸⁰

Ještě v 19. století neexistovaly léky proti bolesti, ani pro ulehčení v případě smrtelných zranění či těžkých nemocí. Nejednou se v dopisech objevuje konstatování, že raději smrt, než prožívat dál taková muka.²⁸¹ Střízlivý pohled na věc v tomto ohledu měla i Marie Josefína, když se v roce 1928 dozvěděla o zdravotním stavu „chudáka Pavla Černína, což je taky strašně těžký kříž. Kdyby ho milý Bůh nechal zemřít. Víš, jak je nábožensky naladěný? Pokud zvládne všechna ta strašná utrpení, měl by se stát svatým.“²⁸²

Poté, co aristokratka dovedla své děti do dospělosti, její role v rodině a ve společnosti zůstávala stejná. Dále měla stejné povinnosti jako dříve, plnila reprezentační úkoly pro dům, vykonávala různé společenské návštěvy, starala se o řízení domácnosti a dbala na personál. I dámy pokročilejšího věku – kam se řadily hned poté, co si prvorozený syn založil rodinu – nestály stranou společenského života. Pravidlo, že společenský život je pro mladé, tzv. *kult mládí*, ve společnosti nedominoval, a tak i dámy vysokého věku nebyly přítěží rodiny se kterou se musí

---

²⁸⁰ „Ich bin heute Abend in die Klinik gefahren und morgen mich unter das Messer der Ärzte begeben, so schreibe ich lieber heute. Es werden mir nämlich jetzt die Halsmandeln heraus geschält. Voriges Jahr hiess es, es wären die Zähne und sobald die draussen wären würde ich bestimmt ganz gesund werden. Es waren ja Eiterherde unter den Zähnen, das muss ich zugeben, so dass ich selbst gehofft habe, dass Erklentz das richtige getroffen habe. (...) Schon im September wie ich in München bei meinem Arzt war, hat der dortige Halsspezialist gesagt, ich hätte eine Schwere chronische Eiterung der Mandeln und seiner Meinung nach sei das ein viel gefährlicher Herd, als die Zähne es gewesen wären. Damals gefühlte ich mich aber so wohl, dass ich mich nicht eingefangen liess aber letzt war ich halt schon wieder trauriger und gefügiger und so haben Erklentz und der hiesige Halsspezialist beschlossen, dass die Mandeln heraus müssen und es wird morgen Früh gemacht. Die Ärzte versichern mir, dass es direkt eine Annehmlichkeit ist, es täte überhaupt nicht weh, nur die Tage nachher wären etwas unangenehm, ich werde z.B. nir schriftlich mit anderen Menschen verkehren können, aber es scheint ihnen auch garnicht unangenehm zu sein.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi 16.1.1941.

²⁸¹ WINKELHOFER, Martina. *Šlechtictví zavazuje. Osudy žen v c. k. monarchii*. Praha, 2012. ISBN: 978-80-249-1884-6. str. 195-203.

²⁸² „Entsetzlich auch die Nachrichten vom armen Paul Czernin, was das für ein furchtbar schweres Kreuz ist, wenn der liebe Gott ihn nur sterben liessen. Weissst Du, wie religiös eingestallt ist? Wenn er all diese schreckliche Leiden aufopfert, müsste er ja ein Heiliger werden“. SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi 13.3.1928.

ještě počítat. Svou pozici, úctu a respekt si ve společnosti vydobyly díky splnění tradičních hodnot a výchově potomků.

Ve svém věku již nebyly svázány takovými konvenčními pravidly, jako když ještě byly mladé komtesy. Mohly si užívat více volnosti beze strachu z porušení společenských pravidel, bedlivě sledovaly jiné mladé šlechtičny, aby jim vytkly každou chybu, což pro ně znamenalo další téma pro diskuzi a klepy v kruhu svých přítelkyň. Samozřejmě ne všechny šlechtičny ve vyšším věku bývaly zahořklé nebo nesnášenlivé. Jiné byly příkladnými babičkami a prababičkami, které svá vnoučata s otevřenou náručí přivítala a přibližovala jim dřívější pozlátka a slávu aristokracie v dobách mladého Františka Josefa I.

Ani hraběnka Marie Josefína neskončila svůj společenský život poté, co jí odrostly děti a odešly z domova. I přes to, že už její potomci nebydleli na stejném sídle, velmi často k nim jezdili na návštěvy a na Vánoce, se všemi vnoučaty pak trávili hezké chvíle u vánočního stolu. Alespoň do druhé světové války se mohla radovat, že tyto svátky stráví s dětmi, jako například v roce 1938, kdy psala, že „o Vánocích jsem na vás myslela a přála si, aby tě Ježíšek obdaroval a naplnil svou velkou láskou. Je ti jasné, že nám spasitel posílá vše, i když se to zdá být obtížné, pouze s Jeho velkou láskou a čím šťastněji to přijmeme, tím lehčí to břemeno bude! Doufám, že budeš mít se všemi krásný štědrý večer. (...) Těším se na Vánoce, že je strávíme s těmi dětmi, které jsou tak srdečné. Vánoce bez dětí jsou strašlivé!“²⁸³ Během války pak bylo pro její děti – zvláště pak dcery – těžké se dostávat přes hranice. Tyto svátky trávily se svými manželi, což byla mnohdy jediná šance se s nimi pod dlouhým odloučením vidět, pokud dostali dovolenou nebo povolení vycestovat.

I pokročilejším věku se svým manželem podnikala cesty, buď za dětmi na jejich sídla, za přáteli nebo do přírody. Takto v roce 1938 popsala svou cestu, kdy „jeli do Mnichova, potkali se tam s Johannessem a strávili jsme tam dva nádherné dny. Pak jsme si díky krásnému počasí udělali automobilový výlet. Z Innsbrucku do Zell am See, odtamtud jsme se vydali do Obermoser Bodemu, (já ve voze, protože bych to pěšky neušla) Alois tam vylezl po svých výborně. Nakonec jsme jednokolejnicovou visutou dráhou vyjeli na Schmittenhöhe. Nemůžu ani

---

²⁸³ „Ich werde in den Weihnachtstagen ganz besonders an Dich denken und für Dich beten, dass das liebe Christkind Dich recht mit Seiner grossen Liebe erfüllen möge und dass Dir recht klar wird, dass der liebe Heiland uns alles, auch was uns noch so schwer dünkt, nur in Seiner grossen Liebe schockt und je freudiger wir es annehm, deso leicher wird die Bürde! Ich hoffe, dass Ihr mit allen Kindern einen schönen hl. Abend haben werdet. (...) Ich freue mich zu Weihnachten mit den dortigen Kindern zu sein, die wirklich besonders herzlich sind, so ein Weihnachten ohne Kinder ist etwas trübseliges.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi 22.12.1938.

*popsat, jak moc jsem si to užila, ten krásný výhled. Vidět opět tu krásnou oblast, která pro mě dříve byla domovem.*²⁸⁴

Stejně tak pokračovali v pořádání lovů na jejich sídle v Boru. Byla to také vášnivá zahradnice a jen s těžkým srdcem snášela velké zimy, protože jí ničily zahradu, sady a její květiny. V červnu roku 1940 si stěžovala, že v borských zahradách a sadech „*se daří díky bohu plodinám dobře, ale ovocná zahrada strádá, je horší než v roce 1929. Hrušky a jablka, broskve, ostružiny a maliny jsou 100% zmrzlé, kromě jahod a možná pár angreštů a rybízu – které nemám ráda – nemáme žádné ovoce, v zahradě je prostě vše zmrzlé, jak smutné!*“²⁸⁵

Sama si svůj vyšší věk uvědomovala a v pozdějších letech se i podepisovala v dopisech „*deine alte Osy*“ [pozn. aut.: tvá stará Osy] a mnohokrát v korespondenci narážela na svůj věk, ale současně s ním byla smířená. Již ve svých padesáti třech letech se obávala, „*že už jsem „stará babka*“²⁸⁶ stejně tak jako poznámka, kdy „*během večeře při polévce jsem si zlomila zub – strašná známka stárí, když ti padají zuby – takže s vylomeným zubem musím jet zítra do Mnichova, aby mi ho dali dohromady, což mě neskutečně otravuje.*“²⁸⁷ V úctyhodných šedesáti sedmi letech s trochou humoru psala bratrovi, že se „*musíš připravit na to, že až mě jednou uvidíš, že jsem stará baba, ale to je koneckonců jedno.*“²⁸⁸ Dva roky před svou smrtí při debatě s bratrem ohledně fotografií a pohlednic, které si navzájem posílali s komentáři kdo na nich je, se ho ptala, jestli „*máš ještě dobrou paměť? Já jsem už úplně zastaralá, zapomínám vše! Každé*

---

²⁸⁴ „*Wir sind nach München gefahren und dort haben Johannes getroffen, waren mit ihm erst 2 Tage bei einer wunderschönen Tagung in Ettal, dann haben wir bei herrlichen Wetter eine Autofahrt gemacht. Über Innsbruck nach Zell a/See, von dort aus waren wir am Obermoserboden (ich im Wagerl, denn zu Fuss wäre ich nicht hinauf gekommen), Alois ist ausgezeichnet gestiegen. Dann waren wir noch per Schwebebahn auf der Schnittenhö. Ich kann garnicht sagen, wie ich es genossen habe, diese wunderbare Gegend, die mir doch früher "zu Hause" war, wieder zu sehen.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi 20.8.1938.

²⁸⁵ „*Hier stehen die Feldfrüchte Gottlob gut, aber der Obstgarten sieht geradezu trotlos aus, viel schlimmer als im Jahr 29, Birnen und Äpfel, Zwetschken Brombeeren und Himbeeren sind 100%ig erfroren, ausser Erdbeeren und vielleicht ein paar Stachelbeeren und Ribiseln – die ich nicht mag – werden wir überhaupt kein Obst haben, im Garten ist auch ziemlich viel erfroren aber lange nicht so arg, wie das Obst, sehr traurig.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi 19.6.1940.

²⁸⁶ „*....., dass ich schon 'alte Weib' bin*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi 3.8.1927.

²⁸⁷ „*Gestern abends beim Souper habe ich mir einen Zahn glatt abgebrochen – eckelhaftes Zeichen von Alter, wenn einen Zähne zebrechen – muss daher morgen nach München, um es mir richten zu lassen, was mir enorm langweilt.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi 1.10.1929.

²⁸⁸ „*Du musst Dich darauf vorbereiten, wenn Du mich einmal wieder sehen solltest, dass ich ein altes Weib geworden bin, aber eigentlich ist ja egal.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 21.8.1941.

jméno, každé datum, taky i zážitky a vzpomínky. S tím ale člověk nic neudělá. Ale je to trochu ponižující.“²⁸⁹

Smrt jejích blízkých, kteří byli v podobném věku jako sama hraběnka, ji znepokojovala. V roce 1927 psala neblahou zprávu bratrovi, že *„je mi velmi líto, že stará Fanny měla mrtvici. Mám také velmi špatný pocit z toho, že když se to děje mým vrstevníkům, že by se to mohlo stát i mě.*“²⁹⁰ Stejně jako dopis, ve kterém stálo, že *„je mi velmi líto, že to s Fanny Sternbergovou nevypadá dobře. Jsem překvapena, že na tuto změnu nezemřela už dávno, protože si myslím, že je jen o rok starší než já.*“²⁹¹ Tři roky před svou smrtí psala, že měla *„žaludeční problémy, takže už týden ležím v poseli. Ted' se mi už daří líp, ale dnes zase trochu ten žaludek cítím. Neumím ani popsat, jak mi je, poslední měsíce nehezky rebeluje. Nojo, když je člověku sedmdesát let, tak si na takovéto věci musí zvykat.*“²⁹²

Výrazný zvrat v životě postarší aristokratky nastal ve chvíli, kdy se stala vdovou. Již ve svatební smlouvě stálo, jak vysokou apanáž bude dostávat, neboť přístup k rodinnému jmění převzal její syn. Výplatu měla dostávat čtvrtletně pro pokrytí všech osobních výdajů. Po podepsání svatební smlouvy se pro jistotu nechávala notářsky ověřit, například ze strachu z předlužení. Část vlastnictví se tedy nechala zapsat do pozemkových knih, jako pojistka před případným prodejem nebo zatížením hypotékou. Horší situace nastala v případě smrti manžela v ženině mladém věku. V tomto případě mohl nastoupit otec ženy, který jí dal k užívání některá ze svých sídel a finančně jí podporoval.

Změna, která postihla ovdovělé šlechtičny patrně nejvíce, byla nemožnost rozhodovat o tom, kde budou nadále pobývat. O tom nyní rozhodoval nástupce zesnulého manžela, který měl dokonce v moci ji i vystrnadit. V případě, že nechtěl aby pobývala na jeho statcích, stačilo, aby ji najmul byt přiměřený jejímu stavu. Ne nadarmo se říkalo, že muž šlechtí ženu, a tak po smrti

---

²⁸⁹ *„Hast du eigentlich noch Dein gutes Gedächtnis? Ich bin total verklakt, vergesse alles, jeden Namen, jedes Datum, auch Ereignisse. Dann kann man nun wirklich nichts machen, aber bissl demütigend ist es schon.“* SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 3.10.1944.

²⁹⁰ *„Es ist mir sehr leid, dass die gute alte Fanny einen Schlaganfall gehabt hat, ausserdem ist mir auch immer ein etwas unangenehmes Gefühl, wenn meine Altersgenossien solche Sachen haben, denn der Gedanke liegt dann nahe, dass es einem auch schon bald passieren kann.“* SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 5.12.1927.

²⁹¹ *„Es ist mir sehr leid, dass es der armen Fanny Sternberg gernicht recht gut zu gehen scheint, es wundert mich, dass sie den Wechsel nicht schon längst überstanden hat, denn sie ist galub ich ein Jahr älter als ich.“* SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 2.1.1928.

²⁹² *„Ich hatte am Vorabend meines Geburtstag wieder einen ziemlich festen Gefässkrampf und am Tag nachher wieder so unglaublich vehemenete Magen und Darenzustände, dass ich fast eine Woche im Bett gelegen bon und matt war, wie eine Fliege. Jetzt gehts mir wieder viel besser, aber heut macht mein Magen wieder bissl Mucken. Naja, wenn man das 70. Jahr angefangen hat, muss man auf solche Sachen gefasst sein.“* SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 31.8.1943.

muže již neměla tak významné pravomoci v rozhodování.²⁹³ Jistě ne jediná výjimka byla hraběnka Paulina Metternich-Sándorová,²⁹⁴ která i po ovdovění v jejích padesáti devíti letech zůstala významnou ikonou a klíčovou postavou v Rakousku-Uhersku, dále pořádala slavnosti v jejím paláci a stále držela své exkluzivní postavení.²⁹⁵ Ale ani ona se nevyhnula kousavým řečem, jako byl například komentář jejího současníka, že „*ty staré ženské ještě stále pořádají večírky*.“²⁹⁶ Hraběnka Marie Josefína nemusela tuto situaci řešit, zemřela polovinou roku 1946 a její manžel Alois až pět let po ní.

Stejně jako celý život žila šlechtična podle přísných společenských norem, i v době smrti manžela a po ní musela striktně dodržovat pravidla smutku. Hluboký smutek trval tři měsíce, nařizující pouze černé oblečení se závojem, poté následovaly další tři měsíce tzv. polosmutku, dovolující nosit tlumené barvy. V těchto časech bylo zakázáno chodit do divadla, účastnit se plesů nebo jiných společenských akcí, návštěvy byly omezeny pouze na nejužší rodinu, dokonce cestování mělo být v tomto období přerušeno. V opačném případě hrozily pomluvy z okolí.

Pro mladé vdovy byla možnost se po skončení smutku znovu provdat, ty ve vyšším věku zůstaly už po celý život samy. Neznamenalo to však, že byly zavřené mezi čtyřmi stěnami. Cestu ke společenskému životu znamenal opět salon, stát se oblíbenou a dobrou hostitelkou. Smrt manžela tedy pro ně neznamovala doživotní ústraní, ale dále se mohly podílet na společenském životě. Ani tak by ale nezůstaly samy. Jak bylo zmíněno výše, každý měl povinnost navštěvovat druhé, i své starší příbuzné, což se mu v pokročilejším věku po právu vrátilo.

Urozené dámy byly od útlého dětství vychovávány v přísném režimu ne-projevování citů, ani přes neduhy, stáří či nemoci, nenařikaly a byly k sobě tvrdé. Smrt pak přicházela jako každá jiná povinnost v životě. Nebyla tabuizována, neodsouvala se do ústraní a běžně se o ní mluvilo, byl to přirozený proces. Jako správné křesťanky měly šlechtičny pevný a hluboký vztah k náboženství a víra v Boha jim pomáhala přestát těžké chvíle - ať už ztrátu milovaného člověka nebo jiné životní zkoušky jako byla válečná léta. „*Ve všech těchto těžkých dobách*

---

²⁹³ WINKELHOFER, Martina. *Šlechtictví zavazuje. Osudy žen v c.k. monarchii*. Praha, 2012. ISBN: 978-80-249-1884-6. str. 206-214.

²⁹⁴ Hraběnka Paulina Klementina Metternichová, rozená Sándorová (*1836 † 1921)

²⁹⁵ POKORNÝ, Pavel. Kněžna, která zastínila císařovnu. In *Dějiny a současnost. Kulturně historická revue*. 32, 2010, č. 4. s. 24. ISSN: 0418-5129.

²⁹⁶ WINKELHOFER, Martina. *Šlechtictví zavazuje. Osudy žen v c.k. monarchii*. Praha, 2012. ISBN: 978-80-249-1884-6. str. 214.

člověk může být nad vodou jen s velkou důvěrou v Boží milosrdenství.“²⁹⁷ Smutný popis toho co prožívala během druhé světové války, nejen ztráty mnoha blízkých na bojištích, ale i odchod její sestry Terezy Marie (*1869 † 1943), zrcadlil dopis z roku 1943: „Už tehdy byla velmi slabá, takže jsem se bála, že to bude naposledy v životě, co jí vidím. Ale pořád jsem doufala, že jí budu moci spatřit ještě jednou. To se bohužel nestalo, za Resl se musíme pouze radovat, že všechna pozemská utrpení má za sebou, už je na druhé straně, ve věčném světle a nyní vidí a uvědomuje si, proč na ni přišlo tolik utrpení. Nemohu myslet na nic jiného, než že Spasitel jí přivítal s otevřenou náručí. Její úplné odevzdání se v Boží vůli, s nímž nesla všechna svá utrpení, snášela je opravdu hrdinsky. Tuto laskavost měla v srdci a i její zbožnost – to jsou všechny rysy, které rozhodně učinily Resl miláčkem Boha. Jakou lásku mi prokázala za všechna ta léta, tu člověk nepozná. I tobě, Paule a všem dětem ji taky prokazovala a milovala je. Ještě letos na podzim znovu a znovu mluvila o tobě a tvých dětech s takovou láskou a určitě pro vás toho tolik obětovala.“²⁹⁸

V každém dopise se Marie Josefina odvolává k různým svatým, s nadějí v duši vkládala svou důvěru v Bohu i v patrony, „ale víš, že na tebe myslím a že jsem se modlila k tvému patronovi“,²⁹⁹ „v den tvého svátku se budu modlit ke tvému patronovi“,³⁰⁰ „dny před tím jsem už své modlitby poslala tvému patronovi“,³⁰¹ „No, každopádně nechám za tebe zítra ke svátku sloužit mši, celá komunita se za tebe bude modlit.“³⁰²

---

²⁹⁷ „Es ist überhaupt so viel Angst und Sorge so viel Herzeleid in all dieser schweren Zeit, mann kann sich nur durch grosses Vertrauen un Gottes Barmherzigkeit über wasser halten.“ SOA Zámrsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 11.8.1914.

²⁹⁸ „Sie war ja damals schon so elend, dass ich beine Abschied sehr fürchtete, dass es das letzte Mal im Leben sein würde. Aber ich hab doch immer gehofft sien och einmal sehen zu dürfen. Es hat nocht sein sollen und für Resl müssen wir uns ja nur freuen, dass sie das ganze Erdenleid hinter sich hat, dass Sie drüben ist, im ewigen Licht und jetzt sich und erkennt warum so unendlich viel Leid über sie gekommen ist. Ich kann mir garnichts Anderes denken, als dass sie vom lieben Heiland mit offenen Armes aufgenommen worden ist. Ihre völlige Ergebung in Gottes Willen, mit dem Sie all Ihr Leid und alle ihre Körperlichen Leiden wirklich heroisch getragen hat sie dabei dise Herzengüte gegen uns alle und gegen Jeden und dabei die ungläubliche Bescheidenkeit, mit der sie sich selbst einschäfte und ihre tiefe und dabei so kindliche Frömmigkeit, das sind lauter Eigenschaften, die Resl bestimmt zu einen Liebling Gottes gemacht haben. Was sie mir an Liebe erwiesen hat, in all den vielen Jahren, das kann ja kein Mensch ermessen und Dich und Paulchen und Eure Kinder hat sie ja auch so geliebt, noch diesen Herbst hat sie immer und immer wieder mit solcher Liebe von Euch gesrpochen, und sicher auch so viel für Euch und Euere Kinder aufgeopfert.“ SOA Zámrsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 24.2.1943.

²⁹⁹ „Du weißt aber für sicher, dass ich an dich denke und dass ich zu deinem Gönner gebetet habe“ SOA Zámrsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 3.10.1927.

³⁰⁰ „..., und an deinem Namenstag werde ich zu deinem Gönner beten“ SOA Zámrsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 1.10.1928.

³⁰¹ „..., und alle meine Gebete bereits hatte ich an Ihnen Gönner gesandt.“ SOA Zámrsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 1.10.1940.

³⁰² „Na, jedenfalls werde ich morgen die Messe für dich gefeiern, die ganze Gemeinde wird für dich beten.“ SOA Zámrsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 3.10.1944.

Modlitby jim pomáhaly ulehčit trápení, které během let musela snášet. „*Naštěstí jsem aspoň dostala dobré zprávy od tvé milé Žofie, že Bernd je v pořádku, ačkoli není z nejhorsího venku. Bůh ho ochraňuj, je každý den součástí mých modliteb.*“³⁰³ „*člověk se teď musí moc modlit a prosit, nechat vše na pánu Bohu. Někdy člověk děkuje, že je už starý a není tak daleko od konce. Počítám s tvými modlitbami.*“³⁰⁴ Stejně tak jim modlitby ulehčovaly trápení, že jejich blízcí jim nejsou nablízku nebo jsou v nebezpečí. Na počátku Velké války psala Marie Josefína, že její nejstarší dcera „*Žofie si prosí tvé svolení, aby během války všechny dny mohla chodit na mše a modlit se za tebe, každý den na tebe myslím, je to dobrá ochrana.*“³⁰⁵ Stejně vroucí slova psala v říjnu prvního roku války: „*Stále se za tebe modlím, můj starý brachu. Mám pocit, že bych něco cítila, kdyby se ti něco stalo. A to i přesto, že jsme daleko od sebe.*“³⁰⁶

Obdobný případ z konce druhé světové války, kdy píše bratrovi, že „*dnes jsem ti odeslala 10 říšských marek a chtěla bych tě poprosit, abys je dal na odsloužení pěti svatých mší. Máme moc velkou starost o Karla, který je v obklíčení v Königsgbergu. (...) Včera jsem si s ní [pozn. aut.: s její snachou Carolinou, rozenou Rignon (*1904 † 1975)] telefonovala a řekla jsem jí, že se tě za ní poprosím o svatou mši, aby se Karl v pořádku vrátil domů. Byla by ti moc vděčná za veškeré úsilí.*“³⁰⁷

Silná víra v Boha je patrná ze i slov, jež napsala bratrovi ve válečném roce 1942. „*Za svůj život jsem toho tolik přežila, můj drahý Tucki, že se kříž zdál být blízko. Už jsem si myslela, že mám na ramenou stín. Poté jsem se celá odevzdala v Boží vůli a pokud se člověku podaří se s tím smířit a říci „Ano, otče“ se vši pokorou v duši, ten kříž tam stále je, ale dá se snést. Snažím se modlit s vámi a pro vás, celkově bojuji se svými nejslabšími chvílkami a budu se snažit*

---

³⁰³ „*Auf eine Frage habe ich neulich eine Karte von Deiner liebe Sophie bekommen dass sie damals gute Nachrichten von Bernd hatte, obwohl er fort im schlimmsten gewesen war, Gott beschützte ihn, er ist in meine Gebete täglich eingeschlossen.* SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 19.6.1940.

³⁰⁴ „*Man muss halt beten so fest man kann und im Übrigen Alles dem Herrgott überlassen, in solchen Zeiten ist man dankbar dass man alt ist und nichtmehr so arg weit von Ziel. Ich rechne immer sehr auf Deine Gebetshilfe, mein Tucki.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 24.3.1945.

³⁰⁵ „*Sophie hat sich die Erlaubnis erbeten während des Krieges alle Tage zur hl. Messe zu gehen und opfert es, glaube ich täglich für Dich auf, das ist schon ein ganz guter Schutz.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 30.7.1914.

³⁰⁶ „*Für Dich mein Alter bete ich beständig und ich habe immer das Gefühl dass ich er empfinden müsste, wenn Dir etwas fehlt, weil wir Beide uns doch so besonders nahe stehen.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 1.10.1914.

³⁰⁷ „*Ich hab heute 10 RM an Dich abgeschick und bitte Dich sehr mir dafür 5 hl. Messen zu erbitten, Du kannst ja sagen "auf eine bestimme Meinennung". Wir sind nämlich in sehr sehr grossen Sorge um Karl, der in Königsberg eingekesselt ist. (...) Ich hab gestren abend telefonisch mit ihr gesprochen und ich würde versuchen durch Dich hl. Messen dafür zu erbitten, dass Karl gesund nach Hause kommt und sie war so dankbar, lasst Dir auch innigst für alle Bemühungen danken und Euch alle um Gebetshilfe bitten.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 9.2.1945.

*shromažďovat modlitby, kdekoli je budu moci získat. (...) Měla jsem strach, jak mé dvě staré nemocné sestry vydrží toto trápení. To se ale musí nechat na Pánu Bohu.*³⁰⁸

Jak brali smrt urození, dokládají některé informace z dopisů Marie Josefíny z roku 1927, kde píše, že její sestra „klidně a úplně mluví o smrti, je na ní připravena. Nebojí se a pokojně se odevzdává do Božích rukou a chápe, že vše co se děje je Boží záměr. Je pěkné, když je na to člověk připravený.“³⁰⁹ Stejně jako poslední dny tchána manžela Aloise, kdy si je „svého stavu vědom, je připravený žít nebo zemřít, podle vůle Boha. Jeho život se chýlí ke konci, velká škoda.“³¹⁰ Během druhé světové války, kdy byla zranění a smrt všudypřítomná, jí brala na jednu stranu s odevzdaností, jako tomu bylo v případě její blízké osoby: „od Felixe nemám od dubna [pozn. aut: dopis datován v lednu 1941] žádné zprávy, navzdory nespočetným pokusům, ani Mimpa nemá žádné zprávy. Moc se bojíme, že prostě už nemůže napsat. To je kříž, co mě tíží, ale já jsem si jistá, že tam kde je, vykonává dobré věci.“³¹¹ V nespočetných jiných případech však ztrátu blízkého na bitevním poli brala s těžkým srdcem a se zármutkem.

Umírající nebyl v ústraní, každý člen rodiny i dlouholetý personál se s umírajícím chtěl rozloučit. Kdo nemohl být účasten při umírání nebo při pohřbu, korespondenční komunikace tuto absenci nahradila. Popisovány byly poslední hodiny zesnulého, jeho bolesti a odevzdanost Bohu nebo naopak úsilí dále bojovat, všudypřítomné slzy a smutek, jež v rodině panoval. Navzdory tomu, že každý doufal v co nejlepší konec, byli pak nakonec všichni vděční, že byl nebožtík z jeho utrpení konečně vysvobozen. Smutný popis smrti Karla V. ze Schwarzenbergu (*1886 † 1914) pochází z dopisu z 10. září prvního roku Velké války, pouhé čtyři dny po jeho smrti. Hraběnka píše, že „ani neumím popsat jaké to pro mě bylo! Je to jako kdyby odešel kousek

---

³⁰⁸ „Ich habe es oft in meinem langen Leben erlebt, mein Tucki, dass ein Kreuz so nahe schien, dass man den Schatten schon auf den Schultern zu haben meinte und wenn man sich dann ganz und gar in den Willen Gottes ergeben hat, und wenn man es zu Stande bringen kann aus ganzer Seele "Ja, Vater" zu sagen, so geht das Kreuz doch noch vorüber. Ich versuche es fortwährend, das mit Euch und Euch zu tun, überhaupt zerbete ich mich, nach meinen schwachen Kräften und werde versuchen Gebete zu sammeln, wo ich nur welche erwischen kann. (...) Ich hab auch so Angst, wie die beiden alten kranken Schwestern diese neuerliche Sorge noch ertragen werden!“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 15.3.1942.

³⁰⁹ „Sie spricht viel und vollkommen ruhig vom Sterben, ist ganz darauf vorbereitet, ohne jede Scheu daor und vollkommen ergeben in Gottes Willen und einverstanded, dass das geschieht, was der liebe Gott am besten findet. Es ist schon etwas schönes, wenn man so weit ist.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 12.5.1927.

³¹⁰ „Er ist doch seines Zustande vollkommen bewusst und von einer solchen freudigen Ergebenheit, so gerne bereit zum eben oder zu sterben, wie der liebe Gott es will, es ist wirklich eine Freude und hilft einen, ihn nur zu sehen. Sein Leben so beschliessen zu können, das ist schon eine grosse Gnade.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 7.2.1917.

³¹¹ „Von Felix dagegen haben wir seit April kein Wort gehört, trotz unzähliger Versucht, auch Mimpa hat nichts gehört also fürcht ich, dass er einfach nicht schreiben darf. Das ist schon ein Kreuz da soft recht drückt, aber ich bin sicher, dass er auch dort wo er ist, viel Gutes leistet.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 16.1.1941.

ze mě, byl pro mě z poloviny synem, z poloviny bratrem. Člověk se s tím musí jen smířit. Pro naše milé chlapce je to taky lepší. Kdyby ho jen Maintzel prosila, aby zůstal se svou rodinou, ale milý Bůh z něj udělal obět' a on svou povinnost matičce zemi oplatil. Ale pro ty, co tu zůstali, je to strašné a myšlenky na chudinku Lori³¹² přinášejí jen bolest v srdci. Ať jí dá Bůh sílu. Pro mnoho lidí je teď těžký život, lidé potřebují vzájemnou pomoc.³¹³

Následujícími slovy popsala smrt její známé, „nevím zatím nic o smrti Caroline Strachwitz,³¹⁴ když tvůj dopis přišel, byla stará jako já, mám na ní pár vzpomínek z dětství, ale Nantesovi říkají, že to pro ni byla úleva, byla hodně nemocná.“³¹⁵ Podobnou situaci rodina zažívala v srpnu roku 1941, kdy Marie Josefína píše, že to byly „strašlivé dny, i když byli všichni tak příkladní a dobří v Boží vůli, bylo to srdcervoucí a člověk nevěděl, kdo ho nejvíce bolí. Jestli chudák Alphy,³¹⁶ jenž ztratil Ronnyho,³¹⁷ který mu nebyl jen synem, ale i nejlepším kamarádem, nebo chudák Lidy, která je nevyřslovně nešťastná, aniž by to ukazovala. Alphy je v jeho bolesti tak přirozený a chudák Resl, která je tak silná a po její ubohé, pokřivené tváři celý den stékaly slzy, taky Foffa ztratila v Ronnym milovanou osobu. Pro mě osobně je to taky strašné, Ronnie byl tak milý člověk, vždy byl přátelský a milý, určitě by vyrostl v ještě výjimečnějšího a úžasnějšího člověka.“³¹⁸

---

³¹² Manželka Karla V. ze Schwarzenbergu hraběnka Eleanora rozená Clam-Gallasová (*1887 † 1967)

³¹³ „Ich kann garnocht beschreiben was es für mich ist! Es ist wie wenn ein Stück vom eigenen Leben auf Stücke gegangen wäre, er war für mich seitdem er auf der Welt war halb Sohn halb Bruder. Der liebe Gott hat es so gewollt und man muss sich seinen heiligsten Willen unterwerfen. Für unseren lieben Buben ist es auch sicher besser so, denn sonst hätte Meintzl ihm erbeten, dass er bei den Seinen bleiben dürfte, und der liebe Gott wird ihm das Opfer, da ser seiner Pflicht und seinem Vaterland gebracht hat tausendfach belohnen. Aber für die Zurückbleibenden ist es furchbar schwer und der Gedanke an die arme Lori bricht einem fast das Herz. Der liebe Gott gebe ihr recht viel Kraft. Das Leben ist momentan für die meisten Leuten schwer zu tragen, man braucht viel Hilfe von eben um es durchzuhalten.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 10.9.1914.

³¹⁴ Hraběnka Caroline Strachwitz (*1875 † 1940)

³¹⁵ „Ich wusste noch nichts vom Tode der armen Carolina Strachwitz, als dein Brief kam, sie war genau so alt wie ich und doch so eine Jugenerinnerung, aber die Nantes sagen, dass es eine Erlösung für sie und ihre Umgebung war, sie wäre doch ganz entsetzlich krakr gewesen.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 22.12.1940.

³¹⁶ Alfons Maria Clary-Aldringen (*1887 † 1978)

³¹⁷ Hieronymus Siegfried Clary-Aldringen (*1917 † 1941)

³¹⁸ „Es waren namenlos traurige Tage, trotz dem sie alle so musterhaft brav und in Gottes Willen ergeben waren, wars doch herzbrechend und man hat nicht gewusst, wer einem am leidesten tut, der arme Alphy, der so unbeschreiblich viel an Ronny verloren hat, der ihm nicht nur Sohn sondern auch bester Freund und Kamarad und seine ganze Freude und Hoffnung war, oder die arme Lidy, die so namenlos unglücklich ist, ohne es zeigen zu können, während Alphy so natürlich und weich in seinem Schmerz ist und unsere arme alte Resl, die so brav und still war und dabei sind ihr den ganzen Tag die Tränen über ihr armes verhärmtes Gesicht gelaufen, auch Foffa hat ja in Ronnie ihren grossen Liebling verloren, der immer so besonders lieb und warm mit ihr war. Mir persönlich istst ja auch ganz furchbar leid um Ronnie, er war so ein selten lieber Mensch und hat sicher immer mehr und mehr etwas ganz aussergewöhnlich netten und überragendem entwickelt.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 21.8.1941.

Stejně povznášející slova napsala po smrti své sestry Terezy Marie, kdy se „*musíme pouze radovat, že všechna pozemská utrpení má za sebou, už je na druhé straně, ve věčném světle.*“³¹⁹ V případě smrti Marie Terezie Karolíny Kinské, jež byla manželkou Karla IV. ze Schwarzenbergu, byla o její smrti informována téměř celá šlechtická společnost. Rozesílaly se smuteční oznámení v češtině i němčině všem knížecím úředníkům, patronátnímu duchovenstvu a vikariátům, c. k. úředníkům, okresním představitelům, starostům okolích měst, dvorům, pivovarům, představitelům obcí, spolkům, sousedním panstvím i domácímu služebnictvu. Pozůstalým jako odpověď přišlo v následujících dnech po její smrti 419 kondolencí. Stejně jako v případě mužů, i pohřby šlechtických dam – i když v menší míře – znamenaly symbolickou vnější reprezentaci rodového pokračování. V sobě tak zcela určitě odrážely kontinuitu rituálů předešlých období, svou performivitou tak opět ukazovaly na odlišný životní styl, odrážely rodovou tradici a jinou realitu, v níž šlechta ještě v druhé polovině 19. století žila.³²⁰

---

³¹⁹ „...*, müssen wir uns ja nur freuen, dass sie das ganze Erdenleid hinter sich hat, dass Sie drüben ist, im ewigen Licht.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 24.2.1943.

³²⁰ WINKELHOFEROVÁ, M. *Šlechtictví zavazuje*. s. 219.

Šlechta a společnost po první světové válce do poloviny 20. století

Problematický vztah českého národa a šlechty již z doby první světové války lze ilustrovat ve spisu *Česká šlechta* od Josefa Holečka z roku 1918, který vyznívá velmi protišlechticky. Tento radikální spis kritizoval šlechtu a ve své době vzbudil velký ohlas,³²¹ čímž upevňoval pohled na šlechtu jakožto cizí prvek ve státě.³²² S koncem první světové války došlo k cílené kritice šlechty a k otevřeným i skrytým výpadům proti ní. Byla mimo jiné pranýřována za neúčast v zahraničních legiích a neochvějnou loajalitu monarchii do posledních chvil války, avšak už nebyl brán v potaz její slib věrnosti císaři, od něhož se odvozovala její existence.³²³ Argumenty novinářů a politiků proti šlechtě využívaly tuto tematiku nejen ke zvýšení politické popularity, ale i k odůvodnění pozemkové reformy a všemožnými způsoby tak šlechtě dávaly jasně najevo, že v nově vzniklém státě se s nimi při budování státu nepočítá.³²⁴

Se vznikem samostatné Československé republiky šlo ruku v ruce postupné oslabování šlechty, která v nově vzniklém státě měla být zrovnoprávněna s ostatními občany. Nivelizace započala již krátce po vzniku republiky, kdy na začátku prosince přijalo Národní shromáždění zákon č. 61/1918 Sb. o zrušení šlechtictví, řádů a titulů.³²⁵ Avšak sebrání privilegia užívat šlechtické přídomky šlechtu příliš netrápilo. Šlechtictví pro ně znamenalo souhrn práv a povinností, hodnot a symbolů – spíše vnitřní pocit a chápaní – to jim sebráno být nemohlo.³²⁶ V myslích lidí přetrvával pohled na urozené, s tím spojená i kontinuita v jejich oslovování. Jak sama hraběnka v roce 1929 v dopise bratrovi psala, že se jí jeden doktor v lázních ptal, „...*jestli jsem příbuzná s hraběnkou Kinskou – Bellegarde.*“³²⁷

U společenské roviny to nekončilo, neboť stát chtěl tuto vrstvu oslabit i na ekonomickém kapitálu. Proto byla přijata legislativa, na jejímž základě proběhla první pozemková reforma, zabírající majetek šlechtě.³²⁸ To s sebou neslo s koncem první světové

³²¹ HORČIČKA, V. *Šlechta na křižovatce*. s. 38.

³²² JELÍNKOVÁ - HOMOLOVÁ, Dita. *Šlechta v proměnách*. s. 66.

³²³ Tamtéž, s. 66.

³²⁴ HORČIČKA, V. *Šlechta na křižovatce*. s. 42.

³²⁵ KUKLÍK, Jan. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v československých dějinách 20. století*. Praha, 2011. ISBN:978-80-87284-25-4. s. 45.

³²⁶ JELÍNKOVÁ - HOMOLOVÁ, Dita. *Šlechta v proměnách*. s. 68.

³²⁷ „... , ob ich mit der Gräfin Kinsky-Bellegarde verwandt bin.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 11.9.1929.

³²⁸ KUKLÍK, Jan. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v československých dějinách 20. století*. Praha, 2011. ISBN:978-80-87284-25-4. str. 45.

války pokus prolomit doposud výlučné postavení šlechty, jak na poli politickém, kulturním, tak hlavně hospodářském. Prostředkem k tomu měla být právě pozemková reforma, předpřipravovaná už v listopadu roku 1918 zákonem o obstavení velkostatků č. 32/1918 Sb., následována mnoha dalšími. Tato reforma šla ruku v ruce i s jinými protišlechtickými výpady a náladami.³²⁹ Proto není divu, že si čtenář na začátku prosince roku 1918 mohl v časopise *Hlas lidu* přečíst následující řádky: „Zrušte hospodářské nadprávi šlechty. (...) Tak, jako nejsme více příslušníky shnilé rakouské monarchie, nýbrž svobodnými občany svobodné republiky, tak také v Československé republice není více knížat, hrabat a baronů.... A že k vyvlastnění naloupených velkostatků dojde a dojítí musí, za to ručí moc demokracie a organisovaného proletariátu.“³³⁰

Hraběnka Marie Josefína se o politické dění ve společnosti zajímala, se svým bratrem diskutovala o tomto tématu, kde v dopise z roku 1930 komentuje nastalou situaci slovy: „Vše, co jsi mi napsal o pozemkové reformě, mě náramně zajímá, to jsou ale podmínky! Během let se otupíš vůči všemu, ale si myslím, že kdyby někdo řekl před válkou, že se stane něco takového, že se prostě jednoduše někomu sebere majetek, člověk by se nad touhle pravděpodobností jen smál. Alois jede 17. února do Haidu o všem možném si s Matty promluvit. Myslím si, že naše konečné urovnání bylo trochu odloženo a jsem také přesvědčená, že nemůžeme být více šťastnější, že žijeme v německé oblasti. Samozřejmě, že by se mohlo stát, že se strany smíří a najednou by někdo chtěl dát něco německým zemědělcům, pak bychom my narazili a naši „praví němečtí muži“ by se předháněli, aby dostali část naší země a půdy. Doufejme, že neseberou chudákovi Feri Kinskému³³¹ jeho poslední zbytky majetku, nedávno jsem od někoho slyšela, že je zpátky v práci.“³³²

V poválečné společnosti lze vysledovat fenomén „odčinění Bílé hory“, který umožňoval hodit do jednoho pytle Němce, Habsburky a šlechtice jako kolektivního nepřítel pro Čechy.³³³

³²⁹ HOŘEJŠ, Miloš. Mezi dvěma světy: proměny národnostní identity rodiny Czernin-Morzinů v 1. polovině 20. století. In: *Securitas imperii*. Praha, Sv. 30/1, (2017), s. 17.

³³⁰ *Hlas lidu*. Orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické Prostějov, 7. prosince 1918, str. 2

³³¹ Ulrich Ferdinand Kinský (*1893 † 1938)

³³² „Alles was Du mir über die Bodenform schreibst hat mich natürlich sehr interessiert, es sind schon Zustände! Man stumpscht sich mit der Zeit gegen Alles ab, aber oft denke ich mir, wenn einem vor dem Krieg Jemand gesagt hätte, dass es einem so würde gehen können, dass man einem einfach sein Eigentum so rundweg wegnimmt, man hätte ja gelacht über diese Möglichkeit. Alois fährt am 17ten nach Haid um alles Mögliche mit Matty zu besprechen, ich glaube unsere endgültige Erledigung ist wieder etwas hinausgeschoben, ich bin auch überzeugt, dass man nicht dankbar genug sein kann in deutscher Gegend zu sein. Natürlich könnte einmal das Unglück wollen, dass eine Aussöhnung der Parteien stattfindet und man plötzlich den deutschen Bauern etwas geben will, dann wären wir übel dran und unsere "treuen deutschen Männer" würden es enorm eilig haben etwas von unserem Grund und Boden zu bekommen. Hoffentlich nehme sie dem armen Feri Kinsky nicht noch seinen letzten Rest, neuliche hörte ich durch irgend Jemanden, dass sie den auch wieder in der Arbeit haben.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 10.2.1930.

³³³ GLASSHEIM, E. Urození nacionalisté. s. 63.

V roce 1918 tak Češi oslavovali nejen vznik samostatného státu, ale také odstranění nadvlády Habsburků. S tím byly spojené útoky na „dědictví Bílé hory“, mezi nejoblíbenější hesla poválečné společnosti patřilo „*Odčinit Bílou horu!*“, docházelo k živelnému bourání mariánských sloupů a jiných habsburských či německých tématik, lidé se shromažďovali na hromadných akcích a připomínali si útrapy z dob vlády Habsburků a neexistenci české šlechty po Bílé hoře.³³⁴ Těmito stanovisky byla *bývalá* šlechta v očích veřejnosti nespojitelná s nově vzniklým státem založeným na republikánském zřízení a demokracii a byla symbolem již neexistujícího starého řádu habsburské monarchie.³³⁵

Pro představitele rakousko-uherské šlechty znamenal rozpad monarchie po první světové válce závažnou změnu v jejich životech, neboť většina z nich podporovala habsburskou monarchii do konce války. Tragické vnímání této změny dokládá Dita Jelínková-Homolová ve své knize *Šlechta v proměnách*, čerpajíc z osobních dokumentů šlechticů a šlechticů, kteří ji „*vnímali jako tragédii, na níž nelze zapomenout, s níž není možné se vyrovnat.*“³³⁶

I přes změny, které nastaly po konci války, spojené s omezováním šlechty téměř ve všech sférách života – od politiky, sebrání zbytku privilegií, až po omezení v hospodářství, mohla šlechta vést v mnohých případech v nástupnických státech dále stavovsky přiměřený život, s ohledem na vlastnické omezení. I přes fakt, že mnohdy jim sebrané statky plně nevyužívaly, byla to rána do jejich rodové historie, významu jejich velikosti. Nelpěli tolik na ztrátě peněz, ale na úbytku hektarů, jimiž měřili své bohatství a postavení.³³⁷

Šlechta také pochopitelně během války podporovala císaře, zvláště pak finančně. Na tom byla po skončení války bita, musela rozprodávat části majetku, ženy prodávaly rodinné šperky, aby rodina měla na nezbytné výdaje - na výplaty, apanáže a daně. I ti, co po válce nevyšli moc ožebračení, se vzdali honosného a pompézního žití jako za dob monarchie, nekonaly se například velkolepé večere. Střízlivě brali novou situaci a nechtěli zbytečně rozčilovat nové vládnoucí vrstvy. Jako osobní povinnost *bývalá* šlechta brala i nadále se finančně starat o své sloužící, kteří na nich byli hospodářsky závislí. Skončila však doba, kdy byli mladí šlechtici živeni z apanáží svých otců nebo hlav rodiny. Museli se rychle adaptovat

---

³³⁴ GLASSHEIM, E. Urození nacionalisté. s. 61.

³³⁵ Tamtéž, s. 63.

³³⁶ JELÍNKOVÁ - HOMOLOVÁ, Dita. *Šlechta v proměnách*. s. 59.

³³⁷ WINKELHOFEROVÁ, Martina. *Šlechtictví zavazuje. Osudy žen v c. k. monarchii*. Praha, 2012. ISBN: 978-80-249-1884-6. s. 224.

na nové prostředí, naučit se, jak přežít v konkurenčním světě *neurozených*. Byli nuceni si sami vydělávat na živobytí, na což je ale život nepřipravil.

Většina urozené společnosti se ještě více než v dobách národního obrození v druhé polovině 19. století stáhla po válce do ústraní, uzavřela se do vlastního světa, jež sdílela pouze se svými. Společnost se od základů změnila. Nová a vládnoucí tzv. High society ve 20. letech byla tvořena zbohatlíky z války, výrobci zbraní, zchudlými šlechtici hledající u těchto lidí možnost výhodného obchodu i nastupujícími hvězdami němého filmu. Šlechta brala tuto novou vrstvu jako ne dosti vznešenou, nerovnou sobě. Společenský život se stal pro *bývalé* šlechtice velmi hektický, jedna slavnost střídala druhou, peníze se točily, nálada byla uvolněná a svobodomyšlná, společenské konvence byly ty tam. Vznikaly noční podniky podle francouzského vzoru – mladí aristokraté se rychle do těchto zábav zapojili, zatímco starší členové šlechty kritizovali frivolnost, povrchnost akcí a úpadek vysoké kultury.

Oproti aktivnímu zapojení mužů do nového společenského žití se ženy sporadicky účastnily hlučného a živelného života ve Vídni araději zůstávaly mezi svými. Avšak další věc, jež se po válce změnila, byl náhled na manželství. I přes to, že cílem každé ženy bylo vdát se, nebyl již tak velký tlak na to, aby si vzala muže ze stejné společenské vrstvy. Tento požadavek se již sice tak přísně nedodržel, i když se i nadále lépe pohlíželo na stejně urozený stavovský sňatek.³³⁸

To potvrzuje i hraběnkina poznámka v dopise z roku 1929, že nemá „žádné informace o těchto příbuzných [pozn. aut: vztahující se k svatbě Friedricha Karla Nostice], ale musím říct, že manželství s měšťankou je zvláštní. Naštěstí to není v naší straně rodiny, ale to může přijít kdykoli.“³³⁹

Jen hrstka jedinců se vzepřela tradici rovnorodých sňatků a vzala si nešlechtice, významná většina probíhala mezi stejně urozenými.³⁴⁰ Almanach starých českých rodů ukazuje skutečnost, že mezi oběma válkami česky smýšlející aristokraté hledali své partnery v širším okruhu šlechticů z řad českých Němců, Čechů, Maďarů, říšských a rakouských Němců. Je tedy více než jasné, že mnohem více převažovala třídní příslušnost nad tou národní.³⁴¹

---

³³⁸ WINKELHOFEROVÁ, Martina. Šlechtictví zavazuje. Osudy žen v c. k. monarchii. Praha, 2012. ISBN: 978-80-249-1884-6. s. 226.

³³⁹ „Ich habe garkein Information über die Verwaldten, aber ich muss sagen, dass die Ehe mit einem bürgerlichen Mädchen merkwürdig ist. Zum Glück ist es nicht auf unserer Familienseite, aber es kann jederzeit kommen.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 1.10.1929.

³⁴⁰ GLASSHEIM, E. *Urození nacionalisté*. s. 131.

³⁴¹ GLASSHEIM, E. *Urození nacionalisté*. s. 136.

O sňatky se Marie Josefina zajímala i na sklonku 20. let, stále to bylo velmi ožehavé téma v její korespondenci a na sňatky pod finanční úroveň ženy se stále dívala nelibě. „*Co říkáš o tom zasnoubení Mari Rosie Mensdorff s „Fery Pereirou“?*“³⁴² *Včera jsem dostala pozvánku od Vicki, samozřejmě jako povinnost rodičů, ale bylo to jen 'sděleno', ne radostně sděleno. Zdá se mi trochu podezřelý, tak jsem si ho vyhledala v Gotha*³⁴³ *svobodných mužů a našla, že není jen o čtyři roky mladší, než je ona, ale také to, že není záznam o sídle a majetku jeho rodiny. Doufám, že je vše lépe finančně zařízené než u našich ubohých Boroviczenysů, které se tam vdaly s vidinou dobré kariéry a ochrany, ale všechno padlo. Byla jsem u vytržení, když jsem slyšela, že jedna z dívek se znovu vdává do špatného manželství bez peněz. Mám v této věci už nějaké zkušenosti.*“³⁴⁴

Stejně tak Marie Josefina komentovala i sňatkovou politiku z náboženského hlediska, „*zasnoubení Ernsta Starhemberga mi přijde velmi milé, (...) maminka Fanny má určitě radost. Myslím si, že chlapci dokud žil jejich otec se nemohli zasnoubit, protože jim nedal žádné peníze, že? Doufám, že příběh mladého páru Gablenz-Boeye není pravdivý. Bylo by mi to totiž velmi líto. Je jedno, že ženich je rozvedený, na tom nezáleží, ale že ona je protestantka, a já se pouze obávám, že on je katolík.*“³⁴⁵ I v jiném dopise o více než jedenáct let starším, píše, že, „*pokud to to nebude pech a ona nebude protestantka, tak to manželství bude veliké potěšení a svazek bude příjemný. (...) Otázka víry a dvou dětí z prvního manželství s hrabětem Pourtalès je politování hodná, zvláště s Johannessem, který není ve víře příliš pevný a taky nebude tím mužem, co by svou ženu přesvědčoval ke katolictví. Ale když mají katolickou svatbu a vše je v pořádku, nemůžeme nic namítat a už vůbec ne mu něco zakazovat. Včera jsem od Johannese dostala*

---

³⁴² Jednalo se o sňatek 29.12.1927 Ferdinanda Gustava Richarda von Pereira (*1898 † 1934) s hraběnkou Marií Rosinou rozenou Mensdorff-Pouilly

³⁴³ Jedná se o tzv. Gothajský almanach, soupis panovnických a šlechtických rodů v Evropě vycházející od roku 1763 do roku 1944.

³⁴⁴ „*Was sagst Du übrigens zur Verlobung von Mari Rosie Mensdorff, mit einem "Fery Pereira"? Ich erhielt gestern die Anzeige von Vicki, im Auftrag ihrer Eltern und es wurde mir nur "mitgeteilt" nicht Freudig mitgeteilt was mir schon ein bisschen verdächtig war, dann habe ich den jungen Mann im Freiherrn Gotha nachgesucht und gefunden, dass er nicht nur vier Jahre jünger ist als sie, sondern dass auch, garnirgends etwas zu finden ist, dass in der Familie irgend ein Besitz oder dgl. Besteht. Ich hoffe nur, dass die Sache etwas besser finanziell begründet ist, als unsere armen Boroviczenys, die dort auch geheiratet haben, mit allen möglichen Aussichten auf gute Karriere und Protektion, die natürlich alle ins Wasser gefallen sind. Ich bin gespannt hähers darüber zu hören, an sich freue ich nicht ja sehr, dass wieder eine der Mädeln heiraten, nur wenns eine arge Bettelheirat ist! Ich habe einige Erfahrungen in derlei Sachen!*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 3.10.1927.

³⁴⁵ „*Die Verlobung von Ernst Starhemberg finde ich sehr befriedigend, die kleine Salm soll ja besonders nett sein, die Mutter Fanny wird sicher auch zufrieden sein. ich denke mir, dass die Buben sich, so lange der Vater lebte nicht verloben konnten, weil er ihnen kein Geld gab, nicht? Ich hoffe, dass die Geschichte von der jungen Gablenz-Boeye nicht wahr ist, es täte mir sehr leid, dass der Bräutigam der Anderen geschieden ist, ist ja egal, da sie protestantisch ist. Ich fürchte nur, dass der Mann katholist ist.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 2.1.1928.

dopis, vypadá neskutečně šťastný a zamilovaný a že se chtějí vzít hned, jakmile to bude možné, i za války. Ať jim dá Pán Bůh požehnání. Otázka jejich založení [pozn. aut.: náboženského] nám způsobuje bolesti hlavy.“³⁴⁶

Stanovisko katolických sňatků hrálo tedy po celou dobu života Marie Josefíny důležitou roli. S tím souvisí její pohled na rozvody a civilní sňatky. Tento případ rozebírala s bratrem v roce 1928, opět narážela na finanční stránku svazků a byla zvědavá, „*jaká byla Nosticova svatba, má vlastně Morawtzovy děti a jsou nyní nelegitimní? Nevím, jak to vlastně je v této zemi, kde jsou možné civilní sňatky. Civilní svatba je platná a i když se rozvede, tak děti mají nárok na jméno. Ale u nás v zemi civilní nejsou, nebo ano? Bude si muset Franz Anton vzít tyto nelegitimní židovské děti za své? Zdá se však, že peníze jsou silný argument a to vše dnes zakryje – původ i pověst.*“³⁴⁷

Poměrně rozvášněně komentovala v roce 1929 rozhodnutí pro sňatek Friedricha Karla Nostice. „*Resy je v Hohenturmu, dnes mi psala velmi nadšeně od „Putti“ (jak může mít někdo tak strané jméno) Bromberg, že s nevěstou od Franziho Wuthenaua, která je teď v Hohenturmu, je celá rodina spokojená, což mě velmi těší. Myslím, že menší nadšení je pro nevěstu od Friedricha Karla Nostice,*³⁴⁸ *ale o tom jsem moc neslyšela. Henrietta mi to zasnoubení neřekla, prosím napiš mi, jestli už jsou svoji. Toto je přesně cesta pro lidi ze střední vrstvy, nejprve to byla dcera lesníka, pak jsem slyšela o dceři klenotníka někde ve Slezsku, která je teď taky protestantka. Johnnie Clary říká, že s tím člověk nic nenadělá. Ta měšťácká nevěsta od Wuthenau je alespoň velmi bohatá a zdá se nesmírně elegantní, to je trochu jiné a vyváží to*

---

³⁴⁶ „Wenn nicht das Pech wollte, dass se protestantisch ist, so wäre es wirklich nur eine grosse Freude, denn sonst ist die Heirat in jeder Beziehung erfreulich. (...) Die religiösfrage und die zwei protestantische Pourtaleskinder ist ja sehr bedauerlich, besonders bei Johannes, der religiös selbst nicht so auf sehr festen Füßen steht und auch nicht der Mann sein wird, seine Frau sehr zu beeinflussen, dass sie katholisch wird, aber wenn mit der kath. Trauung alles in Ordnung ist, können wir nichts sagen, haben auch garnicht das Recht es ihm zu verbieten. Ich habe gestern einen glückstrahlend Brief von Jahannes bekommen, er scheint enorm verliebt zu sein, sagt dass sie beide für eine Kriegstraung sind, so bald als möglich heiraten wollen. Gott gebe seinen Segen dazu. Die Frage seines Etablissements macht uns noch ziemliches Kopfzerbrechen.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 7.2.1917.

³⁴⁷ „Ich bin neugierig ob Du etwas gehört haben wisrt, wie die Nosticzsche Hochzeit war, hat sie eigentlich Morawtzeche Kinder und sind die jetzt illegitim? Ich weiss nicht wie das ist eigentlich ist, hiezulande wo die Leute staatliche getraut sind, kann man noch sagen die staatliche Trauung ist gültig, wenn auch geschieden, also haben die Kinder ein Anrecht auf den Namen, aber bei uns zu Land wird doch glauv ich nicht Zivil getraut oder doch? Wird Franz Anton diese illegitimen Judenschickseln als seine Kinder übernehmen müssen? Geld scheint ja jedenfalls genügend vorhanden zu sein und das deckt ja heutzutage Alles, Wappenschild, Rasse, Ruf.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 2.7.1928.

³⁴⁸ FRIEDRICH Carl Anton Eustach Franz Maria Graf von Nostitz-Rieneck (*1900 †1976) si 12.9.1929 vzal za manželku Charlottu Marthu Schlenk (*1902 † 1970)

*mnoho věcí. Považuji to za nepopsatelné, koho si ten Friedr. Karl Nostic bere. Ještě k tomu si lidé mohou přivlastnit tituly. Jen si představ, jaké děti bude proletářský hrabě mít.*³⁴⁹

Aristokracie ve svém uzavřeném světě dále udržovala stejné mravy, stále zachovávala rituály, stýkala se se svým stavem, tradice jako respektování návštěvních dnů zůstaly nedotčeny. Jednu věc, kterou po konci války a nastolení úplně nového režimu mohl někdo považovat za výhru, byla možnost vymanění se silným společenským závazkům ze stavovsky přiměřeného života a bylo snazší si místo toho zvolit vlastní způsob žití.³⁵⁰

Jak bylo zmíněno výše, mladí šlechtici se v poválečné době museli naučit orientovat se v novém světě průmyslu, finančnictví a práva, kde byla silná konkurence střední třídy. Mnozí postupně zaujíмали významná místa v bankách a pojišťovnách, například Bedřich Schwarzenberg (*1862 † 1936) byl prezident První české vzájemné pojišťovny v letech 1906 až do své smrti v roce 1936, další členové stejného rodu zasedali v radě Böhmisches Escomptebank, jiní další aristokraté působili jako ředitelé bank, právníci, podíleli se na chodu zájmových velkostatkářských spolicích, byli řediteli vlastních cukrovarů, pivovarů nebo železáren.³⁵¹

Lov a jízda na koni stále u šlechty v období mezi válkami hrály prim, i když se na jejich místo dotíraly i další *adrenalinové* sporty – letectví a automobilismus. Nejedni urození šlechtici se dal považovat za vášnivého jezdce, Jiřímu Lobkowiczovi (*1907 † 1932) se dokonce tato záliba stala osudnou, Ulrich Kinský (*1893 † 1938) byl zdatný letec, který sám létal za přáteli do Anglie nebo Karl Waldstein (*1897 † 1985) byl členem Svazu německých letců.³⁵²

---

³⁴⁹ „Resy ist in Hohenthurm, sie schreibt mir heute ganz begeistert von "Puti" (wie kann man einen so grässlichen Namen haben) Bromberg, der Braut von Franzl Wuthenau, die jetzt in Hohenthurm ist, die ganz Familie scheint entzückt von ihr zu sein, was mich sehr freut. Ich glaube über die Braut von dem portierischen Friedr. Karl Nostic herrscht weniger Begeisterung, aber ich habe so garnichts darüber gehört. Henrietti hat mir die Verlobung nicht einmal angezeigt, bitte schreib mir, was Ihr darüber wisst, sie werden wohl schon verheiratet sein, es gibt so Leute die einen unüberwindlichen Zug zur Bürgerklasse haben, erst wars eine Oberförsterstochter aus Reichenberg jetzt höre ich die Tochter eines Juweliers irgends in Schlesien, da die jetztige auch Protestantisch ist, hat er doch auch noch verschlechtert! Johnnie Clary war auch so, da kann man even nichts machen, die bürgerliche Wuthenaubraut ist wenigstens sehr reich und scheints enorm elegant, das deckt vieles zu. Ich finde es an sich unbeschreiblich wurst, wen Friedr. Karl Nostic heiratet wenn die Leute aber nur die Titel ablegen könnten, stell Dir nur vor, was diese Kinder für proletarische Grafen Nostic sein werden.“ SOA Zámrsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 11.9.1929.

³⁵⁰ WINKELHOFEROVÁ, Martina. Šlechtictví zavazuje. Osudy žen v c. k. monarchii. Praha, 2012. ISBN: 978-80-249-1884-6. s. 227.

³⁵¹ GLASSHEIM, E. *Urození nacionalisté*. s. 135.

³⁵² GLASSHEIM, E. *Urození nacionalisté*. s. 135.

Automobil byl oblíbený i v kruhu hraběnky Marie Josefiny. Často se pořádaly různé automobilové závody, na které její přátelé jezdili, jak vidno z dopisu z roku 1927, kdy s radostí bratrovi oznamuje, že „*Hermann*³⁵³ *byl nedávno na automobilových závodech v Baden-Badenu a vyhrál tam čtyři první místa, což je neuvěřitelný výkon.*“³⁵⁴ Takovýto výkon si mohli čtenáři přečíst ve *Wiener Salonblatt*, který informoval slovy: „*Velmi dobrý výkon se podařil princovi H. von Leiningenovi s vynikajícím časem a jeho krásným Bugatti.*“³⁵⁵ Další zpráva o tom jistém příteli, že „*Herman zase začíná závodit, k zoufalství jeho rodičů, koupil nový závodní vůz Bugatti, velmi pošetilé, nedávno vyhrál 2. cenu ve Wiesbadenu a určitě by to bylo první, kdyby mu fungovaly dobře zapalovací svíčky.*“³⁵⁶

Hraběti Leiningenovi se během jeho kariéry dařilo, vyhrával mnoho závodů a několikrát o něm psali v různých sportovních či salonních novinách, jako tomu bylo například u příležitosti „*prvního mezinárodního závodu na Masarykově okruhu,*“ na Grand Prix v září v roce 1930, který návštěvníkům připravil „*dramatický průběh závodu a Leiningen (řidič v. Morgen) s Bugatti měl nejlepší čas dne*“³⁵⁷ a hrabě „*Leiningen (jehož náhradní řidič v. Morgen jel první závod, který dokončil) tak vyhrál cenu prezidenta Československé republiky*“³⁵⁸

I přes finanční kapitál, který rodina Kinských – potažmo Löwenstein – vlastnila, necestovala hraběnka na začátku století automobilem, neboť v dopisech se nezmiňuje ani jednou o cestě tímto dopravním prostředkem. Jelikož se pohybovala po kontinentální Evropě, nejčastěji v prostoru střední Evropy, jezdila vlakem. O jízdě automobilem se poprvé zmiňuje v létě roku 1914, kdy „*jedu se dvěma mladými děvčaty [pozn. aut: myšleno její dcery Marie Žofie (*1900 † 1982) a Marie Agnes (*1902 † 1991)] v automobilu do Mnichova, kde má Alois zase schůzi. Vyzvedneme ho, pak možná strávíme noc v Possenhofen u M. José, v sobotu pojedeme do Innsbrucku a v neděli na Fischhorn. Když vydrží počasí, mohli bychom mít*

---

³⁵³ Hermann zu Leiningen (*1901 †1971) byl německý šlechtic a vášnivý automobilový závodník

³⁵⁴ „*Hermann hat neulich bei den grossen interantionalen Automobilrennen in Baden-Baden vier erste Preise gemacht, was eine ganz unglaublich Leistung war.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 3.8.1927.

³⁵⁵ „*Eine sehr gute Leistung vollbrachte in hervorragender Zeit Prinz H. z. Leiningen auf seinem schönen Bugatti.*“ *Wiener Salonblatt*, 7. August 1927, str. 11.

³⁵⁶ „*Hermann fängt jetzt wieder an Rennen zu fahren, zur die Verzweiflung seiner Eltern, er hat sich einen neuen Bugatti Rennweg gekauft, der ganz unsinnig geht, neulich in Wiesenbaden hat er den 2ten Preis in seiner Klasse bekommen, und hätte sicher den 1sten gehabt, wenn seine Zündkerzen ihm nicht einen mauvais tour gespielt hätten.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 22.5.1928.

³⁵⁷ „*Erstens Internationales Rennen auf dem Masaryk-Ring. Dramatischer Verlauf des Rennens- Leiningen (Fahrer v. Morgen) auf Bugatti beste Zeit des Tages.*“ *Allgemeine Automobil-Zeitung*, 15. Oktober 1930, Str. 18

³⁵⁸ „*Damit hat Leiningen (dessen Ersatzfahrer v. Morgen das Rennen als Erster beendigte) auf ein Jahr den Wanderpreis des Präsidenten der Tschechoslowakischen Republik gewonnen.*“ *Allgemeine Automobil-Zeitung*, 15. Oktober 1930, Str. 18

nádhernou cestu.³⁵⁹ Avšak je možné, že se tímto dopravním prostředkem pohybovala již dříve, vzhledem k časovému omezení sond je ale první zmínka nejistá.

S rozšířením o další dopravní prostředek hraběnka využívala auto opravdu velmi často a intenzivně, což jí ušetřilo mnoho času a mohla se pohybovat po více místech v kratší dobu: „V úterý jedu z Vídně do Řezna, tam navštívím neteře Taxisové, na oběd dorazí autem naše slečna O’Hea a Johannesl a pak s nimi budu večer pokračovat do Augsburgu, přespíme tam a ráno budu pokračovatna Zeil.“³⁶⁰ Automobil měla opravdu raději než cestování vlakem, jak sama uvádí v dopise z roku 1927, že přijeli „s Aloisem a Žofii autem, které jsme úplně zavřeli, což je o moc pohodlnější než v rozpáleném kupé.“³⁶¹ V prvních letech není jasné, jakou značku automobilu její rodina vlastnila. Až po roce 1926 jsou informace jasnější, kdy informuje, že ona a „Resy a M. Anna a Johannesl a slečna O’Hea přijedou Mercedesem 27ho. Doufejme, že takovéto teplé počasí vydrží. Mercedes je už měsíc ve Frankfurtu v opravně, což stojí velké peníze, ale řekli nám, že pak bude jako nový a vydrží další 2-3 roky, tak snad!“³⁶² V opravně ale pravdu neměli, vydržel ani ne rok, neboť o deset měsíců později píše, že „bohužel v současné době opět nemáme auto, což je zde obzvlášť nepříjemné.“³⁶³ O další měsíc později rozhořčeně dodává, že „jsme stále bez auta, protože ty bestie od Mercedesu řekli, že ta oprava bude trvat tři týdny a nyní nám s úsměvem říkají, že ani za pět týdnů to nebude. Takže si musíme pronajmout auto na ty francouzské dny, což je velmi drahé a nepohodlné.“³⁶⁴ V roce 1930 hraběncin manžel Alois „vyměnil náš Mercedes za příplatek za nový Mercedes – limuzínu. Pro

---

³⁵⁹ „Maria Anna reist mit Gefolge am Donnerstag ich ich fahre mit den zwei grossen Mädeln im Automobil nach München, wo Alois wieder Sitzung hat. Wir holen ihm ab, werden wahrscheinlich in Possenhofen bei M. José übernachten, am Samstag nach Innsbruck und Sonntag nach Fischhorn fahren. Wenn das Wetter schön beliebt können wir eine herrliche Fahrt haben.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 14.7.1914.

³⁶⁰ „Dienstag abends fahre ich wieder von Wien weg und zwar nach Regensburg, dort will ich die Nichten Taxis ein paar Stunden besuchen, zu Mittag kommt dann unser Auto mit Miss O’Hea und Johannesl, von hier fahre ich am nächsten Morgen weiter nach Zeil.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 11.4.1927.

³⁶¹ „Am 29ten sind Alois, Sophie und ich im Auto, dass wir ganz geschlossen hatten, hergefahren, so wars so viel bequeme als die überheizten Coupées.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 5.12.1927.

³⁶² „Ich mit Resy, M. Anna, Johannesl und Miss O’Hea will am 27ten im Mercedes fahren, hoffentlich hält das herrliche heisse Witter so lange an. Dei Mercedes ist seit einem Monat in Frankfurt in der Reparatur, die ein Heidengeld kostet, aber sie versprechen uns, dass der Wagen wieder wie neu sein und 2-3 Jahre tadellos halten soll, hoffentlich ists wahr.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 19.7.1926.

³⁶³ „Betäubender Weise sind wir momentan wieder einaml ohne Auto was hier ganz besonders unbequem ist.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 12.5.1927.

³⁶⁴ „Wir sind immer noch ohne Auto, weil diese Bestien bei Mercedes die gesagt haben dass die reparatur drei Wochen dauern würde, jetzt ruhig lächelnd erklären, vor 5 Wochen das Auto nicht liefern zu können und wir müssen uns jetzt für diese fränkischen Tage eins mieten, was sehr teuer und unangenehm ist.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 13.6.1927.

*budoucí pobyt v Čechách jsme však chtěli Tatru, ale ta je neskutečně drahá, výrazně dražší než Mercedes. Navíc nám dali nižší cenu, nechali si to staré auto výměnou za nové. Jen je mi líto, že máme uzavřené auto, ale nakonec nemůžete mít všechno. A ještě k tomu pro mě je menší neštěstí jet v uzavřeném autě v létě, než v otevřeném autě v zimě.*³⁶⁵ O dva měsíce později si nový vůz chválila, „*ten nový Mercedes jede krásně, ale jsem trochu smutná, že to je limuzína. Ale je to pohodlnější mít stále zavřené auto, než ho mít stále otevřené, zvláště, když už nejsi nejmladší.*“³⁶⁶

Už v této době se v jejích dopisech objevovaly velmi časté dopravní nehody, v některých případech velmi vážné, ale dokonce i smrtelné. Rodinný přítel psal hraběnce v roce 1915: „*automobilová nehoda, zlomená klíční kost, ležím v nemocnici, doufám že půjdu brzo domů*“,³⁶⁷ další popis nemilé události líčí hraběnka v dopise, že „*kvůli těm zatraceným cyklistům (kteří způsobují nejvíce nehod), se mu [pozn. aut.: rodinnému příteli] stala autonehoda. Znovu jezdili na špatné straně silnice a chtěli v poslední chvíli přejet na druhou stranu, jeli před autem. Tak aby ho nezabil, tak auto strhl do příkopu, přitom narazil do stromu a jedna strana auta je úplně zničená. Naštěstí to není motor, ale kotouč, stupátko, blatník, všechno vypadá škaradě a to vozidlo dnes musí do Frankfurtu. V autě se nikomu nic nestalo, ale ten cyklista naletěl proti autu, takže má lehkou zlomeninu lebky, ale vypadá to, že už je mimo nebezpečí.*“³⁶⁸ Jedna z tragických nehod, která zasáhla i rodinu hraběnky, se stala jejich přátelům, rodině Wilhelma Waldburga. „*Tyhle strašné stroje, auta. O dva dny dříve byli v Rimpachu na krásném zámku Ericha, poté pokračovali se sestrou Gabi Salm v automobilovém výletu po Švýcarsku, neodhadli ostrou zatáčku a vyjeli ze zatáčky, narazili do stěny, letěli 10 metrů dolů, on zůstal zaklíněný*

---

³⁶⁵ „... er schreibt mir, dass er unseren Mercedes gegen eine Aufzahlung gegen einen neuen stärkeren Mercedes mit einer Limousine umgetauscht hat, eigentlich wollten wir ja für unserer zukünftigen Daueraufenthalt in Böhmen lieber einen Tatra haben, aber die sind so enorm teuer, bedeutend teurer als Mercedes und diese haben uns den alten Wagen nur so günstig verkauft wenn wir einen ihrer Wagen genommen haben, es ist bissl leid nir einen geschlssenen Wagen zu haben, aber schliesslich kann man nicht alles haben und für mich istst ein geriges Unglück im Sommer in einen geschlossenen Wagen zu fahren, als im Winter in einen offenen.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 7.3.1930.

³⁶⁶ „Der neue Mercedes läuft sehr gut, nur bin ich immer bissl traurig, dass es eine Limousine ist, aber allerdings ist bequemer immer einen geschlossbem als immer einen offen Wagen zu haben, wenn man nichtmehr jung ist.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 30.5.1930.

³⁶⁷ „Bei Automobilunfall Schlüsselbein gebrochen, liege in Lazaret, hoffe bald nach Hause kommen zu können.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 28.9.1915.

³⁶⁸ „... da ist ihm einer von diesen verflixten Radfahrern (die die meisten Autounfälle verursachen) der wieder einmal auf der falschen Seite der Strasse gefahre ist und um letzten Augenblick kreuzen wollte, so vors auf gefahren, dass Wirl um ihn nicht tot zu fahren, durch den Graden ist Feld gefahren ist, dabei ist er an einen Baum gekommen und die eine Seite vom Auto wurde schwer verletzt, zum Glück ist nicht am Motor, aber Scheibe, Motorhaube, Trittbrett, Koffflügen, sieht alles scheusslich an und der Wagen muss heute nach Frankfurt. Im Auto ist niemand etwas passiert, aber der Radfahrer ist doch gegen den Wagen geflogen, hatte einen leichten Schädelbruch, aber scheint jetzt schon ausser Gefahr zu sein“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 12.5.1927.

pod autem, měl těžké zlomeniny žeber a frakturu lebky, byl na místě mrtvý. Jeho sestra Gabi Salm má pohmožděniny na zádech – je mimo nebezpečí, ubohá May má jen lehké oděrky.“³⁶⁹ Stejně jako jiná tragická nehoda člena rodiny Černínů, kdy v dopise z roku 1929 bratrovi píše, že „nemám ani žádné zprávy o tom neštěstí toho chudáčka mladého Černína, to je hrozné! Lidé, kteří ho srazili, pravděpodobně odjeli, aby neměli žádné problémy. V dnešní době jsou na světě takové bestie a myslím si, že ještě více než dříve.“³⁷⁰ O automobily se zajímala podrobněji, jak detailně líčí problémy své dcery, „Žofii teď zaměstnává koupě nového auta. Vypadá to, že to jejich už odešlo. Byla v Agramu a koukala se na všechny možné vozy a váhá mezi Buikem a Oppelem. Psala Karlovi a Hermannovi o radu. Myslím si, že ji rozmluví toho Buika, protože tyhle americké vozy nejsou vhodné pro takoveto naše silnice. Hermann si myslí, že nový velký Ford by byl pro ni ideální, já myslela třeba na Tatru, ale ta je asi moc drahá.“³⁷¹

Je zřejmé, že sama hraběnka řidička nebyla. Měli svého osobního řidiče, pana Wirla, a to až do poloviny roku 1927, kdy ho už podle slov Marie Josefíny poslala do výslužby, neboť „má sklony k mrtvici a že jeho srdce už není s to, aby dělal řidiče. Naštěstí se neurazil, spíše to pochopil, takže my teď hledáme nového řidiče.“³⁷²

Po cestě je mnohokrát potkaly různé nemilé situace, kdy například v roce 1929 při cestě do „Haidu, mezi Meierhöfen a Pfraumbergem, jsme uvízli ve sněhu. Naštěstí byli ale poblíž nějakí

---

³⁶⁹ „Diese grässlichen Maschinen, Autos! Was die schon für viel Glück zerstört haben, die arme Leute sie waren zwei Tage vorher von Rimpach einem wunderhübschen kleinen Schlössl von Erich, wo sie wohnten fort gefahren mit ihrer Schwester Gabi Salm um eine Autotour in der Schweiz zu machen, sie ist, auch noch gefahren, die arme Frau, scheint bei einer stelen Bergabkurve das Auto nicht herumgekriegt zu haben, sie haben die Schutzmauer durchbrochen und sind 10 meter tief hinunter gesust, er ist unter das Auto liegen gekommen, hatte schwere Rippenbrüche und einen Schädelbruch und war gleich tot, die Schwester Salm hatte Quetschung am Rücken-ist aber jetzt ganz ausser Gefahr- die arme May selbs hatte scheints nur leichte Hautabschürfungen.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 3.8.1927.

³⁷⁰ „Ich hatte kein Wort gehört von dem Unglück dieses armen jungen Czernin, das ist ja schauderhaft! Die Leute die ihn angefahren haben, sind wahrscheinlich weggefahren, um keine Schererei zu haben, es gibt heutzutage schon merkwürdig rohe Besten auf der Welt, ich glaube noch mehr wie früher.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 11.9.1929.

³⁷¹ „Sophielli ist sehr beschäftigt mit dem Ankauf eines neuen Autos, weil das ihre scheints ganz gestorben ist, sie war in Agram hat sich alle möglichen Wagen angeschaut und schwankt scheints zwischen einem Buik und einem Opel, hat an Karl und Hermann um Rat geschrieben, ich glaube sie werden ihr beide gegen den Buik raten, weil die amerikanischen Wagen dieser Klasse ja nicht für solche niederträchtige Strassen gemacht sind. Hermann meint der neue grosse Ford wäre das richtige für sie, ich hätte eher gedacht ein Tatra, aber der ist veilleicht zu teuer.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 10.2.1930.

³⁷² „Winsauer hat ihn untersucht und erklärt dass er zu Schaganfäalen neige und sein Herz nichtmehr gesund genug für den Chauffeurdienst sei. Zum Glück war er garnicht gekränk, sondern ganz einverstanden, so suchen wir momentan einen anderen Chaffeur.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 7.7.1927.

*pracovníci, nejprve nás odházeli a pak jsme společně auto vytlačili, takže jsme se naštěstí zase dostali na silnici. Bylo to ale neobvyklé, že člověk 8. dubna uvízne v Haidu ve sněhu.*³⁷³

Velká hospodářská krize, která vypukla v říjnu roku 1929 v USA a rozšířila se globálně do celého světa, měla neblahý důsledek i ve světě urozených. Poválečný hospodářský svět byl propojený, a tak krize a její následky zasáhly téměř všechna odvětví života - od finančnictví, průmyslu, obchodu i zemědělství, po důsledky spojené se snižováním mezd a omezování práce, propouštění, pokles cen a vysokou nezaměstnanost. Mezi největší důsledky a projevy velké hospodářské krize lze zařadit zradikalizování společnosti, nespokojenost a inklinace k okrajovému politickému spektru, jako byla například Hitlerova národně socialistická německá dělnická strana.³⁷⁴ I velkou hospodářskou krizi Marie Josefína s bratrem probírala v jejich pravidelné korespondenci, ale spíše sporadicky a okrajově. V prvních letech krize se vyskytovalo pouze pár případů a narážek na nastalou situaci. Hned v prosinci roku 1929 psala, že *„čas letí tak rychle. Chvilke rozloučení se s Heubachem bude nepochybně příšerná, ale co má člověk dělat, musí být šťastný a vděčný. Pokud se to ještě nezhorší, vyhlídky jsou nakonec po všech stránkách tak špatné, jak je to možné. Ceny všech produktů neustále klesají a mzdy stále rostou, nyní jsme opět v beznadějných bojích, protože tajemníci odborů chtějí donutit soukromé majitele v Hesensku platit stejné mzdy jako za státní les. Stát pracuje s 10 milionovým deficitem v lesnickém resortu. Dělníci si o toto nepožádali, to dělají ty bestie z odborů, aby popularizovaly hlasy pro svou stranu. Nyní ale nastane soudný okamžik a soukromí vlastníci samozřejmě padnou. Proto jsme měli na poslední aukci nabídku pouze 60% ceny užitkového dříví jako minulý rok, takže bychom ho nemohli vůbec prodat a mzdy by se měly zvýšit o mnoho tisíc, je to úplně strašné, mluvmе o něčem jiném.*³⁷⁵ V lednu následujícího roku si stěžovala bratrovi

---

³⁷³ „Wir sind von Haid losgefahren, haben gleich damit debütiert, dass wir zwischen Maierhöfen und Pfraumberg um Schnee stecken geblieben sind. Zum Glück waren ziemlich nahe eine Menge Wegarbeiter mit Ausschafeln beschäftigt, die sind gekommen haben und erst herausgeschaufelt und dann alle zusammen angeschoben, so sind wir zum Glück wieder flot geworden, aber es ist doch ungewöhnlich, sogar in Haid, dass man am 8ten April im Schnee steck.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 21.3.1930

³⁷⁴ PRŮCHA. Václav et al. *Nástin hospodářských dějin v období kapitalismu a socialismu*. Praha, 1987. str. 96.

³⁷⁵ „Die Zeit vorgeht so schnell, im Hans umdrehen wird der Moment des Abschiedes von Heubach da sein, was zweifellos scheusslich sein wird, aber was will man machen, man muss ja froh und dankbar sein, wenns nicht noch schlimmer wird, die Aussichten sind ja nach allen Seiten so schlecht wie nur irgend möglich. Die Preise für alle Produkte gehen ständig herunter und die Löhne steigen immer noch, wir sind jetzt wieder in hoffnungslosen Kämpfen, weil die Gewerkschaftssekretäre die Privatbesitzer in Hessen zwingen wollen sie gleichen Löhne zu zahlen, wie der staatliche Forst, dabei arbeitet der Staat mit 10 Millionen Defizit in seinen Wäldern. Die Arbeiter haben es garnicht verlangt sondern nur diese Bestein von Gewerkschaftssekretären machen das um sich populär zu machen und Stimmen für ihre Parteien herauszuschlagen, aber jetzt wird es vor den Schlichtungsausschuss kommen und die Privatbesitzer werden natürlich hereinfallen. Dabei haben wir bei den letzten Versteigerung nur 60% der vorigjährigem Preise geboten bekommen für Nutholz, so dass wir garnicht verkaufen konnten und dabei soll man die Löhne um viele Tausende erhöhen, es ist ja vollkommen hirnverbrannt Reden wir von etwas Anderem.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 11.5.1930.

na jejich finanční situaci, že vidí „jen stěží, že bychom na podzim jeli do Čech, tentokrát lovy v Haidu připadají na nás. Je to finančně náročné, takže musíme moc šetřit, přemýšlíme o uzavření Heubachu na rok a uchýlit se do naší části v Haidu. Bylo by velmi obtížné vzdát se Heubachu úplně, ale obávám se, že nám nezbude skoro nic jiného. Prosím, nemluv o tom nikde, není to zcela jisté. Člověk by z toho zemřel, nedá se s tím nic dělat, je to stejně vyvlastnění jako v Čechách, jen jiným způsobem.“³⁷⁶ Stejně tak dodávala v dalším dopise, že „dnes přišla zpráva ohledně loví v Spessartu, nájemce střelil šedesát kusů, takže to je hodně. Malé prasátka a silnou prasnici, z těch sice není moc peněz, ale s prodejem masa a taky z peněz od nájemníků, bude cena loví doufejme snesitelná a to je důležité.“³⁷⁷ Rok po vypuknutí velké hospodářské krize byl pravděpodobně pro její rodinu horším, spíše v důsledku celospolečenské nálady. „Poměry tady jsou poněkud truchlivé a člověk neví, jak to bude trvat dlouho. Jediná věc, ve kterou můžete doufat, jsou obchodní příležitosti. Tahle věc ale v Německu neexistuje, je to noční můra. Nemáme pevnou zem pod nohama, protože člověk nemá žádné peníze. Nikdo se neodvází investovat své peníze do země.“³⁷⁸

V kontrastu s tím však ve stejnou dobu žili stále obdobným společenským životem, navštěvovali různé akce, jako byla například ta v březnu roku 1930: „Karnevalové oslavy v Mnichově byly krásné, s Paulou jsem toho bohužel příliš nestrávila. Zaprvé proto, že jsme nebydlely ve stejném domě a také proto, že měla s tím bálem, kde byla s ostatními Čechoslováky a který pořádala, mnoho práce. Děti si to moc užily. Vrchol oslav byl bál Jiřího Lobkowicze, který jsem bohužel nezažila, stejně jako ten český. Musím však trvat na tom, že má potřeba

---

³⁷⁶ „Ich glaube eigentlich kaum, dass wir im Herbst nach Böhmen kommen werden, die Haider Jagden fallen heuer ganz uns und es geht finanziell alles so miserabelm dass wir uns auf grösste Sparsamkeit werden einstellen müssen, wir denken daran aufzuschlagen, es wäre schon sehr schwer Heubach ganz aufzugeben, aber ich fürchte. Es wird kaum etwas anderes übrig bleiben. Bitte sprich aber vorläufig nicht darüber, es ist noch nicht ganz bestimmt. Man wird eben hier tot gesteuern, es ist garnichts zu machen, es ist die gleiche Entegnung wie in Böhmen, nur auf einen andere Art.“ SOA Zámrsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 11.9.1929.

³⁷⁷ „Heute ist der Bericht über die Nachjagd im Spessart gekommen, die Pächter haben 60 Stück geschossen, also eigentlich viel zu wenig, davon 28 Frischlinge, ziemlich viel Überläufer und einige stärkere Sauen, es ist nicht sehr viel Geld dabei herausgekommen, aber immerhin mit dem Fleischverkauf der beiden Jagden und dem Pachtgeld für die Hirschen, werden die Kosten der Jagd hoffentlich so ziemlich herein kommen, und das ist ja die Hauptsache.“ SOA Zámrsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 15.1.1930.

³⁷⁸ „Die Verhältnisse sind hier momentan wieder einmal etwas weniger düster, aber man weiss halt nie, wie lange das dauert, das einzige auf das man hier hoffen kann sind ja Verkaufsmöglichkeiten. Die Letzteren bestehen leider in Deutschland garnicht, es ist ein cauchemar, wie man keinen Fuss Boden anbringen kann, weil kein Mensch Geld hat und ausserdem Niemand sich traut sein Geld in Grund und Boden anzulegen.“ SOA Zámrsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 7.3.1930.

*pobavení se na festivalech je skoro uspokojena, ale pokud to alespoň trochu jde, musím dopřát dětem zábavu.*³⁷⁹

Stejně tak se velkolepých oslav zúčastnila v květnu téhož roku, jak popisovala bratrovi, že „*ve středu jsem jela s Resy do Frauenbergu na Johannesovy 70. narozeniny. Bylo to přenádherné, moc jsem se na to těšila, že zase pojedu do Frauenbergu, že všechny uvidím, všech padesát lidí u jednoho stolu. Všechno, jako vždy, bylo skvěle zorganizované a účast lidí byla opravdu ohromující, v současné době bych si nemyslela, že je to možné. Navečer tam prý bylo všude 15000 lidí a na narozeniny přišlo přes 50 poselstev. Pro Johannese to bylo sice namáhavé, ale činilo mu to velkou radost.*“³⁸¹

Navzdory nově vzniklé situaci si ale *bývalá* šlechta mezi oběma válkami udržela mnohé ze své společenské exkluzivity, dále se věnovala aktivitám jako za dob monarchie – jejich zábavou byl lov, navštěvování pražských nebo vídeňských salonů, klubů a časté cestování. Společenského dění se také *bývalá šlechta* záměrně nestranila, navštěvovala plesy, diplomatické bankety, sportovní akce spojené s jachtingem, automobilismem, leectvím golfem, tenisem, lyžováním nebo tenisem.³⁸²

Jak vzpomínala na plesovou sezonu před velkou hospodářskou krizí hraběnka, popsala bratrovi v dopise z roku 1928: „*Do ted' jsme se zúčastnili tří hodů, jeden byl odpolední u Larischů, jeden bál u baronky Bissing a včera jsme byli na velkém maďarském bále. To byla strašná akce, byla tam celá společnost, i dvůr, ale jelikož to je otevřený bál, byla tam strašná tlačence a neskutečně hodně lidí, polonahé ženy, tančilo se moc obyčejně. Příště už půjdu jen na menší plesy. Opravdu komické bylo, že v tom velkém sále byly dvě lóže, v obou seděli členové*

---

³⁷⁹ „*Die Faschingsfeste in München waren ganz hübsch, von Paulchen habe ich leider eigentlich sehr wenig gehabt, erstens dadurch, dass wir nicht im gleichen Haus gewohnt haben und dann hatte sie durch den Ball, den sie mit den anderen Tschechoslowaken gegeben hat, wo sie aber natürlich die ganze Arbeit machte, so viel zu tun. Die Kinder haben sich aber glaub ich sehr gut unterhalten, der clou des Faschings war wohl der Ball von Jirži Lobkowicz, den ich aber leider nichtmehr erlebt habe, ebensowenig wie den tschechischen. Ich muss ja gestehen dass mein persönlicher Bedarf an Faschingsunterhaltung zimelich gedeckt ist, aber so lange man es halbwegs kann, muss man doch den Kindern den Spass machen.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 7.3.1930.

³⁸¹ „*Am Mittwoch bin ich mit Resy zum 70ten Geburtstag von Johann nach Frauenberg gefahren. Es war ganz wunderhübsch, ich habe mich si gefreut wieder einmal nach Frauenberg zu kommen und sie alle wiederzusehen, wie waren über 50 Personen bei Tisch, alle wie immer prachvoll gerichtet und die Beteiligung des Volkes und der Leute wirklich überwältigend, ich hätte das in den Jetztzeitnicht für möglich gehalten. Am Vorabend sollen 15000 Menschen da gewesen sein und am Geburtstag sind über 50 Deputationen gekommen. Es war netürlich sehr ermüdet für Johann hat ihm aber doch Freude gemacht.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 30.5.1930.

³⁸² HAZDRA, Zdeněk: Česká šlechta v časech nacistické okupace (malé zamyšlení). In: *Válečný prožitek české společnosti v konfrontaci s nacistickou okupací (1939–1945). Sborník příspěvků ze symposia k 70. výročí vypuknutí druhé světové války.* Praha 2009, s. 35.

*dvora, v jiných pak členové republikánské vlády, všichni seděli tak klidně a přirozeně. Dvoru a jejím členům byla prokazována větší úcta Tohle se může stát jen v Bavorsku, majestáti tam nebyli, ale členové ostatních urozených domů ano. 10.2 jdeme na jeden velký bál, pro celou společnost, bude tam zase neskutečně hodně lidí, každý host dostal pozvánku a už jen my jsme na 140 místě seznamu hostů. Stojí to proklatě hodně peněz, ale doufejme, že to bude překrásný bál. Jen je škoda, že tam bude i nižší třída společnosti. Ale slyšela jsem, že by měli přijít i nějakí milí pánové. Resy a Maritschy jsou velmi natěšené, ony jsou nepochybně tady ty nejhezčí slečny.*³⁸³

Takovéto slavnostní dny neopomenuly zmínit ani u šlechty oblíbené noviny *Wiener Salonblatt*, kde se těmto slavnostem věnovali na několika stranách, spolu s kalendářními popisy jednotlivých akcí kdo se jakých bálů a slavností účastnil a jaké osobnosti tehdejší společnosti byly přítomni. „*1. února, v tradiční den, se v sále průmyslového domu na náměstí Schwarzenbergplatz konaly pikniky. Návštěva tohoto nejpopulárnějšího a nejvýznamnějšího plesového festivalu vídeňského karnevalu byla jako vždy vynikající. Návštěvníky těchto slavností bylo mnoho hostů i z okolních zemí.*“³⁸⁴ Přímo Marií Josefinou zmiňovaný maďarský ples byl popsán v časopise o pár dní později, kde stálo, že „*jednou z nejušlechtilejších a nejúžasnějších událostí letošního karnevalu byl maďarský ples v Mnichově, který se konal 1. února v sálech hotelu „Vier Jahreszeiten“ pod ochranou císařské a královské výsostné princezny Gisely z Bavorska, rakouské arcivévodkyně. Bál, který měl kolosální návštěvnost, byl uspořádán ve stylu starých, ušlechtilých tradic.*“³⁸⁵

---

³⁸³ „*Bisher haben wir drei Feste mitgeteilt, ein Nachmittagsfest bei Larisch, einen Ball bei einer Baronin Bissing und gestern den grossen Ungarnball. Da war eigentlich ein scheussliches Fest, es geht die ganze Gessellschaft und der Hof hin, aber dabei itst ein öffentlicher Ball, es war ein namenlos Gequetsche und die unwahrscheinlichsten Menschen, sehr viel halbnackte Weiber, die grässlich ordinär getanzt haben, ich gehe zu keinen solchen Fest mehr. Wirklich komisch war, dass in dem grosse Saal zweie Logen sind und der einen sitzt der Hof, in der anderen die Mitglieder der republikanischern Regierung, ganz friedlich und selbsverständlich, wird der Hof, die Hoheiten, die da sind, viel mehr geehrt. So etwas kann ich in Bayern vorkommen, die Majestäten waren nicht da, aber eine Menge anderen Mitglieder des hohen Hauses. Am 10ten wir einen grossen Ball, für die ganze Gessellschaft, das ist ein sehr angestrendes Unternehm, weil die Gessellschaft mit einer erschreckenden Schnelligkeit wächst und die Visitenkarten strämen nur so auf uns ein von Leuten, die die eingeladen werden wollen, wir sind jetzt schon auf 140 Personen angekommen. Es koste tein heillooses Geld, aber hoffentlich ich wird es wenigstens hübsch werden. Schade ist nur, dass gar so eine mindere Klasse Herren sind, ausser wenigen Ausnahmen die unwahrscheinlichsten Böcke! Aber man verspricht sich, dass noch einige nettere Herren kommen werden. Resy und Maritschy gefallen sehr gut, sie sind auch unzweifelhaft hübschesten Mädeln hier und unterhalten sich recht gut.*“ SOA Zámrsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 2.2.1928.

³⁸⁴ „*Am 1. Februar, dem althergebrachten Traditionstage, fand im Industriehausaale am Schwarzenbergplatz das Picknick ehem statt. Der Besuch dieses beliebtesten und vornehmsten Ballfestes des Wiener Karnevals war, wie stets, ausgezeichnet. Auch aus den Nachbarstaaten hatten sich zahlreiche Gäste eingefunden.*“ Winer Saloblatt 5.2.1928

³⁸⁵ „*Eine der vornehmsten und prachtvollsten Veranstaltungen des diesjährigen Karnevals war das Ballfest Ungarischen Hilfsvereines in München, welches am 1ten Februar in den Festsälen des Hotel 'Vier Jahreszeiten' unter dem Protektorate Ihrer k. u. k. Hoheit der Frau Prinzessin Gisela von Bayern, Erzherzogin von Oesterreich,*

Na některé společenské akce, jako tomu bylo právě v případě těch u příležitosti Velikonoc, bylo zapotřebí mít pozvánku. O tom píše samotná hraběnka, ale i onen časopis, který upozorňuje, že následující akce „i všechny slavnostní události lze navštívit pouze po předložení pozvánky nebo na základě písemného doporučení člena Künstlerhausu.“³⁸⁶

Pro aristokratickou společnost byla i nadále Vídeň centrem setkávání se, kde pravým středobodem staré šlechty byl Jockey Club,³⁸⁷ který byl založen v roce 1866 na návrh hraběte Nicolause von Esterházy³⁸⁸ a fungoval s mírnými finančními problémy po Velké hospodářské krizi až do anšlusu Rakouska nacistickým Německem v březnu 1938. Kromě Vídně šlechta za zábavou vyrážela například do Berlína, Frankfurtu, Baden-Badenu nebo Monte Carla, kde se konaly dostihové závody, sázky či koňská póla. Nacházelo se zde hlavně také kasino, což se pojilo s bujarým společenským životem.

Šlechtici vlastníci majetky v Čechách a na Moravě nemuseli nutně za zábavou jezdit do zahraničí. I v nově vzniklém Československu měli tuto možnost, a to v Praze ve společenském středisku *Ressource*. Bohužel se nedochovalo příliš archivního materiálu, jako tomu bylo u vídeňského Jockey Clubu, ale z kartotéky z let 1928 až 1940 jasně vyplývá, že členy byla jak česká, tak i německá smetánka urozených. Kromě Bedřicha Schwarzenberga v čele zde byli i Lobkowiczové, Kolowratové, Alfons Clary-Aldringen, Karl Waldstein,³⁸⁹ členem byl i František Josef Kinský.³⁹⁰ I nadále se šlechta účastnila plesů, kdy je v zimní společenské sezóně pořádali její nejmovitější představitelé. Každoroční plesy pořádali na svých statcích Schwarzenbergové nebo Clam-Gallasové. Jarní období bylo naplněno opět obdobnými aktivitami jako před první světovou válkou. Šlechta se uchylovala na svá venkovská sídla, kde se věnovala honitbě, tenisu, koňskému pólu a samozřejmě přípravám na Velkou pardubickou Steeplechase.

Zdenko Radslav Kinský pořádal na svém sídle v Chlumci nad Cidlinou mnoho společenských akcí, od maškarád po společenské dýchánky. V roce 1937 se konala Velká

---

abgehalten wurde. Der Ball, der einen kolossalen Besuch aufzuweisen hatte, war im Stile alter, edler Traditionen veranstaltet worden.“ Winer Salonblatt 19.2.1928

³⁸⁶ „Es wird darauf aufmerksam gemacht, daß die Tanz-Tees sowie alle festlichen Veranstaltungen der Genossenschaft der bilden den Künstler Wiens nur gegen Vorweisung der Einladung oder auf Grund einer schriftlichen Empfehlung eines Mitgliedes des Künstlerhauses besucht werden können.“ Winer Saloblatt 5.2.1928

³⁸⁷ GLASSHEIM, E. *Urození nacionalisté*. s.132.

³⁸⁸ *Galopprennen*. Wien Geschichte Wiki. 18.10.2018. [cit. 20-03-2020]. URL: <<https://www.geschichtewiki.wien.gv.at/Galopprennen>>.

³⁸⁹ GLASSHEIM, E. *Urození nacionalisté*. s. 133.

³⁹⁰ VALENTA, A. *Rodinný archiv Kinských*. s. 5.

pardubická, ve které legendárně zvítězila hraběnka Marie Immaculata Brandis (*1895 †1981) s klisnou Normou patřící Zdenku Radslavu Kinskému, čímž připravila pro čtyřicet tisíc přihlížejících diváků úžasnou podívanou. Celý popis této prominentní společenské akce si i nezáúčastnění mohli přečíst ve *Wiener Salonblatt* na konci října roku 1937. Při této příležitosti *Große Pardubitzer Steeplechase* přivítal hrabě Kinský na svém zámku v Chlumci několik prominentních hostů, kdy například svým soukromým letadlem na pardubické letiště přiletěla hraběnka Harringtonová s manželem, hrabě a hraběnka Parrisovi, lady Susan Lillingstone, z českých a moravských rodů zde byli zástupci Schwarzenbergů, Fürstenbergů, Auerspergů, Lobkowiczů, Kinských, Harrachů, Paarů, Czerninů, Thunů, stejně tak jako vítězka hraběnka Lata Brandis. Několik hostů dorazilo ještě před závodem, účastnili se ranních tréninků, 16. října se hrabě Kinský se svými dětmi a několika dalšími hosty účastnil lovu, na slavnosti večeri dorazil z Prahy i věhlasný kvartet Dolfi Langer, který celý večer zpříjemňoval svou jazzovou hudbou. Během večera byl dokonce promítán i film s námětem mladých hřebců z chlumeckých hřebčínů při jízdě a závodním výcviku. Celý večer se tančilo v několika sálech až do ranních hodin. Následujícího dne se pak slavilo hraběncino vítězství, které bylo obřím překvapením celého závodu.³⁹¹

Jak vidno z účastníků této slavnosti, ani po Velké válce nehrála roli národnost. Rozvětvené linie rodu mnohdy sledovaly svou vlastní politiku,³⁹³ příkladem za všechny může být rod Kinských, kdy chlumecká i kostelecká větev neinklinovala k nacismu, naopak Ulrich Ferdinand Kinský (*1893 † 1938) z choceňské větve byl považován za fanatického Němce, přesvědčoval členy Runcimanovy mise v roce 1938 o prosazení sudetoněmeckých požadavků³⁹⁴ a byl členem SA.³⁹⁵ Ani to ale nebránilo zapřisáhlému Čechovi a odpůrci nacismu Leopoldu Sternbergovi být stále přítelem zmíněného Ulricha Kinského.

Přelom třicátých let 20. století přinesl české šlechtě jisté uvolnění ve vztahu k Československé republice. Po vyhrocených letech, které následovaly po vzniku samostatného československého státu, poněkud ustoupily protišlechtické nálady a výpady a šlechta se pomalu mohla vracet do veřejného života.³⁹⁶ Na síle získávala pravice, pozemková reforma byla dokončena, v důsledku čehož tlak na šlechtu začal slábnout, a poté přestávala být zdrojem

---

³⁹¹ Winer Salonblatt 31.10.1937 str 7-8

³⁹³ GLASSHEIM, E. *Urození nacionalisté*. s. 134.

³⁹⁴ JELÍNKOVÁ, Dita – HAZDRA, Zdeněk. *Ve znamení tří deklarací--: šlechta v letech nacistického ohrožení československého státu*. Praha, 2014. ISBN 978-80-87912-14-0. s. 16.

³⁹⁵ JELÍNKOVÁ - HOMOLOVÁ, Dita. *Šlechta v proměnách*. s. 231.

³⁹⁶ Tamtéž, s. 150.

nebezpečí pro stát. Naopak na ni bylo nahlíženo opět jako na nositelku tradic a na symbol české státnosti.³⁹⁷ Od poloviny třicátých let se šlechta pozvolna podílela například na organizaci Katolického sjezdu konaného v roce 1935, taktéž byli šlechtici zváni na různá mezinárodní setkání a návštěvy, podíleli se na veřejných akcích, jako byly například výstavy - pravděpodobně nejvýznamnější byla ta pořádaná od května do září roku 1938 *Pražské baroko*.³⁹⁸ Šlo o výstavu umění 17. a 18. století v Čechách pod záštitou prezidenta Edvarda Beneše a šlechta byla spoluorganizátor této akce.³⁹⁹

Změna nastala až s územními změnami v Československu po roce 1938, kdy byly společenské vazby mezi českou a německou šlechtou oslabeny v důsledku připojení sudetského území k nacistické Třetí říši. Velká část německých šlechticů tak byla odštěpena od svých českých přátel a příbuzných. Zesílila i geografická hranice mezi nimi, neboť představitelé německé správy v Protektorátu začali vyvíjet psychologický nátlak na českou stranu šlechty, aby přijala německé občanství. I přes velké narušení těchto vazeb za druhé světové války nedošlo k úplnému přerušení. Národní spory byly po dlouhé devatenácté století šlechtě téměř cizí, ztotožňovala se s lojalitou císaři a monarchii. Po jejím zániku hledala jinou cestu identifikace se se svou vrstvou – *bývalí šlechtici* se stávali členy různých sdružení jako byl Svaz československých velkostatkářů, který sdružoval urozené rodiny ve snaze prosadit jejich šlechtické velkostatky. Proti národní identifikaci, kterou všem kladlo na srdce nově vzniklé Československo, stály však u šlechty dva faktory. Šlechtický internacionalismus a historická práva zemí České koruny. Český orientovaní šlechtici razili myšlenku, že jejich velkostatek pomáhá zvelebovat krajinu, výnosy z něj udržují kulturní a historické památky, poskytují pracovní příležitosti a vystupovali jako ochránci přírodního i kulturního bohatství vlasti. Oproti tomu německy orientovaná šlechta se vydala dvěma směry. Někteří se připojili k právě výše popsané idey, ti druzí zaujali rázný a více než nepřátelský postoj k československému státu a ztotožnili se se sudetoněmeckou myšlenkou.

Rozdílly byly také ve vnímání pojmu *vlast*. Zatímco někteří ji brali v užším smyslu, kdy byla vymezená českými hranicemi státu – tím byli například právě kostelečtí Kinští, nebo druhý

---

³⁹⁷ GLASSHEIM, E. *Urození nacionalisté*. s. 143.

³⁹⁸ Pro detailnější vhlad do této výstavy je k dispozici katalog *Pražské barokovýstava umění v Čechách XVII.-XVIII. století 1600-1800 : palác Zemského zastupitelstva : květen-září 1938*. Praha, 1938. Jsou zde informace o časových obdobích, ze kterých se výstava skládala, seznam architektonických památek, odborné popisy jako například barokní zahrada, plastika nebo umělecký průmysl.

³⁹⁹ JELÍNKOVÁ - HOMOLOVÁ, Dita. *Šlechta v proměnách*. s. 150.

pohled na ztotožnění se s národem v širším kontextu. Pro ně byla tedy určující rakouská monarchie.⁴⁰⁰

Po začlenění českých zemí do územního rámce Velkoněmecké říše a po vzniku Protektorátu Čechy a Morava v březnu roku 1939 se situace pro šlechtu opět změnila. Nelze však obecně říci že k horšímu, neboť záleželo na personálním obsazení ústředních postů nacistické okupační správy. Lze tedy hovořit o odlišném režimu v době Konstantina von Neuratha, říšského šlechtice, a po něm v září roku 1941 nastoupivšího zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Situace byla proměnlivá i v případě dalších nástupců Kurta Daluegeho a Wilhelma Fricka. Tak, jako tomu bylo v případě nově vzniklého Československa, i v tomto případě střetu s totalitní ideologií lze vysledovat mnoho reakcí – odpor, odmítání, postupná adaptace, lhostejnost, ale i schopnost rychle se přizpůsobit nové formě vlády a myšlenkovým ideám. *Bývalé* šlechtě byla protektorátní vládou prokazována nebývalá úcta, byla jim opět nabídnuta spolupráce na politickém, avšak kvůli nacistické správě, značně omezeném poli. 18. září 1938 za jejich projevenou loajalitu – kupříkladu díky třem deklarácím pro Edvarda Beneše, Emila Háchu, ale i celému českému národu ze září 1938, ledna a září 1939, jim byla opět dána možnost užívat šlechtické tituly. Význam šlechty na společenském žebříčku stoupl, byl jim – alespoň na krátkou dobu – vrácen jejich sociální a symbolický kapitál, jejich ekonomický kapitál se však opět ocitl v ohrožení, a to díky vnucené správě na majetky.⁴⁰¹ Krucióální význam pro rozhodnutí uvalení správy na šlechtický majetek byly ony tři deklarace šlechty, kdy z vyhlášky zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha z roku 1942 přešly pod vnucenou správu zemědělské a lesnické podniky rodin české šlechty.⁴⁰²

Bývalí aristokraté však nezůstali „odbojáři“ pouze na papíře skrz tři deklarace, ale někteří se přičinili i tím, že pomáhali odbojovým hnutím v Československu se spojením s Londýnem, jako tomu bylo v případě hraběte Zdeňka Bořka-Dohalského (*1900 † 1945), František Schwarzenberg (* 1913 † 1992) taktéž spolupracoval s exilovou vládou, pomáhal

---

⁴⁰⁰ Tamtéž, s. 59.

⁴⁰¹ K tématu šlechty v období před a během druhé světové války je k dispozici například článek od Petra Němce *Česká a moravská šlechta v letech nacistické okupace* z roku 1993, dále příspěvek od Zdeňka Hazdry *Válečný prožitek české společnosti v konfrontaci s nacistickou okupací (1939-1945)* z roku 2009 nebo kniha od kolektivu autorů *Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20.století* z roku 2011, tématu šlechty za nacistické okupace se rovněž věnuje Dita Homolová, pozemkové problémy ve spojitosti se šlechtou rozebírá v prvním svazku knihy *České země v éře první republiky* Zdeněk Kárník, o národnostních problémech, Runcimanově misy a oněch třech deklarácích se věnuje ve třetí části knihy. Problematikou pozemků ve 40. letech 20. století se zaobírá kniha kolektivu autorek *Šlechtická sídla ve stínu prezidentských dekretů* z roku 2017.

⁴⁰² Jednalo se i o zemědělské a lesní podniky s výměrou 2300 ha Františka Josefa Kinského.

rodinám postiženým nacistickou perzekucí, hmotně podporoval lidi působící v ilegalitě, nejednou hradil i soudní náklady.

Po celou dobu války šlechta nevystupovala jako jednotná skupina se stejnými politickými názory. Vzájemné vztahy byly tímto narušeny, ale značná část šlechtické soudržnosti přežila.

Během druhé světové války se opět šlechtičny, jako v případě Velké války, zapojovaly do dobrovolnické činnosti a pomáhaly v ošetrovacích ústavech. Příbuzná hraběnky Marie Josefíny „*Anni nastoupila do Červeného kříže, protože to vypadá, že všichni a všechno je přepadeno a zahlceno. Marie Magnis psala, že v lazaretu – kde se nachází – připadají na jednoho zraněného přibližně tři zdravotní sestry, to bylo v poslední válce také, v průběhu času se prvotní horlivost vytrácí a pak zůstanou jen ti skutečně odhodlaní.*“⁴⁰³

I její švagrová hraběnka Pavlína rozená Bellegarde (*1888 † 1953) pomáhala raněným vojákům během války v lazaretu v Scharley, jak dokládají informace z dopisu z roku 1941: „*Nevím, jestli je Paula u Clary, nebo už je v jejím lazaretu. Práce je teď momentálně pro ni to nejlepší, přes den bude vytížená prací a večer bude moc unavená, a kolem sebe uvidí mnoho utrpení, že pro ni pak možná ten kříž bude lehčí.*“⁴⁰⁴

Stejně jako dcery Marie Josefíny se snažily zapojit do společnosti a alespoň nějak pomoci zraněným vojákům. V roce 1940 má její dcera Marie Tereza (*1909 † 2000) „*nyiní obrovskou práci, je totiž jako vedoucí Červeného kříže v Tarnowitz. Nemohla, a ani by se nevzdala této práce. Což naprosto chápu a u Wilči je to taky trochu mánie.*“⁴⁰⁵

Jako v případě první světové války i během této se korespondence s jejími blízkými nezprerthala a i nadále dostávala informace o jejich situaci. Rozdíl od první války byl ten, že její manžel Alois se již aktivně do války nezapojil a ona už tedy od něj neměla přesné informace o dění na frontách, což se odrazilo v obsahu dopisů. Zatímco v první světové válce převažovaly v dopisech aktuální zprávy co se kde děje, úvahy jak by se situace mohla vyvíjet dál, v případě

---

⁴⁰³ „*Anni ist zum roten Kreuz eingerückt, weil scheints alles so überfüllt ist, dass Marie Magnis schrieb, im Lazaret – wo sie ist – kämen auf jeden Kranken circa 3 Pflegerinnen, das war im letzten Krieg auch so, mit der zeit erlahmt dann der erste Eifer und dann bleiben nur die wirklich tüchtigen.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 2.10.1939.

⁴⁰⁴ „*Ich weiss nicht, ob Paula noch bei Clary ist, oder ob sie schon in ihrem Lazarett ist. So eine Arbeit ist sicher momentan das beste für sie, erstens wird sie den ganzen Tag fest eingespannt und am Abend totmüde sein und dann sie sieht so viel Elend um sich, da trägt sich vielleicht das eigene Kreuz leichter.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 2.10.1941.

⁴⁰⁵ „*Resy hat jetzt eine riesige Arbeit als Leiterin des Roten Kreuzes in Tarnowitz und die wollte und konnte diese Tätigkeit nicht aufgeben, was ich auch wieder gut verstanden habe, es war auch bei Wilče bissl eine Manie geworden.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 19.6.1940.

druhé války se již takovéto faktografické informace vyskytovaly méně, spíše vztahující se k životům jejich blízkých a rodiny. Nejčastější však byly zprávy o zraněních, v horším případě smrti. Od října roku 1941 ji velmi trápilo zranění jejího nejmladšího syna Johannese, který byl v bojích zraněn a dlouhou dobu byl i nezvěstný. „Byla to pro nás spása, že byl vůbec nalezen, ty dny před byly strašné, když byl nezvěstný, všechny lazarety ve Varšavě byly pročesány, všechno marné. Samozřejmě jsem si myslela, že buď sestřelili letadlo, nebo měli nehodu, nebo zemřeli uprostřed toho všeho, nebyly to příjemné dny! Z Bruselu mám celkem dobré zprávy. (...) Johannes viděl rentgenový snímek, průstřel je přímo nad kolenem, trochu na straně, nad slabinou. Stehenní kost je dost roztržštěná, ale doktor počítá s úplnou rekonvalescencí, díky Bohu. Já jen děkuji a děkuji, že to skončilo takto.“⁴⁰⁶ Jeho léčba však neprobíhala podle plánu a i po více než roce nebyl zcela zdrav, neboť „podle posledního dopisu vypadal Johannes lépe než minule, hodně hnisu už nevytéká, i když po téměř patnácti měsících má stále v ráně drenáž, ale nyní už žádné hnisavé odtoky, spíše bych to nazvala sekrece rány.“⁴⁰⁷ O další půl rok sděluje bratrovi, že „Johanneslova noha – v což jsme moc doufali, že už bude v pořádku, protože od léčby doktora Lebsche mu to téměř nehnisalo – mu teď zase začala hnisat, rána mu praskla a má zase otravné hnisavé výtoky, se 40 stupňovými teplotami. Byli jsme s ním dva dny v Mnichově, doktor mu jí zrentgenoval, prohlédl a řekl, že by měl zase přijít na kontrolu za týden, až přijede zase na začátek semestru studia zemědělství, bude to už jen na ambulantní péči v lazaretu. Doufám, že tento druh léčby zabere.“⁴⁰⁸ Jeho léčení probíhalo stále i na konci roku 1944, kdy hraběnka psala, že „Johannes byl na mé narozeniny tady, měl totiž čtyř týdně dovolenou, což jsem si nepopsatelně užila. Myslel si, že při zpáteční cestě bude už moci opustit

---

⁴⁰⁶ „Es war für uns natürlich eine Einttäuschung, dass er gar so weit weg gekommen ist, aber vor allem wars ein Gefühl der Erlösung, dass er überhaupt gefunden war, die Tage waren furchtbar als es immer wieder hiess, er sei nicht gefunden, alle Laazrette in Warschau wurden durchgekämmt, alles umsonst. Natürlich dachte ich, entweder sei sein Flugzeug noch runtergeschossen worden, oder sonst verunglückt, oder es sei unterwegs gestorben, na es waren keine angenehme Tage! Von Brüssel hab ich jetzt Gott Dank verhältnismässig gute Nachrichten. (...) Johanness sah das Röntgenbild, der Einschuss ist direkt über dem Knie, etwa seittlich, der Ausschuss oben an der Leiste. Durch die grosse Nähe, aus der Schuss abgegeben wurde, scheint das Geschoss sehr gerissen zu haben, der Oberschneklknochen ist arg zerschmettert, aber der Arzt rechnet sicher mit vollständiger Wiederherstellung, Gott gebe es. Ich hab ja nur zu danken und zu danken, dass es so ausgegangen ist.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 2.10.1941.

⁴⁰⁷ „Nach den letzten Brief scheint es Johannesl bissl besser zu gehen, der Eiter lässt noch, obwohl er nach fast 15 Monaten immer noch einen Drain in der Wunde hat, aber jetzt läuft wenighstens kein dicker Eiter mehr ab, sondern was ich "Wundsekret" nenne.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 18.12.1942.

⁴⁰⁸ „Johannes hat leider das Bein – von dem wir uns schon grosse Hoffnung machten, weil es seit einer Behandlung von Prof. Lebsche fast nichtmehr eitererte – wieder angefangen vehement zu eitern, er hatte wieder so eine lästige Eiterverhaltung, mit 40 Fieber bis die Wunde wieder aufplatze und Eiterströma zum Vorschein kamen. Wir haben uns dann mit ihm 2 Tage in München aufgehalten, der Prof. Hat das Bein geröntg und untersucht und gesagt er solle trotzdem für eine Woche herkommen und wenn er zurück kommt sein Landwirschafts. Semestr anfangen und nur zur ambulanten Behandlung ins Lazarett kommen. Hoffentlich hat er mit der Art der Behandlung recht.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 3.5.1943.

lazaret, ale doktor mu – k mé velké radosti – nařídil ještě pár týdnů tam pobýt, poslal ho do Cheimsee, kde bude mít následnou péči. Bude mít vodní masáže jako byly ve Weißen Hirsch, což mu hezky promasíruje svaly, jako kdyby to byla ruční masáž. Jinak má i další různá cvičení – plavání každé ráno v sedm hodin v moři – na to si myslím, že je docela zima. Sám říká, že pozoruje zlepšení od té doby, co tam je.⁴⁰⁹

I přes veškeré útrapy, nesnáze a nástrahy války všech jejích devět dětí přežilo druhou světovou válku. Poslední měsíce války prožívala hraběnka v těžkých podmínkách, jak uvádí v dopise z června roku 1945, že „u nás to do jisté míry jde, že jsme tu alespoň všichni naživu. Měli jsem tu těžké časy, seděli jsme bezmála třicet šest hodin ve sklepě kvůli odstřelování, potom jsme uprchli do Malkowitz za Anni Wambold. Museli jsem strávit dva dny a dvě noci s dalšími dvaceti pěti lidmi ve třech malých místnostech, přičemž hodně dětí mělo spalničky a horečku. Nebylo to hezké. Pak jsme se vrátili a celý dům byl obsazen Američany, nechali nám našťěstí třetí patro a polovinu druhého patra, ale bylo tam už mnoho jiných uprchlíků, takže jsme je nejprve museli vyklidit. Byla to práce, ale je to hotovo. Kromě Aloise a mě a našich lidí jsou tu Marie Anna s pěti dětmi a jejími lidmi, Fritzi Henckel se dvěma dětmi, „maminka“ Zitzewitz a její sedmdesátiletá teta Budennbrocková. Krom toho i kuchařky, dětské sestřičky, Zisi Magnis s Johannou a Tai (tahle se sem dostala po deseti dnech útěku), taky Liz a Paula s oběma dětmi, sestrou a bratrem, Willy a Hansi Larisch, kteří tu už jsou měsíc, vše to komplikuje. V žádném případě zde naši nocležníci nebudou dlouho, po všem co rádio hlásí. Doufám, že Heubach najdeme ještě stát a nebude obsazen americkými jednotkami, takže tam budeme moci zůstat. Velmi často myslím na tvé "motto": Pokud to chce Bůh, vydržím. Musíme přijmout vše, jak to přijde, musíme děkovat Bohu za všechno hezké, co se stane v našich dlouhých životech. Pro nás to je lehké, už toho před sebou nemáme tolik, ale pro mladé to je těžké.“⁴¹⁰

---

⁴⁰⁹ „Er dachte, dass er bei der Rückkehr aus dem Lazarett entlassen werden würde, um irgendwo eingesetzt zu werden. Aber der Professor hat ihn zu meiner grössten Freude noch auf einige Wochen ins Res. Lazarett nach Cheimsee geschickt, wo er noch nachbenadelt wird, unter Anderem auch mit "Überwassermassage" das ihr ja auch Weissen Hirsch hatten, das die verhärteten Muskeln viel energischer durchwinkt, als Handmassage es machen könnte, ausserdem hat er noch alle möglichen anderen Übungen, schwimmt – was ich mir momentan schon reichlich kalt dende, jeden Morgen um 7 Uhr Früh im See. Er sagt selbst, dass eine Besserung zu merken ist, seit er dort ist.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 3.10.1944.

⁴¹⁰ „Uns geht soweit gut, dass wir wenigstens hier alle am Leben sind. Wir haben sehr schere Zeiten durchgemacht sind einmal 36 Stunden unter ständigem Artilleriebeschuss im Keller gesessen dann sind wir nach Malkowitz zu Anni Wambold geflohen, haben dort in drei kleinen Zimmer zu 25 Personen zwei Nächte und einen Tag zugebracht, dazu die vielen kleinen Kindern zum Teil krank mit Masern und hohen Feber, es war noch schön, als wir zurück kamen war das ganze Haus von Amerikanern besetzt, sie haben uns schliesslich den dritten Stock und eine Hälfte des II. gelassen, wo aber noch masenhafte Flüchtlinge drinnen sassen, die wir erst herausbringen mussten und bis alles halbwegs bewohnbar war, gabs vile Arbeit, aber das ging noch Alles. Ausser Alois und mir, und unseren Leuten sind M. Anna mit ihren fünf Kindern und ihren Leuten, die Menage Fritzi Henckel mit zwei Kindern, der

Odstřelování a bombardování byla častá témata v jejich dopisech, jak i sama psala v roce 1943, že „*ty lidi a bombardování nám dávají nekonečná témata k hovoru*“.⁴¹¹ Strašlivé zkušenosti s takovými situacemi měla i její snacha hraběnka Karolína rozená Dei Conti Rignon (*1904 † 1975), která psala „*že vzhledem k probíhajícím poplachům je stále s dětmi v krytu, který nabízí 100% jistotu, že celá hora by se nejprve musela zhroutit, aby se jim něco stalo. Ale ten kryt je tak pět až osm minut chůze od jejich doma, takže s malými dětmi v noci to není úplně jednoduché. Jak píše Caroline, "je to tam jako v bazénu, stejně tak mokré". Opravdový komfort, ale co. Dokud je člověk naživu, musí být spokojený.*“⁴¹² I manželka jeho synovce hraběnka Camilla rozená Pourtalès (*1914 † 1989) v říjnu roku 1944 měla zkušenosti s nálety a psala, že se jí a „*dětem díky bohu daří dobře, ale mají neskutečně neklidný život. Skoro každou noc musí do krytu, nedávno prý dvě dívky s její vychovatelkou byly venku a hledaly byliny, v tom přiletěl americký letec (ony totiž neslyšely sirénu) a když je viděl, sletěl a začal na ně střílet. Díky Bohu se jim nic nestalo, protože utekly do lesa!*“⁴¹³ Nepříjemnosti s bombardováním se ani její dceři Monice, která psala, „*že v poslední době je hodně letadlových nepokojů. Poprvé byla v krytu, je tam to docela hrozné, zima a mokro a člověk se tam dostane jen přes nějakou pěšinku. Bombardovali tam totiž vesnice v její blízkosti, takže každý den to může spadnout i v její blízkosti.*“⁴¹⁴

"Mutti" Zitzewitz und einer 70jährigen Tante Buddenbrock, ausserdem noch die Köchin und eine Kinderschwestr, dann Zisi Magnis mit Johanna und Tai (die arme Letztere ist nach einer grauenhaften Flucht von 10 Tagen hier gelandet), dann Liz mut Paula, ihren beiden kleinen Kindern, Schwerster und Jungfer, Willy und Hansi Larisch, die jetzt auch schon über einen Monat hier sind, alles ziemlich kompliziert. Lange wird unseres Bleibens ja hier wohl auf alle Fälle nichtmehr sein, nach allem was uns das Radio mitteilt. Hoffentlich finden wir Heubach noch bestehend und nicht so von amerikanischen Truppen besetzt, dass wir dort noch unterkommen können. Ich denke oft an Dein "Leitmotiv": Wie Gott will, ich halt still. Man muss alles hinnehmen, wie es kommt und dem lieben Gott unausgesetzt danken, für all das Gute und Schöne, was wir in unserem langen Leben haben durften. Für uns macht es ja nicht so viel aus, wor sind alt und es liegt wohl nurmehr eine kurze Spanne Zeit vor uns, aber für sie Jugend ists schwer.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 24.6.1945.

⁴¹¹ „*Diese Leute und die Bombenangriffe sind die endlose Themen, über die wir sprechen können.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 9.11.1943.

⁴¹² „*Carolina schreibt auch von fortwährend Alarmen, sie geht jetzt mit den Kindern in einen Flesenkeller, der allerdings 100% Sidecherheit bietet, da er der ganzen Berg einstützen müsste, vor etwas durchkäme, aber es ist erstens doch doch 5-8 Minuten zu gehen, vor manhinkommt, was mit den kleinen Kindernd in der nacht keine Kleingkeit ist und dann ist es, wie Carolina schreibt "fast wie ein Schwimmbad, weil es so nass ist". Lauter Annehmlichkeit, aber schliesslich, solange man am Leben bleibt, mass man zufrieden sein.*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 3.8.1944.

⁴¹³ „*Carolina und den Kindern gehts Gott Dank gut, aber sie haben ein furchtbar unruhiges Leben, fast jeden Tag und sehr oft in der Nacht müssen sie in den Keller, neulich waren die zwei grossen Mädels mit ihrem Fräulein draussen haben Kräuter gesucht, da ist ein amerikanischer Flieger gekommen (sie hatte die Sirine nicht gehört), sie er sie gesehen hat, ist er gleich herunter gestossen und hat angefangen auf sie zu schiessen Gott Dank weren sie nah von Wald ind den sie geflohen sind, so ist ihnen nichts passiert!*“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 3.10.1944.

⁴¹⁴ „*Monika schreibt, dass sie in letzter Zeit viel Fliegerunruhen hatten, zum ersten Mal waren sie im Keller, der dort ziemlich scheusslich, kalt und nass ist und man kommt nur durch eine Art Hühnersteig hinein..Es wurden*

Končící válka s sebou nesla i jiné problémy – nepokoje mezi lidmi, krádeže a také „drancování tam je opravdu strašné, v noci jim [pozn. aut.: její dceři Žofii] ukradli sedmnáct krásných klisen, patnáct krav, a vše, co šlo na dvoře ukrást. Lidi se jako vždy schovávali a nikdo neměl odvahu jen doběhnout do vedlejší vesnice, kde je armáda, kde by určitě našel celou tu bandu i s lupem. Ráno bylo hlášeno, že partyzáni jsou už za horami! Lidé mají strach z pomsty partyzánů, která tam nabývá nesmírně drastických podob.“⁴¹⁵

Již pár měsíců před koncem války zažívala problémy s utečenci a celkovou životní situací jejích blízkých. V únoru psala, že „už teď mám v domě sto padesát lidí, ale někteří ještě teprve přijdou“⁴¹⁶ a o měsíc později hraběnka „doufá, že se tady v Haidu ještě můžeme zvětšovat, už teď tu máme poslední neobsazenou postel. Tuším, že tu teď máme na sto sedmdesát lidí a myslím si, že ještě někdo přijde, včera přišel neočekávaně starý Janson, (...) říká, že se mu daří dobře, ale stále si myslí, že situace je zcela beznadějná.“⁴¹⁷

Poslední rok války a krátký čas poté mohlo hraběnkou Marii Josefinu těšit jedině. Všech jejích devět dětí válku přežilo a po válce se znovushledaly. Jak ale i z dopisů hraběnky, tak i z popisu jejích posledních dnů, které sepsala její dcera Marie Terezie, prov. Ballestrem (*1909), je jasné, že to pro již sedmdesátiletou dámu nebylo jednoduché. Avšak dokázala si udržet veselou mysl, a to hlavně díky dětem a vzpomínkám. „Tu se ukázalo, že už vůbec neměli vlastní domov. Když se nás později ptali, jak naši rodiče ve svém věku a při jejich zdraví tohle všechno snesli vytrpět, prostě z toho vyjde, že by tohle nedokázali přežít. A jak jsem byla já a Monika překvapeny, když jsme se s rodiči, trochu zestárlými, ale jinak úplně nezměněnými, znovushledaly. Týdny, kdy jsme byli zase pohromadě, byly úžasné. Rodiče bydleli, jako vždy, v pěkném modrém pokoji s vlastní koupelnou, já a moje 4 děti jsme pobývaly v jednom z dalších zahradních salonků. Maminka, která měla ošklivý povrchpý zánět žil v Bronnbachu, cítila bolesti velmi silně, obzvláště při každém sebemenším úsilí a pohybu, takže byla při chůzi velmi

---

ziemlich Bomben auf die Dörfer in ihrem Umkreis geworden, da kann sie's natürlich auch jeden Tag erwischen.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 3.8.1944.

⁴¹⁵ „Die Plünderungen dort unten sind schauderhaft, jetzt haben sie wieder in einer Nacht 17 wunderschöne junge Nonius-Stuten, 15 Köhe und noch alles mögliche in einem Hof gestohlen. Die Leute haben sich – wie immer – nur verkrochen und keiner hat den Mut gefunden, nur bis ins nächste Dorf zu laufen, wo Militär war, wo man die ganze Bande mit ihrem Raub gefangen hätte.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 3.10.1944.

⁴¹⁶ „Ich habe momentan schon 150 Personen im Haus, aber einige gehen schon noch herein.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 9.2.1945.

⁴¹⁷ „Unsere Gessellschaft wird immer grösser, jetzt haben wir ungefähr schon das letzte Bett besetzt und ich glaube wir nach der Zahl 170, aber es passiert immer wieder, dass Jemand kommt, gestren kam ganz unerwartet unser lieber alter Janson, (...) und gesagt es geht um ihm gut, aber er still denke dass die Situation völlig hoffnungslos ist.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopis bratrovi Františku Josefovi z 24.3.1945.

omezená.⁴¹⁸ Její stav ke konci života byl už v některých případech velmi špatný, jak dokládá Mariina vzpomínka z Květné neděle, kdy „si klekla vedle tatínka, ani jsem se tam nedívala, když mě Agnes šťouchla: „hele mami co má babička!“. Jak jsem stála opodál, tak jsem si nevšimla, že z jejího levého spánku teče krev a celá její bunda byla také od krve. Zařvala jsem „co se ti stalo?!“ a ona odpověděla: „upadla jsem“ a oťrela si krev. Poté, co jsme jí ošetřili, tak nám řekla, že si nepamatuje, že by upadla. Monika ji odvedla domů a když jsme se ze mše vrátili, tak jsme byli znepokojeni, protože si ani nepamatovala, že byla v kapli, ale Monika že už zavolala doktora.“⁴¹⁹ Doslova poslední chvíle jejího života a intimní náhled do vnímání odchodu člena rodiny poskytly poslední řádky jejich vzpomínek: „Její puls zůstával celé ráno stabilní a silný. Brzy odpoledne pak Franzi navrhl modlit se za ní v klidu a tichu. Byli jsme znovu všichni spolu a byla to šťastná chvíle v této těžké hodině. Franzi, který už byl na takové nesčetné množství lidí, kteří umírali, byl zvyklý a vždy čekal na určitá znamení, že daný člověk zemřel. Těžké dýchání, které se ke konci života obvykle stává obzvláště špatným, se téměř úplně zastavilo kolem páté hodiny ráno, ale pak opět začala dýchat příjemně a klidně. Pak jsem sama na pár minut vyšla, věřila jsem, že to může trvat několik hodin. Když jsem se vrátila, zjistila jsem, že se Franzi hlasitě modlí, tatínek byl velmi blízko k mamince, Franzi na druhé straně. Zeptala jsem se Carla Wolfanga, jestli se něco stalo, nebo se změnilo. Řekl, že ne, jen se znovu modlili. Náhle dýchání ztichlo, šla jsem přímo k posteli a v tu chvíli Franzi řekl: „Pane, dej jí odpočinek“. Maminčina smrt byla tak tichá a něžná, že jsem si opravdu myslela, že se Franzi musí mýlit, že to nemůže být pravda. A zatímco jsme se to stále snažili pochopit, tatínkiv sladký,

---

⁴¹⁸ „Es sich zeigte, dass sie überhaupt kein eigentliches Zuhause mehr hatten. Wenn man uns früher gesagt hätte, dass die Eltern in ihrem Alter und Gesundheitszustand, dass alles würden mitmachen müssen, hätte man bestimmt geglaubt, dass sie es einfach nicht überleben könne. So waren Monika und ich eigentlich freudigst überrascht, die Eltern – natürlich etwas gealtert – aber sonst völlig unverändert wiederzusehen. Die Wochen des Zusammenseins hier waren, wie immer, ganz köstlich. Die Eltern wohnten, wie immer, in dem hübschen blauen Zimmer mit den beiden Toilettezimmern, meine vier Kinder daneben und ich mit anschließenden Gartensalon. Mami, die in Brombach eine garstige Venenentzündung gehabt hatte, spürte das Bein meistens noch recht stark, besonders jede kleinste Anstrengung, sodass sie im Spazierengehen doch sehr stark behindert war.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. 279 ev. j. kar. 16. Přesné záznamy o posledních týdnech maminky, nemocné a umírající pořízené její dcerou Marií Terezií v roce 1946.

⁴¹⁹ „Sie kniete sich neben Papi, ich habe gar nicht hingeschaut, als Agnes mich anstupfte: „Schau doch, was die Oma hat!“ Als ich hinschaute, sah ich entsetzt, dass aus einer Wunde an ihrer linken Schläfe Blut lief, ihre ganze Jacke auch voller Blut war. Ich flüsterte: „Was hast du denn gemacht?“ sie antwortete: „Ich bin gefallen.“, tupfte sich das Blut von der Wunde. Erst als ich ihr die Jacke abwischte merkte Papi es auch. Es was dann gleich eine kurze Ansprache, während der die blass, aber schon kaum mehr blutend sass. Als nach dieser Papi ihr zuflüsterte, was denn heschehen sei, antwortete sie zu meinen Erstaunen: „Ich weiss es icht.“ Sie stand aber dann doch auf, um hinaufzugehen und Monika ging mit ihr. Als wir nach der Messe heraufkamen, war Monika recht unglücklich und sagte, „Sie weiss gar nicht, dass und wo sie gefallen ist, erinnert sich nicht, dass sie in der Kapelle war, wiederholt sich viel, ich habe schon um die Arzthin geschickt.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. 279 ev. j. kar. 16. Přesné záznamy o posledních týdnech maminky, nemocné a umírající pořízené její dcerou Marií Terezií v roce 1946.

*silný hlas zazněl: „Salve Regina!“. V tu chvíli byl jako vždy velmi, velmi silný. Jako první našel sílu, aby se vyjádřil k této smrti. Bůh mu žehnej!*⁴²⁰

---

⁴²⁰ „Ihr Puls blieb den ganzen Vormittag immer noch ertaunlich gleichmässig und stark. Am frühen Nachmittag schlug Franzi dann vor, doch schon einaml in aller Ruhe die Sterbegebete bei ihr zu beten. Da waren wir wieder alle beisammen und es war wieder ein österlich froher Schein über dieser schwersten Stunde. Franzi, der ja schon an so unzähligen Sterbebetten gekniet ist, wartete immer auf bestimmte Anzeichen, das Spitzerwerden der Nase. Das röchelnde Atmen, das sonst gegn Ende immer besonders schlimm wird, hatte etwa um 5 Uhr fast ganz aufgehört und war wieder zu einen schönen ruhigen Atmen geworden. Ich war dann selber wieder ein paar Minuten herausgegangen, hatte was zu tun und zwar der Ansicht, es könne bestimmt noch mehrere Stunden dauern. Als ich wieder hereinkam, fand ich Franzi wieder laut vorbetend, Papi ganz nah neben Mami, Franzi auf der anderen Seite. Ich fragte Carl Wolfgang noch, ob sich etwas berschlummert oder verändert hätte. Er meinte nein, sie beteten nur wieder. Auf einmal wurde das Atmen noch leiser, ich ging auch ganz vor ans Bett und in dem Augenblick sagte Franzi: „Herr gib ihr die weige Ruhe“. Mamis Sterben war so lautlos, leise und sanft gewesen, dass isch wirklich dachte, Franzi muss sich irren, was kann doch noch gar nicht sein. Und während wir noch dabei waren, zu versuchen, es zu fassen, klang Papis liebe, kräftige Stimme: „Salve Regina!“. Er war auch in diesem Moment, wie immer, ganz, ganz grosse. Hatte als erstenr die Kraft und Stimme gefunden den Osterjubil dieses Todes anzusprechen. Gott segne ihn.“ SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. 279 ev. j. kar. 16. Přesné záznamy o posledních týdnech maminky, nemocné a umírající pořízené její dcerou Marií Terezií v roce 1946.

Změny v každodennosti po první světové válce

První světová válka znamenala v lidských životech nesmírnou změnu. V každé oblasti žití nastaly změny, objevily se novinky nejen v technice, ale i v sociálním i politickém životě. Ženy postupně nabývaly více možností se rozvíjet, dále se emancipovaly, dostávaly více občanských práv, ale na druhou stranu musely opustit pozice a pracovní místa, která si vydobily během války. Měnil se hodnotový žebříček lidí, hroutilo se postavení muže v rodině, lze hovořit o tzv. krizi mužnosti. V každodenním životě nastávaly také značné změny, již nebylo možno se vrátit ke starému životu, jenž lidé vedli před válkou, spolu s tím se měnil i volný čas a jeho trávení.

Zde však vyvstává otázka, jak lze předchozí řádky generalizovat na celou tehdejší společnost. Nižší a střední vrstvy společnosti tyto změny po první světové válce jistě zasáhly velmi silně, avšak jedna určitá vrstva společnosti, zdá se, nezažila životní obrat a změnu díky těmto přelomovým událostem. Právě šlechta a urození – byť se jejich prostředí, na které byli po staletí zvyklí, zhroutilo – si uchovali v žití defacto stejný ráz jako před Velkou válkou.

Každodenní život a vnímání tehdejšího světa bylo demonstrováno na osobě a životě hraběnky Marie Josefiny Kinské, kdy metodou sondy byly vybrány čtyři časová období 1900 - 1905, 1914 - 1918, 1925 - 1930 a 1938 - 1945, což postihuje obě světové války, ale i další přelomové a ovlivňující faktory pro život, jako byla například velká hospodářská krize i zradikalizování společnosti a posléze nástup nacismu, což mělo na život aristokracie dozajisté vliv.

Tato práce se zaměřila především na společenskou stránku života urozených dam ve vysoké společnosti, na aktivity jako byly lovy a hony, časté cestování, návštěvy salonů, ale velký důraz byl také kladen na stinnější stránku jejich života - jaké nemoci a neduhy je trápily a jak se s tím vyrovnávaly. Právě na těchto zkoumaných fenoménech lze ukázat, že život šlechty po první světové válce nenabral jiný kurz, neopustily své tradice a život, jaký vedly před jejím začátkem.

Lovy a hony, za existence císaře, byly na seznamu nejvyhledávanějších aktivit urozených. Tradiční byly lovy u barona Hirsche, který pořádal hony v Uhrách, následník rakousko-habsburského trůnu arcivévoda František Ferdinand d'Este jezdil na lovy nedaleko Vídně a byl náruživým lovcem, knížecí větev Trauttmansdorf – Weinsbergů v sedmdesátých a osmdesátých letech 19. století pořádala lovy a hony v Horšovském Týně, Schwarzenbergské

lovecké setkání na své Hluboké a Orlíku vyhledával kde kdo. Jak lovů a honů se urozené dámy účastnily, doprovázely své partnery nebo rodinu přímo v terénu. Interval pořádání či účasti na lovech a honech neutichl ani v meziválečné době a za druhé světové války, částečně omezeny byly po vypuknutí velké hospodářské krize - ale ne ve velké míře - kdy se rodina Marie Josefiny Kinské potýkala s určitými finančními ztrátami, která však nebrala jako katastrofální důvod k nekonání společenských akcí. I přes to však dále tyto aktivity vyhledávali a sami je i pořádali.

Stejně tak tomu bylo i při slavnostních akcích, jako byly plesy a bály. Pominul sice čas, kdy se vždy na začátku roku šlechta účastnila tradičních vídeňských císařských plesů za účelem každoroční zdravice císaři, následovaných bujarými a velmi frekventovanými plesy a bály téměř u každé aristokratické rodiny v jejich sídlech. Dále i po první světové válce pokračoval hojný společenský život, šlechta se i nadále scházela na svých sídlech, jezdila do různých klubů i salonů a pokračovala ve svém exkluzivním způsobu žití. Nevzdala se pozlátka a lesku plynoucí z jejich společenského kapitálu. Kvůli velké hospodářské krizi se sice museli omezit například v nákupu luxusnějších věcí, v pořádání častějších lovů, ale vynechat nebo omezit společenský život závislý na setkávání se a prezentaci svého postavení však nepřipadalo v úvahu.

Tato diplomová práce má jako primární zdroj zkoumání korespondenci mezi sourozenci, a díky tomu jde o unikátní pohled do vnímání světa hraběnky Marie Josefiny. Lze konstatovat, že život po první světové válce pokračoval dál, hraběnka i nadále vykonávala ty stejné činnosti a aktivity, jako před tím – cestovala do nejrůznějších koutů Evropy, chodila na lovy a hony, stejně tak je s rodinou pořádala, navštěvovala své známé a chodila na časté návštěvy.

Závěr

Tato diplomová práce se věnovala fenoménu každodenního života urozených dam v první polovině 20. století na příkladu hraběnky Marie Josefiny Kinské, provdané Löwensteinové (*1874 † 1946). Práce vychází z primárních pramenů, a to z korespondence mezi hraběnkou a jejím bratrem Josefem Kinským (*1876 † 1975) v konfrontaci s jinými prameny.

V diplomové práci jsou rozebrány vybrané aspekty každodenního života hraběnky Marie Josefiny Kinské. Lovy a hony byly nejčastější a pravděpodobně nejrozšířenější aktivitou už od středověku a raného novověku. S rozvojem společnosti se stal lov *rekreační* aktivitou, a právě u vysoké společnosti byl prostředkem k trávení volného času, měl symbolickou, společenskou a prestižní roli. Další důležitá součást života šlechticů bylo cestování, nejčastěji mezi paláci, byty ve městech a venkovskými sídly a hlavně také císařským dvorem. Urozené ženy cestovaly především s rodinou po rodinných sídlech, oblíbené byly cesty za zdravím, za rodinou či přáteli, ale také za poznáním do různých koutů světa. Možností, jak se šlechtična mohla zapojit do dění a užívat si ve společnosti širšího okruhu lidí, byla návštěva nebo založení salonu, návštěvy přátel, pořádání a účasti na bálech a plesech. Poslední podkapitola se zaměřila na nejrůznějšími strasti a nemoci, které šlechtičnu trápily.

Své dopisy hraběnka rozčlenila na několik tematických okruhů. První a poslední část se ve všech období shodovaly. V té první vždy poděkovala svému bratrovi za předešlé dopisy, někdy například připojila důvod, proč dlouho neodpověděla, a nebo naopak úvodní část sloužila ke kritice bratrovy absence psaní. V poslední části bylo vždy rozloučení společně s modlitbami za ochranu. Hlavní část celého dopisu mělo několik podtémat. Informovala nejčastěji o současném stavu rodiny, kde se nachází její manžel nebo na jakém sídle jsou její děti. Dopisy z počátku 20. století jsou naplněny především informacemi cestovního rázu. Kam s rodinou plánuje jet, jejími zážitky z cest, mimo jiné se vždy snažila napsat i novinky ze společenského života – témata jako svatby či zasnoubení hraběnka pečlivě sledovala, také popisovala jaké plesy a bály navštívila. Charakteristickým tématem u těchto dopisů byl zdravotní stav jejich matky, hraběnky Žofie rozené Mensdorff-Pouilly (*1845 † 1909), o kterou se často starala. Druhá skupina dopisů datovaná do první světové války se samozřejmě obsahově liší, a to s ohledem na probíhající válku. Informace z bojišť měla s největší pravděpodobností od svého manžela Aloise, který byl zpravodajský důstojník, a tak za dob první světové války plní dopisy nejrůznějšími úvahami nebo detaily z front, informacemi o zraněních, smrti nebo ztrátách svých

blízkých, a také vojenskými pozicemi a výkony svých synů a nejbližších. Mezi další stěžejní informace, které bratrovi v dopisech posílala, byly opět její nebo rodinné cestovní plány. Dále se zmiňuje například o léčebných cestách dětí nebo o zdravotním stavu rodiny, sňatková politika ani ve Velké válce nebyla vynechána, okrajově psala o studiích svých dětí. Období konce třicátých let mělo vliv na charakter hraběčiny dopisů. V hlavní části korespondence se nejčastěji věnuje kulturnímu životu, jaké návštěvy vykonala, popisovala průběh lovů – kdo byl nejúspěšnějším lovcem či naopak jak se jim nedařilo. Kam se s rodinou chystá cestovat a v případě, že se jednalo o *exotičtější* místo, přidala barvitý popis místa, jako například u cest po Itálii. Ve velké míře jsou zde zastoupeny informace o nemocech, které rodinu trápily. Jaká sanatoria musejí navštívit, několikrát si neodpustila uštěpačné poznámky o ceně či kvalitě tamější péče. Další zprávy, jež bratrovi sdělovala, byly o nových zasnoubených párech nebo alespoň spekulace o možném páru nebo popisy již proběhlých svateb. Poslední sledované období korespondence hraběnky je samozřejmě ovlivněno probíhající druhou světovou válkou, avšak v dopisech bratrovi se věnovala nejrozličnějším tématům. Tyto dopisy byly nejobsáhlejší a nejdélejší, kdy velkou část tvořily informace týkající se probíhající války. Kde a kdo z jejích synů či blízkých rukuje, s obavami sdělovala průběh bitev s účastí jejich nejbližších, dělila se o smutné chvíle, kdy někdo z jejího okruhu zemřel - ať už na následky války nebo její vrstevníci kvůli nemocem či vysokému věku. V posledním vybraném časovém období se ve velké míře věnovala těhotenství svých dcer nebo snach, kdy detailně popisovala průběh jejich porodu. Vedle toho také velkou část v dopisech tvoří popisy nemocí, které trápily hlavně samotnou hraběnkou, mimo to sdílela starosti se špatným zdravotním stavem své dcery Terezy. Nechyběly však radostnější informace - o výletech, které podnikaly především její děti a vnoučata, ale i ona s manželem. S radostí oznamovala zasnoubení a svatby jejich blízkých nebo se dělila o úspěchy mužské části rodiny na lovech. S ohledem na vyšší věk - v této době už jí bylo přes šedesát pět let - si často stěžovala na špatné počasí, které mělo vliv na její horší zdravotní stav, objevovaly se také *nářky* nad jejím pokročilejším věkem. Poslední léta odeslané korespondence jsou plná starostí o rodinu a blízké, psala o důsledcích a škodách války.

Hraběnka Marie Josefína se ve svých dopisech překvapivě nevěnuje rodinným tématům - s přihlédnutím k faktu, že měla devět potomků - jako bylo vzdělání dětí, jejich prospěch a další vyšší studia, nerozebírá s bratrem výchovu, ani on se s největší pravděpodobností s těmito věcmi sestře nesvěřoval, neboť Marie Josefína v žádném dopise neodpovídá na toto téma. Tuto problematiku by mohly osvětlit dopisy adresované hraběcímu vychovateli Františku Weissovi nebo ženské části rodiny.

Na základě analýzy dopisů a četnosti rozebíraných témat s bratrem patřilo mezi stěžejní aspekty každodennosti hraběnky cestování, strasti, nemoci a smrt, zasnoubení a svatby, *zahálky* jako plesy, návštěvy a lovy, a nakonec i politická a válečná témata, která rezonovala společností.

Cílem této diplomové práce bylo přiblížit svět urozených dam v určitých aspektech jejich života na příkladu hraběnky Marie Josefíny Kinské. Díky archivnímu výzkumu korespondence s jejím bratrem bylo umožněno komparovat její subjektivní prožívání společenských změn i trávení volného času s jinými prameny. Díky tomu lze dojít k závěru, že sledovaná šlechtična se nevymykala v trávení volného času v porovnání s jinými urozenými dámami, sama se chovala přesně podle aristokratických pravidel. Tak, jako jiné šlechtičny, zasvětila život výchově svých devíti dětí, cestovala s nimi na různá místa, ať už ze zdravotních nebo poznávacích důvodů, společně s manželem procestovali Evropu, účastnila se nejrůznějších společenských událostí jak za dob monarchie, tak i po jejím zániku. Byla brilantně informována o politickém dění a o průběhu první světové války, mimo jiné se také během války tradičně věnovala dobrovolnické činnosti. Ve volných chvílích dle očekávaných zvyklostí navštěvovala své přátelé, přičemž diskutovali nad všemi možnými tématy. S těmi, se kterými nemohla být v častějším kontaktu, si pravidelně a čile dopisovala, v pozdější době jim posílala telegramy nebo si s nimi telefonovala.

Další cíl, na který tato práce kladla velký důraz, bylo zjistit, zda první světová válka znamenala předěl v životě šlechtičen. Zda se jejich životy obrátily vzhůru nohama, přišly o své jistoty či tradice. Jak bylo demonstrováno v předešlé kapitole, k těmto důsledkům Velké války nedošlo. Urozený svět aristokracie si nadále držel v rámci možností svůj konstantní kulturní život, nehledě na zánik jejich přirozeného prostředí monarchie. Věnovala se dál klasickým aktivitám pro volný čas a *bývalá* šlechta byla dále příkladným nositelem slova *urození*, se svým uzavřeným a exklusivním způsobem života. Nadále se hraběnka účastnila a také s rodinou pořádala, s jistým finančním omezením v důsledku velké hospodářské krize, lovy a hony. Avšak i přes nesnáze poválečných let i následující dekády se aktivně účastnila nejrůznějších společenských akcí, velkolepé bály, plesy či narozeninové oslavy byly stále na pořadu dne. Pořád se svou rodinou přejížděla z jejich rodových venkovských sídel do měst, jezdila do vyhlášených letovisek u moře nebo do lázní.

S nadsázkou lze tvrdit, že kdyby dopisy nebyly opatřeny datem, čtenář v celém zkoumaném období neví, zda si čte zápisky z doby před, nebo po první světové válce. Stále i

po válce byla pro urozené klíčová jejich společenská provázanost, či spíše lépe řečeno jejich výlučnost. Stahovali se do svého prostředí, kde platila i nadále přísná hierarchická pravidla, dále se řídili *svými zákony společnosti*. Na to neměla první světová válka, ani pohromy poté následující, žádný vliv. V tomto ohledu byla jasná kontinuita s předešlým životem, oproti životu lidí z jiné společenské vrstvy.

Diplomová práce se pokoušela splnit dva hlavní cíle. Díky archivnímu výzkumu korespondence a jiných primárních zdrojů v komparaci s literaturou byl osvětlen tradiční každodenní život šlechtičny, který se v tehdejší době nevymykal zvyklostem, a tím se alespoň částečně podařilo přispět k rozšíření povědomí o této specifické vrstvě vysoké společnosti. Mimo jiné se podařilo odpovědět na otázku, zda nastal u šlechtičny zlom po první světové válce. Ukázalo se, že se každodenní a kulturní život hraběnky a její rodiny, přátel a širšího okruhu lidí po první světové válce ve větší míře nezměnil.

Resumé

The diploma thesis is focused on the everyday life of noblewomen in the first half of the 20th century, focused on the person of Countess Maria Josephina Kinska (* 1874 † 1946). The research proceeds from the correspondence of Countess Maria Josephina Kinska with her brother Franz Joseph Kinsky (* 1876 † 1975) and letters are from four time periods 1900-1905, 1914-1918, 1925-1930 and 1938-1945.

The diploma thesis deals with aspects of the everyday life of Countess Maria Josephina Kinska. Hunting has been the most common and probably the most widespread activity for nobles since the Middle Ages and early modern times. With the development of society, hunting became more a recreational activity and in high society it was a means of spending free time, it had a symbolic, social and prestigious role. Another important part of the life of the nobles was travelling, most often between palaces, apartments in cities and rural settlements, and especially also to the imperial court. Noblewomen traveled mainly with their families, remedial trips, but also exploring different parts of the world. Possibilities for the noblewomen to get involved and enjoy in the company of a wider society of people were to visit or establish a salon and organize and participate in balls. The last subchapter focused on the various miseries and diseases that plagued of the noblewoman.

This thesis tried to deliver two main goods. Thanks to archival research of correspondence and other primary sources in comparison with literature, the traditional everyday life of a noblewomen was illuminated, which at that time did not deviate from other nobles, and thus at least partially contributed to raising awareness of this specific layer of high society. Among other things, the question of whether there was a turning point in the noblewomen after the First World War was answered. It turned out that the daily and cultural life of the Countess and her family, friends and a wider circle of people did not change much after the First World War.

Seznam pramenů a literatury

1. Archivní fond

SOA Zámorsk. RA Kinských. Inv. č. 525 ev. j. kar 28. Dopisy Marie Josefiny Kinské adresované jejímu bratrovi.

SOA Zámorsk. Inv. č. 1403 ev. j. kar. 52. Dopis Marie Josefiny Kinské adresované vychovateli Františku Weissovi.

2. Prameny nevydáné

VALENTA, Aleš. Rodinný archiv Kinských, Kostelec nad Orlicí. [1750] 1797 – 1951. Zámorsk, 2015. č. ev. listu NAD: 271. Konkrétní inventární čísla jsou vždy uvedena u jednotlivých pramenů a citací

3. Dobový tisk

Allgemeine Automobil-Zeitung

Hlas lidu. Orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické

Sport und Salon

Wiener Salonblatt

4. Literatura

BEZECNÝ, Zdeněk. *Příliš uzavřená společnost*. České Budějovice: Historický ústav Jihočeské univerzity, 2005. s.

BROŽ, Ivan. *Velké postavy rodu Kinských*. Praha, 1997. ISBN: 80-7229-052-5.

GLASSHEIM, Eagle. *Urození nacionalisté: česká šlechta a národnostní otázka v 1. pol. 20. století*. Praha, 2012. ISBN 978-80-7407-140-9.

HAZDRA, Zdeněk: Česká šlechta v časech nacistické okupace (malé zamyšlení). In: *Válečný prožitek české společnosti v konfrontaci s nacistickou okupací (1939–1945)*. Sborník příspěvků ze symposia k 70. výročí vypuknutí druhé světové války. Praha 2009, s. 33–50.

HORČIČKA, Václav - ŽUPANIČ Jan. *Šlechta na křižovatce: Lichtenštejnové, Schwarzenbergové a Colloredo-Mannsfeldové v 1. polovině 20. století*. Praha, 2017. ISBN:978-80-86781-33-4.

- JAKUBEC, Ivan – ŠTEMBERK, Jan. *Cestovní ruch pod dohledem Třetí říše*. Praha, 2018. ISBN: 978-80-246-4127-0. s.
- JELÍNKOVÁ - HOMOLOVÁ, Dita. *Šlechta v proměnách: osudy aristokracie v Československu v letech 1918-1948*. Praha, 2017. ISBN 978-80-7422-520-8.
- JELÍNKOVÁ, Dita – HAZDRA, Zdeněk. *Ve znamení tří deklarací--: šlechta v letech nacistického ohrožení československého státu*. Praha, 2014. ISBN 978-80-87912-14-0.
- JIRÁNEK, Tomáš. LENDEROVÁ, Milena. MACKOVÁ, Marie. *Z dějin české každodennosti: Život v 19. století*. Praha, 2013. ISBN 978-80-246-1683-4.
- KREJČÍ, Marek. Pod žhavým sluncem Adrie: Češi v mořských jihoslovanských lázních. In: BLŮMLOVÁ, Dagmar. KUBÁT, Petr a kol. *Čas zdravého ducha v zdravém těle: Kapitoly z kulturních dějin přelomu 19. a 20. století*. České Budějovice: 2009. ISBN 978-80-87311-07-3. str. 279.
- KUTHAN, Jiří - MUCHKA, Ivan. *Aristokratická sídla v českých zemích: 1780-1914*. Praha, 2014. ISBN: 978-80-7422-332-7. s.
- LENDEROVÁ, Milena. Od porodní báby k porodní asistentce. In: *Theatrum historiae : sborník prací Katedry historických věd Fakulty filozofické Univerzity Pardubice: Univerzita Pardubice 1, (2006.) s*
- MAŠEK, Petr. *Modrá krev: Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*. 2. rozšířené vydání. Praha: Mladá fronta, 1999. 330 s. ISBN 80-204-0760-X.
- NAVRÁTIL, Ivo. *František Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století. Sborník referátů z vědecké konference konané 25.a 26. dubna 2003 v Semilech*. Semily, 2003. ISBN:80-86254-08-9.
- POKORNÝ, Pavel. Kněžna, která zastínila císařovnu. In *Dějiny a současnost. Kulturně historická revue*. 32, 2010, č. 4. s. 24. ISSN: 0418-5129.
- PRŮCHA, Václav et al. *Nástin hospodářských dějin v období kapitalismu a socialismu*. Praha, 1987.
- ŠVAŘÍČKOVÁ- SLABÁKOVÁ, Radmila. *Rodinné strategie šlechty. Mensdorffové-Pouilly v 19. století*. Praha, 2007. ISBN:978-80-7203-859-6
- VALENTA, Aleš. *Rodinný archiv Kinských, Kostelec nad Orlicí. [1750] 1797 – 1951*. Zámorsk, 2015. č. ev. listu NAD: 271.
- WIHODA, Martin – FASORA, Lukáš et al. *Úvod do studia dějepisu, 1. díl*. Brno, 2014. ISBN: 978-80-210-7012-7. Str. 103-105.
- WINKELHOFEROVÁ, Martina. *Šlechtictví zavazuje. Osudy žen v c. k. monarchii*. Praha, 2012. ISBN: 978-80-249-1884-6.

5. Internetové zdroje

Galopprennen. Wien Geschichte Wiki. 18.10.2018. [cit. 20-03-2020]. URL: <<https://www.geschichtewiki.wien.gv.at/Galopprennen>>.

HERRMANN, Lars. *Lahmann-Sanatorium*. Dresdner Stadtteile. [cit. 2020-17-04]. URL: <http://www.dresdner-stadtteile.de/Nordost/Page10246/Strassen_Weisser_Hirsch/Lahmann-Sanatorium/lahmann-sanatorium.html>.

HISTORIE HOTELU PAWLIK-AQUAFORUM. *Facebook.com*. 28.10.2019. [cit. 22-04-2020]. URL: <<https://www.facebook.com/LazneFrantiskovyLazne/photos/a.397211148684/10157563838113685/?type=3&theater>>.

JÁKLOVÁ, Lenka. *František Kinský: Srdcař s modrou krví*. Historická šlechta. 1.2.2017. Cit. [25-4-2020]. URL: <<https://www.historickaslechta.cz/autor-pise/frantisek-kinsky-srdcar-s-modrou-krvi/>>.

Zrod zimního turismu. *Snow.cz*. Cit. [24-04-2020]. URL: <<http://snow.cz/clanek/3097-kde-to-vsechno-zacalo-engadinske-udoli-a-svaty-moric>>.

Seznam obrazových příloh

Obr. 1: Hraběnka Marie Josefína Kinská na sklonku 19. století. Wiener Salonblatt. 30.7.1989. str.1.

Obr. 2: Hrabě František Josef Kinský (*1875 † 1975). HAZDRA. Zdeněk. „Chci, aby po mně zůstaly věci, které za něco stojí“. In: Paměť a dějiny, XI. (2017). str. 58.

Obr. 3: Ukázka ručně psaného dopisu Marie Josefíny Kinské z roku 1900

Obr. 4: Ukázka strojově psaného dopisu Marie Josefíny Kinské z roku 1944

Obr. 5: Erb rodu Kinských z Vchynic a Tetova Kinští. Wikipedia.org. 4.4.2020. Cit. [25-4-2020]. URL: <<https://cs.wikipedia.org/wiki/Kin%C5%A1t%C3%AD>>.

Obr. 6: Rodinná fotografie z roku 1914. [20-4-2020]. URL: <https://search.onb.ac.at/prim-explore/fulldisplay?docid=ONB_gideon_oaibaa19231404&context=L&vid=ONB&lang=de_DE&search_scope=ONB_gesamtbestand&adaptor=Local%20Search%20Engine&tab=default_tab&query=any,contains,Marie%20Jos%C3%A9phine%20Kinsky&offset=0>

Obr. 7: Franziska von Starhemberg (*1875 † 1943) pečuje na svém zámku Eferding o raněné vojáky. Wiener Salonblatt 19.5.1915 str.6.

Obr. 8: Hrabě Alois Löwenstein-Wertheim-Rosenberg v jeho 41 letech. HEINE, Martina. Alois Fürst zu Löwenstein-Wertheim-Rosenberg. Landeskunde entdecken online. [cit. 2020-23-04]. URL: <<https://www.leo-bw.de/themen/landesgeschichte/alois-furst-zu-lowenstein-wertheim-rosenberg>>.

Obr. 9: Na honu v okolí loveckého zámečku Dubsko, kolem 1900, dáma v popředí je baronka Stauffenbergová. Soukromý archiv Pavla Scheuflera.

Obr. 10: Diskuze dam u ulovených trofejí okolo roku 1903. Soukromý archiv Pavla Scheuflera.

Obr. 11: Hraběnka Marie Josefína v 1897 převlečená jako princezna Pauline Bonaparte (*1780 †1825) při příležitosti konání slavnostních karnevalových bálů pořádaných 2. 7. 1897 v Anglii v Piccadilly vévodou a vévodkyní z Devonshiru při příležitosti diamantového výročí královny Viktorie Princess of Löwenstein-Wertheim-Rosenberg (née Countess Josephine Kinsky) as Princess Pauline Borghese. National Portrait Gallery. Cit. [28-03-2020]. URL: <<https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw158390/Princess-of-Lwenstein-Wertheim-Rosenberg-nee-Countess-Josephine-Kinsky-as-Princess-Pauline-Borghese>>.

Obr. 12: Zámek Löwenstein v Kleinheubachu okolo roku 1880. Schloss Kleinheubach 1880-2. WIKIPEDIA. 28. února 2012. [cit. 2020-02-01]. URL: <https://de.wikipedia.org/wiki/Datei:Schloss_Kleinheubach_1880-2.jpg>.

Obr. 13: Zámek Bor (Haid) na pohlednici okolo roku 1900. Bor- zámek. HISTORICKÉ FOTOGRAFIE. 19. listopadu 2011. [cit. 2020-02-01]. URL: <<http://www.fotohistorie.cz/FullFoto.aspx?photoID=19282>>.

Obr. 14: Zámek Fischhorn okolo roku 1900. The Castle – 1233 until today. GUTSVERWANDLUNG FISCHHORN. [cit. 2020-02-01]. URL: <<http://www.fischhorn.com/en/castle/history>>.

Obr. 15: Svatební fotografie dcery Marie Anny (*1914 † 2000) a hraběte Ferdinanda Magnise (*1905 † 1996). Wiener Salonblatt 3.11.1935 str. 10.

Obr. 16: Ozdravné středisko ve Viareggiu v Itálii. L'angolo della storia. Società Italiana delle Cure Primarie Pediatriche. [cit. 23-04-2020]. URL: <<https://sicupp.org/index.php/langolo-della-storia/78-siamo-andati-in-colonia>>.

Obr. 17: Lahmannovo sanatorium na počátku 20. století. [cit. 23-04-2020]. URL: <<https://oldthing.de/Weisser-Hirsch-Dr-Lahmanns-Sanatorium-Hauptgebäude-Kat-Dresden-0023787893>>.

Obr. 18: Zleva: hraběnka Marie Josefína v jejích 61 letech, její snacha Caroline roz. Conti Rignon, její syn Karel VIII., její manžel Alois. HEINE, Martina. Alois Fürst zu Löwenstein-Wertheim-Rosenberg. Landeskunde entdecken online. [cit. 2020-23-04]. URL: <<https://www.leo-bw.de/themen/landesgeschichte/alois-furst-zu-lowenstein-wertheim-rosenberg>>.

Obr. 19: Rozpisy jednotlivých společenských akcí v časopise Wiener Salonblatt. Wiener Salonblatt 19.2.1928.

Obr. 20: Uprostřed vítězka Velké pardubické ze 17.10.1937 hraběnka Lata Brandis, vlevo majitel klisny Normy hrabě Zdenko Radslav Kinský. Wiener Salonblatt 31.10.1937 str 8.

Obrazové přílohy

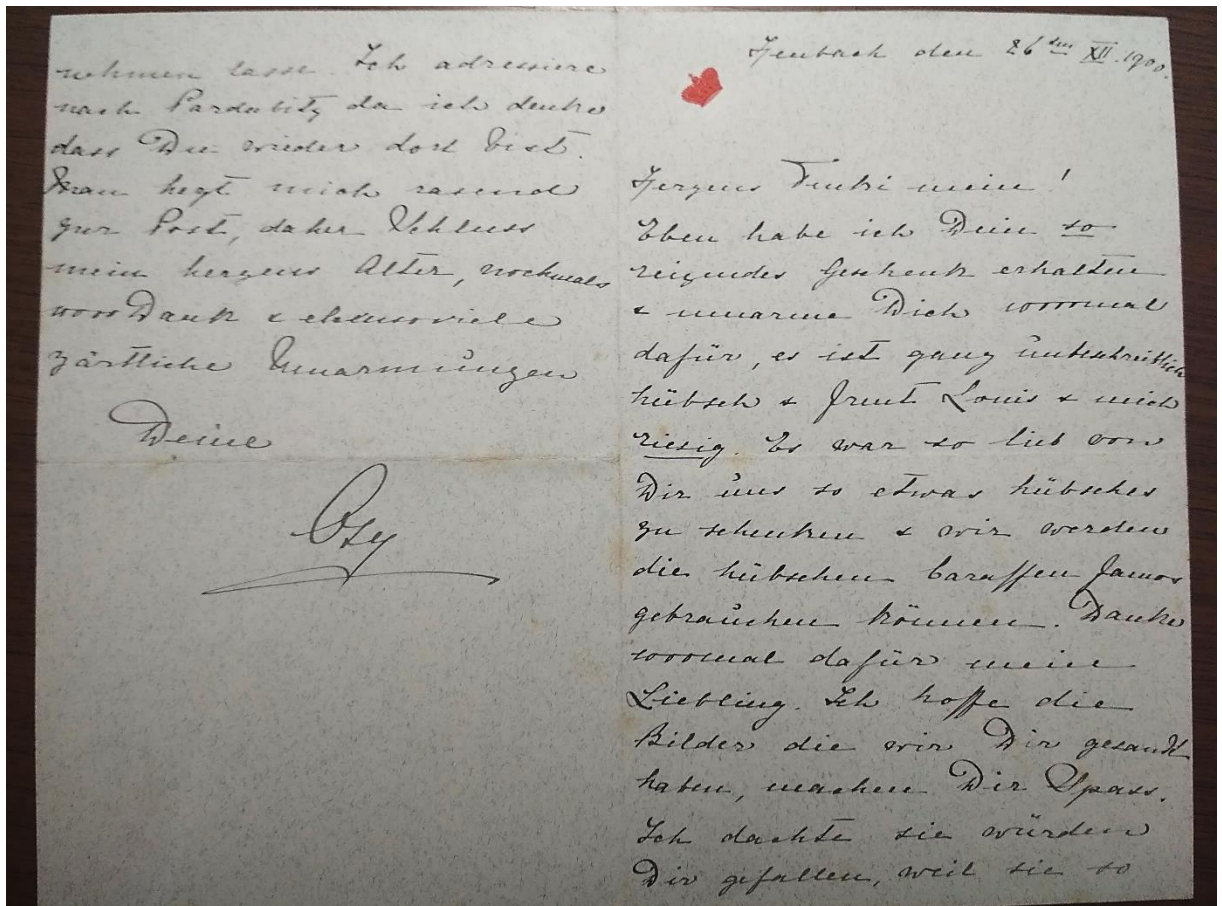
Obr. 1: Hraběnka Marie Josefina Kinská na sklonku 19. století.

Obr. 2: Hrabě František Josef Kinský (*1875 † 1975)

Obr. 3: Ukázka ručně psaného dopisu Marie Josefíny Kinské z roku 1900 112440

Obr. 4: Ukázka strojově psaného dopisu z roku 1944 130402

Haid den 28/November 44

Mein alter Tucki!

Du bist mir zwar noch die Antwort auf meinen letzten Brief schuldig, aber ich schreibe wieder, aus zwei Gründen, der erste ist eine kleine Bitte. Ich lese jetzt den Enkeln Franzi und Sephi Magnis immer abends vor dem Souper vor, was sie enorm geniessen, bisher haben wir ein von Tugend überfliessendes Franz Hoffmann Buch gelesen, ich war besorgt, dass es zu unmodern gefunden werden würde, aber sie haben es ebenso genossen, wie wir und meine Kinder. Nun habe ich hier aber fast keine für das Alter (8 1/2 und 7 Jahre) geeignete Bücher und so hab ich mir gedacht, ob Du mir etwas schicken könntest, für Lederstrumpf sind sie doch glaub ich noch bissl zu klein, aber vielleicht findest Du doch etwas. Nicht die ganz alten, die Papatschel uns vorgelesen hat und die O. Franz so gerne hatte, die sind doch jetzt über 100 Jahre alt und würden nichtmehr passen. - Der zweite Grund meines Briefes ist, um Euch eine schrecklich traurige Sache zu erzählen, die Euch sicher auch sehr leid tun wird, besonders Paulchen. Der arme Förster Friedrich ist am vergangenen Dienstag, also heute vor einer Woche, wie immer ins Revier gegangen, Mittags ist er nicht zurückgekommen, abends auch nicht. Mir unbegreiflicher Weise, hat die Frau daraufhin nicht Alarm geschlagen und Hilfe angerufen, sondern sie haben ruhig gewartet. ~~Am~~ Am nächsten Morgen ist der Hund ohne Halsband nach Hause gekommen, da haben sie hier die Gendarmerie angerufen, es wurde gleich eine Streife gemacht und da haben sie den armen Friedrich ermordet aufgefunden, er war in einer Dickung, offenbar hatte ein vehementer Kampf stattgefunden, denn der ganze Boden war aufgewühlt, er hatte eine Wunde am Kopf von einem Küchenmesser, das da lag und einen Schuss, offenbar aus nächster Nähe, beim Schlüsselbein in den Hals hinein, so dass man hoffen kann, dass er gleich tot war, nicht noch allein vielleicht lange gelegen ist. Da es fast 24 St. nach dem Mord war und es geregnet hatte, konnte man natürlich keine Fährten finden, auch der Polizeihund konnte nichts mehr ausrichten. Die Kriminalpolizei aus Karlsbad ist dann auch erst 24 St. später gekommen, also ob sie noch etwas heraus bringen werden, ist mir sehr fraglich. Erst wurde angenommen, dass es irgendwelche flüchtige Polen oder Russen waren, die man viel im Wald trifft, aber dagegen spricht allerdings,

Obr. 5: Erb rodu Kinských z Vchynic a Tetova Kinští

Obr. 6: Rodinná fotografie z roku 1914. Uprostřed sedí Karl zu Löwenstein-Wertheim-Rosenberg jako dominikánský otec Raymundus Maria, stojící vzadu zleva: hraběnka Marie Josefína, její manžel Alois, vévoda Miguel II. Braganza s manželkou princeznou Marií Theresií Löwenstein-Wertheim, sedící jsou ostatní členové rodiny.

Obr. 7: Franziska von Starhemberg (*1875 † 1943) pečuje na svém zámku Eferding o raněné vojáky.

Obr. 8: Hrabě Alois Löwenstein-Wertheim-Rosenberg v jeho 41 letech.

Obr. 9: Na honu v okolí loveckého záměčku Dubsko, kolem 1900, dáma v popředí je baronka Stauffenbergová.

Obr. 10: Diskuze dam u ulovených trofejí okolo roku 1903.

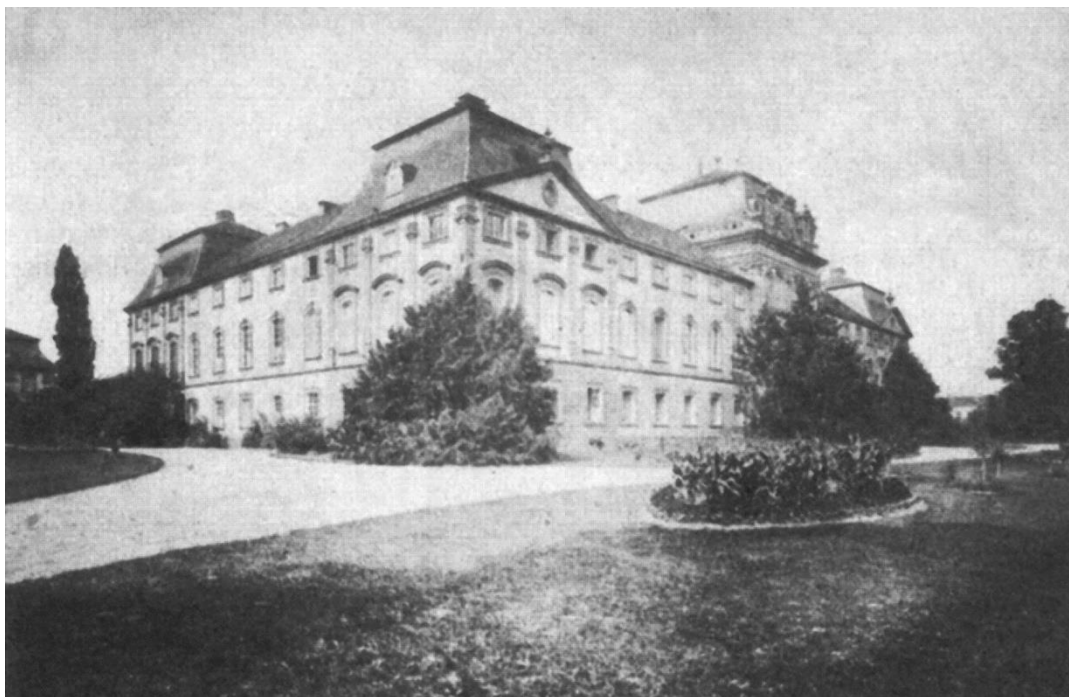

Obr. 11: Hraběnka Marie Josefína v 1897 převlečená jako princezna Pauline Bonaparte (*1780 †1825) při příležitosti konání slavnostních karnevalových bálů pořádaných 2. 7. 1897 v Anglii v Piccadilly vévodou a vévodkyní z Devonshiru při příležitosti diamantového výročí královny Viktorie.

Obr. 12: Zámek Löwenstein v Kleinheubachu okolo roku 1880.

Obr. 13: Zámek Bor (Haid) na pohlednici okolo roku 1900.

Obr. 14: Zámek Fischhorn okolo roku 1900.

Obr. 1: Svatební fotografie Marie Anny a hraběte Ferdinanda Magnise.

Obr. 16: Ozdravné středisko ve Viareggio v Itálii.

Obr. 17: Lahmannovo sanatorium na počátku 20. století.

Obr. 18: Zleva: hraběnka Marie Josefína v jejích 61 letech, její snacha Caroline roz. Conti Rignon, její syn Karel VIII., její manžel Alois.

Obr. 19: Rozpisy jednotlivých společenských akcí v časopise Wiener Salonblatt.

Wiener Ballkalender 1928.
6. Februar: Concor-
diaball.
7. Februar: Philhar-
monikerball.
11. Februar: Rote-
Kreuz-Redoute.
11. Februar: „Gschnas-
redoute“ der Genossenschaft
bildender Künstler.
11. Februar: Ball der
Deutschösterreichi-
schen Schriftsteller-
genossenschaft.
11. Februar: Alt-
Kalksbürgerball.
15. Februar: „Kinder-
fest“ der Genossenschaft
bildender Künstler.
16. Februar: Narren-
abend des Wiener Män-
nergesangvereines.
18. Februar: „Schü-
tzenkränzchen“ der Ge-
nossenschaft bildender
Künstler.
20. Februar: Akade-
misches Kränzchen der
Akademie der bilden-
den Künste.
21. Februar (Fasching-
dienstag): Touringklub-
Redoute.

Obr. 20: Uprostřed vítězka Velké pardubické ze 17.10.1937 hraběnka Lata Brandis, vlevo majitel klisny Normy hrabě Zdenko Radslav Kinský

